

Πρεσβυτέρου
Αναστασίου Κ. Γκοτσοπούλου
Εφημερίου Ι. Ν. Αγ. Νικολάου Πατρών

ΙΕΡΟΚΑΝΟΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΑΠΙΚΟΥ ΠΡΩΤΕΙΟΥ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΗΜΕΡΙΔΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ
«ΠΡΩΤΕΙΟ» - ΣΥΝΟΔΙΚΟΤΗΣ ΚΑΙ ΕΝΟΤΗΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ»
(ΠΕΙΡΑΙΑΣ 28 . 4 . 2010)

ΠΑΤΡΑ

ΙΕΡΟΚΑΝΟΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΑΠΙΚΟΥ ΠΡΩΤΕΙΟΥ *

«Ταῦτα περὶ κανόνων διατετάχθω ὑμῖν παρ’ ἡμῶν, ὡς Ἐπίσκοποι. Ὑμεῖς δὲ ἐμμένοντες αὐτοῖς σωθήσεσθε, καὶ εἰρήνην ἔξετε, ἀπειθοῦντες δὲ κολασθήσεσθε, καὶ πόλεμον μετ’ ἀλλήλων ἀἴδιον ἔξετε, δίκην τῆς ἀνηκοῖας τὴν προσήκουσαν τινύντες».

Σεβασμιώτατοι, σεβαστοὶ Πατέρες,
 ἔλλογιμότατοι κ. Καθηγητές, ἀγαπητοί,

Τὰ λόγια αὐτά θέλει ἡ ἐκκλησιαστικὴ παράδοση ὡς ἐπίλογο τῶν Ἀποστολικῶν Κανόνων. Μὲ τὴν παραίνεση αὐτὴ ἡ ἀποστολικὴ παράδοση ἐπισημαίνει τοὺς σοβαρότατους κινδύνους στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας μας ἀπὸ τὴν συστηματικὴ καὶ ἐσκεμμένη περιφρόνηση τῆς κανονικῆς τῆς παραδόσεως. Καὶ ἐὰν τὰ λόγια αὐτά ἐφαρμόζονται σὲ κάθε πτυχή τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς καὶ καθ’ ὅλη τὴν δισχιλιετὴ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, σὸ προκείμενο θέμα τοῦ παπικοῦ πρωτείου ἔχουν τὴν ἀπόλυτη ἐφαρμογή. Διότι ὅπως γίνεται πλέον ἀπὸ ὅλους παραδεκτό, μὲ τὸ δόγμα τοῦ παπικοῦ πρωτείου συνέβη τὸ ὀξύμωρο καὶ τραγικὸ σχῆμα : «*διεσπάσθη ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ διὰ νὰ ἐπιβληθεῖ, ὁ ρωμαῖος ἐπίσκοπος, ὡς κέντρο τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητος*¹ – *centrum unitatis*» (Κουζάνος) ! Κατὰ τὸ Ρωμαιοκαθολικὸ θεολόγο W. de Vries ἡ μοναρχικὴ ὀργάνωσις τοῦ Παπισμοῦ «εἶναι τὸ μέγιστον ἐμπόδιον διὰ τὴν πλήρη ἐπανένωσιν τῶν κεχωρισμένων Ἐκκλησιῶν», ἢ γιὰ νὰ ἐπαναλάβουμε τὰ ἴδια τὰ λόγια του Πάπα Παύλου Στ' «τό γνωρίζομεν καλῶς : Ὁ πάπας εἶναι ἄνευ ἀμφιβολίας τὸ δυσκολότερον ἐμπόδιον ἐν τῇ πορείᾳ τοῦ Οἴκουμενισμοῦ»².

Ἀσφαλῶς τὸ θέμα πού μου ἀνετέθη πρὸς διαπραγμάτευση («Ἱεροκανονικὴ θεώρησις τοῦ Παπικοῦ Πρωτείου») δὲν εἶναι νέο, καὶ βέβαια δὲν ἔχουμε ἀξιώσεις πρωτοτυπίας, πολὺ δὲ ὀλιγότερο τὴν ἀξίωση ὅτι θὰ τὸ ἐξαντλήσουμε. Ἐγκριτοὶ θεολόγοι ἐπιστήμονες ἔχουν ἀσχοληθεῖ μὲ ἰδιαίτερη ἐπιτυχία. Θὰ ἐπιχειρήσουμε ἀπλῶς μίαν συνοπτικὴν παρουσίαση τῆς προβληματικῆς ὡς μίαν ταπεινὴν, ἐλάχιστην συμβολὴν – δίκην ὄνου Βαλαάμ – σὸ

* Ἔργασία μὲ ἀφορμὴ τὴν ὁμότιτλη εἰσηγήσει στὴν ἡμερίδα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Πειραιῶς μὲ θέμα «Πρωτεῖο»-Συνοδικότης καὶ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας» (Πειραιᾶς 28.4.2010). Περίληψη τῆς ἐργασίας ἔχει δημοσιευθεῖ στὰ πρακτικὰ τῆς ἡμερίδος : Ἱερά Μητρόπολις Πειραιῶς, «Πρωτεῖο»-Συνοδικότης καὶ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας», Πρακτικὰ Θεολογικῆς Ἡμερίδος, Πειραιεύς 2011, σ.σ. 231.

¹ Ἐπὶ τῆς ἀρνήσεως τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας νὰ καθορίσει ἓνα «οἰονδήποτε κέντρον ὁρατῆς ἐκφράσεως τῆς παγκοσμίου ἐνότητος» βλ. Μητροπολίτου Περγάμου Ἰωάννου (Ζηζιούλα), *Ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Θ. Εὐχαριστία καὶ τῷ Ἐπισκόπῳ κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας*, ἔκδ. Γρηγόρη, ἐν Ἀθήναις 1990² σ. 194, 201-202.

² Γρ. Λαρεντζάκη, «Δογματικὴ κατοχύρωσις τῆς συνοδικότητος καὶ συλλογικότητος ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Θεολογίᾳ», Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, 59(1976), σ. 89. Κατὰ τὸν P. de Vries «Ἡ Ρώμη δὲν εἶναι ἄκομα ἔτοιμη νὰ ἀποδεχθεῖ αὐτὲς τίς προϋποθέσεις, καθὼς ὁ πάπας Παῦλος Στ' ὁ ὁποῖος εἶναι πολὺν πεπεισμένος γιὰ τὸ πρωτεῖο του, δὲν πρόκειται νὰ παραιτηθεῖ ἀπὸ τὴν *jurisdiction* του πάνω στην Ἀνατολή», σὸ D. Papandreou, «Ein Beitrag zur Überwindung der Trennung zwischen der romisch-katholischen und der orthodoxen Kirche» σὸ Vasilios von Aristi, *Das Papstamt : Dienst oder Hindernis für die Ökumene ?* Regensburg 1985, σ.σ. 163.

διεξαγόμενο επίσημο Θεολογικό Διάλογο τῆς Ὁρθοδόξου καί τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας στή Βιέννη τόν προσεχῆ Σεπτέμβριο (2010).

Η ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ

Ὅμως, γιατί ἡ ἱεροκανονική θεώρηση τοῦ θέματος τοῦ παπικοῦ πρωτείου εἶναι ἀπαραίτητη ; Γιατί ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στή συνεδρίαση Της τήν 25.11.2009 ἔθεσε ὡς μοναδικό ὄρο τήν ἀναφορά στήν κανονική παράδοση τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ; Γιατί εἰδικά ἐν ὄψει τῆς διεξαγωγῆς τοῦ διαλόγου στή Βιέννη εἶναι πολύ ἀναγκαῖα ἡ κατεύθυνση πού μᾶς δίνουν οἱ Ἱ. Κανόνες στό κρίσιμο θέμα τοῦ παπικοῦ πρωτείου ;

1. Ἐχει συμφωνηθεῖ καί κατ' ἐπανάληψιν ἔχει ἐκφραστεῖ ἡ βούληση³ νά οἰκοδομηθεῖ ὁ διμερῆς Θεολογικός Διάλογος στά κοινά κριτήρια τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως τῆς πρώτης χιλιετίας, ὥστε νά θεμελιωθεῖ ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας στό αὐθεντικό περιεχόμενο τῆς ἀλήθειας τῆς πίστεως. Αὐτή ἦταν ἡ βασική προϋπόθεση πού ἔθεταν οἱ Πανορθόδοξες Διασκέψεις γιά τή συμμετοχή τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στό διμερῆ διάλογο. Συνεπῶς πρέπει νά ἀναζητηθεῖ ἡ πρό τοῦ σχίσματος κοινή κανονική παράδοση τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί ἡ συνεπής πρός αὐτή ἐκκλησιαστική πράξη τῆς πρώτης χιλιετίας ὡς τά ἀπόλυτα κριτήρια γιά τήν ἐπίτευξη συμφωνίας στό κρίσιμο θέμα τοῦ παπικοῦ πρωτείου.
2. Ἐπί πλέον, ὡς εὐλικρινά διαλεγόμενοι ἔχουμε ὑποχρέωση νά μεταφέρουμε στούς συνομιλητές μας ὅ,τι ἡ Ὁρθόδοξη παράδοση φρονεῖ. Ἄλλωστε ἡ ὑποχρέωση μαρτυρίας τῶν διαλόγων σέ αὐτό ἀκριβῶς συνίσταται. Δέν δικαιούμαστε ὡς Ὁρθόδοξοι νά μὴν στηριχθοῦμε στήν ἀσάλευτη πέτρα τῆς κανονικῆς μας παραδόσεως. Ὁ Ἄγ. Θεόδωρος Στουδίτης λέει ὅτι «μηδὲ γὰρ τέλειον εἶναι ὀρθόδοξον, ἀλλ' ἐξ ἡμισείας, τὸν τὴν πίστιν ὀρθὴν οἰόμενον ἔχειν, τοῖς θεοῖς Κανόσι μὴ ἀπενθυνόμενον»⁴. Καί γιά τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία οἱ Ἱεροὶ Κανόνες εἶναι κατ' ἔμπνευση τοῦ Ἁγ. Πνεύματος συνταχθέντες καί ἡ συμμόρφωση στά κελεύσματά τους εἶναι ἀπόλυτα ὑποχρεωτική γιά ὅλους τους Ὁρθόδοξους⁵. Ἄλλωστε, ὡς Ὁρθόδοξους πρέπει νά μᾶς συνέχει ἡ πραγματικότητα ὅτι **τό**

³ Βλ. Φειδάς, «Ἡ παπική Ἐγκύκλιος Ut Unum Sint καί ὁ Διάλογος Ὁρθοδόξου καί Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας», www.myriobiblos.gr/texts/greek/feidas.html καί ΕΚΚΛΗΣΙΑ, τ. 72(1995), σσ. 585-87, 615-17, 660-663, στό ἐξῆς : Φειδάς, "Ut Unum Sint"

⁴ PG 99, 989^A. πρβλ. Π. Τρεμπέλα, Δογματικὴ τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀθῆναι 1959, τ. Β' σ. 402-403, Ἰω. Καρμίρη, Ὁρθόδοξος Ἐκκλησιολογία, Ἀθῆναι 1973, σ. 638, 685 κ.εξ.

⁵ «Ἐδοξε τῇ ἀγίᾳ ταύτῃ Συνόδῳ, ὥστε μένειν καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν βεβαίους καὶ ἀσφαλεῖς πρὸς ψυχῶν θεραπείαν, καὶ ἰατρειαν παθῶν τοὺς ... Κανόνας ... Καὶ μηδενὶ ἐξεῖναι τοὺς προδηλωθέντας παραχαράπτειν Κανόνας, ἢ ἀθετεῖν, ἢ ἐτέρους παρὰ τοὺς προκειμένους παραδέχεσθαι Κανόνας... Εἰ δὲ τις ἀλῶ Κανόνα τινὰ τῶν εἰρημένων καινοτόμων ἢ ἀνατρέπειν ἐπιχειρῶν, ὑπεύθυνος ἔσται καὶ κατὰ τὸν τοιοῦτον Κανόνα» (ΠΕΝΘΕΚΤΗΣ-2*)

* Στὴν παροῦσα ἐργασία ἡ παραπομπὴ στοὺς Ἱ. Κανόνες γίνεται μὲ ἀναφορὰ στὴν ὀνομασία τῆς Συνόδου (Οἰκουμενικῆς ἢ Τοπικῆς) καὶ ἀκολουθῶς στὸν ἀριθμὸ τοῦ κανόνος. Οἱ Ἱ. Κανόνες τῆς Στ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου παρατίθενται ὡς κανόνες τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς. Για τοὺς κανόνες τῆς Τοπικῆς Συνόδου τῆς Καρχηδόνας τηρήθηκε ἡ ἀρίθμηση τοῦ Πηδαλίου, ὡς πλέον εὐχρηστού.

«Τοῖς τὴν ἱερατικὴν λαχούσιν ἀξίαν, μαρτύριά τε καὶ κατορθώματα, αἱ τῶν κανονικῶν διατάξεων εἰσὶν ὑποτυπώσεις · ἃς ἀσμένως δεχόμενοι, ... ἀσπασίως τοὺς θεῖους κανόνας ἐνστερνιζόμεθα,

σύνολο τῶν Ἱ. Κανόνων μέ τούς ὁποίους διοικεῖται ἡ Ἐκκλησία μᾶς ἔχουν τήν μοναδικότητα ὡς πρός τήν αὐθεντία τους σέ ὀλόκληρο τό Χριστιανικό κόσμο : Ἐχουν θεσπισθεῖ ἢ τουλάχιστον ἐπικυρωθεῖ ἀπό Οἰκουμενικές Συνόδους, τήν ἀνωτάτη καί αὐθεντικότερη ἔκφραση τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοσυνειδησίας τῆς πρώτης χιλιετίας τοῦ ἐνωμένου Χριστιανισμοῦ. **Οὐδεμία ἄλλη Χριστιανική κοινότητα ἐκτός τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας** δέν μπορεῖ νά προτείνει σταθερότερο καί ἀσφαλέστερο καί ἱερότερο θεμέλιο γιά τήν οἰκοδόμηση τῆς πολυπόθητης ἐνότητος.

3. Γι' αὐτό, μέ θλίψη διαπιστώνουμε ὅτι ἡ κανονική παράδοση τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῆς α' χιλιετίας δέν ἀντιμετωπίζεται μέ τόν ἐνδεδειγμένο σεβασμό στά ἐπίσημα κείμενα τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν. Ἐνδεικτικά : α) Τό «Περί Ἐκκλησίας Διάταγμα» τῆς Β' Βατικανῆς Συνόδου (Lumen Gentium) ἔχει 195 ὑποσημειώσεις μέ περισσότερες ἀπό 600 παραπομπές · οἱ ἐπικυρωμένοι ἀπό τίς Οἰκουμενικές Συνόδους τοῦ ἐνωμένου Χριστιανισμοῦ κανόνες στούς ὁποίους παραπέμπει εἶναι μόνο τρεῖς (Α-5, Α-6, καί Α-7) ! β) Ἡ ἐπίσημη «Κατήχηση τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας» (συνταχθεῖσα ὑπό τήν προεδρία τοῦ καρδινάλιου J. Ratzinger καί ἐγκριθεῖσα τό 1992) ἔχει 950 σελίδες καί 2.900 θεματικές παραγράφους · παραπέμπει σέ ἕνα μόνο ἱερό Κανόνα, τόν ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟ-34 ! Ἀντίθετα καί στά δύο ἐπίσημα κείμενα τοῦ παπικοῦ θρόνου ὑπάρχει πλούσια ἀναφορά σέ παπικές κανονικές διατάξεις τῆς μετά τό σχίσμα χιλιετίας. Νομίζουμε ὅτι αὐτό πρέπει νά προβληματίσει τούς ἀρμοδίους – Ρωμαιοκαθολικούς καί Ὁρθοδόξους – γιά τή στάση τῆς Ρώμης ἔναντι τῆς κοινῆς μας ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως ...

4. Ἡ μελέτη τοῦ προβλήματος τοῦ παπικοῦ πρωτείου ἀπό ἱεροκανονικῆς πλευρᾶς μᾶς βοηθᾷ στή **διαπίστωση ἱστορικῆς πραγματικότητος τῆς πρώτης χιλιετίας**. Στίς δογματικές ἀποφάσεις καί τούς κανόνες εἶναι μέ ἀκρίβεια ἀποτυπωμένη καί ἐκεῖ μποροῦμε νά διαπιστώσουμε χωρίς καμία ἀμφιβολία τή βέβαιη πίστη τῆς Ἐκκλησίας κατά τήν περίοδο αὐτή. Οἱ διάφορες ἀπόψεις Πατέρων ἐνδέχεται νά μὴν ἀπηχοῦν

καί ὀλόκληρον τήν αὐτῶν διαταγήν καί ἀσάλευτον κρατύνομεν, τῶν ἐκτεθέντων ὑπό τῶν ἀγίων σαλπίγγων τοῦ Πνεύματος, ... Ἐξ ἑνός γάρ ἅπαντες καί τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος ἀνασθέντες, ὤρισαν τὰ συμφέροντα. Καί οὗς μὲν τῷ ἀναθέματι παραπέμπουσι, καί ἡμεῖς ἀναθεματίζομεν· οὗς δὲ τῇ καθαιρέσει, καί ἡμεῖς καθαιροῦμεν· οὗς δὲ τῷ ἀφορισμῷ, καί ἡμεῖς ἀφορίζομεν· οὗς δὲ ἐπιτιμίῳ παραδίδοῦσι, καί ἡμεῖς ὡσαύτως ὑποβάλλομεν» (Ζ-1)

Ἡ ἔνορκος διαβεβαίωσις τοῦ χειροτονουμένου Ἐπισκόπου ὅτι μέλλει νά τηρήσει τούς ἐκκλησιαστικούς θεσμούς καί τούς ἱεροὺς κανόνες παράλληλα μέ τήν ὁμολογία πίστεως πού διακηρύσσει : «Πρὸς δὲ τούτοις στέργω καί ἀποδέχομαι τὰς Ἁγίας ἐπτὰ Οἰκουμενικάς Συνόδους ... Ὁμολογῶ πάντας τούς ὑπ' αὐτῶν, ὡς ὑποφωτιστικῆς Χάριτος τοῦ Παναγίου Πνεύματος ὀδηγουμένων, ἐκτεθέντας ὄρους τῆς ὀρθῆς Πίστεως, καί τούς ἱεροὺς Κανόνας, οὗς οἱ μακάριοι ἐκεῖνοι, πρὸς τήν τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας διακόσμησιν καί τῶν ἡθῶν εὐταξίαν κατὰ τὰς Ἀποστολικὰς παραδόσεις καί τήν διάνοιαν τῆς Εὐαγγελικῆς θείας διδασκαλίας συντάξαντες, παρέδωκαν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐνστερνίζομαι, καί κατ' αὐτούς, ἰθύνειν ἐπιμελήσομαι τήν θείῳ βουλήματι κληρωθεῖσαν μοι διακονίαν», Ἀρχιερατικόν, ἔκδ. Ἀποστολική Διακονία, Ἀθήναι 1999, σ. 111.

«Ὡς ἄνωθεν κατενεχθέντας θεῖους χρησμούς, ἡ Ἐκκλησία ἐκ τόδε τοῦ χρόνου σέβει καί τιμᾷ, τῶν θείων Εὐαγγελίων οὐχ ἔλαττον, ἐπὶ κακεῖνα πηγαὶ τούτων ἀτεχνῶς καί ρίζαι καθέστηκεν» (Ματθαίου Βλαστάρεως, Σύνταγμα κατὰ στοιχεῖον, στό Γ. Ράλλη-Μ. Ποτλή, Σύνταγμα τῶν θείων καί ἱερῶν Κανόνων, τ. 1-6, ἐν Ἀθήναις 1859, (στό ἐξῆς : Ρ-Π, Σύνταγμα), τ. 6, σ. 3, διότι κατὰ τὸν Ἱ. Χρυσόστομο, στήν Α' Οἰκουμενικῇ Σύνοδο ἦτο παρῶν ὁ Χριστὸς «καὶ πάντα ἐτύπου καὶ ἐνομοθέτη» (ΡΓ 48, 865).

ἐπακριβῶς τὴν πίστη τῆς Ἐκκλησίας, ἰδιαίτερα μάλιστα σέ ἐποχές κρίσεων καί συζητήσεων ἐπὶ τῶν θεολογικῶν προβλημάτων. Ἔτσι, στό θέμα τῶν πρεσβείων τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης, ἀναλόγως μέ τὴν ἐποχή καί τό πολιτισμικό περιβάλλον κάποιες πατερικές φράσεις μποροῦν νά ἐρμηνευθοῦν ποικιλοτρόπως. Τό ἀσφαλές κριτήριό καί τὴν πλέον ἀξιόπιστη πληροφόρηση γιὰ τὴν ἀψευδῆ ἐκκλησιαστικὴ διδασκαλία μποροῦμε νά τὴν ἔχουμε **μόνο στίς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων**. Οὐδεμία ἄποψη, οἰουδήποτε εἶναι δυνατὸν νά ὑπερισχύσει ἀποφάσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου. **Δέν ἔχει λοιπὸν σημασία ποιές εἶναι οἱ ἐπιμέρους ἀπόψεις Πατέρων καί ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ὅταν ὑπάρχει ρητὴ καί σαφὴς ἀπόφαση Οἰκουμενικῆς Συνόδου**. Ἐνώπιον ἀποφάσεώς Της ὅλοι ὀφείλουμε νά σιωποῦμε καί νά συμμορφωνόμαστε πλήρως. Ἡ σημασία τῆς λοιπὸν, ὡς τῆς ὑπερτάτης ἐν τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ αὐθεντίας καί κατὰ συνέπεια τοῦ ἀπολύτου κριτηρίου γιὰ τὴν ἔκφραση τῆς ἐνότητας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος εἶναι μοναδική, διότι «*ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος θεωρεῖται ὄργανον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὄργανον τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ὄργανον τῆς ἐκφράσεως τοῦ ἀλαθήτου τῆς Ἐκκλησίας καί τῶν ἀληθειῶν αὐτῆς*»⁶

5. Οἱ ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων εἴτε ἀφοροῦν στὴ δογματικὴ διδασκαλία, εἴτε στὴν ἠθική, εἴτε σέ θέματα διοικητικῆς διευθετήσεως, ἀποτελοῦν ἐνιαῖο καί ἀδιαχώριστο σύνολο καί εἶναι ἀπολύτως ὑποχρεωτικές γιὰ τὴν Ἐκκλησία ἢ πιὸ σωστά ἀποτελοῦν τὴν ἔκφραση τῆς Ἐκκλησίας καί εἶναι ὑποχρεωτικές γιὰ τὰ μέλη Της. Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα : ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (πράξη 4^η) στὸν περὶ πίστεως ὄρο τῆς παραπέμπει στὸν 82^ο Κανόνα τῆς Στ' (Πενθέκτης) Οἰκουμενικῆς Συνόδου⁷, ὅχι γιὰ νά τὸν ἐπικυρώσει, ἀλλὰ γιὰ νά ἀντλήσει ἐξ αὐτοῦ τοῦ κανόνος τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου τὴ βεβαιότητα στὴ διατυπωμένη περὶ τῶν Ἁγίων Εἰκόνων διδασκαλία τῆς. Αὐτὸ δὲ σημαίνει μείωση στὴν Οἰκουμενικὴ αὐτοσυνειδησία τῆς Ζ', ἀλλὰ ἀντιθέτως τὴν ἐπιβεβαιώνει, διότι παρουσιάζεται ὁμοφρονουῦσα καί τό αὐτὸ πιστεύουσα μέ τίς προηγούμενες Οἰκουμενικὲς Συνόδους.

6. Ἄλλωστε καί ἡ ἴδια ἢ ἐπίσημη «*Κατήχηση τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας*»⁸ ἀναφερομένη στίς Οἰκουμενικὲς Συνόδους σημειώνει ὅτι «*τό ἀλάθητο, πού ὑποσχέθηκε ὁ Χριστὸς στὴν Ἐκκλησία, ὑπάρχει ... προπάντων στὴν Οἰκουμενικὴ Σύνοδο*»⁹

7. Γιὰ αὐτὸ τό λόγο ἡ Ἰ. Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὴ συνεδρίασή Της (15-16.10.2009) πού ἀσχολήθηκε μέ τό θέμα τῶν Διαχριστιανικῶν Διαλόγων μέ ἀφορμὴ τῆ συνταχθεῖσα καί ὑπογραφεῖσα ἀπὸ ἕκαντοτάδες κληρικούς καί μοναχοὺς καί χιλιάδες πιστοὺς «*Ὁμολογία Πίστεως κατὰ τοῦ Οἰκουμενισμοῦ*»¹⁰ ἔδωσε ὁμοφώνως συγκεκριμένη «*κατεύθυνση*» στοὺς ἐκπροσώπους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γιὰ τό Θεολογικὸ Διάλογο, πού διεξήγετο στὴν Κύπρο. Ἀναφέρει ἢ παράγρ. 5 τοῦ ἀνακοινωθέντος : «*Σχετικὰ μέ τό κείμενο πού θά ἀναφέρεται στό πρωτεῖο τοῦ πάπα*

⁶ Β. Σταυρίδου, Ὁ Συνοδικὸς θεσμὸς εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἔκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1986, σ. 278.

⁷ Σπ. Μήλιας, Πρακτικὰ τῶν Ἁγίων καὶ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἔκδ. Ἁγ. Ὅρος, τ. Α' (1981), τ. Β' (1982), τ. Γ' (1986), πανομοιότυπος ἀνατύπωσις τῆς ἐκδόσεως 1761, 1762, (στό ἐξῆς : Πρακτικά), τ. Γ' σ. 280,

⁸ Κατήχηση τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, Βατικανὸ-Κάκτος 1996, σ.σ. 956, (στό ἐξῆς : Κατήχηση).

⁹ Κατήχηση, § 891.

¹⁰ Σύναξη Ὁρθοδόξων Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν, «Ὁμολογία Πίστεως κατὰ τοῦ Οἰκουμενισμοῦ», Θεοδορμία τ. 11,2(2009), σ. 176-189.

τῆς Ρώμης κατά τὴν πρώτη χιλιετία, τὸ ὁποῖο θὰ καταρτισθῆ στὴν Κύπρο τὶς προσεχεῖς ἡμέρες, δόθηκε κατεύθυνση στοὺς ἐκπροσώπους τῆς Ἐκκλησίας μας νὰ ὑποστηρίξουν, ὥστε νὰ ἐγγραφῆ **στό τελικό κείμενο ἢ κανονική θέση τοῦ πρωτείου τοῦ πάπα Ρώμης κατά τὴν πρώτη χιλιετία σέ σχέση πρὸς τὶς Οἰκουμενικές Συνόδους καὶ σέ ἀναφορά πρὸς τὸν 3^{ον} Κανόνα τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τὸν 28^{ον} Κανόνα τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου**». Πραγματικά ἡ Ἱ. Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας ἀνεδείχθη «ἐπομένη τοῖς Ἁγίοις Πατράσι» ...

ΤΟ ΠΑΠΙΚΟ ΠΡΩΤΕΙΟ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΟΥΣ

Ἄς δοῦμε λοιπὸν τί σημαίνει στὴν οὐσία του τὸ παπικὸ πρωτεῖο σύμφωνα μὲ τὰ ἴδια τὰ ἐγκεκριμένα κείμενα τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν τοῦ προηγούμενου αἰῶνος, κατά τὸν ὁποῖο ξεκίνησε ἡ Οἰκουμενικὴ Κίνηση.

Τὸ 1870 μὲ τὴν ἀνακήρυξη τοῦ παπικοῦ πρωτείου καὶ ἀλαθήτου **ὡς δόγματος πίστεως** ἀπὸ τὴν Α' Βατικανὴ «Οἰκουμενικὴ» Σύνοδο ἔκλεισε ὁ κύκλος τῆς ἀμφισβητήσεως στὴ Δύση τῆς θεωρίας τοῦ παπικοῦ πρωτείου [Σύνοδοι Πίζας (1409), Κωνσταντίας μὲ τὰ περίφημα διατάγματα Sacrosancta καὶ Frequens (1414-1418), Βασιλείας (1431-1439), Τριδέντω (1545-1563)]¹¹. Ἡ ἀναγωγή τοῦ πρωτείου, ἑνὸς θέματος ἐκκλησιαστικῆς καὶ κανονικῆς τάξεως, **ὡς δόγματος πίστεως, ὡς θεμελιώδους δογματικῆς διδασκαλίας, ἀπαραίτητης γιὰ τὴ σωτηρία, ἐνίσχυσε ἀσφαλῶς τὸν παπικὸ θεσμό, ἀλλὰ ἐν τούτοις τὸν ὀδήγησε σέ μία «ἀκαμψία» καὶ οὐσιαστικά τὸν ἐγκλώβισε στὴν ἐσωτερικὴ αὐταρέσκεια τῆς παπικῆς αὐθεντίας καὶ οὐσιαστικά ἔπληξε τὸ πραγματικὸ ἐκκλησιαστικὸ κύρος του**¹².

Στὴ Β' Βατικανεῖο Σύνοδο (1962-1965) ὁ Παπισμὸς προσπάθησε νὰ ἀπεγκλωβιστεῖ ἀπὸ τὴν ἀπολυτοποίηση τοῦ πρωτείου-ἀλαθήτου, τονίζοντας ιδιαίτερα τὴν καθολικότητα τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴ διακονία τοῦ πρωτείου καὶ ἀλαθήτου μέσα σέ συνοδικὰ πλαίσια. Θὰ πρέπει ὅμως νὰ τονιστεῖ ὅτι ἡ Β' Βατικανὴ «Οἰκουμενικὴ» Σύνοδος «καίτοι ἐδημιούργησεν νέον πνεῦμα εἰς τὰς σχέσεις μὲ τὰς ἄλλας ἐκκλησίας («ἀδελφές ἐκκλησίες», ἀναγνώριση τῆς πνευματικότητος, τῆς λατρείας κόκ), καίτοι ἐξ ἀπόψεως διαθέσεως ἢ ἀτμόσφαιρα ἥλλαξεν δι' αὐτῆς, **οὐδὲν τὸ οὐσιῶδες εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν οἰκοδόμημα τοῦ Βατικανοῦ ἐτροποποίησεν**. Ὅπως ἄλλωστε εἶχε δηλωθεῖ ἐπισήμως ὑπὸ τοῦ ἀνδρός, ὅστις συνεκάλεσεν τὴν Β' Βατικανεῖο, Πάπα Ἰωάννου 23^{ου}, «οὐδὲν νέον δόγμα θὰ διατυπωθῆ καὶ οὐδὲν παλαιὸν θὰ ἐπαναληφθῆ».¹³ Μὲ τὶς Βατικανεῖες λοιπὸν Συνόδους

¹¹ Βλ. Φειδάς, «Πατριάρχης τῆς Δύσεως», Ἐπίσκεψις, τ. 600(2006), σ. 24-26.

¹² Φειδάς, "Ut Unum Sint", σ. 585-587, 615-617, 660-664.

¹³ Ἀθ. Δεληκωστόπουλος, Αἱ ἐκκλησιολογικαὶ θέσεις τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ὡς δογματικὸν πρόβλημα τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, ἐν Ἀθήναις 1969, σ. 47. Κατὰ τὸν W. Kasper ἡ Β' Βατικανὴ Σύνοδος «ἐγκολπώνεται ὅλες τὶς ἀποφάσεις τῆς Α' Βατικανῆς ἀναφορικὰ μὲ τὸ πρωτεῖο καὶ τὸ ἀλάθητο τοῦ πάπα. Ἀπὸ αὐτὰ τίποτα δὲν παρέλειψε», W. Kasper, Das Petrusamt als Dienst der Einheit. Die Lehre des I. und II. Vatikanischen Konzils und die gegenwärtige Diskussion, στὸ Vasilios von Aristi, Das Papstamt : Dienst oder Hindernis für d. Ökumene ?, Regensburg 1985, σ.124. «Ἡ πέτρεια ἀποστολικότητα τοῦ θρόνου τῆς Ρώμης μετεξελίχθη ἀπὸ κανονικὴ κατοχύρωση πρεσβείων τιμῆς καὶ διοικητικῶν διεκδικήσεων, σὲ θεολογικὴ καὶ ἐκκλησιολογικὴ θεωρία, ἢ ὁποῖα προβάλλει τὸν προκαθήμενο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης ὡς τὴν πηγὴν, τὸ φορέα καὶ τὸ νομέα ὄλων τῶν χαρισμάτων στὴν Ἐκκλησία, κατέχοντα δηλαδὴ ὡς ἡ ὄρατὴ κεφαλὴ τῆς τὸ ἀποκλειστικὸ πρωτεῖο ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας», Εὐ. Πριγκιπάκη, Τὸ παπικὸ

δέν έχουμε στό ἐξῆς μία ἀπλή ἢ σοβαρή, ἔντονη ἢ διακριτική διεκδίκηση, ὅπως στά χρόνια του ἐνωμένου Χριστιανισμοῦ, ἀλλά δόγμα πίστεως, ἀπαραίτητο πλέον γιά τή σωτηρία. **Ἡ τυχόν ἄρνησή του ἐπισύρει τά τέσσερα «ἀναθέματα» τῆς Α' Βατικανῆς «Οἰκουμενικῆς» Συνόδου¹⁴.**

Ἀκολουθῶς, στά πλαίσια τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως καί τοῦ διμεροῦς Θεολογικοῦ Διαλόγου μέ τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, γίνεται προσπάθεια γιά τήν ἀναζήτηση μίας ἄλλης διατυπώσεως τοῦ παπικοῦ πρωτείου, ἡ ὁποία νά διευκολύνει τήν ἀποκατάσταση τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας¹⁵. Ἡ γιά νά χρησιμοποιοῦσῶ τά ἴδια τά λόγια τοῦ Πάπα Ἰωάννη Παύλου Β' «ἀκούω τήν ἔκκληση πού μοῦ ἀπευθύνεται νά εὔρω μία μορφή ἀσκήσεως τοῦ πρωτείου ἀνοικτή στή νέα πραγματικότητα, ἀλλά χωρίς παραίτηση ἀπό τά οὐσιώδη τῆς ἀποστολῆς του». ¹⁶

Ἄς προσπαθήσουμε νά δοῦμε ποιά εἶναι λοιπόν τά «οὐσιώδη τῆς ἀποστολῆς του» καί ἂν αὐτά εἶναι συμβατά μέ τήν πίστη καί πράξη τῆς πρώτης χιλιετίας, ὅπως αὐτή ἔχει καταγραφεῖ στήν κανονική παράδοση τοῦ ἐνωμένου Χριστιανισμοῦ.

Μέ βάση «τό περί Ἐκκλησίας Διάταγμα» τῆς Β' Βατικανῆς Συνόδου (Lumen Gentium-21.11.1964)¹⁷, τόν «Κώδικα τοῦ Λατινικοῦ Κανονικοῦ Δικαίου» (Codex Juris Canonici -

πρωτεῖο κατὰ τόν Ἅγιο Ἀνθιμο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καί Πρόεδρο Κρήτης τόν Ὁμολογητή, Ἀθήνα 2009 (δακτυλογραφημένο κείμενο), σ. 45.

¹⁴ Βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'.

¹⁵ Ἐνδεικτική τῆς προσπαθείας αὐτῆς εἶναι ἡ πρόταση τοῦ Καρδινάλιου W. Kasper (Συμπροέδρου τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου) γιά πρόταξη τῆς διατυπώσεως «**Πέτρειο ἀξίωμα**» (**Petrusamt**) ἢ «**Πέτρειος Διακονία**» (**Petrusdienst**) ἀντί τοῦ «παπικό πρωτεῖο»: «ἔχει τὸ πλεονέκτημα ἀπέναντι στη μέχρι τώρα χρησιμοποιούμενη καὶ ἱστορικὰ πολὺ φορτισμένη ἔννοια τοῦ *Papstamt-Papsttum* ὅτι παραπέμπει στίς καινοδιαθηκικὲς τῆς ρίζες καὶ ταυτόχρονα συνδέει κριτικὰ τὶς μετέπειτα ἱστορικὲς διαμορφώσεις». Ἐπίσης, κατὰ τόν W. Kasper, τὸ «**Petrusdienst**» προσφέρεται ὥστε «να γίνει ἕνας σαφὲς διαχωρισμὸς τῶν δικαιωμάτων τὰ ὁποῖα ἀρμόζουν στὸν πάπα σὰν πρῶτο (*Primus*) τῆς λατινικῆς Ἐκκλησίας καὶ αὐτῶν τὰ ὁποῖα ἔχει σὰν κάτοχος τοῦ «Πετρείου ἀξιώματος» γιὰ ὅλη τὴν Ἐκκλησία. Τὸ «Πέτρειο ἀξίωμα» δέν δηλώνει ἀπαραίτητα συγκεντρωτισμὸ καὶ παπικὲς ἀρχές. Ἔτσι, γιά νά ἀναφέρουμε μόνο ἕνα παράδειγμα, δέν ἔχει ἀπαραίτητα δοθεῖ μὲ τὸ «Πέτρειο ἀξίωμα» τὸ δικαίωμα τοῦ πάπα νά χορηγεῖ ἐλεύθερα ὅλες τὶς ἐπισκοπικὲς θέσεις· αὐτὸ τὸ δικαίωμα μπορεῖ νά κατανοηθεῖ καὶ ὡς ἕνα Πατριαρχικὸ δικαίωμα καὶ ἀντίστοιχα νά περιοριστεῖ στὴ δικαιοδοσία τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ἐξασφαλίζεται ὅτι δέν θὰ ἐξαλειφθεῖ ὁ πλοῦτος καὶ ἡ ποικιλία τῶν νομίμων παραδόσεων τῶν διαφορετικῶν ὁμολογιακῶν ομάδων, ἀλλὰ θὰ διατηρηθοῦν καὶ μάλιστα θὰ ἐμπλουτισθοῦν» (W. Kasper, *Das Petrusamt als Dienst der Einheit. Die Lehre des I. und II. Vatikanischen Konzils und die gegenwärtige Diskussion*, στό Vasilios von Aristi, *Das Papstamt : Dienst oder Hindernis für d. Ökumene ?*, Regensburg 1985, σ. 130, 133-134). Βλ. καὶ διοργάνωση ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου περὶ τοῦ «*Λειτουργήματος τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου*» (21-25.5.2004) στήν αἴθουσα συνεδρίων τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἀγ. Ἐδρας γιά τὴν ἐνότητα τῶν Χριστιανῶν, Βλ. Φειδάς-Π. Βασιλειάδης, «Ἐκθεση ἐπὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου περὶ τοῦ «*Λειτουργήματος τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου*», Ἐκκλησία 81(2004), σ. 265-266.

¹⁶ Φειδάς, *Ut unum sint*.

¹⁷ Στὴν παρούσα ἐργασία χρησιμοποιεῖται ἡ ἔκδοση : Β' Σύνοδος Βατικανοῦ, *Δογματικὴ Διάταξη Περὶ Ἐκκλησίας 1* (Lumen Gentium), μετφρ. Ἀθ. Ἀρμάου, Γραφεῖο Καλοῦ Τύπου, ἀχ. σ.σ.125 (στό ἐξῆς : LG). (Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν Lumen Gentium παρατίθενται στό ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β').

ἀναθεώρηση 1983)¹⁸ καί τήν ἐπίσημη «Κατήχηση τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας» (1992) μπορούμε νά παρουσιάσουμε τή διδασκαλία περὶ τοῦ πρωτείου τοῦ πάπα στίς ἐξῆς ἐνότητες καί παραλλήλως νά τή σχολιάσουμε μέ βάση τούς ἱερούς Κανόνες τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας:

A. ΤΟ ΠΑΠΙΚΟ ΠΡΩΤΕΙΟ ΚΑΙ Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΕΤΡΟΣ.

B. ΤΟ ΠΑΠΙΚΟ ΠΡΩΤΕΙΟ-Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ Η ΤΟΠΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ.

Γ. ΤΟ ΠΑΠΙΚΟ ΠΡΩΤΕΙΟ ΚΑΙ ΟΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΕΣ ΣΥΝΟΔΟΙ.

ΤΟ ΠΑΠΙΚΟ ΠΡΩΤΕΙΟ ΚΑΙ ΟΙ ΙΕΡΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ

A. ΤΟ ΠΑΠΙΚΟ ΠΡΩΤΕΙΟ ΚΑΙ Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΕΤΡΟΣ

Σύμφωνα μέ τή Ρωμαιοκαθολική ἐκκλησιολογία : «**Ὁ Κύριος ἔκανε τόν Ἀπόστολο Πέτρο ὁρατό θεμέλιο τῆς Ἐκκλησίας Του. Σ' αὐτόν παρέδωσε τά κλειδιά της**» (Κατήχηση § 936, LG § 22,). «**Τό ποιμαντικό αὐτό καθήκον τοῦ Πέτρου καί τῶν ἄλλων Ἀποστόλων ἀνήκει στά θεμέλια τῆς ἐκκλησίας καί συνεχίζεται ἀπό τούς ἐπισκόπους κάτω ἀπό τό πρωτεῖο τοῦ Πάπα**» (Κατήχηση § 881, LG § 22). «**Ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης εἶναι διάδοχος τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου καί σ' αὐτόν διαμένει τό ἀξίωμα πού ἐδόθη μέ ἰδιαίτερο τρόπο ἀπό τόν Κύριο στόν Πέτρο, τόν πρῶτο τῶν Ἀποστόλων, γιά νά μεταφέρεται στους διαδόχους του**» (Κατήχηση § 882, LG § 22).

Ὀυσιαστικά, ἐδῶ συνδέεται ἄμεσα τό πρωτεῖο ἐξουσίας ἐφ' ὅλης τῆς Ἐκκλησίας μέ τήν «πέτρεια» καταγωγή τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης. Δικαιολογεῖται ὅμως μία τέτοια προσέγγιση ἀπό τήν κανονική παράδοση τοῦ ἐνωμένου χριστιανισμοῦ ;

1. Η ΓΕΝΕΣΗ ΤΩΝ «ΠΡΕΣΒΕΙΩΝ ΤΙΜΗΣ»

Στίς κανονικές διατάξεις τῆς α' χιλιετίας δέ συναντᾶται ὁ ὅρος «πρωτεῖο», ἀλλά μόνο «πρεσβεῖα» ἢ «πρεσβεῖα τιμῆς», τά ὅποια συνδεόνταν μέ τήν ἰδιαίτερη τιμή πού ἀποδιδόταν σέ ὀρισμένες Ἐκκλησίες λόγω τοῦ σημαντικοῦ κύρους πού εἶχαν στίς διεκκλησιαστικές σχέσεις.

Κατά τόν καθηγητή Φειδά «**ἡ θεωρητική αὐτή τιμή πρὸς τάς ἀξιολόγους ἀποστολικὰς ἢ καί μητέρας-ἐκκλησίας ἀπεδόθη διὰ τοῦ κανονικοῦ ὄρου 'πρεσβεῖα τιμῆς' καί εἰσηλθε διὰ**

¹⁸ Ὁ "Codex Juris Canonici"-1983 (στό ἐξῆς: CIC), ὁ Κώδικας Λατινικοῦ Κανονικοῦ Δικαίου, εἶναι ὁ «*παγκόσμιος νόμος*» τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν (Κ. Κυριαζοπούλου, «*Ἐξήγηση τοῦ ἀπὸ 26-10-1991 Responsum τοῦ Ποντιφικικοῦ Συμβουλίου γιά τήν ἐρμηνεία τῶν νομοθετικῶν κειμένων*» Χριστιανός, 32(1993), σ. 114. Οἱ σχετικοὶ κανόνες τοῦ C.I.C. (κανόνες 330-341) πού ἀφοροῦν στό παπικὸ πρωτεῖο παρατίθενται στό ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ' τοῦ παρόντος) σέ μεταφράση τοῦ κ. Χριστοφόρου Μοσχόβη (θεολόγου-φιλόλογου, Πάτρα) ἀπὸ τή γαλλικὴ ἔκδοση "Code de droit Canonique", Cite du Vatican, 1983 (pure le texte latin), Paris, 1984, (puer la texte francaise).

Στὴν παρούσα ἐργασία δέ γίνεται ἀναφορὰ στίς Οὐνιτικὲς Ἐκκλησίες καί στόν ἀντίστοιχο Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium-1990 (C.C.E.O. - Κώδικας Κανόνων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν), λόγω τῆς ἀπαράδεκτης ἐκκλησιολογικῆς ὑποστάσεως τους, ἢ ὅποια δὲ μπορεῖ νά θεραπευθεῖ μέ ὁποιαδήποτε συμφωνία τύπου Balamand. Ἄλλωστε σοβαρὲς ἐπιφυλάξεις γιά τήν κανονικὴ ὑπόστασή τους διατυπώνουν καί ἔγκριτοι Ρωμαιοκαθολικοὶ θεολόγοι ἐνδεικτικὰ P. Duprey, «*Ἡ συνοδικὴ δομὴ τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Θεολογίᾳ*», μτφρ. ἀρχιμ. Β. Ἀρχοντῶνη, Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, 55, 56(1972), σ. 117-118, 210-213.

τοῦ συνοδικοῦ συστήματος εἰς τὴν ζωὴν τῆς ἐκκλησίας, διότι οἱ ἐπίσκοποι τῶν τιμωμένων θρόνων προΐσταντο κατὰ τὴν χειροτονίαν ἐπισκόπου καὶ προήδρευον τῶν συγκαλουμένων συνόδων. Ἡ ἀναγνωριζομένη εἰς τὴν τοπικὴν ἐκκλησίαν τιμὴ ἀπενέμετο ἐν ταῖς συνόδοις καὶ εἰς τὸν ἐπίσκοπον αὐτῆς. Τὰ «πρεσβεῖα τιμῆς» εἶχον βεβαίως ἀναφορὰν εἰς τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἦσαν ἀπαλλαγμένα πάσης ἐννοίας διοικητικῆς δικαιοδοσίας». ¹⁹ Προσεγγίζοντας ἱστορικά τὴν ἐξέλιξη τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως ἀπὸ τὴν ἀπλή Ἐπισκοπή, στή Μητρόπολη, τὴν Ἐξαρχία καὶ τὸ Πατριαρχεῖο (Πενταρχία) γίνεται σαφές ὅτι ἡ ἀνάδειξη κάποιων Ἐπισκόπων ὡς ἐχόντων τὰ «πρεσβεῖα» ἔναντι ἄλλων ὁμοταγῶν τους, δέν θεμελιώνεται σὲ κάποιους θεολογικούς ἢ ἐκκλησιολογικούς λόγους, ἀλλὰ μόνον σὲ ἐκκλησιαστικούς. ²⁰

¹⁹ Βλ. Φειδά, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, τ. Α, σ. 154.

²⁰ Κατὰ τὸν π. Ντβόρκιν «οὕτω συνέβη, ὥστε ἡ Ἐκκλησία ἀπ' ἀρχῆς ἦτο ὑποχρεωμένη, διὰ λόγους πρακτικοῦ συμφέροντος, προερχομένους ἐκ τῶν πολιτικῶν καὶ οικονομικῶν συνθηκῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, νὰ προσαρμόσῃ τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτῆς ὀργάνωσιν, εἰδικῶς ἐν τῇ Ανατολῇ, πρὸς τὴν πολιτικὴν διαίρεσιν τῆς Αὐτοκρατορίας». Ἡ ἀρχὴ αὕτη εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνευρεθῆ ἀκόμη καὶ κατὰ τὴν Ἀποστολικὴν περιόδον... Καίτοι ἅπαντες οἱ Ἐπίσκοποι ἦσαν ἴσοι πρὸς ἀλλήλους, ὡς πρὸς τὸν βαθμό, ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ β' αἰ. καὶ ἐξῆς ἐμφανίζεται μία διαφοροποίησις εἰς τὸ ὑπόβλημα αὐτῶν, ἡ ὁποία ἐπέδρασε καὶ στὴν ἐκκλησιαστικὴ ὀργάνωσις. Για τὴν ἀντιμετώπιση τῶν κοινῶν προβλημάτων πού ἀναφύονταν σὲ κάθε ἐπαρχία (αἰρέσεις, σχίσματα, ἐκλογές Ἐπισκόπων), οἱ Ἐπίσκοποι τῶν τοπικῶν ἐκκλησιῶν τῆς εἶχαν τὴν κανονικὴ ὑποχρέωσις νὰ συνέρχονται δύο φορές τὸν χρόνο σὲ σύνοδο (ἐπαρχιακὴ σύνοδος - ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΣ-37, Α-5, Δ-19, ΠΕΝΘΕΚΤΗΣ-8, Ζ-6 (μία φορὰ ἐτησίως), ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-20, ΚΑΡΘΑΓΕΝΗΣ-26) στὴν Μητρόπολη, τὴν πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας. Ἡ Μητρόπολις μιᾶς ἐπαρχίας ἦταν πάντοτε ἡ διακεκριμένη πόλις τῆς, κέντρο διοικητικόν, στρατηγικόν, πολιτικό, πολυάνθρωπος κόμβος συγκοινωνιῶν.

Ὁ Ἐπίσκοπος τῆς ἀπολάμβανε τῶν εὐκολιῶν καὶ εὐεργετημάτων τὰ ὁποῖα παρεῖχε ἡ Μητρόπολις σὲ ὅλους τοὺς κατοίκους, τὰ ὁποῖα ἦσαν πλεονεκτήματα ἔναντι τῶν ἐν τοῖς ἀποκέντροις αὐτῆς διαμενόντων. Ἀναδεχόταν τὴν φροντίδα ὅλης τῆς ἐπαρχίας (ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-9). Ἡ τακτικὴ φιλάδελφος ἐνασχόλησις τοῦ μητροπολίτου μὲ τίς ὑποθέσεις τῶν ἰσαδέλφων τοῦ ἐπισκόπου τῆς ἐπαρχίας, τὸν τοποθετοῦσε σὲ θέση τεχνικῆς ὑπεροχῆς ἔναντι ἐκείνων οἱ ὁποῖοι θὰ αἰσθάνονταν ἐκάστοτε ὑποχρέωσιν πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν ἐνασχόλησίν του μὲ ὑποθέσεις τῆς ἐπισκοπῆς τους (ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-9). Για τὴν εὐκολία δὲ τοῦ πράγματος τοῦ ἀναγνωρίστηκε τὸ δικαίωμα νὰ συγκαλεῖ Σύνοδος (Α-5, ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-20), στίς ὁποῖες τοῦ παρεχωρεῖτο ἡ πρωτοκαθεδρία, χωρὶς ὅμως τὴν παραμικρὴ μείωσις τῆς μεταξὺ τῶν ἐπισκόπων ἀναγνωριζομένης ἰσότητος, καὶ τοῦ ἀναγνωρίστηκε τὸ ἀπαραίτητο τῆς παρουσίας του κατὰ τὴν ἐκλογή νέων Ἐπισκόπων (ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΣ-34, Α-4, ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-16, 19) καὶ ἄλλα παρόμοια προνόμια τέτοιας μορφῆς, ἐνδεικτικὰ μὲν ἀποδόσεως καὶ ἀπολαύσεως τιμῶν ὑπὲρ τοὺς λοιποὺς Ἐπισκόπους, ὄχι ὅμως πραγματικῆς ὑπεροχῆς. Στὸν ἴδιο ἐπίσης ἀνετίθετο καὶ ἡ ἐκτέλεσις τῶν συνοδικῶν ἀποφάσεων καθὼς καὶ ἡ ἐπίβλεψις ἐπὶ τῶν ἄλλων Ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας. Ἔτσι ὁ Ἐπίσκοπος αὐτὸς ἀναγνωρίστηκε ὡς Πρῶτος μεταξὺ ἴσων. Κατὰ συνέπεια ἡ ἐνδειξη τοῦ μητροπολίτου Ἐπισκόπου (τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Μητροπόλεως) ἐγίνε τίτλος καὶ ἀξίωμα : Μητροπολίτης ! Τὰ προνόμια ταῦτα προελθόντα ἐκ τῆς θέσεως τῆς ἔδρας δέν ἦσαν ἐξαιρετικῆς σημασίας, ἀλλ' ἦσαν ἱκανὰ νὰ ἀναδεικνύουν τὸν Πρῶτον, ἢ Μητροπολίτην, ὑπὲρ τοὺς λοιποὺς διὰ τὸ γεγονός ὅτι ἀναγνωρίζονταν σὲ αὐτὸν καὶ στὴν ἔδρα του ἡ πρωτοκαθεδρία (Α-6, ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΣ-34, ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-16).

Στὴν Ἀνατολὴ δέν σημειώθηκε καμία περαιτέρω ἐξέλιξις τοῦ Πρώτου ἢ Μητροπολίτου, διότι καὶ ἡ μεταγενέστερη ἀνάδειξη ὀρισμένων Μητροπόλεων σὲ Ἐξάρχους ἢ Πατριάρχες, οὐσιαστικὰ δέν ἄλλαξε τὰ πράγματα, διότι «οὗτοι ἦσαν καὶ παρέμειναν μέχρι σήμερα μὲ τὰ ἀτροφικὰ προνόμια τοῦ Πρώτου, παρὰ τοὺς προστιθέντας πομπώδεις τίτλους» (βλ. Ἀμ. Ἀλιβιζάτου, «Τὸ

Τά «πρεσβεία τιμῆς» ἐξαρτῶνται, χωρὶς αὐτό νά εἶναι ἀπολύτως δεσμευτικό²¹ :

1. Πρωτίστως ἀπό τό γενικότερο ἐκκλησιαστικό κύρος μίας Ἐκκλησίας, τό ὁποῖο συναρτᾶται μέ τήν πιστότητα στήν ἀποστολική παράδοση, τήν ἱεραποστολική δραστηριότης τῆς «μητέρας-ἐκκλησίας», τή βοήθεια καί συμπαράσταση στίς χειμαζόμενες καί ἐμπερίστατες Ἐκκλησίες καί γενικότερα ἀπό τόν ἀκμαιότερο ἐκκλησιαστικό βίό της. Ασφαλῶς ἡ ἀποστολική προέλευση μίας Ἐκκλησίας, ἡ ἀποστολή σέ αὐτή ἀποστολικῆς ἐπιστολῆς καί πολύ περισσότερο ἡ διάσωση τοῦ τόπου τοῦ μαρτυρίου ἑνός Ἀποστόλου συνηγοροῦν ἰδιαίτερα στήν ἀνάπτυξη τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κύρους μίας τοπικῆς Ἐκκλησίας ἔναντι ἄλλων.
2. Βαρύνουσας σημασίας, πού οὐσιαστικά τελεῖ σέ συνάρτηση μέ τόν προηγούμενο λόγο, εἶναι τό κριτήριο τῆς σπουδαιότητος τήν ὁποία εἶχε ἡ πόλις καί ἡ θέση της στήν πολιτική καί διοικητική διάρθρωση τῆς Αὐτοκρατορίας²². Δέν εἶναι τυχαῖο ὅτι οἱ Ἐκκλησίες πού μνημονεύονται ὀνομαστικά τιμώμενες μέ «πρεσβεία τιμῆς» μέ τόν Α-6²³ εἶναι ἡ Ρώμη, ἡ Ἀλεξάνδρεια²⁴ καί ἡ Ἀντιόχεια,²⁵ οἱ τρεῖς μεγαλύτερες καί σπουδαιότερες πόλεις τῆς Αὐτοκρατορίας.

πολίτευμα τῆς Ἐκκλησία, Ὁ Μητροπολίτης Ἐπίσκοπος καί ἰδία ὁ Ῥώμης», ΕΕΘΣΠΑ 1958, σ. 31, Β. Σταυρίδου, «Τά πρεσβεία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἄλλα Ἀνατολικά Πατριαρχεῖα», Θεολογία τ. 42(1971), σ. 316-318, Β. Στεφανίδου, Ἐκκλησιαστική Ἱστορία, ἔκδ. «ΑΣΤΗΡ», Ἀθήναι 1970, σ. 99-101, Βλ. Φειδά, Βυζάντιο, Ἀθήναι 1990³, σ. 292).

²¹ Π. Ροδοπούλου, «Ἐκκλησιολογική θεώρησις τοῦ τριακοστοῦ τετάρτου Ἀποστολικοῦ κανόνου», Κληρονομία, τ. 11(1979), σ. 9. Βλ. Φειδά, «Ἡ θέση τοῦ πρώτου τῶν Ἐπισκόπων εἰς τήν κοινωνίαν τῶν Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν», Τοπική καί κατὰ τήν Οἰκουμένην Ἐκκλησία, ἔκδ. Centre Orthodoxe du Patriarchat Oecumenique, Chambesy Geneve 1981, σ. 155.

²² Τῆ διαμόρφωση τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως ἐπηρεάζει ἡ πολιτική σημασία μιᾶς πόλεως : πχ. «Εἰ δὲ καί τις ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας ἐκαινίσθη πόλις, ἢ αὐθις καινισθείη, τοῖς πολιτικοῖς καί δημοσίοις τύποις, καί τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἡ τάξις ἀκολουθεῖτω» (Δ-17), «Τὸν ἐκ τῶν Πατέρων ἡμῶν τεθέντα κανόνα καί ἡμεῖς παραφυλάττομεν, τὸν οὕτω διαγορευόντα · Εἰ τις ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας ἐκαινίσθη πόλις, ἢ αὐθις καινισθείη, τοῖς πολιτικοῖς καί δημοσίοις τύποις καί ἡ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων τάξις ἀκολουθεῖτω» (ΠΕΝΘΕΚΤΗΣ-38) καί «Τοὺς καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπους εἰδέναι χρῆ τὸν ἐν τῇ μητροπόλει προεστῶτα ἐπίσκοπον, καί τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας, διὰ τὸ ἐν τῇ μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάντα τοὺς τὰ πράγματα ἔχοντας. Ὅθεν ἔδοξε καί τῇ τιμῇ προηγεῖσθαι αὐτόν» (ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-9).

²³ Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ φράση μέ τήν ὁποία αἰτιολογεῖται ἡ «κατ' ἔθος» ἀρμοδιότητα τοῦ Ἀλεξανδρείας ἐπὶ τῶν διοικήσεων Αἰγύπτου, Πενταπόλεως καί Λιβύης : «πάντων τούτων τὴν ἐξουσίαν ἔχειν · ἐπειδὴ καί τῶ ἐν Ῥώμῃ Ἐπισκόπῳ τούτῳ σὺνηθές ἐστι». Εἶναι πρόδηλη ἡ ταυτότητα καί ὁμοιότητα τῶν ἀρμοδιοτήτων Ῥώμης καί Ἀλεξανδρείας ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων αὐταῖς περιοχῶν. Τὸ «ἐπειδὴ» ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ «καθώς, ὅπως». Ὅπως σημειώνει ὁ Ἄγ. Νικόδημος Ἀγιορείτης : «Ἐπειδὴ λοιπὸν ... ἡ διοίκησις τοῦ Ῥώμης εἶναι περιορισμένη ὡς ἡ τοῦ Ἀλεξανδρείας, μάτην φαντάζονται οἱ Ῥωμάνοι ἐκ τοῦ Κανόνου τούτου ἀπεριόριστον ἐξουσίαν εἰς ὅλον τὸν κόσμον» (Ἄγ. Νικόδημος Ἀγιορείτου, Πηδάλιον, ἔκδ. Β. Ῥηγοπούλου, Θεσσαλονίκη 1991, ἀκριβῆς ἀνατύπωσις τῆς γ' ἐκδόσεως τοῦ 1864, στό ἐξῆς : Πηδάλιον, σ. 129-130).

²⁴ Σύμφωνα μέ τόν Β. Σταυρίδη, «ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλεξανδρείας ἔχει μεγάλη φήμη ἐντὸς τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Τοῦτο ὀφειλόταν στό γεγονός ὅτι ἡ Ἀλεξάνδρεια ἦταν ἡ δευτέρα μεγάλη πόλις τῆς Αὐτοκρατορίας, στήν ὑπαρξὴ σπουδαίων προσωπικοτήτων ὡς ἐπισκόπων στό θρόνο της, στίς παραδόσεις περὶ πρῶτον κηρύγματος καί ἐγκαθιδρύσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀπὸ τὸν Εὐαγγελιστὴ Μάρκο, στό ὅτι ἦταν μεγάλο ἱεραποστολικὸ κέντρο καί κέντρο χριστιανικῶν

Εἶναι προφανές λοιπόν ὅτι «ἡ ἀρχὴ τῆς ἀποστολικότητος δέν ἀπέκτησε στήν Ἀνατολή τήν σπουδαιότητα, ἡ ὁποία τῆς εἶχε ἀποδοθεῖ στή Δύση. Στήν Ἀνατολή τό κριτήριό τοῦ πραγματικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κύρους τῶν θρόνων, χωρίς νά ἀποκλείει τήν ἐξαιρετική σημασία τῆς ἀρχῆς τῆς ἀποστολικότητος, προσδιόριζε τόσο τό περιεχόμενο τῶν κανονικῶν διεκδικήσεων ὅσο καί τήν ἀκτινοβολία τῶν θρόνων»²⁶. Ἄλλωστε στήν Ἀνατολή, σέ ἀντίθεση μέ τή Δύση, γιά τήν ἀποστολική προέλευσή τους σεμνύνονταν πολλές Ἐκκλησίες καί ἀρκετές ἐτιμήθηκαν μέ ἀποστολικές ἐπιστολές²⁷. Στή Δύση ὁμως, μόνο ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης. Ἔτσι, ὡς «ἀποστολικές καθέδρες» ἢ «ἀποστολικοί θρόνοι» ἀναφέρονται στίς Οἰκουμενικές Συνόδους καί οἱ Ἐκκλησίες τῆς Κωνσταντινουπόλεως²⁸ καί τῆς Ἀνατολικῆς Διοικήσεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καί Ἱεροσολύμων.²⁹ Ἐπίσης «**θρόνος ὁ τοῦ Ἁγίου Πέτρου**» χαρακτηρίζεται καί «ὁ θρόνος τῆς τῶν Ἀντιοχέων μεγαλοπόλεως».³⁰

Τό κριτήριό τῆς ἀποστολικότητος ἐπέδρασε στήν ἀπόδοση τιμῆς σύμφωνα μέ τόν Α-7 μόνο στήν Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων, ἀλλά καί ἐδῶ ἡ Ἐκκλησία αὐτή ἱεραρχήθηκε

γραμμάτων μέ τήν περίφημη κατηχητική σχολή της καί κυρίως στή νίκη τῆς ὀρθοδόξου πίστεως μετὰ τήν ἀρειανική ἔριδα. Τά πρεσβεῖα τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἐφ' ὅλων τῶν ἐπισκόπων ἐμφανίζονται ὡς μία φυσική κατάστασις. «Τά δεινά καί ὁ θρίαμβος τοῦ Ἀθανασίου ἀνύψωσαν τήν Ἀλεξάνδρεια εἰς μίαν θέσιν ἀναντιρρήτου ὑπεροχῆς» (Νόρμαν Μπαίνις) παραλληλιζόμενα πρὸς τήν ἴδια ἐξουσία πού εἶχε ὁ ἐπίσκοπος Ρώμης στή Δύση», Β. Σταυρίδου, «Τά πρεσβεῖα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἄλλα Ἀνατολικά Πατριαρχεῖα», Θεολογία τ. 42(1971), σ. 317.

²⁵ Κατά τόν Β. Σταυρίδη, «ἡ Ἀντιόχεια εἶχε πολλά κοινὰ πρὸς τήν Ἀλεξάνδρεια. Ἦταν ἡ τρίτη μεγάλη πόλις τῆς Αὐτοκρατορίας. Ὁ Χριστιανισμός διαδόθηκε ἀπὸ τοὺς πρωτοκορυφαίους Πέτρο καί Παῦλο. Ἦταν σπουδαῖο ἱεραποστολικὸ κέντρο καί ἐνεφάνιζε τοὺς καρποὺς τῶν ἀκαδημαϊκῶν μόχθων διὰ τῆς θεολογικῆς σχολῆς» (Β. Σταυρίδου, «Τά πρεσβεῖα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἄλλα Ἀνατολικά Πατριαρχεῖα», Θεολογία τ. 42(1971), σ. 318). Κατά τόν δ' αἰ. ἡ δικαιοδοσία τοῦ Ἀντιοχείας ἐπεκτεινόταν καί ἐκτὸς τῆς Συρίας, πρὸς τίς ἐπαρχίες τῆς Παλαιστίνης, Φοινίκης, Ἀραβίας, Μεσοποταμίας, Κιλικίας καί Ἰσαυρίας. Εἶναι χαρακτηριστικὴ καί ἡ ἀναφορὰ τοῦ Χρυσοστόμου στήν Ἀντιόχεια συγκρίνοντάς την μέ αὐτὴ τῆ Ρώμη καί χαρακτηρίζοντάς την «Μεγάλῃ πόλιν καί μητρόπολιν τῆς οἰκουμένης» (Ι. Χρυσοστόμου, Ὁμιλία εἰς τὸ ῥητὸν “ἐγένετο”, PG 56, 120), ἐνῶ σὲ ἄλλο σημεῖο τονίζει μέ ἰδιαίτερη καύχηση: «ἐν γὰρ καί τοῦτο πλεονέκτημα τῆς ἡμετέρας πόλεως, τὸ τῶν Ἀποστόλων τὸν κορυφαῖον λαβεῖν ἐν ἀρχῇ διδάσκαλον. Ἔδει γὰρ πρὸ τῆς οἰκουμένης ἀπάσης τὸ τῶν Χριστιανῶν ἀναδησαμένη ὄνομα, τὸν τῶν Ἀποστόλων ποιμένα λαβεῖν» (PG 60, 678).

²⁶ Βλ. Φειδά, Βυζάντιο, Ἀθῆναι 1990³, σ. 275

²⁷ Τὸ γεγονός τῆς ὑπάρξεως πολλῶν ἀποστολικῆς «καταγωγῆς» Ἐκκλησιῶν στήν Ἀνατολή ὀδήγησε τὸν πάπα Λέοντα Α' καί στή συνέχεια ὀλόκληρο τὸν παπισμὸ νά περιορίσει τήν σπουδαιότητα τῆς ἀποστολικῆς προελεύσεως μιᾶς Ἐκκλησίας μόνο στήν ἐκ τοῦ Ἀπ. Πέτρου, (Βλ. Φειδά, Ἱστορικοκανονικὰ προβλήματα περὶ τήν λειτουργία τοῦ θεσμοῦ τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν, Ἀθῆναι 1970, σ. 120-126).

²⁸ Ἐνδεικτικὰ: Στ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, στό Πρακτικά, τ. Γ' σ. 157 (17^η, 18^η πράξη)

²⁹ Ἐνδεικτικὰ: Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, στό Πρακτικά, τ. Γ' σ. 229 (1^η πράξη), σ. 306 (4^η πράξη), σ. 370, 374 (7^η πράξη)

³⁰ «ὥστε τὸν μὲν θρόνον τῆς Ἀντιοχέων μεγαλοπόλεως, τὸν τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ἔχειν δύο Φοινίκας, καί Ἀραβίαν, τὸν δὲ θρόνον τῆς Ἱεροσολυμίτιδος ἔχειν τὰς τρεῖς Παλαιστίνας· καί ἀξιούμεν ἐξ ἀποφάσεως τῆς ἡμετέρας μεγαλοπρεπείας, καί τῆς ἀγίας συνόδου, ἐγγράφως βεβαιωθῆναι ταῦτα» (7^η πράξη, Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, στό Πρακτικά, τ. Β' σ. 186)

μετά τούς τέσσερεις άλλους θρόνους, πέμπτη στήν τάξη τῶν Πατριαρχῶν³¹. Ἡ ἀποστολικότης λοιπόν μίας τοπικῆς ἐκκλησίας ἔπρεπε νά συνδέεται μέ τήν πραγματική ἀκμή τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βίου. Γι' αὐτό καί μεταξύ δύο ἀποστολικῶν Ἐκκλησιῶν προετιμᾶτο ἡ ἔχουσα ἀκμάζοντα ἐκκλησιαστικό βίο.

2. ΤΑ «ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΙΜΗΣ» ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης λοιπόν συνδύαζε ὅλους τους ἀνωτέρω λόγους³² γιά τήν ἀπόδοση πρεσβείων τιμῆς σέ αὐτή.

1. Ἡ Ρώμη ἦταν τό κυριώτερο κέντρο πολιτισμοῦ καί προόδου σέ ὅλη σχεδόν τήν Αὐτοκρατορία, ὄντας μάλιστα καί πρωτεύουσά της. Στή Δύση, ιδιαίτερα, δέν ὑπῆρχαν ἄλλες πόλεις πού ἔστω νά πλησίαζαν τήν αἴγλη της.
2. Ἡ Ἐκκλησία της ὑπῆρξε ἀπ' ἀρχῆς σημαίνουσα ἔχοντας δεχθεῖ τό ἀποστολικό κήρυγμα. Ἡ Παύλεια «πρός Ρωμαίους» ἐπιστολή δείχνει ἀκμάζουσα κοινότητα πού διακρινόταν γιά τή φιλανθρωπία της, πλούσια καί πρόθυμη σέ βοήθεια ἄλλων ἐμπεριστάτων Ἐκκλησιῶν («προκαθήμενη τῆς ἀγάπης» κατά τόν Ἰγνάτιο³³). Τό κύρος της στόν πρωτοχριστιανικό κόσμο ἦταν μοναδικό, διότι ἀξιώθηκε, κατά τήν παράδοση, νά εἶναι ὁ τόπος μαρτυρίου τῶν Πρωτοκορυφαίων Πέτρου καί Παύλου.
3. Ἐπίσης, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης στούς μεταποστολικούς χρόνους παρουσίασε ἔντονη ἱεραποστολική δράση στή Δύση, παράλληλα μέ τίς χιλιάδες τῶν μαρτύρων πού προσέφερε στήν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ.

Συνοψίζοντας μπορούμε νά ποῦμε ὅτι λόγω ἠθικῶν, ἐκκλησιαστικῶν καί πολιτικῶν προϋποθέσεων ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης ἀπέκτησε πολύ νωρίς μεγάλη αἴγλη καί ἠθικό

³¹ ΠΕΝΘΕΚΤΗΣ-36

³² «Διὰ πάντα γάρ ὑμῶν τό πρωτεύειν ἀρμόττει· πολλοῖς γάρ ὁ ὑμέτερος θρόνος κοσμεῖται· πλεονεκτήμασι· τάς μὲν γάρ ἄλλας πόλεις ἢ μέγεθος ἢ κάλλος ἢ πλήθος τῶν οἰκητόρων κοσμεῖ· τῇ δὲ ὑμετέρα φορὰν ἔδωκεν ἀγαθῶν ὁ τῶν ἀγαθῶν χορηγός· ἡ γάρ αὕτη πασῶν μεγίστη καί λαμπροτάτη καί τῆς οἰκουμένης προκαθήμενη, καί τῷ πλήθει τῶν οἰκητόρων κυμαίνουσα· πρὸς δὲ τούτοις καί τὴν ἡγεμονίαν ἐβλάστησε· καί τῆς οἰκείας προσηγορίας τοῖς ἀρχομένοις μετέδωκε· κοσμεῖ δὲ αὐτὴν διαφερόντως ἡ πίστις· καί μάρτυς ἀξιόχρεως ὁ θεῖος ἀπόστολος βοῶν, ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ· εἰ δὲ εὐθὺς δεξαμένη τά τοῦ σωτηρίου κηρύγματος σπέρματα, τοῖς ἀξιαγάστοις τούτοις ἐβεβρίτει καρποῖς, τίς ἀποχρῆ λόγος τὴν νῦν ἐν αὐτῇ πολιτευομένην εὐσέβειαν εὐφημῆσαι; ἔχει δὲ καί τῶν κοινῶν πατέρων καί διδασκάλων τῆς ἀληθείας Πέτρου καί Παύλου τάς θήκας, τῶν πιστῶν τάς καρδίας φωτιζούσας· ἡ δὲ τρισμακαρία τούτων καί θεία ξυνωρίς ἀνέτειλεν μὲν ἐν τῇ ἐφέα, καί πάντοτε τάς ἀκτῖνας ἐξέπεμψεν· ἐν δὲ τῇ δύσει προθύμως ἐδέξατο τάς τοῦ βίου δυσμάς, κακεῖθεν νῦν καταυγάζει τὴν οἰκουμένην· οὗτοι τὸν ὑμέτερον περιφανέστατον ἀπέφηναν θρόνον· οὗτος τῶν ἀγαθῶν τῶν ὑμετέρων ὁ κολοφών· ὁ δ' ἐκείνων Θεὸς καί νῦν τὸν ἐκείνων ἐλάμπρυνεν θρόνον, τὴν ὑμετέραν ἀγιωσύνην ἰδρύσας ἐν τούτῳ τῆς ὀρθοδοξίας τάς ἀκτῖνας ἀφιεῖσαν», «Λέοντι ἐπισκόπῳ Ρώμης», στό Πρακτικά, τ. Β', σ. 35.

³³ Ἰγνάτιος, Μαγνησιεύσιν 6, 1, ΕΠΕ τ. 2, σ. 274. Κατὰ τὸν Afanassieff «ἂν δεχθοῦμε ὅτι ἡ φράση αὐτῇ προέρχεται ἀπὸ τὴν εἰκόνα τῶν εὐχαριστηριακῶν δεῖπνων, τότε πρέπει νά ἐννοήσουμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία αὐτῇ εἶχε τὴν πρωτεύουσα θέση μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν, οἱ ὁποῖες ὁμως εὐρίσκονται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου, ὡς εἰς τράπεζα, εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς ὁποίας κάθεται ἡ ἐκκλησία αὐτῇ» (Ι. Ἀναστασίου, «Αἱ πρὸ τῆς Συνόδου τῆς Νικαίας ἀντιλήψεις περὶ τοῦ ἀξιώματος τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου», ΕΕΘΣΑΠΘ τ. 17(1972) σ. 27).

κύρος σέ όλόκληρο τό χριστιανικό κόσμo³⁴. Βέβαια στήν αὐτοσυνειδησία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης δέν εἶχε βαρύνουσα σημασία ἡ ἐκ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς αἴγλη της, διότι ἀρχικά ἡ πολιτική ἐξουσία κάθε ἄλλο παρά χριστιανική ἦταν, καί ἀργότερα, διότι ἡ πρωτεύουσα μεταφέρθηκε στή Νέα Ρώμη. Τό σημεῖο ὅμως στό ὁποῖο οἱ προϋποθέσεις τῆς αἴγλης της δέν κινδύνευαν, ἀλλά ἀντιθέτως μπορούσε νά καυχιέται γιά τή μοναδικότητά της στή Δύση, ἦταν ἡ ἀποστολική της προέλευση, μέ πατερικές μαρτυρίες πού ἀνάγονται στίς ἀρχές τοῦ β' αἰ. γιά τήν ἐκεῖ παρουσία καί τό κήρυγμα τοῦ Ἀπ. Πέτρου.³⁵

Δέν εἶναι λοιπόν παράξενο πού ὄχι μόνο μεμονωμένες Πατερικές φράσεις δείχνουν τό μεγαλεῖο της, ἀλλά ἀκόμα καί στά Πρακτικά τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων συχνά ἀπονέμεται ἡ τιμή στήν «ἀποστολική καθέδρα»³⁶, στόν «ἀποστολικό θρόνο»³⁷, «τοῦ ἁγίου καί κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου»³⁸ στήν Ἐκκλησία τῆς «μεγίστης Ρώμης»³⁹ καί στόν ἐπίσκοπό της πού κάθεται ἐπί τῆς «Πέτρου καθέδρας».⁴⁰

³⁴ I. Μάγκεντορφ, «Τό πρωτεῖον τοῦ Ρώμης ἐν τῇ κανονικῇ παραδόσει τῶν πρώτων αἰώνων», ΘΗΕ τ. 10, στ. 704-706, Βλ. Φειδά, Προϋποθέσεις διαμορφώσεως τοῦ Θεσμοῦ τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν, Ἀθῆναι 1969, σ. 160-161.

³⁵ Δέν εἶναι τῆς παρουσίας ἡ ἀναφορὰ στήν προβληματική τῆς μεταβάσεως ἡ ὄχι τοῦ Ἀπ. Πέτρου στή Ρώμη καί τοῦ ἐκεῖ μαρτυρίου του. Υἱοθετοῦμε τή σαφή ἔκφραση πίστεως τῆς Ἐκκλησίας τῶν πρώτων αἰώνων, ὅπως αὐτή ἔχει καταγραφῆ στά Πρακτικά τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ἐκτιμοῦμε ὅμως ὅτι τό πρόβλημα τῆς μεταβάσεως ἡ μὴ τοῦ Πέτρου δέν εἶναι καθοριστικῆς σημασίας, διότι ἀκόμα καί ἂν δεχθοῦμε ὡς ἀκλόνητη ἱστορική βεβαιότητα τή μετάβαση τοῦ Ἀπ. Πέτρου στή Ρώμη δέν δικαιολογεῖται ὁ λογικός ἀκροβατισμός τῆς παπικῆς ἐκκλησιολογίας περὶ τοῦ πρωτείου ἐξουσίας τοῦ Ἐπισκόπου της. Τὰ ἐρωτήματα πού τίθενται εἶναι καίρια καί ἀπαιτοῦν πειστικές ἀπαντήσεις πού δέν ἔχουν δοθεῖ ἐκ μέρους τῆς Λατινικῆς θεολογίας : 1. Εἶχε προσωπικό πρωτεῖο ἐξουσίας ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ; 2. Καί ἂν εἶχε, ἀπό ποῦ προκύπτει ὅτι τό μετεβίβασε; 3. Καί ἂν τό μετεβίβασε, γιατί στόν Ρώμης ; 4. Μήπως ἐπειδὴ κήρυξε στή Ρώμη; 5. Ὅμως, μόνο στή Ρώμη κήρυξε ὁ Ἀπόστολος ; 6. Δέν κήρυξε καί στήν Ἀντιόχεια καί μάλιστα πρὶν ἀπὸ τή Ρώμη («ἡ Ἀντιοχέων Ἐκκλησία, ἐν ἣ τὸ πρῶτον διδάσκοντος τοῦ μακαριωτάτου ἀποστόλου Πέτρου τό τοῦ Χριστοῦ ὄνομα ἤρξατο» (ἐπιστολή πάπα Λέοντος πρὸς Ἀνατόλιον, στό Πρακτικά, τ. Β' σ. 47) ; 7. Καί ἐνωρίτερα, τό πρῶτο του κήρυγμα μὲ τό ἐντυπωσιακὸ ἀποτέλεσμα τῆς βαπτίσεως 3.000 ψυχῶν δέν ἔγινε στό Ἱεροσόλυμα ; 8. Ἀπὸ ποῦ συνάγεται ὅτι τό «πρωτεῖο» του τό ἔδωσε μόνο στόν Ρώμης καί ὄχι καί σὲ ἄλλους ; 9. Τέλος, ῥωτοῦμε μαζί μὲ τὸν Βουλγαρίας Λέοντα : «εἰ ἀπὸ τῆς τῶν προσώπων ποιότητος τό πρωτεῖον τοῖς θρόνοις περιεσσι, πῶς οὐ λαμπρῶς κατὰ πάντων τὰ Ἱεροσόλυμα τό κράτος ἔξει ; Αὐτὸς γὰρ ὁ καὶ Πέτρου καὶ ἀπάντων ἡμῶν κοινὸς πλάστης καὶ δεσπότης, ὁ πρῶτος καὶ Μέγας Ἀρχιερεὺς, ἡ πηγὴ πάσης ζωῆς καὶ Ἀρχιερατικῆς τάξεως, ἐν αὐτοῖς ... καὶ τὴν διατριβὴν ἔσχε καὶ Ἐαυτὸν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας ἐκὼν ἱεράτευσε» (στό Σεραφεῖμ, Ἐπισκόπου Πειραιῶς, Αἰ αἰρέσεις τοῦ Παπισμοῦ, Ἀθῆναι 2009, σ. 81).

³⁶ Ἐνδεικτικά : στήν Γ' Οἰκουμενικῇ Σύνοδο : Πρακτικά, τ. Α' σ. 606 (3^η πράξη), στή Δ' Οἰκουμενικῇ Σύνοδο : Πρακτικά, τ. Β' σ. 86 (1^η πράξη), στή Ζ' Οἰκουμενικῇ Σύνοδο : Πρακτικά, τ. Γ' σ. 237, 325, 370.

³⁷ Ἐνδεικτικά : στήν Δ' Οἰκουμενικῇ Σύνοδο : Πρακτικά, τ. Β-153, (4^η πράξη), στήν Στ' Οἰκουμενικῇ Σύνοδο : Πρακτικά, τ. Γ, σ. 25 (1^η πράξη), σ. 29 (3^η πράξη), σ. 50 (4^η πράξη), σ. 76 (10^η πράξη).

³⁸ Στήν Στ' Οἰκουμενικῇ Σύνοδο : Πρακτικά, τ. Γ' σ. 157 (17^η, 18^η πράξη), Ζ' Οἰκουμενικῇ Σύνοδο : Πρακτικά, τ. Γ' σ. 374.

³⁹ Πρακτικά, τ. Α' σ. 609, τ. Β' σ. 147, 175.

⁴⁰ Ἐνδεικτικά : στήν Δ' Οἰκουμενικῇ Σύνοδο («προσφωνητικὸς τῆς ἁγίας συνόδου πρὸς βασιλέα Μαρκιανό», Πρακτικά, τ. Β' σ. 235). Ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ταράσιος

Καί ὅμως, ἐνῶ αὐτή εἶναι ἡ πίστη τῆς ἐνωμένης Ἐκκλησίας, ὅπως καταγράφεται στό Πρακτικά τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων⁴¹, ἐν τούτοις σέ κανένα κανόνα ἐπικυρωμένο ἀπό Οἰκουμενική Σύνοδο τό κριτήριο γιά τήν ἀπόδοση πρεσβείων τιμῆς δέν συνδέεται μέ τόν Ἄπ. Πέτρο. Δέν ὑπάρχει ἀναφορά καί ἐξάρτηση τῶν πρεσβείων τιμῆς καί τῆς πρωτοκαθεδρίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης ἀπό τήν ἀποστολική, «πέτρεια» προέλευσή της, ἡ ὁποία κατά τά ἄλλα θεωρεῖται δεδομένη. Μόνο στόν ΣΑΡΔΙΚΗΣ-3 τό δικαίωμα τοῦ Ρώμης γιά ἀναψηλάφηση τῆς κρίσεως τῶν καταδικασθέντων ἐπισκόπων συνδέεται μέ ἀπλή ἀναφορά καί ὄχι αἰτιολογία στήν τιμή τῆς μνήμης τοῦ Ἄπ. Πέτρου («Πέτρον τοῦ Ἀποστόλου τήν μνήμην τιμήσωμεν»). Εἶναι λοιπόν σαφές ὅτι γιά τήν ἐνωμένη Ἐκκλησία τῆς πρώτης χιλιετίας ἡ ἀποστολική προέλευση μίας Ἐκκλησίας δέν εἶχε καθοριστική σημασία γιά τήν ἀπόδοση τῶν πρεσβείων τιμῆς.

3. DE JURE DIVINO⁴² ἢ DE JURE CANONICO ;

Συνεπῶς, ἀνεξάρτητα μέ τό τί ἐπιθυμεῖ ἢ τί πρεσβεύει ἡ κάθε τοπική Ἐκκλησία γιά τόν ἑαυτό της τό κρίσιμο σημεῖο εἶναι τί θεωρεῖ γιά αὐτή ἡ Καθολική Ἐκκλησία⁴³ ἀποφαινομένη μάλιστα ἐν Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ. Οἱ Πατέρες τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου θεωρώντας δεδομένα τά «πρεσβεῖα τιμῆς» τῆς Ρώμης θέλησαν μέ τόν Β-3 νά τά παραχωρήσουν καί στό Θρόνο τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διατηρώντας τήν πρωτοκαθεδρία τῆς Ρώμης : «**Τόν μέντοι Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον ἔχειν τά**

ἀναφερόμενος στόν πάπα Γρηγόριο ἀναφέρει στήν 4^η πράξη τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου : «Πέτρον τόν θεῖον Ἀπόστολον ζηλώσας ἐσάλπισεν ἡμῖν ἐκ Ρώμης τήν ἀλήθειαν καί ὁ μακάριος οὗτος πατήρ» (Πρακτικά, τ. Γ' σ. 297).

⁴¹ Γιά τήν ἀξία τῶν Πρακτικῶν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων : στόν «Τόμο Συνοδικό» (§ 12) τῆς Συνόδου τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1351) καί στό «Συνοδικό Ὁρθοδοξίας» σημειώνεται σχετικά: «τοῖς ἀποβαλλομένοις ... ἔτι δέ καί τά τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων Πρακτικά, τῆς τετάρτης, φημί, καί τῆς ἕκτης, μὴ κατασπαζόμενοις, ἀνάθεμα», στό Ἰ. Καρμίση, *Τὰ Δογματικά καί Συμβολικά Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, Ἀθῆναι 1952, τ. Α', σ. 318. Ἐπίσης, ὁ Ἄγ. Νικόδημος Ἄγιορείτης στήν «Ὁμολογία Πίστεως», δηλώνει : «σὺν τοῖς Κανόσι δέ, ἀποδεχόμεθα καί τά Πρακτικά τῶν αὐτῶν Ἁγίων Συνόδων · τήν αὐτήν γάρ δύναμιν ἀμφοτέρα ἔχουσιν», Ἄγ. Νικοδήμου Ἄγιορείτου, *Ὁμολογία Πίστεως, πανομοιότυπη ἔκδοση τῆς Α' ἐκδόσεως τοῦ 1819, Νάξος 2009*, σ. 7. Βέβαια δέν πρέπει νά μᾶς διαφεύγει ἀναφορικά μέ τά Πρακτικά τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἡ εὐστοχη ἐπισήμανση τοῦ Ἰουστινιανοῦ : «πλήν κακείνῳ δεῖ προσέχειν τοὺς τῆς ἀληθείας ἐρευνῶντας · ὅτι πολλάκις τινὰ ἐν ταῖς Συνόδοις παρά τινων ἐν αὐταῖς εὕρισκομένων λέγεται ἢ κατὰ προσπάθειαν, ἢ κατ' ἐναντίωσιν, ἢ κατ' ἄγνοιαν · οὐδεὶς δέ προσέχει τοῖς κατὰ μέρος παρά τινων λεγομένοις, ἀλλὰ μόνοις τοῖς κατὰ κοινήν συναίνεσιν παρά πάντων ὀριζόμενοις · εἰ γὰρ κατ' ἐκείνους βουληθεῖ τις προσέχειν ταῖς τοιαύταις ἐναντιώσεσιν, ἐκάστη Σύνοδος εὕρσκεται ἑαυτήν ἀνατρέπουσα» (Ἰουστινιανός, Ὁμολογία πίστεως).

⁴² Κ. Κυριαζόπουλου, *Ἡ Κεντρικὴ Ὁργάνωσις τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας (Ρωμαϊκὴ Κουρία)*, ἐκδ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1996, σ. 188. Ὁ καρδινάλιος W. Kasper προσπαθώντας νά ἀμβλύνει τὴ διδασκαλία περὶ τῆς «θείῳ δικαίῳ» προελεύσεως τοῦ παπικοῦ πρωτείου, σημειώνει ὅτι στήν Ἐκκλησία «δέν ὑπάρχει κανένα “χημικῶς καθαρὸ” “θεῖο δίκαιο” · αὐτὸ πάντα παρέχεται ἱστορικῶς καί ἀναπτύσσεται μέ ἱστορικὲς μορφές», W. Kasper, *Das Petrusamt als Dienst der Einheit. Die Lehre des I. und II. Vatikanischen Konzils und die gegenwärtige Diskussion*, στό Vasilios von Aristi, *Das Papstamt : Dienst oder Hindernis für d. Ökumene ?*, Regensburg 1985, σ. 130.

⁴³ Τονίζει χαρακτηριστικά ὁ Ἄγ. Νικόδημος Ἄγιορείτης : «Οὐ βλέπομεν τί λέγουσιν οἱ ἐπίσκοποι περὶ ἑαυτῶν, ἀλλὰ τί περὶ αὐτῶν λέγει ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία» (Πηδάλιο, σ. 130).

πρεσβεία τῆς τιμῆς μετὰ⁴⁴ τὸν τῆς Ρώμης ἐπίσκοπον, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν νέαν Ρώμην». Στὴν προκειμένη περίπτωση, οἱ Πατέρες ἀναφέρονται στὴν παραχώρηση τῶν πρεσβειῶν στὴν Κωνσταντινούπολη *λόγω τῆς πολιτικῆς τῆς σημασίας «διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν νέαν Ρώμην*», χωρὶς ὅμως νὰ ἀναφέρονται στὴν αἰτία χορηγήσεως τῆς πρωτοκαθεδρίας στὴ Ρώμη. Τὰ πρεσβεία τῆς Ρώμης δὲν ἀποδίδονται τώρα γιὰ πρώτη φορά. Εἶναι ἐξ «ἔθους» ἀναγνωρισμένα καὶ τώρα «*ἢ ἐν λόγῳ τιμῆ λαμβάνει διὰ τοῦ κανόνος τούτου ἐν εἶδος νομικῆς ἐπικυρώσεως*».⁴⁵

Ἀργότερα, οἱ Πατέρες τῆς Χαλκηδόνος, ἐν Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ ἀπεφάνθησαν μέ τὸν Δ-28⁴⁶ αἰτιολογοῦντες τὰ πρεσβεία τιμῆς πού χορήγησε ὁ Β-3 στὸν Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τὸν Ρώμης : *στή διαμόρφωση τοῦ θεσμοῦ τοῦ τιμητικοῦ πρωτείου τοῦ Ρώμης, δὲν ἔπαιξε καθοριστικὸ ρόλο ἡ ἀποστολικὴ καταγωγή τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο Πέτρο* – ἢ ὅποια σαφῶς τῆς ἀναγνωρίζεται. Ἐπρυτάνευσαν λόγοι φύσεως καθαρὰ πολιτικῆς «*τῷ θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ Πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεία*» ! Συνεπῶς, *σύμφωνα μὲ τὴν ἀπόφαση τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου τὰ πρεσβεία τιμῆς παραχωρήθηκαν στὴν Ἐκκλησία τῆς Ρώμης ὄχι ἀπὸ τὸν Κύριο, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς «Πατέρες»*⁴⁷. Δὲν ἐδράζονται ἐπὶ Κυριακῆς ἐντολῆς ἢ ἀγιογραφικοῦ χωρίου ἢ ἀποστολικῆς παραδόσεως, ἔστω καὶ προφορικῆς, ἀλλὰ στὴν σπουδαιότητα τῆς πόλεως ὡς πρωτεύουσας καὶ στὸ συνεπαγόμενο αὐξημένο κύρος καὶ τὴν ἐπιρροή τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας σὲ ὁλόκληρη τὴν Ἐκκλησία. Συνεπῶς, *δὲν εἶναι «θεῖῳ δικαίῳ», ἀλλὰ ἐκκλησιαστικῶ !* Καὶ γιὰ τὸν ἴδιο λόγο χορηγήθηκαν ἀπὸ τοὺς Πατέρες καὶ στὸν Κωνσταντινουπόλεως «*τὰ ἴσα πρεσβεία ... εὐλόγως κρίναντες, τὴν βασιλεία καὶ συγκλήτῳ τιμηθεῖσαν πόλιν, καὶ τῶν ἴσων ἀπολαύουσαν πρεσβειῶν τῇ πρεσβυτέρα βασιλίδι Ρώμη, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς*

⁴⁴ Γιὰ τὴν ἔννοια τοῦ «μετὰ» βλ. Π. Μπούμη, *Τὰ κανονικὰ προνόμια τῶν Θρόνων Ρώμης-Κωνσταντινουπόλεως*, Ἀθῆναι 1983, σ. 53 κ. ἐξ.

⁴⁵ Π. Μπούμη, *Τὰ κανονικὰ προνόμια τῶν Θρόνων Ρώμης-Κωνσταντινουπόλεως*, Ἀθῆναι 1983, σ. 35.

⁴⁶ «*Πανταχοῦ τοῖς τῶν ἁγίων Πατέρων ὄροις ἐπόμενοι, καὶ τὸν ἀρτίως ἀναγνωσθέντα κανόνα τῶν ἑκατὸν πενήκοντα θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, τῶν συναχθέντων ἐπὶ τοῦ τῆς εὐσεβοῦς μνήμης Μεγάλου Θεοδοσίου, τοῦ γενομένου βασιλέως ἐν τῇ βασιλίδι Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης, γνωρίζοντες, τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ὀρίζομέν τε καὶ ψηφίζόμεθα περὶ τῶν πρεσβειῶν τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης· καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ Πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεία. Καὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ κινούμενοι οἱ ἑκατὸν πενήκοντα θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι, τὰ ἴσα πρεσβεία ἀπένειμαν τῷ τῆς Νέας Ρώμης ἀγιωτάτῳ θρόνῳ, εὐλόγως κρίναντες, τὴν βασιλεία καὶ συγκλήτῳ τιμηθεῖσαν πόλιν, καὶ τῶν ἴσων ἀπολαύουσαν πρεσβειῶν τῇ πρεσβυτέρα βασιλίδι Ρώμη, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκείνην μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δευτέραν μετ' ἐκείνην ὑπάρχουσαν. Καὶ ὥστε τοὺς τῆς Ποντικῆς, καὶ τῆς Ἀσιανῆς, καὶ τῆς Θρακικῆς διοικήσεως μητροπολίτας μόνους, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἐπισκόπους τῶν προειρημένων διοικήσεων χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τοῦ προειρημένου ἀγιωτάτου θρόνου τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἀγιωτάτης ἐκκλησίας· δηλαδὴ ἑκάστου μητροπολίτου τῶν προειρημένων διοικήσεων μετὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων χειροτονούντος τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπους, καθὼς τοῖς θείοις κανόσι διηγόρευται· χειροτονεῖσθαι δέ, καθὼς εἴρηται, τοὺς μητροπολίτας τῶν προειρημένων διοικήσεων παρὰ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἀρχιεπισκόπου, ψηφισμάτων συμφώνων κατὰ τὸ ἔθος γινομένων, καὶ ἐπ' αὐτὸν ἀναφερομένων».*

⁴⁷ Σύνοδος Κωνσταντινουπόλεως 1722 : «*ἀπὸ τὰς Συνόδους ἔλαβε τὸ πρωτεῖο τῆς τάξεως ἢ παλαιὰ Ρώμη διὰ τὴν βασιλείαν καὶ οὐχὶ διὰ τὸν Πέτρον*» στο *Ι. Καρμίρη, Τὰ Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, Ἀθῆναι 1953, τ. Β', σ. 836.

ἐκείνην μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δευτέραν μετ' ἐκείνην ὑπάρχουσαν». Θά πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι ἡ ἔγκριση τοῦ Δ-28⁴⁸ δέν ἦταν ἀποτέλεσμα πρόχειρης καί ἐπιπόλαιης προσεγγίσεως, ἀλλά ἔγινε μετὰ ἀπό ἀναλυτική καί ἐντονότατη συζήτηση λόγω τῆς σοβαρᾶς ἀντιρρήσεως τοῦ παπικοῦ θρόνου.

4. Ο Δ-28 ΚΑΙ Η ΔΙΑΦΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΑΠΙΚΩΝ ΛΕΓΑΤΩΝ - ΠΑΠΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ

Ἐφ' ὅσον λοιπόν ὁ Δ-28 δέν ἀναγνωρίζει πρωτεῖο ἐξουσίας σέ κανένα Ἐπίσκοπο, ἀλλά μόνο πρωτεῖο τιμῆς καί αὐτό ὄχι θείῳ δικαίῳ, ἀλλ' ἐκκλησιαστικῶ θεσπίσματι καί δικαίῳ καθιερωθέν, φυσικῶ τῷ λόγω νά καταφέρει, ἔστω καί ἐμμέσως, **καίριο πλήγμα κατά τοῦ διεκδικουμένου ὑπό τοῦ πάπα πρωτείου παγκόσμιας ἐξουσίας**. Γί αὐτό καί εἶναι εὐνόητη ἡ ταραχή τῶν παπικῶν λεγάτων⁴⁹ κατά τήν ψήφισή του στή 15^η συνεδρίαση τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Καί ἀργότερα, μετὰ τή λήξη τῆς Συνόδου, ὁ πάπας Λέων Α' ἀποδοκίμασε μέ πλῆθος ἐπιστολῶν του⁵⁰ τό περιεχόμενο τοῦ Δ-28 καί ἀρχικά δέν δέχθηκε

⁴⁸ Μαξίμου, Μητρο. Σάρδεων, *Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ*, ἔκδ. ΠΠΜ, Θεσσαλονίκη 1989², σ. 211-220, Βλ. Φειδά, *Προϋποθέσεις διαμορφώσεως τοῦ θεσμοῦ τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν*, Ἀθῆναι 1969, σ. 303-324.

⁴⁹ «Σφοδρότατα γὰρ ἐκώλων περὶ τῆς αὐτῆς σεπτῆς ἐκκλησίας τυπωθῆναι τι ἐν τῇ συνόδῳ», σύμφωνα μέ τὴν ἐπιστολή τῶν αὐτοκρατόρων πρὸς τὸν πάπα Λέοντα (Πρακτικά, τ. Β' σ. 43). Ἀρχικά διαμαρτυρήθηκαν καὶ ἐθορυβοποίησαν παταγωδῶς μέ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἔτσι θὰ ἐπιδράσουν ψυχολογικῶς ἐπὶ τῶν μελῶν τῆς Συνόδου καὶ θὰ ἐπιτύχουν τὴν ἀκύρωση τοῦ κανόνος, ἐν τέλει ἀπεχώρησαν ἀπὸ τῆς Συνόδου ἐπιδεικτικῶς, ἀφοῦ παρεκτράπησαν σέ ἀλαζονικὲς καὶ ὑβριστικὲς ἐκδηλώσεις κατὰ τοῦ Πατριάρχου Ἀνατολίου καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως (Πρακτικά, τ. Β' σ. 224, καὶ ἐπιστ. Πατριάρχου Ἀνατολίου πρὸς πάπα Λέοντα Πρακτικά, τ. Β', σ. 43-44). Ἐκτίμησαν ὅτι ἔτσι δέν θὰ προχωροῦσαν οἱ Πατέρες στὴν ψήφισή του!

Παρὰ ταῦτα ὅμως τὴν ἐπομένην, πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν παπικῶν λεγάτων, συνεκλήθη ἔκτακτη συμπληρωματικὴ συνεδρίαση, ἡ 16^η καὶ τελευταία, στὴν ὁποία οἱ λεγάτοι ζήτησαν πάλι τὴν ἀκύρωση τοῦ 28^{ου} Κανόνα ἰσχυριζόμενοι ὅτι ψηφίστηκε 1. παρὰ τὶς παπικὲς πρὸς αὐτοὺς ὁδηγίες, 2. διὰ πιέσεως ἀσκηθείσης ἐπὶ τῶν μελῶν τῆς Συνόδου καὶ 3. παρὰ τὶς πατερικὲς διατάξεις. Διευκρίνισαν ὅτι ἐννοοῦσαν τὸν Α6 τὸν ὁποῖον ἀνέγνωσαν παραμορφωμένο μέ τὴ φράση: «*romana ecclesia semper primatum habuit*»: «ἡ ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία πάντοτε εἶχε τὸ πρωτεῖο»! Στὴν ἔνσταση τῶν παπικῶν λεγάτων περὶ ἀσκηθείσης βίας οἱ Πατέρες ὁμοφώνως διεκέρυξαν ὅτι οἰκειοθελῶς καὶ εὐχαρίστως ὑπέγραψαν τοὺς κανόνες. Ἐν τέλει πάντες ὁμοθυμαδὸν ἀνεφώνησαν: «*Αὕτη δικαία ψῆφος· ταῦτα πάντες λέγομεν· ταῦτα πᾶσιν ἀρέσκει... Τὰ τυπωθέντα (τὰ ἀποφασισθέντα) κρατεῖτω· πάντες τῇ ἀποφάσει ἐμμένομεν*». Ἔτσι οἱ Αὐτοκράτορες κήρυξαν τὴ διάλυση τῆς Συνόδου με τὴ δήλωση ὅτι οἱ ἀποφάσεις αὐτῆς ἔχουν λάβει ὀριστικὸ κῦρος καὶ συνεπῶς ἀποκλείεται νά ἐπανέλθει ἡ σύνοδος ἐπὶ τῶν κανονικῶς καὶ καλῶς ἀποφασισθέντων (Πρακτικά, τ. Β' σ. 228-230, Ἰ. Παναγιωτίδου, «Τὸ δογματικὸ καὶ κανονικὸ ἔργον τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου», *Ὁρθοδοξία* τ. 26(1951) σ. 503-504).

⁵⁰ Βλ. Φειδά, *Ἱστορικοκανονικὰ προβλήματα περὶ τὴν λειτουργία τοῦ θεσμοῦ τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν*, Ἀθῆναι 1970, σ. 115-129. Ἀναλυτικὰ οἱ 23 ἐπιστολὲς τοῦ πάπα Λέοντος Α' πού ἀφοροῦν στὸν Δ-28 ἀπευθύνθηκαν: στὸν Αὐτοκράτορα Μαρκιανὸ (Epist. 104, 111, 115, 126, 130, 137), στὴν Πουλχερία (Epist. 105, 112, 116), στὸν Κωνσταντινουπόλεως Ἀνατόλιο (Epist. 106, 135, 146), στὴν Σύνοδο (Epist. 114), στὸν Ἀλεξανδρείας Προτέριο (Epist. 129), στὸν Ἀντιοχείας Μάξιμον (Epist. 119), καὶ στὸν ἐν τῇ Ἀνατολῇ παπικὸν ἀποκρισάριον ἐπίσκοπον Κῶ Ἰουλιανὸ (Epist. 107, 109, 113, 117, 127, 131, 140, 144), στό Βλ. Φειδά, «Ἡ θέση τοῦ πρώτου τῶν Ἐπισκόπων εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν», *Τοπικὴ καὶ κατὰ τὴν Οἰκουμένην Ἐκκλησία*, ἔκδ. Centre Orthodoxe du Patriarchat Oecumenique, Chambesey Geneve 1981, σ. 168-169.

ούτε καί τίς ἀποφάσεις τῆς Δ' Οἰκ. Συνόδου. Χρησιμοποίησε τήν παπική θεωρία τῆς πετρείου ἀποστολικότητος τῶν θρόνων Ρώμης, Ἀλεξανδρείας καί Ἀντιοχείας, γιά νά ἀμφισβητήσει μέ ἀφετηρία τήν ἔκταση τῆς δικαιοδοσίας, ὀλόκληρη τήν ἐκκλησιαστική ταυτότητα τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰδικότερα ὁμως τή διακήρυξη τοῦ πρώτου μέρους τοῦ Δ-28 γιά τήν ἰσότητα τῶν πρεσβείων τῆς πρεσβυτέρας καί Νέας Ρώμης. «*Εἶναι γεγονός ὅτι ἡ ἰσότητα τῶν πρεσβείων σήμαινε σέ τελική ἀνάλυση καί τήν ἴση συμμετοχή στά ἐξαιρετικά προνόμια τοῦ «πρώτου θρόνου» (prima sedes)*».⁵¹ Ἀποκορύφωση τῆς ἀλαζονικῆς συμπεριφορᾶς τοῦ πάπα Λέοντος ἐναντίον τοῦ Δ-28 ἀπετέλεσε ἡ φράση του σέ ἐπιστολή του πρὸς τήν Πουλχερία : «*δυνάμει τῆς αὐθεντίας τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου ἐξ ὀλοκλήρου ἀκυρῶ*» τόν 28^ο κανόνα!⁵² Ἡ παπική αὐτή «ἀκύρωση», ἐνδεικτική τῆς νοοτροπίας πού καλιεργήθηκε καί γιγαντώθηκε στούς ἐπόμενους αἰῶνες μέ τραγικά ἀποτελέσματα, κατεγράφη στήν ἱστορία ὡς ὑπεροπτική καί συνεπῶς ὡς ἐντελῶς κενή οὐσιαστικοῦ περιεχομένου, χωρίς καμία ἐπίπτωση γιά τήν Καθολική του Χριστοῦ Ἐκκλησία, διότι ὁ πάπας οὔτε τήν «αὐθεντία τοῦ Ἀπ. Πέτρου» διέθετε, οὔτε κάποια ἀρμοδιότητα ἐπικυρώσεως ἢ ἀκυρώσεως ἀποφάσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου τοῦ ἀναγνωρίζονταν!

Παρ' ὅλο λοιπόν τό θόρυβο πού προκάλεσε ἡ Ρωμαϊκή Ἐκκλησία κατά τῶν Β-3 καί ἰδιαίτερος κατά τοῦ Δ-28 Κανόνων, ἡ ἰσχὺς τους στήν Ἀνατολή ὄχι μόνο δέν μειώθηκε, ἀλλά τουναντίον μάλιστα ὀλονέν καί ἐκραταιοῦτο. Μάλιστα στόν 36^ο κανόνα τῆς Στ' (Πενθέκτης) Οἰκουμενικῆς⁵³ Συνόδου ρητῶς ἀναγνωρίζονται καί οἱ δύο κανόνες : «*Ἀνανεούμενοι τὰ παρὰ τῶν ἑκατὸν πενήκοντα ἀγίων Πατέρων, τῶν ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ ταύτῃ καί βασιλίδι πόλει συνελθόντων, καί τῶν ἐξακοσίων τριάκοντα, τῶν ἐν Χαλκηδόνι συναθροισθέντων νομοθετηθέντα, ὀρίζομεν, ὥστε τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον τῶν ἴσων ἀπολαύειν πρεσβείων τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης θρόνου, καί ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς, ὡς ἐκεῖνον, μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δεύτερον μετ' ἐκεῖνον ὑπάρχοντα, μεθ' ὃν τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως ἀριθμείσθω θρόνος, εἶτα ὁ Ἀντιοχείας, καί μετὰ τοῦτον, ὁ τῆς Ἱεροσολυμιτῶν πόλεως*».

Μέ ἄλλα λόγια, ἡ ἄρνηση ἐγκρίσεως ἀπὸ τὸν Πάπα δέν στέρησε ἀπὸ τους Β-3⁵⁴ καί Δ-28 τήν οἰκουμενική τους ἀναγνώριση ἀρχικά στίς Ε' καί Στ' Οἰκουμενικῆς Συνόδους⁵⁵ καί ἀκολούθως μέ τόν 36^ο κανόνα στήν ἐν Τρούλλῳ Πενθέκτη

⁵¹ Βλ. Φειδά, *Βυζάντιο*, Ἀθῆναι 1990³, σ. 269

⁵² «*per auctoritatem beati Petri Apostoli, generali prorsus desinitione cassamus*», Mansi VI, στ. 197- 198.

⁵³ Στήν 4^η, 6^η καί 8^η πράξη τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀναγνωρίζεται ἡ Πενθέκτη ὡς συνέχεια τῆς Στ' Οἰκουμενικῆς καί οἱ κανόνες της ὡς κανόνες τῆς Στ' Οἰκουμενικῆς (Πρακτικά, τ. Γ' σ. 280, 330, 384). Ὁ Ζ-6 χαρακτηρίζει τὸν ΠΕΝΘΕΚΤΗΣ-8 ὡς κανόνα τῆς Στ' Οἰκουμενικῆς. Γιά τήν ἀδιαμφισβήτητη οἰκουμενικότητα τῆς Πενθέκτης, βλ. Π. Μπούμη, «Ἡ οἰκουμενικότητα μιᾶς Συνόδου καί συγκεκριμένως τῆς ἐν Τρούλλῳ ἢ Πενθέκτης», *Θεολογία* τ. 80(2009), σ. 49-52, 59, βλ. Φειδά, «Ἡ οἰκουμενικότητα τῆς Πενθέκτης», *Ἐπίσκεψις* 486 (1992), σ.σ.10-24. Ἐνδεικτική τῆς σπουδαιότητος τῆς Πενθέκτης εἶναι ἡ δημοσίευση τοῦ Heinz Ohme, *Das Konzil, Quinisextum, Griechisch-deutsch* [Fontes Christiani, Band 82], Turnhout 2006.

⁵⁴ Ἡ Ρωμαϊκή Ἐκκλησία ἀντιδρώντας ἔντονα κατά τοῦ Β-3 κανόνα ἀρνήθηκε ἀρχικά νά ἀναγνωρίσει τήν οἰκουμενικότητα τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, βλ. V. Monachino, *Genesi storica del Canone 28^ο di Chalcedonia, Gregorianum*, 33 (1952), σ. 270.

⁵⁵ Οἱ ὑπογραφῆς τῶν Πατριαρχῶν πού συμμετείχαν στίς Ε' καί Στ' Οἰκουμενικῆς Συνόδους παρατίθενται στά Πρακτικά καί στούς Ὁρους κατά τήν τάξιν τῶν πρεσβείων τιμῆς βάσει τοῦ Δ-28 (γιά τήν Ε' Οἰκουμενική Σύνοδο βλ. Μελετίου, Μητροπολίτου Νικοπόλεως, Ἡ Πέμπτη

Οικουμενική Σύνοδο καί τέλος στήν Ζ' Οικουμενική Σύνοδο⁵⁶! Γιά τήν ἐκκλησιαστική συνείδηση⁵⁷ λοιπόν ἡ οἰκουμενική ἰσχύς τῶν Β-3 καί Δ-28 ἦταν δεδομένη ἀπό τήν στιγμή πού ψηφίστηκαν ὡς κανόνες τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ἡ Καθολική Ἐκκλησία βάσει αὐτῶν ἐπορεύετο γιά πολλούς αἰῶνες. Ἦταν ἀπλῶς θέμα χρόνου νά γίνουν ἀποδεκτοί καί ἀπό τόν παπικό θρόνο : ὁ μὲν Β-3 ρητῶς ἀναγνωρίστηκε στήν Δ' ἐν Λατερανῶ Σύνοδο (1215), ἴσως διότι εἶχε δημιουργηθεῖ ἐν τῷ μεταξύ στήν Κωνσταντινούπολη τό Λατινικό Κράτος καί τό Λατινικό Πατριαρχεῖο⁵⁸. Ἐνῶ γιά τόν Δ-28 καί ΠΕΝΘΕΚΤΗΣ-36 ἡ Δυτική Χριστιανοσύνη ἀναγνώρισε ἐν τῇ πράξει τήν ἰσχύ τους στίς Λατινικές «Οἰκουμενικές»⁵⁹ Συνόδους : τῆς Κωνσταντινουπόλεως Δ' (869-870)⁶⁰, τοῦ Λατερανοῦ Δ' (1215)⁶¹ καί τῆς Φλωρεντίας (1439)⁶².

Οἰκουμενική Σύνοδος, Εἰσαγωγή, Πρακτικά, Σχόλια, Ἀθῆναι 1985, σ. 595-596, καί γιά τήν Στ' Οἰκουμενική Σύνοδο βλ. Πρακτικά τ. Γ' σ. 24 κ.έξ., 154,157).

⁵⁶ Στήν 1^η πράξη τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀναφέρονται κατὰ τάξιν οἱ πέντε πατριαρχικοί Θρόνοι βάσει τῶν Δ-28 καί ΠΕΝΘΕΚΤΗΣ-36 (Πρακτικά, τ. Γ' σ. 229)

⁵⁷ Τò αὐξημένο ἐκκλησιαστικό κῦρος τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶναι ἐμφανές καί πρὸ τῆς ψηφίσεως τοῦ Δ-28. Οἱ Πατέρες στήν ἀρχή τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐκφράζοντας τή διαμορφωμένη ἤδη ἐκκλησιαστική συνείδηση κατήγγειλαν τή συμπεριφορά τοῦ Διοσκόρου καί τῶν συνεργατῶν του στή ληστρική σύνοδο τῆς Ἐφέσου ἔναντι τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Φλαυιανοῦ, τὸν ὁποῖον «πέμπτον ἔταξαν». Ὁ παπικός λεγάτος ἐπίσκοπος Πασχασίνος εἶπε : «ιδέ, ἡμεῖς, Θεοῦ θέλοντος, κύριον Ἀνατόλιον πρῶτον ἔχομεν· οὔτοι πέμπτον ἔταξαν τὸν μακάριον Φλαυιανὸν» (Πρακτικά, τ. Β' σ. 71).

⁵⁸ Χρ. Κωνσταντινίδου, «Αἱ ἱστορικο-δογματικαὶ προϋποθέσεις τῆς οἰκουμενικότητος τῆς Ἁγίας Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου», Θεολογία, τ. 52(1981), σ. 721.

⁵⁹ Παρὰ τὸ γεγονός ὅτι οἱ Ῥωμαιοκαθολικοὶ χαρακτηρίζουν ὡς «Οἰκουμενικές» καί μετὰ τὸ σχίσμα 14 Συνόδους τους, ἐν τούτοις ἀναγνωρίζουν ὅτι «δέν εἶναι βέβαια Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι σύμφωνα μὲ τὸ νόημα τῶν μεγάλων Συνόδων στήν ἀρχαία Ἐκκλησία. Ἔτσι ὀνομάζονται καί ἐν σχέσει μὲ μία διατύπωση τοῦ πάπα Παύλου Στ' μὲ ἀφορμὴ τὰ 700 χρόνια ἀπὸ τῆς Συνόδου τῆς Λυῶν II ὡς λατινικὲς γενικὲς Συνόδους», W. Kasper, Das Petrusamt als Dienst der Einheit. Die Lehre des I. und II. Vatikanischen Konzils und die gegenwärtige Diskussion, στό Vasilios von Aristi, Das Papstamt : Dienst oder Hindernis für d. Ökumene ?, Regensburg 1985, σ. 115. 132, Δ. Σαλάχας, «Πρωτεῖο καί συνοδικότητα στό Θεολογικὸ διάλογο Καθολικῶν καί Ὁρθοδόξων (θέσεις καί ἀντιθέσεις στο Κείμενο τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς στή Ραβέννα)», στή διαδικτυακὴ τοποθεσία www.cen.gr/index.php?Itemid=96&id=239&option=com_content&task=view. Συνοπτικὸς κατάλογος τῶν 21 «Οἰκουμενικῶν» Συνόδων τῆς Δύσεως, στό Β. Σταυρίδου, Ὁ Συνοδικὸς θεσμὸς εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἔκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1986, σ. 284-285.

⁶⁰ Canon XI, στό Conciliorum Oecumenicorum Decreta, Bologna 1972⁴ σ. 182.

⁶¹ 5^{ος} κανόνας : «Ἀνανεώνοντας τὰ ἀρχαῖα πρεσβεῖα τῶν Πατριαρχικῶν Ἐδρῶν, ἀποφασίζουμε μὲ τὴ συγκατάθεση τῆς Ἁγίας καί Οἰκουμενικῆς Συνόδου, μετὰ τῆ Ῥωμαϊκῆ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἔχει θείω δικαίω τὰ πρωτεῖα τῆς τακικῆς ἐξουσίας ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν, ὡς μητέρα καί δασκάλια ὄλων τῶν πιστῶν Χριστιανῶν, ἡ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως νά ἔχει τὴν πρώτη θέση, τῆς Ἀλεξανδρείας τῆ δευτέρη, τῆς Ἀντιοχείας τὴν τρίτη, τῶν Ἱεροσολύμων τὴν τετάρτη, ἀποφασίζουμε νά παραμένει τὸ κῦρος ἐκάστης αὐτῶν», στο D. Salachas, Istituzioni di diritto canonico delle Chiese cattoliche orientali, Structure ecclesiali nel CCEO, Roma –Bologna 1993, σ. 135, Β. Σταυρίδου, «Τὰ πρεσβεῖα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἄλλα Ἀνατολικά Πατριαρχεῖα», Θεολογία τ. 42(1971), σ. 325-326.

⁶² Στό «Διάταγμα Ἐνώσεως "Laetentur Caeli"» τῆς 6^{ης} Ἰουλίου 1439, τῆς Συνόδου τῆς Φλωρεντίας ἀναγράφεται : «Ἐπὶ πλέον ἐπιβεβαιώνουμε τὴν τάξη τῶν ἄλλων σεπτῶν πατριαρχῶν, ὅπως καθορίστηκε ἀπὸ τοὺς κανόνες : Ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως εἶναι δεύτερος μετὰ τὸν

Στίς Συνόδους αὐτές ἡ Ρώμη ἀναγνώρισε τὰ πρεσβεῖα τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐν σχέσει πρὸς τὰ λοιπὰ Ἀνατολικά Πατριαρχεῖα βάσει τῶν Δ-28 καὶ ΠΕΝΘΕΚΤΗΣ-36 καὶ ὄχι μὲ βάση τίς ἀντιρρήσεις καὶ τὴν ἀπόλυτη ἄρνηση τοῦ πάπα Λέοντος Α'. Συνεπῶς, οἱ περὶ πρωτείου ἀντιλήψεις τῶν παπῶν Βονιφάτιου, Λέοντος Α' καὶ Γελάσιου⁶³ καὶ τῆς Συνόδου τῆς Ρώμης τοῦ 382⁶⁴ περὶ τῆς δῆθεν πετρινείου καταγωγῆς τῶν θρόνων (Ρώμης, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας) καὶ τῆς ἐκ τοῦ λόγου αὐτοῦ χορηγήσεως τῶν «πρεσβείων τιμῆς» ἢ περὶ τοῦ ὅτι δῆθεν «ἡ πρώτη ἔδρα κρίνεται ἀπὸ οὐδένα»⁶⁵ ἔχουν ἤδη ἀπορριφθεῖ ἀκόμα καὶ ἀπὸ τῆ Ρώμης, μὲ τὴν ἐν τῇ πράξει ἀναγνώριση τῶν Β-3 καὶ Δ-28 καὶ ΠΕΝΘΕΚΤΗΣ-36. Κατὰ συνέπεια, δέν μπορεῖ μὲ κανένα τρόπο νὰ θεωρηθεῖ ὡς θετική θεολογική ἐξέλιξη, ἡ ἐπιστροφή σὲ ἀπορριφθεῖσες – καὶ ἀπὸ τῆ Ρωμαϊκῆ ἔδρα – ἀντιλήψεις, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς ὀπισθοχώρηση σὲ ἐσφαλμένες θεωρίες, πού ἔχουν ἀπορριφθεῖ ἀπὸ Οἰκουμενικές Συνόδους καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως !

Ἐπί πλέον δέ, ἡ ἐπίκληση τέτοιων ἀπόψεων στὸν ἐπίσημο Θεολογικὸ Διάλογο⁶⁶ δείχνει μᾶλλον τὴν πενία τῶν ἐπιχειρημάτων τῶν Παπικῶν γιὰ τὴν ὑποστήριξη τοῦ παπικοῦ πρωτείου στὴν κανονικὴ παράδοση τῆς α' χιλιετίας !

Συμπερασματικά, μὲ βάση τοὺς κανόνες τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, Β-3, Δ-28 καὶ ΠΕΝΘΕΚΤΗΣ-36 :

1. Τὰ πρεσβεῖα τιμῆς ἀπονέμονται, σύμφωνα μὲ τοὺς Κανόνες, ἀποκλειστικά καὶ μόνο λόγω τῆς ἐξαιρετικῆς πολιτικῆς θέσεως τῆς πόλεως στὴ διοικητικὴ διάρθρωση τῆς Αὐτοκρατορίας. Ο Β-3 τὸ ὑπονοεῖ τιμώντας τὸν Κωνσταντινουπόλεως μὲ «πρεσβεῖα τιμῆς... διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν Νέαν Ρώμην», ἐνῶ ὁ Δ-28 εἶναι ἀπολύτως σαφῆς στὰ κριτήρια ἀπονομῆς «τῶν ἴσων...πρεσβείων» : «καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ Πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεῖα ... εὐλόγως κρίναντες, τὴν βασιλεία καὶ συγκλήτω τιμηθεῖσαν πόλιν, καὶ τῶν ἴσων ἀπολαύουσαν πρεσβείων τῇ πρεσβυτέρα βασιλίδι Ρώμῃ».

Συνεπῶς, ἡ παραχώρηση τῶν πρεσβείων στὴν Ἐκκλησία τῆς Ρώμης, ἀρχικά, καὶ στὴ συνέχεια καὶ στὴν Κωνσταντινουπόλεως δέν ἔγινε ἀπὸ τὸν Κύριο, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς «Πατέρες». Δέν ἐδράζονται ἐπὶ Κυριακῆς ἐντολῆς ἢ ἀγιογραφικοῦ χωρίου ἢ ἀποστολικῆς παραδόσεως, ἔστω καὶ προφορικῆς, ἀλλὰ στὴν σπουδαιότητα τῆς πόλεως

ἀγιώτατο Ρωμαῖο Ποντίφηκα, ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας τρίτος, τῆς Ἀντιοχείας τέταρτος, τῶν Τεροσολύμων πέμπτος, διατηρουμένων ὄλων τῶν προνομίων καὶ τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν», στο Kl. Schatz, Τὸ πρωτεῖο τοῦ πάπα, μετφρ. Μ. Ροῦσσοσ-Μηλιδώνης, ἔκδ. Ροές Δοκίμια, 2005, σ. 265.

⁶³ Περὶ τῶν ἀπόψεων τοῦ πάπα Γελασίου, βλ. συνοπτικά : Βλ. Φειδά, «Ἡ θέση τοῦ πρώτου τῶν Ἐπισκόπων εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν», Τοπικὴ καὶ κατὰ τὴν Οἰκουμένην Ἐκκλησία, ἔκδ. Du Centre Orthodoxe du Patriarchat Oecumenique, Chambesy Geneve 1981, σ. 170.

⁶⁴ Προσχέδιο Κρήτης § 16 καὶ V. Monachino, Genesi storica del Canone 28o di Chalcedonia, Gregorianum, 33 (1952), σ. 270-271.

⁶⁵ Προσχέδιο Κρήτης § 11, καὶ μὲ τὴν παραλαγή ὅτι «δέν προβλέπεται ἔφεση, οὔτε προσφυγὴ κατὰ ἀποφάσεως ἢ διατάγματος τοῦ Ρωμαίου Ποντίφηκος» στὸν Κανόνα 333, § 3 τοῦ CIC (βλ. Παράρτημα Γ') καὶ στὸ ἄρθρο 118 § 3 τῆς Ἀποστολικῆς Διατάξεως «Pastor Bonus», στὸ Κ. Κυριαζόπουλος, Ἡ Κεντρικὴ Ὁργάνωσις τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας (Ρωμαϊκὴ Κουρία), ἔκδ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1996, σ. 148.

⁶⁶ Προσχέδιο Κρήτης, § 11, 16, 17.

ώς πρωτεύουσας και στό συνεπαγόμενο αυξημένο εκκλησιαστικό κύρος και τήν έπιρροή της τοπικής Έκκλησίας της. **Άρα είναι θεσμός καθαρά εκκλησιαστικός (de jure canonico)**, διαμορφωμένος μέν έξ «έθους», περιβληθείς δέ μέ συνοδικό κύρος υπό τών Πατέρων⁶⁷ **καί όχι θεσμός «θείου δικαίου» (de jure divino)**, όπως έσφαλμένα ισχυρίζεται ή Ρωμαιοκαθολική εκκλησιολογία.

2. Η απόδοση «*ίσων πρεσβείων*» στην Κωνσταντινούπολη μέ αυτών της Ρώμης και συνακόλουθα ή φράση «*έν τοις εκκλησιαστικοίς ως εκείνην μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δευτέραν μετ' εκείνην ύπάρχουσαν*» πού συνετελέστηκε αρχικά μέ τόν Β-3 και κυρίως μέ τόν Δ-28 **δέ σημαίνει και δικαιοδοσία έφ' όλης της Έκκλησίας**. Διότι τά πρεσβεία τιμής και του Έπισκόπου Ρώμης και του Κωνσταντινουπόλεως «*ήσαν άπαλλαγμένα πάσης έννοίας διοικητικής δικαιοδοσίας*».⁶⁸ Αυτό συνάγεται από τόν ίδιο τόν Δ-28 ό όποιος έκτός της αποδόσεως τών ίσων μέ τή Ρώμη πρεσβείων τιμής, προβαίνει και σε παραχώρηση (ή κατ' άλλους σε άναγνώριση και νόμω - de jure-)⁶⁹ της εκκλησιαστικής δικαιοδοσίας επί συγκεκριμένων περιοχών στον Κωνσταντινουπόλεως (διοικήσεις Άσιανής, Θρακικής, Ποντικής και περιοχές βαρβαρικών τών άνωτέρω διοικήσεων). Προφανώς, εάν τά πρεσβεία του Ρώμης και έν συνεχεία του Ν. Ρώμης άφορούσαν σε έφ' όλης της Έκκλησίας δικαιοδοσία, δέν θα είχε νόημα ή άναφορά του Δ-28 κανόνος στις συγκεκριμένες διοικήσεις.

3. Ο Δ-28 όχι μόνο ως προς τό περιεχόμενο, αλλά και ως προς τήν διαδικασία έκδόσεώς του αποδεικνύεται **άντιπαπικός**. Διότι από τή διαδικασία αυτή, αποδεικνύεται ότι στην Έκκλησία της α' χιλιετίας δέν ύφίστατο «*θείω δικαίω*» παπικό πρωτείο δικαιοδοσίας και έξουσίας έφ' όλης της Έκκλησίας, αλλά ή Έκκλησία είχε τό δικαίωμα νά άποφασίζει τά της διοικήσεώς της και χωρίς τόν πάπα και ακόμα περισσότερο και παρά τή δική του έντονη αντίθεση και οι άποφάσεις της αυτές είχαν καθολική ισχύ.

4. Τέλος, μέ τίς άνωτέρω κανονικές διατάξεις και τήν απόδοση τών πρεσβείων στους τιμηθέντας μέ έξαιρετικά προνόμια θρόνους διαμορφώνεται «*άνωτάτη έν τή Έκκλησία διοικητική άρχή*»⁷⁰, ό κανονικός θεσμός της Πενταρχίας τών «*όμοταγών*» Πατριαρχών, στον όποιο έντασσόταν και ό Έπίσκοπος Ρώμης ως «*πρώτος μεταξύ ίσων*» (*primus inter pares*). Ο θεσμός αυτός ως τό «*πεντακόρυφον κράτος*» έπιλαμβανόταν τών σοβαρών δογματικών και λοιπών θρησκευτικών ύποθέσεων οι όποιες όφειλαν νά επιλύονται διά

⁶⁷ Στο ένδιαφέρον άρθρο του Ρ. Duprey, «*Η συνοδική δομή της Έκκλησίας έν τή Ανατολική Θεολογία*», μτφρ. άρχιμ. Β. Άρχοντώνη, Γρηγόριος ό Παλαμάς, 55 (1972), 128, άναφερόμενο στα «πρεσβεία», ένω άναλύει τόν Δ-28, άποφεύγει τήν άναφορά στην καταλυτική για τό κρίσιμο θέμα φράση του «*και γάρ τω θρόνω της πρεσβυτέρας Ρώμης, διά τό βασιλεύειν τήν πόλιν εκείνην, οι Πατέρες εικότως άποδεδώκασι τά πρεσβεία*» για νά καταλήξει ότι «*δυστυχώς ούδέν κείμενον διηκρίβωσεν τους λόγους ... τών «πρεσβείων» τών Έκκλησιών. Τοϋτο ύπήρξε ή πηγή δραματικών άντεγκλήσεων, αί όποίαι δέν έξέλιπον εισέτι τελείως*» !

⁶⁸ Βλ. Φειδά, Έκκλησιαστική Ιστορία, τ. Α, σ. 154.

⁶⁹ Μαξίμου, Μητρ. Σάρδεων, *Τό Οικουμενικόν Πατριαρχείον έν τή Όρθοδοξω Έκκλησία*, έκδ. ΠΙΠΙΜ, Θεσσαλονίκη 1989² σ. 211, Γενναδίου, Μητρ. Ηλιουπόλεως και Θείρων, «*Η όριστική διαμόρφωσις του Οικουμενικού Πατριαρχείου και ή έν Χαλκηδόνη Σύνοδος*», Όρθοδοξία, 26(1951), σ. 428-430.

⁷⁰ Βλ. Φειδά, *Ιστορικοκανονικά προβλήματα περι τήν λειτουργία του θεσμου της Πενταρχίας τών Πατριαρχών*, Αθήναι 1970, σ. 255.

τῆς κοινῆς συμφωνίας τῶν πέντε πατριαρχῶν. Ἡ θεωρία αὐτή ἐφαρμόστηκε πλήρως καί χρησιμοποιήθηκε κατά τή διάρκεια τῶν εἰκονομαχικῶν ἐρίδων, στήν ξριδα Φωτίου - Ἰγνατίου καί τίς σχέσεις τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέ τή Ρώμη⁷¹.

B. ΤΟ ΠΑΠΙΚΟ ΠΡΩΤΕΙΟ - Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ Η ΤΟΠΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Σύμφωνα μέ τή Ρωμαιοκαθολική ἐκκλησιολογία : Ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης εἶναι ὁ βικάριος τοῦ Χριστοῦ καί ποιμήν τῆς οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας στή γῆ, ἡ αἰώνια καί ὀρατή ἀρχή καί θεμέλιο τῆς ἐνότητος (Κατήχηση § 882, LG § 23). Ἔτσι, ὁ Πάπας ἀπό θεϊκή σύσταση («θεῖω δικαίω»-de jure divino) (Κατήχηση, § 937, LG § 23) δυνάμει τοῦ ἀξιώματός του ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Χριστοῦ καί ποιμένας ὅλης τῆς Ἐκκλησίας ἀπολαμβάνει ἀνωτάτη, πλήρη, ἄμεση καί παγκόσμια κανονική ἐξουσία στήν Ἐκκλησία, πού μπορεῖ πάντα ἐλεύθερα νά ἀσκεῖ (Κατήχηση § 882, 936-937, LG § 22-23, κανόνας 331). Λόγω τοῦ ἀξιώματός του διαθέτει τὸ πρωτεῖο στή διοικητική ἐξουσία πάνω σέ ὅλες τίς ἐπὶ μέρους ἐκκλησίες καί ὀμάδες ἐκκλησιῶν (LG § 23, κανόνας 333, §1). Δέν ὑπάρχει ἐκκλητον, οὔτε προσφυγή ἐναντίον μίας ἀποφάσεως ἢ διατάγματος τοῦ Ρωμαίου Ποντίφικος (κανόνας 333, §3), οὔτε καί σέ Οἰκουμενική Σύνοδο. Ὁ Πάπας ὅταν ἀσκεῖ «τό ὕψιστο διδακτικό ἀξίωμα» καί διακηρύσσει μέ ὀριστική πράξη μία διδασκαλία σχετική μέ τήν πίστη καί τήν ἠθική (cum ex cathedra loquitur (A' Βατικανή) κατέχει τὸ ἀλάθητο, πού ὑποσχέθηκε ὁ Χριστός στήν Ἐκκλησία (Κατήχηση § 891, LG § 25). Οἱ ἀποφάσεις τοῦ Ρωμαίου Ποντίφικος «ex esse, non autem ex consensu Ecclesiae, irreformabiles esse»⁷²

Ὁ πάπας εἶναι κεφαλή καί «ἀρχηγός τοῦ συλλόγου τῶν ἐπισκόπων» (LG § 22, Κατήχηση § 936). «Ὁ σύλλογος ἢ τό σῶμα τῶν ἐπισκόπων δέν ἔχει ἐξουσία, ἂν δέν βρῖσκεται σέ κοινωνία μέ τόν ἐπίσκοπο Ρώμης, ὡς ἀρχηγό του». Ὁ ἴδιος αὐτός σύλλογος «εἶναι ἐπίσης φορέας τῆς ὑπέρτατης καί πλήρους ἐξουσίας μέσα στήν παγκόσμια Ἐκκλησία, τήν ὀποία ὁμως δέν μπορεῖ νά ἀσκεῖ χωρίς τή σύμφωνη γνώμη τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης» (LG § 22, 24, Κατήχηση § 883). «Μέλος τοῦ ἐπισκοπικοῦ σώματος γίνεται κανεῖς μέ τήν ἐπισκοπική χειροτονία καί μέ τήν ἱεραρχική κοινωνία μέ τήν κεφαλή καί τά μέλη τοῦ συλλόγου». ... Για τήν κανονική χειροτονία ἑνός ἐπισκόπου [σέ ὀλόκληρο τόν κόσμο], ἀπαιτεῖται σήμερα εἰδική ἄδεια τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης,» (Κατήχηση § 1559). Ὁ πάπας Πίος 12^{ος} στήν ἐγκύκλιό του «*Mystici corporis*» (29.1.1943) σημειώνει γιά τούς ἐπισκόπους ὅτι κατά τήν ἐπιτέλεση τῆς ποιμαντικῆς διακονίας τους «δέν ἐνεργοῦν ἐξ ὀλοκλήρου ἰδίω δικαίω (suis juris), ἀλλ' εἶναι ὑποτεταγμένοι εἰς τήν ἐξουσίαν τοῦ Ρωμαίου Ποντίφικος, ἐφ' ὅσον ἀπολαύουσιν συνήθους ἐξουσίας δικαιοδοσίας, ἥτις ἀπορρέει εἰς αὐτούς ἀμέσως ἐκ τοῦ πάπα»⁷³

Ἐδῶ τίθενται βασικά ἐρωτήματα : Μπορεῖ ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης νά «ἀπολαμβάνει ἀνωτάτη, πλήρη, ἄμεση ... κανονική ἐξουσία» σέ ἐπαρχία στήν ὀποία ὑπάρχει ἄλλος Ἐπίσκοπος ; χωρίς τήν ἄμεση παρέμβαση τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης εἶναι ἐλλειπῆς καί

⁷¹ Β. Σταυρίδου, «Τὰ πρεσβεῖα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἄλλα ἀνατολικά Πατριαρχεῖα», Θεολογία τ. 42(1971), σ. 326. Ἀναλυτικὰ περὶ τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν, βλ. Βλ. Φειδάς, *Προϋποθέσεις διαμορφώσεως τοῦ θεσμοῦ τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν*, Ἀθῆναι 1969, σ.σ. 350, τοῦ ἰδίου, *Ἱστορικοκανονικά προβλήματα περὶ τήν λειτουργίαν τοῦ θεσμοῦ τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν*, Ἀθῆναι 1970, σ.σ. 275.

⁷² Ἡ ἀπόφαση τῆς Α' Βατικανῆς Συνόδου, στό ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'.

⁷³ Π. Τρεμπέλα, *Δογματική τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, Ἀθῆναι 1959, τ. Β' σ. 394.

ἀνεπαρκής ή κάθε τοπική Έκκλησία⁷⁴; ή ἀντιθέτως, κάθε τοπική Σύνοδος είναι αὐτοτελής καί «τελεία» στή διοίκηση τῶν ὑποθέσεων της, μέ βασικότερες τήν ἐκλογή καί κρίση τῶν Ἐπισκόπων της ἀκόμα καί χωρίς τήν «ἀνωτάτη, πλήρη, ἄμεση καί παγκόσμια κανονική ἐξουσία στήν Έκκλησία» τοῦ πάπα τῆς Ρώμης; Ποιά είναι ἐπ' αὐτοῦ ή κανονική παράδοση τῆς ἐνιαίας καί ἀδιαίρετου Έκκλησίας τῆς α' χιλιετίας;

1. ΕΝΑΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΣΕ ΚΑΘΕ ΕΠΙΣΚΟΠΗ.

Σύμφωνα μέ τήν κανονική παράδοση, ὅπως ἔχει καταγραφῆ καί ῥυθμιστεῖ μέσω τῶν ἱερῶν Κανόνων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, «μία ἐκ τῶν πλέον θεμελιωδῶν ἀρχῶν τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου τῆς ἀρχαίας Έκκλησίας είναι ὅτι οὐδεὶς Ἐπίσκοπος δύναται νά παρέμβει εἰς τήν διοίκησιν ἄλλης ἐπισκοπῆς ἐκτὸς τῆς ἰδικῆς του»⁷⁵. Ἡ διοίκηση τῶν τοπικῶν Έκκλησιῶν ἀσκειῖται ἀποκλειστικά καί μόνο ἀπό τόν Ἐπίσκοπο γιά θέματα πού ἀφοροῦν στήν ἐπισκοπή του: «Ἐκαστον γάρ ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῆς ἑαυτοῦ παροικίας, διοικεῖν τε κατὰ τήν ἐκάστω ἐπιβάλλουσιν εὐλάβειαν, καί πρόνοιαν ποιεῖσθαι τῆς χώρας τῆς ὑπὸ τήν ἑαυτοῦ πόλιν· ὡς καί χειροτονεῖν πρεσβυτέρους καί διακόνους, καί μετὰ κρίσεως ἕκαστα διαλαμβάνειν» (ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-9). Μάλιστα σύμφωνα μέ τόν Α-5, ή ἀπόφαση Ἐπισκόπου νά ἀποβάλλει κάποιον τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωρίας δεσμεύει τούς λοιπούς ἐπισκόπους.⁷⁶ **Εἶναι ἀπαράδεκτο γιά τήν κανονική παράδοση νά ἔχουν κανονική ἀρμοδιότητα στήν ἴδια Ἐπισκοπή δύο καί πλέον Ἐπίσκοποι.**⁷⁷ Ὅταν οἱ ἱστορικές συνθηκῆς ὀδηγοῦσαν στή διαμόρφωση μίας τέτοιας ἀντικανονικῆς καταστάσεως, ή Έκκλησία παρενέβαινε⁷⁸ ἀκολουθώντας τήν πάγια ἐκκλησιολογική ἀρχή «*ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο Ἐπίσκοποι ὦσι*» (Α-8).⁷⁹ Συνεπῶς εἶναι ἀδιανόητη ή ἀπαίτηση τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης νά ἔχει «*ἀνωτάτη, πλήρη, ἄμεση ... κανονική ἐξουσία*» σέ ἐπαρχίες οἱ ὁποῖες ἔχουν Ἐπίσκοπο. Μία τέτοια ἀπαίτηση δέν εἶναι μόνο παραβίαση παγίων κανονικῶν ἀρχῶν τῆς ἀρχαίας Έκκλησίας, ἀλλά καί σοβαρότατη «*ἐκκλησιολογική ἀπόκλιση*».⁸⁰

2. Η ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΑ - ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ - ΣΥΝΟΔΩΝ.

Στίς περιπτώσεις ὅμως πού ὑπάρχουν θέματα πού ἐκτείνονται πέραν τῶν ὁρίων μίας Ἐπισκοπῆς καί ἀφοροῦν σέ περισσότερες Έκκλησίες μίας Ἐπαρχίας ἀρμοδιότητα ἔχουν

⁷⁴ Πρβλ. τή σχετική ἀναφορά γιά τήν Ὁρθόδοξη Έκκλησία στήν παπική διακήρυξη «Dominus Jesus», στό Στ. Τσομπανίδης, *Ἡ διακήρυξη "Dominus Jesus" καί ή οἰκουμενική σημασία της, Ἀπό τὸ οἰκουμενικὸ ἄνοιγμα στήν ἐκκλησιολογική ἀποκλειστικότητα τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Έκκλησίας*, ἔκδ. Πουρνάρας, Θεσσαλονίκη 2003, σ.σ. 280

⁷⁵ Ι. Ζηζιούλας, «Ὁ συνοδικὸς Θεσμὸς, ἱστορικά, ἐκκλησιολογικά καί κανονικά προβλήματα», στό Τιμητικὸ ἀφιέρωμα εἰς τὸν Μητροπολίτην Κίτρους Βαρνάβαν, Ἀθῆναι 1980, σ. 173.

⁷⁶ πρβλ καί Β-2, Γ-8, ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-22.

⁷⁷ Γρ. Παπαθωμά, *Κανονικὰ ἄμορφα (Δοκίμια κανονικῆς οἰκονομίας)*, ἔκδ. Ἐπέκταση, Κατερίνη 2006, σ. 107-144, τοῦ ἰδίου, *Τὰ τέσσερα ὁμόπρωτα ἐπίπεδα τῆς ἀντιεκκλησιολογικῆς πολυαρχίας, Εἰσήγηση στόν Διεθνή Ἀκαδημαϊκὸ Θεολογικὸ Διάλογο Ὁρθοδόξων - Ρωμαιοκαθολικῶν*, Magdeburg 17.11.2010.

⁷⁸ Ἐνδεικτικά: Α-8, Β-3, Γ-8, Δ-12, ΠΕΝΘΕΚΤΗΣ-39 (περίπτωση Ν. Ιουστινιανῆς), ΑΒ-16.

⁷⁹ J.Meyendorf, "One Bishop in one city (Canon 8, First Ecumenical Council)", στό St. Vladimir's Seminary Quartely, 1-2(1961), τ. 5, σ. 54-60.

⁸⁰ Γρ. Παπαθωμά, *Κανονικὰ ἄμορφα (Δοκίμια κανονικῆς οἰκονομίας)*, ἔκδ. Ἐπέκταση, Κατερίνη 2006, σ. 148

οί τοπικές Σύνοδοι τῶν ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας μέ τή συμμετοχή, εἰ δυνατόν, ὄλων τῶν Ἐπισκόπων της, σύμφωνα μέ τόν ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-9 : «περαιτέρω δέ μηδέν πράττειν ἐπιχειρεῖν, δίχα τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου, μηδέ αὐτόν ἄνευ τῆς τῶν λοιπῶν γνώμης».

Οἱ κανόνες πού ἀναφέρονται στίς Συνόδους εἶναι λεπτομερεῖς : Ρυθμίζουν τόν τόπο⁸¹, τό χρόνο⁸², τά θέματα⁸³, τή σύνθεση⁸⁴, τήν ἀντιπροσώπωση⁸⁵, τήν ἀδικαιολόγητη ἀπουσία⁸⁶, τόν προσκαλόντα⁸⁷, τόν προεδρεύοντα⁸⁸, τήν ἐγκυρότητα⁸⁹, τόν τρόπο λήψεως ἀποφάσεων⁹⁰, τό ρόλο τοῦ «πρώτου»⁹¹. Ἀπό καμία κανονική διάταξη δέν προκύπτει ὅτι γιά τήν ἐγκυρότητα τῆς συγκλίσεως ἢ λήψεως ἀποφάσεως μίας Συνόδου, κατά τήν α' χιλιετία ἦταν ἀπαραίτητη ἡ ἔγκριση ἢ ἔστω ἡ σύμφωνη γνώμη τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης ἢ ὅτι ὁ Ρώμης εἶχε τή δυνατότητα ἐπεμβάσεως στήν τοπική Σύνοδο. **Οἱ Τοπικές Σύνοδοι δέν εἶχαν κάποια ἔλλειψη ἢ ἀνάγκη, ἡ ὁποία θά θεραπευόταν μέ τήν προσφυγή σέ ἄλλη αὐθεντία ἐκτός τῆς ἰδίας τῆς Συνόδου.** Ο ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-16 χαρακτηρίζει ὡς «τελείαν δέ ἐκείνην εἶναι σύνοδον, ἢ συμπάρεστι καί ὁ τῆς μητροπόλεως», ἐνῶ στόν ΚΑΡΘΑΓΕΝΗΣ-26 ἡ «πλήρης αὐθεντία» μίας Συνόδου ἐξαρτᾶται ἀποκλειστικά ἀπό τήν προσωπική ἢ δι' ἀντιπροσωπεύσεως συμμετοχή περισσοτέρων ἐκ τῶν ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς.

Συνεπῶς, ἡ ἀπαίτηση τοῦ παπικοῦ θεσμοῦ γιά «ἀνωτάτη, πλήρη, ἄμεση καί παγκόσμια κανονική ἐξουσία, πού ἐλεύθερα μπορεῖ νά ἀσκεῖ» στή διοίκηση τῶν Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν πάνω ἀπό τήν τοπική Σύνοδο ἢ ἔστω καί παράλληλα πρὸς αὐτήν **δέν ἔχει κανένα κανονικό ἔρεισμα μέ βάση τοὺς ἰ. Κανόνες τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων.**

α) ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΩΝ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΩΝ (jus ordinandi).

Ἡ αὐτοτέλεια καί πληρότητα τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν ἀποδεικνύεται ἀπό τήν κανονική δυνατότητά τους νά ἐκλέγουν τοὺς Ἐπισκόπους μέσω τῶν τοπικῶν Συνόδων ἐκάστης ἐπαρχίας. Ἡ ἐκλογή Ἐπισκόπου εἶναι ἡ ὑψιστή στιγμή γιά τό συνοδικό πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας ἢ κατά τόν Ζωναρά ἀπό τή δικαιοδοσία τῆς ἐπαρχιακῆς συνόδου «τό μείζον καί κυριώτερον ἢ τῶν ἐπισκόπων χειροτονία»⁹². Οἱ κανόνες προβλέπουν ὁμόφωνα, χωρὶς καμία ἐξαίρεση, ὅτι **ἡ ἐκλογή Ἐπισκόπου σέ συγκεκριμένη Ἐπισκοπή γίνεται ἀποκλειστικά καί μόνο ἀπό τή Σύνοδο τῆς Ἐπαρχίας στήν ὁποία ὑπάγεται ἡ Ἐπισκοπή.** Ἐνδεικτικά ἀναφέρουμε τόν Α-4, ὁ ὁποῖος ἐπαναλαμβάνεται καί στόν Ζ-6, τόν Β-2, ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-19, ΛΑΟΔΙΚΕΙΑΣ-12. Σέ ὅλους τοὺς κανόνες ἀπαιτεῖται ἡ συγκρότηση «συνόδου τελείας» (ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-16) μέ τήν παρουσία ὅπωςδήποτε τοῦ

⁸¹ Δ-19, ΠΕΝΘΕΚΤΗΣ-8

⁸² ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΣ-37, Α-5, Δ-19, ΠΕΝΘΕΚΤΗΣ-8, Ζ-6, ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-20, ΚΑΡΘΑΓΕΝΗΣ-26

⁸³ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΣ-37, Α-5, Δ-19, ΠΕΝΘΕΚΤΗΣ-8, Ζ-6, ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-20, ΚΑΡΘΑΓΕΝΗΣ-26

⁸⁴ Α-5, Δ-19, ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-19, 20, ΚΑΡΘΑΓΕΝΗΣ-26

⁸⁵ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-19, ΚΑΡΘΑΓΕΝΗΣ-26

⁸⁶ Δ-19, ΠΕΝΘΕΚΤΗΣ-8, Ζ-6,

⁸⁷ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-19, 20

⁸⁸ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-9

⁸⁹ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΣ-34, ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-9, 16, 19, 20, ΚΑΡΘΑΓΕΝΗΣ-26

⁹⁰ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΣ-34, ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-19

⁹¹ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΣ-34 (ἀναλυτικότερα πιὸ κάτω), ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-9, -16, -19,

⁹² Ρ-Π. τ. Β' 129

μητροπολίτου τῆς ἐπαρχίας καί, εἰ δυνατόν, ὄλων τῶν ἐπισκόπων. Μάλιστα τονίζεται στόν Α-4 καί Ζ-6 ὅτι ἂν ὑπάρχει σοβαρή δυσκολία γιά τήν παρουσία ὄλων τῶν Ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας ἡ χειροτονία εἶναι ἔγκυρος ὅταν «*συμψήφων γινομένων καί τῶν ἀπόντων, καί συντιθεμένων διά γραμμάτων*» ἢ κατά τόν ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-19 : «*τούς γέ πλείους ἐξάπαντος παρεῖναι δεῖ, ἢ διά γραμμάτων ὁμοψήφους γενέσθαι, καί οὕτω μετά τῆς τῶν πλειόνων ἤτοι παρουσίας, ἢ ψήφου, γίνεσθαι τήν κατάστασιν*». Ἡ χειροτονία λοιπόν Ἐπισκόπου «*δίχα συνόδου καί παρουσίας τοῦ ἐν τῇ μητροπόλει τῆς ἐπαρχίας*» εἶναι ἀδιανόητη γιά τήν κανονική πράξη τῆς α' χιλιετίας : «*εἰ δέ ἄλλως παρά τὰ ὠρισμένα γίγνοιτο, μηδέν ἰσχύειν τήν χειροτονίαν*» (ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-19). **Κανένας ἄλλος ἐκτός τῶν Ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας δέν ἔχει δικαίωμα νά παρεμβαίνει στήν ἐκλογή τῶν Ἐπισκόπων**⁹³. Ἡ Γ' Οἰκουμ. Σύνοδος στόν Γ-8 εἶναι ἀπολύτως κατηγορηματική γιά τήν αὐτοτέλεια τῶν Συνόδων ὄχι μόνο στίς ἐκλογές ἐπισκόπων τῆς Κύπρου, ἀλλά προβλέπει καί «*τό δέ αὐτό καί ἐπί τῶν ἄλλων διοικήσεων, καί τῶν ἀπανταχοῦ ἐπαρχιῶν παραφυλαχθήσεται*», ὅπως ἐπί λέξει ἀναφέρει. Αἰταιεῖ αὐστηρή τήρηση «*ἵνα μὴ τῶν Πατέρων οἱ κανόνες παραβαίνωνται, μηδὲ ἐν ἱερουργίας προσχήματι, ἐξουσίας τυφός κοσμικῆς περιεσδύηται, μηδὲ λάθωμεν τήν ἐλευθερίαν κατά μικρὸν ἀπολέσαντες, ἦν ἡμῖν ἐδωρήσατο τῷ ἰδίῳ αἵματι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ πάντων ἀνθρώπων ἐλευθερωτής*» γιά νά καταλήξει : «**Εἰ δέ τις μαχόμενον τύπον τοῖς νῦν ὠρισμένοις προσκομίσει, ἄκυρον τοῦτον εἶναι ἔδοξε τῇ ἀγία πάση καί οἰκουμενικῇ συνόδῳ**».

Ἐπίσης, ἡ ἐκλογή Ἐπισκόπου ἀπό κανονική σύνοδο καί στή συνέχεια ἡ χειροτονία του γίνεται γιά συγκεκριμένη Ἐπισκοπή καί ὄχι «*ἀπολελυμένως*»⁹⁴. Ἔτσι εἶναι ἀδιανόητη ὄχι μόνο γιά τήν κανονική πράξη, ἀλλά συνολικά γιά τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησιολογία⁹⁵ ἡ παραχώρηση μετά τήν εἰς Ἐπίσκοπον χειροτονία ἀποκλειστικά ἀπό τόν Πάπα τῆς «*missio canonica*»⁹⁶, ἣτις θεωρεῖται ἀπαραίτητος, διά νά δυνηθεῖ ὁ Ἐπίσκοπος νά ἀσκήσει κανονικῶς τό ... *τριπλοῦν ἀξιώμα* του, ἡ δέ παροχή τῆς τοιαύτης προσθέτου προϋποθέσεως θεωρεῖται ὑπόθεσις τοῦ Πάπα»⁹⁷.

⁹³ Κατά τόν Β-2 : «*Ἀκλήτους δὲ ἐπισκόπους ὑπὲρ διοίκησιν μὴ ἐπιβαίνειν ἐπὶ χειροτονία, ἢ τισιν ἄλλαις οἰκονομίαις ἐκκλησιαστικαῖς. Φυλαττομένου δὲ τοῦ προγεγραμμένου περὶ τῶν διοικήσεων κανόνος, εὐδελον ὡς τὰ καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἢ τῆς ἐπαρχίας σύνοδος διοικήσει, κατὰ τὰ ἐν Νικαίᾳ ὠρισμένα*». Ἐπίσης στήν Στ' Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ, μετά τήν καταδίκη τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας, οἱ Ἐπίσκοποι «*τῆς Ἀντιοχέων μεγαλοπόλεως*» ζήτησαν «*τοῦ προχειρισθῆναι πρόεδρον ἐν τῷ τῆς Ἀντιοχέων πόλεως θρόνῳ, ... ψήφισμα γενέσθαι κατὰ τήν συνῆθη ἀκολουθίαν ἐκ τῶν ὑπὸ τὸν εἰρημένον θρόνον θεοφιλῶν ἐπισκόπων τε καὶ κληρικῶν*» (Πρακτικά, τ. Γ', σ. 123). Οὐδεμία ἔγκριση ἦταν ἀπαραίτητη ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπο Ῥώμης ἢ ἄλλον ἐκτός τῆς Συνόδου τοῦ θρόνου τῆς Ἀντιοχείας, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὰ Πρακτικά τῆς Συνόδου.

⁹⁴ πρβλ τόν Δ-6 πού καθορίζει «*Μηδένα ἀπολελυμένως χειροτονεῖσθαι, ... Τούς δὲ ἀπολύτως χειροτονουμένους, ὥρισεν ἡ ἀγία σύνοδος, ἄκυρον ἔχειν τήν τοιαύτην χειροθεσίαν, καὶ μηδαμοῦ δύνασθαι ἐνεργεῖν, ἐφ' ὕβρει τοῦ χειροτονήσαντος*», πρβλ. ΑΓΚΥΡΑΣ-18.

⁹⁵ Στήν ἐκλογή καί στή συστατική τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος πράξη, στήν Εὐχὴν τῆς εἰς Ἐπίσκοπον Χειροτονίας, γίνεται μνεῖα τῆς συγκεκριμένης ἐπισκοπῆς γιά τήν ὁποία χειροτονεῖται, βλ. *Ἀρχιερατικόν*, ἔκδ. Αποστολική Διακονία, Ἀθῆναι 1999, σ. 116.

⁹⁶ LG § 24, σ. 49.

⁹⁷ Στ. Χαρκιανάκη, *Τὸ περὶ Ἐκκλησίας Σύνταγμα τῆς Β' Βατικανῆς Συνόδου*, Θεσσαλονίκη, 1969, σ. 180-185, πρβλ. P. Duprey, «*Ἡ συνοδική δομὴ τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Θεολογίᾳ*», μτφρ. Αρχιμ. Β. Ἀρχοντῶνη, Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, 56 (1972), 207-208. καὶ Ἰ. Ζηζιούλας, «*Ὁ συνοδικὸς Θεσμός, ἱστορικά, ἐκκλησιολογικά καὶ κανονικά προβλήματα*», στό Τιμητικὸ ἀφιέρωμα εἰς τὸν Μητροπολίτην Κίτρους Βαρνάβαν, Ἀθῆναι 1980, σ. 184-185. Ἡ πηγὴ τῆς *mission canonica*

Ἡ ἀπαίτηση λοιπόν γιὰ ἀπευθείας διορισμό τῶν Ἐπισκόπων σέ ὀλόκληρο τόν κόσμο προσωπικά ἀπό τόν Πάπα δέν μπορεῖ νά δικαιολογηθεῖ κανονικῶς, ἀκόμα καί ἂν θεωρήσουμε ὅτι γιὰ τούς Δυτικούς, ὁ πάπας μετά τό σχίσμα δέν εἶναι μόνο «Πατριάρχης τῆς Δύσεως»⁹⁸, ἀλλά ὀλοκλήρου τῆς ὑψηλίου καί συνεπῶς ὡς Πατριάρχης τους δικαιούται προσωπικά νά ἀποφασίζει τήν ἐκλογή τῶν Ἐπισκόπων. Καί στήν περίπτωση αὐτή, ἡ κανονική παράδοση, ὅπως ἤδη ἀναφέραμε, ἀπαιτεῖ συνοδική ἀπόφαση τῆς Πατριαρχικῆς Συνόδου καί ὄχι τήν προσωπική ἀπόφαση τοῦ Πατριάρχου.

Κατά συνέπεια, οἱ πρακτικές ἐπιλογῆς ἢ διορισμοῦ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν Ἐπισκόπων ἀπ' εὐθείας ἀπό τόν Ἐπίσκοπο Ρώμης, χωρίς τήν κυρίαρχη ἀπόφαση τῆς ἀρμοδίας Συνόδου τῆς Τοπικῆς Ἐκκλησίας ἢ ἔστω, ἡ ἀπαίτηση ἐγκρίσεως τῆς ἀποφάσεως τῆς Συνόδου γιὰ τήν ἐκλογή Ἐπισκόπου ἀπό τόν Πάπα εἶναι ξένες στήν πρακτική τῆς ἐνωμένης Ἐκκλησίας τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί **προσβάλλουν εὐθέως τήν ἴδια τήν οὐσία τῆς κανονικῆς ὑποστάσεως τῶν Ἐπισκόπων, ὡς μή κανονικῶς ἐκλεγέντων καί ὡς ἐκ τούτου «μηδέν ἰσχύειν τήν χειροτονίαν» τους (ANTIOXΕΙΑΣ-19) ἢ «ἄκυρον ... εἶναι ἔδοξε τῇ ἀγία πάση καί οἰκουμενικῇ συνόδῳ» (Γ-8) !**

β) ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΚΡΙΣΕΩΣ (jus jurandi).

Ἐνα ἄλλο κεφάλαιο πού ἀποδεικνύει ὄχι μόνο τήν πλήρη ἀπουσία παπικῆς δικαιοδοσίας ἐπὶ πασῶν τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, ἀλλά ἀντιθέτως τήν πληρότητα καί τὸ αὐτοδιοίκητο τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν ὑπὸ τῶν οἰκείων Συνόδων τους εἶναι καί αὐτὸ τῆς κρίσεως τῶν Ἐπισκόπων. Καί στὸ θέμα αὐτὸ οἱ Κανόνες ὁμοφώνως ἀποφαίνονται ὅτι τήν ἀρμοδιότητα ἀποκλειστικῆς κρίσεως ἔχουν οἱ Ἐπίσκοποι τῆς ἐπαρχίας στήν ὁποία ἀνήκει ὁ κατηγορούμενος Ἐπίσκοπος.⁹⁹ Ἐπανεξέτασις τῆς ὑποθέσεως καί σὲ δεύτερο βαθμὸ προβλέπεται πάλι ἀπὸ «μειζονα Σύνοδο» (B-6), πού θὰ καλέσει ὁ μητροπολίτης συγκροτούμενη ἀπὸ πλησιοχώρους Ἐπισκόπους (ANTIOXΕΙΑΣ-12).

ι. ΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ ἘΝ ΣΑΡΔΙΚῆ ΣΥΝΟΔΟΥ (341).

Στὸ δίκαιο κρίσεως ἐπισκόπων ἀναφέρονται καί οἱ κανόνες 3^{ος}, 4^{ος} καί 5^{ος} τῆς ἐν Σαρδικῇ (Σόφια) Συνόδου.¹⁰⁰ Οἱ κανόνες αὐτοὶ παρουσιάζονται ἀπὸ τούς Δυτικούς ὅτι παρέχουν

βασίζεται στήν μεσαιωνικῆς προελεύσεως διάκριση «ἐξουσίας δικαιοδοσίας» (potestas jurisdictionis), ἢ ὁποία ἐχορηγεῖτο ἀνέκαθεν ὑπὸ τοῦ Πάπα, καί τῆς «ἱερατικῆς ἐξουσίας» (potestas ordinis) πού παρέχεται μὲ τὴν χειροτονία, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἀποφεύγεται νά μνημονευτεῖ στό «περὶ Ἐκκλησίας Διάταγμα» τῆς Β' Βατικανῆς (LG § 24).

⁹⁸ Περὶ τῆς διαγραφῆς τοῦ τίτλου «Πατριάρχης τῆς Δύσεως» ἀπὸ τὸ Annuario Pontificio (2006), βλ. τὸ ἀπὸ 8.6.2006 ἀνακοινωθὲν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, στό www.ec-patr.gr/docdisplay.php καί τήν ἀπὸ 17.3.2006 ἐπιστολὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χριστοδούλου πρὸς τὸν Πάπα Βενέδικτον XVI, «περὶ τοῦ τίτλου "Πατριάρχης τῆς Δύσεως", Ἐκκλησία, τ. 83 (2006), σ. 420, βλ. Φειδά, «Πατριάρχης τῆς Δύσεως καί παπικὸς Θεσμός, Μία Ὁρθόδοξη προσέγγιση», Ἐπίσκεψις, 660(2006), σ.σ. 18-27.

⁹⁹ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΣ-74, B-6, ANTIOXΕΙΑΣ-12, 14, 15, ΣΑΡΔΙΚΗΣ-3, ΚΑΡΘΑΓΕΝΗΣ-12 καί 2^{ος} κανόνας τῆς Συνόδου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ 394.

¹⁰⁰ Ἡ Σύνοδος τῆς Σαρδικῆς συνεκλήθη ἀρχικὰ ὡς Οἰκουμενικῆ, ἀλλὰ ἐξελίχθηκε σὲ τοπικὴ σύνοδο τῆς Δύσεως βλ. σχόλιο Ζωναρά (P-Π, Σύνταγμα, τ. Β' σ. 178-179 καί Προσχέδιο Κρήτης, § 26), οἱ κανόνες τῆς ὁμοῦς ἔχουν ἐπικυρωθεῖ ἀπὸ τὴν Πενθέκτη. Περὶ τῆς Συνόδου τῆς

στον Πάπα τὸ ἔκκλητον, τὴν ἄμεση δηλ. δικαστικὴ κρίση σὲ δεύτερο βαθμὸ ἐφ' ὅλων τῶν καταδικασθέντων Ἐπισκόπων¹⁰¹. Ὅμως μὲ προσεκτικὴ ἀνάγνωση δὲν προκύπτει κάτι τέτοιο : οἱ κανόνες δίνουν τὸ δικαίωμα στὸν καταδικασθέντα Ἐπίσκοπο νὰ προσφύγει στὸν πάπα Ρώμης «ἵνα καὶ αὐθις ἡ κρίσις ἀνανεωθῆ» (κατὰ τὸν ΣΑΡΔΙΚΗΣ-3) ἢ «ἀνανεώσασθαι αὐτοῦ τὴν ἐξέτασιν τοῦ πράγματος» (κατὰ τὸν ΣΑΡΔΙΚΗΣ-5). Ὁ ἐπίσκοπος Ρώμης μπορεῖ, ἐὰν κρίνει, νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπανάληψη τῆς δίκης μὲ τὴ συμμετοχὴ περισσοτέρων ἐπισκόπων ἢ καὶ παρουσία ἀντιπροσώπων του. **Δὲν τοῦ παρέχεται τὸ δικαίωμα νὰ κρίνει κατ' ἔφεσιν καὶ νὰ ἀποφασίσῃ ὁ ἴδιος ἐπὶ τῆς οὐσίας τὴν ἐνοχὴ ἢ ἀθωότητα τοῦ καταδικασθέντος κληρικοῦ**, διότι ἡ τελικὴ κρίση ἀνήκει ἀποκλειστικὰ σὲ Σύνοδο τῶν Ἐπισκόπων «ὥστε διὰ τῶν γειτνιώντων τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων, εἰ δέοι, ἀνανεωθῆναι τὸ δικαστήριον» (ΣΑΡΔ 3)¹⁰². Δηλαδή, σύμφωνα μὲ τὸν ΣΑΡΔΙΚΗΣ-3 καὶ 5 στὸν πάπα δὲν χορηγεῖται οὐσιαστικὸ δικαίωμα κρίσεως, ἀλλὰ ἀπλὸ δικονομικὸ δικαίωμα, ὥστε νὰ εἰσάγει τὴν ὑπόθεση σὲ ἀυξημένης συνθέσεως σύνοδο Ἐπισκόπων, ἐνῶ κατὰ τὸν ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-14¹⁰³ αὐτὴ ἡ ἀρμοδιότητα ἀνήκει στὸν τῆς ἐπαρχίας μητροπολίτην¹⁰⁴. Μάλιστα, ὁ πάπας δὲν ἔχει «τὸ δικαίωμα νὰ ἀκυρώσῃ τὴν δευτέραν ταύτην κρίσιν».¹⁰⁵ Ἀντιθέτως, κατὰ τὸν Δ-9 καὶ Δ-17 ἐν συνδριασμῶ μὲ τοὺς Α-6 καὶ Β-2, τὸ ἔκκλητον, δηλ. ἡ τελικὴ ἐπὶ τῆς οὐσίας κρίση, ἔχει παραχωρηθεῖ στὸ θρόνο τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ στοὺς ἐξάρχους τῆς διοικήσεως γιὰ τὴν κρίση τῶν Μητροπολιτῶν τῆς δικαιοδοσίας τους.

Ἐπίσης, ἄξια ἐπισημάνσεως εἶναι ἡ ἀναφορὰ τοῦ ΣΑΡΔΙΚΗΣ-3 ὅχι στὸν ἐπίσκοπο Ρώμης γενικὰ, ὅπως συμβαίνει σὲ ὅλες τὶς κανονικὲς διατάξεις γενικῆς ἰσχύος¹⁰⁶, ἀλλὰ στὸ συγκεκριμένο πάπα, «*Ιουλίῳ τῷ ἐπισκόπῳ Ρώμης*». Γίνεται σαφὲς ὅτι οἱ Πατέρες τῆς

Σαρδικῆς καὶ τῶν κανόνων τῆς βλ. Σεραφεῖμ, Ἐπισκόπου Πειραιῶς, *Αἱ αἰρέσεις τοῦ Παπισμοῦ*, Πειραιῶς 2009, σ. 105-107, Βλ. Φειδά, *Προϋποθέσεις διαμορφώσεως τοῦ θεσμοῦ τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν*, Ἀθῆναι 1969, σ. 105-111, Φ. Τακόπουλος, *Τὸ ζήτημα τοῦ Ἐκκλητίου στοὺς Κανόνες τῆς Συνόδου τῆς Καρθαγένης (419)*, σ. 78 κ.έξ., Β. Στεφανίδης, «Ἰννοκέντιος Α'», ΕΕΘΣΠΑ 1924, σ. 360 κ. ἐξ., τοῦ αὐτοῦ «Ἡ γνησιότης τῶν τριῶν κανόνων τῆς ἐν Σαρδικῇ Συνόδου» ΕΕΘΣΠΑ, 1931, σ. 389-392.

¹⁰¹ Δ. Σαλάχας, «Πρωτεῖο καὶ συνοδικότητα στό Θεολογικὸ διάλογο Καθολικῶν καὶ Ὁρθοδόξων (θέσεις καὶ ἀντιθέσεις στό Κείμενο τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς στὴ Ραβέννα)», στὴ διαδικτυακὴ τοποθεσία www.cen.gr/index.php?Itemid=96&id=239&option=com_content&task=view.

¹⁰² Στό «Προσχέδιο Κρήτης» (βλ. πιὸ κάτω, στὰ Ἐπιλεγόμενα) σημειώνεται : «*Ἡ ἀκολουθητέα διαδικασία σὲ ἐκκλήσεις πρὸς τὴ Ρώμη, ἀπὸ τὴ Σύνοδο τῆς Σαρδικῆς. Ἐκεῖ κατετέθη ὅτι Ἐπίσκοπος πὸν εἶχε καταδικασθεῖ μπορούσε νὰ κάνει ἐκκλήση πρὸς τὸν Πάπα, καὶ ὁ τελευταῖος, ἐὰν τὸ θεωροῦσε κατάλληλο, μπορούσε νὰ διατάξῃ ἐπανεκδίκαση, ἢ ὁποῖα διεξαγόταν ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους τῶν Μητροπόλεων, ὁμόρων πρὸς τὸν καταδικασθέντα Ἐπίσκοπο. Ἐὰν ἔτσι ἐζητεῖτο ἀπὸ τὸν καταδικασθέντα Ἐπίσκοπο, ὁ Πάπας θὰ μπορούσε νὰ στείλῃ ἀντιπροσώπους [sic] γιὰ νὰ βοηθήσουν τοὺς Ἐπισκόπους τῶν γειτονικῶν Μητροπόλεων*» (Προσχέδιο Κρήτης, § 26).

¹⁰³ Τακόπουλος, *Τὸ ζήτημα τοῦ Ἐκκλητίου στοὺς Κανόνες τῆς Συνόδου τῆς Καρθαγένης (419)*, σ. 55-59.

¹⁰⁴ Βλ. Φειδά, «Ἡ ἀυθεντία τοῦ Πρώτου καὶ ὁ συνοδικὸς θεσμὸς στὴν περίοδο τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων», *Ἐπίσκεψις*, τ. 709(1010), σ. 14.

¹⁰⁵ Ἰ. Μάγεντορφ, «Τὸ πρωτεῖον τοῦ Ρώμης ἐν τῇ κανονικῇ παραδόσει τῶν πρώτων αἰώνων», *ΘΗΕ* τ. 10, στ. 707.

¹⁰⁶ Βλ. τὶς ἀντιστοιχῆς διατάξεις περὶ ἐκκλητίου τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς, οἱ ὁποῖες ἀναφέρουν «τῷ Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ» (Δ-17), ἢ «τὸν τῆς βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως θρόνον» (Δ-9)

Συνόδου θέλησαν με αυτή την εξαίρεση από την πάγια κανονική διατύπωση να θεραπεύσουν την πολύ δύσκολη εκκλησιαστική κατάσταση της εποχής τους, όπου μόνο ο Ρώμης Ιούλιος ήταν Ορθόδοξος και είχε τη δυνατότητα¹⁰⁷ να προστατεύσει τους πιστούς στη Σύνοδο της Νίκαιας (Μ. Αθανάσιο Αλεξανδρείας, Μάρκελλο Αγκύρας και Ασκληπὰ Γάζης), διότι οί θρόνοι της Ανατολής και ο αυτοκράτορας της Κωνσταντινουπόλεως ήταν αρειανόφρονες και τους κατεδίωκαν¹⁰⁸. Είναι προφανές, λοιπόν, ότι οί κανόνες αυτοί αφορούσαν τους επισκόπους της εποχής εκείνης που μπορούσαν να προσφεύγουν «*Ιουλίω τῷ ἐπισκόπῳ Ρώμης*» και όχι σε κάθε παρόμοια περίπτωση επισκόπου μέσα στην ιστορία¹⁰⁹.

Επίσης, σύμφωνα με τους ανωτέρω κανόνες, τὸ δικαίωμα χορηγήσεως τῆς δυνατότητος τοῦ πάπα να κρίνει ἀποφάσεις ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων **τὸ χορηγεῖ, ἰδίᾳ ἐξουσία, ἢ σύνοδος**. Καὶ ἀσφαλῶς ἡ σύνοδος ἔχει τὴ δυνατότητα καὶ νὰ μὴν τὸ χορηγήσει. Στὸν ΣΑΡΔΙΚΗΣ-3 ἡ σύνοδος ἐρωτᾶται – ἢ μᾶλλον παρακαλεῖται : «*εἰ δοκεῖ ὑμῖν, τῇ ἀγάπῃ Πέτρου τοῦ Ἀποστόλου τὴν μνήμην τιμήσωμεν καὶ γραφήναι ... Ἰουλίῳ τῷ ἐπισκόπῳ Ρώμης*» καὶ «*ἀπεκρίναντο οἱ Ἐπίσκοποι τὰ λεχθέντα ἤρεσεν*» ! Είναι ἐντελῶς ἀδιανόητο νὰ ἐρωτῶνται οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου ἂν θὰ παραχωρήσουν στὸν Πάπα Ἰούλιο ἓνα δικαίωμα πού - ὑποτίθεται κατὰ τὴν μετέπειτα παπικὴ ἀντίληψη - εἶχε «*θεῖῳ δικαίῳ*» ! Συνεπῶς, **τὸ ὅποιο δικαίωμα τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης καθορίζεται «*συνοδικῶ δικαίῳ*» ἀπὸ τοὺς κανόνες αὐτοὺς καὶ δὲν πηγάζει ἀπὸ κάποιο δῆθεν «*θεῖῳ δικαίῳ*» παπικὸ πρωτεῖο δικαιοδοσίας ἐφ’ ὅλης τῆς Ἐκκλησίας**¹¹⁰. Δὲν ὑπῆρχε μέχρι τὴ στιγμή πού χορηγήθηκε ἀπὸ τὴ Σύνοδο γιὰ νὰ θεραπευτεῖ ἡ σοβαρὴ κρίση πού ταλαιπωροῦσε τότε τὴν Ἐκκλησία. Τὸ ὅτι οἱ κανόνες αὐτοὶ δὲν ὑπονοοῦν κανένα «*παπικὸ πρωτεῖο δικαιοδοσίας*» συνάγεται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ πάπας δὲν ἔχει τὴ δυνατότητα αὐτοδικαίας ἀσκήσεως τοῦ δικαίωματος αὐτοῦ, παρὰ μόνο ἂν τοῦ ζητηθεῖ ἀπὸ τὸν ἐνδιαφερόμενο Ἐπίσκοπο.

ii. ΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ ΕΝ ΚΑΡΘΑΓΕΝΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ (419).

Οἱ κανόνες τῆς Συνόδου τῆς Σαρδικῆς (341), ὅπως ἤδη ἀναφέρθηκε, ἦταν τοπικῆς Συνόδου καὶ ἀφοροῦσαν τὴ συγκεκριμένη ἐκκλησιαστικὴ κρίση, κατὰ τὴν ὅποια δόθηκε ἡ δυνατότητα στὸν Πάπα Ἰούλιο νὰ βοηθήσει στὴν ὑπέρβασή της, καὶ συνεπῶς δὲν εἶχαν οἰκουμενικὴ ἰσχὺ. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ἡ Σύνοδος τῆς Καρθαγένης (418-419)¹¹¹ ἀρνήθηκε **τὸ δικαίωμα κρίσεως τῶν ἀποφάσεων τῆς στὸν Ἐπίσκοπο Ρώμης**. Οἱ παπικοὶ ἀντιπρόσωποι στὴ Σύνοδο τῆς Καρθαγένης διεξεδίκησαν τὴν ἀναγνώριση τοῦ ἐκκλήτου. Δὲν μπόρεσαν ὅμως νὰ ἐπικαλεσθοῦν κανένα ἰσχυρὸ κανονικὸ ἐπιχείρημα καὶ

¹⁰⁷ Ὁ αυτοκράτορας τῆς Δύσεως Κώνστας ἦταν Ορθόδοξος, σὲ ἀντιθεση μὲ τὸν Κωνσταντινουπόλεως πού ἦταν αρειανόφρονος.

¹⁰⁸ «*Ἡ de facto περιφρόνηση τῆς καταστατικῆς ... βάσεως ἀπὸ τὶς ἀντικανονικὲς συνόδους τῶν αρειανοφρόνων ἐπισκόπων τῆς Ανατολῆς κατέστησε ... ἀναγκαῖο τῶν ἔλεγχου τῶν ἀποφάσεων τῶν ἐπαρχιακῶν συνόδων*», Δ. Παπανδρέου, «*Ἡ ἀνωτάτη αὐθεντία στὶς Ορθόδοξες Ἐκκλησίες*», Χριστιανός, τ. 297 (1991), σ. 108.

¹⁰⁹ Βλ. Φειδά, *Προϋποθέσεις διαμορφώσεως τοῦ Θεσμοῦ τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν*, Ἀθῆναι 1969, σ. 115-129.

¹¹⁰ Σεραφεῖμ, *Ἐπισκόπου Πειραιῶς, Αἱ αἰρέσεις τοῦ Παπισμοῦ*, Ἀθῆναι 2009, σ. 115-116.

¹¹¹ Τακόπουλος, *Τὸ ζήτημα τοῦ Ἐκκλήτου στοὺς Κανόνες τῆς Συνόδου τῆς Καρθαγένης (419)*, σ. 102 κ.έξ.

ἀναγκάστηκαν νὰ ἐπικαλεσθοῦν νοθευμένους τοὺς κανόνες τῆς Σαρδικῆς ὡς δῆθεν κανονικὲς διατάξεις τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ! Τὰ μέλη τῆς Συνόδου ἀμφισβήτησαν τὴν ἀξιοπιστία τῶν κανόνων ποὺ παρέθεσε ἡ Ρώμη καὶ ζήτησαν τὰ αὐθεντικὰ κείμενα ἀπὸ τὶς Ἐκκλησίες τῆς Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας. Κριτήριο τοῦ κύρους τῶν ἀποφάσεων περὶ ἐκκλήτου θὰ ἦσαν οἱ ἀναμενόμενες ἀπαντήσεις τῶν θρόνων τῆς Ἀνατολῆς¹¹². Ἡ ἀποδειχθεῖσα νοθεία ὀδήγησε τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἀφρικῆς σὲ ἔντονη ἀντίδραση καὶ ἀπέστειλε ἐπιστολὴν στὸν Ἐπίσκοπο Ρώμης μὲ τὴν ὁποία τοῦ ἀρνεῖτο κατηγορηματικὰ τὸ δικαίωμα τῆς κρίσεως τῶν συνοδικῶν ἀποφάσεων τῆς ! Οἱ δύο ἐπιστολὲς τῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀφρικῆς στοὺς πάπες Βονιφάτιο¹¹³ καὶ Κελεστίνο¹¹⁴ δὲν ἀφήνουν κανένα περιθώριο γιὰ ἀναγνώριση μίας ὑπερέχουσας ἐξουσίας τῶν παπῶν. Ἐπισημαίνεται ὅτι οἱ ἀνωτέρω πάπες Βονιφάτιος καὶ Κελεστίνος ἦσαν ἐκ τῶν πρώτων ποὺ ἀπαίτησαν αὐξημένη δικαιοδοσία τῆς Ρώμης ἐφ' ὅλης τῆς Ἐκκλησίας. Στὶς ἐπιστολὲς τοὺς πρὸς τοὺς πάπες οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου τῆς Καρθαγένης ἐκ μέρους τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀφρικῆς :

1. Ἀποκαλοῦν τοὺς Ἐπισκόπους Ρώμης τρεῖς φορές μὲ τὴν ἀπλὴ προσωνυμία «ἀδελφέ»,
2. Ἀναγνωρίζουν τὸν Ρώμης ὡς ἐπίσκοπο τῆς «ἀποστολικῆς καθέδρας»¹¹⁵ χωρὶς ὅμως αὐτὴ ἢ ἀναγνώριση νὰ τοῦ προσδίδει καὶ ὑπεροχὴ ἐξουσίας καὶ δικαιώματα ἐπὶ ἄλλων ἐκκλησιῶν.
3. Δὲν τοὺς ἀρκεῖ ἡ μαρτυρία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης γιὰ τὴ διαφύλαξη τῆς κανονικῆς παραδόσεως τῆς Νικαίας, ἀλλὰ ἀπευθύνονται στὶς Ἐκκλησίες τῆς Ἀνατολῆς γιὰ νὰ ἐπαληθεύσουν τὴν ἀξιοπιστία τῶν κανόνων ποὺ τοὺς προσάγει ἡ Ρώμη.
4. Ἐμμένουν ὅτι ἡ ἔκταση τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Ρώμης ὀρίζεται ἀπὸ τὶς κανονικὲς διατάξεις τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου¹¹⁶. Εἶναι προφανὲς ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο διαμηνύουν ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ ἀπαιτεῖ κάποιας ἄλλης μορφῆς δικαιοδοσία : «Ἐφ' ὅσον Σύνοδος οὐδὲν παρέχει δικαίωμα εἰς τὸν ἐπίσκοπον Ρώμης, δὲν κατέχει τὸ δικαίωμα τοῦτο *ex sesse*»¹¹⁷
5. Μὲ ἐξαιρετικὴ λεπτότητα μάλιστα ὑποδεικνύουν τὴν ὑποχρέωση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης καὶ τοῦ Ἐπισκόπου τῆς νὰ τηρεῖ τοὺς κανόνες τῆς Νικαίας¹¹⁸, ὑπονοώντας τὸν Α-5, ὁ ὁποῖος ὀρίζει ὅτι ἡ ἀπόφασις ἐνὸς Ἐπισκόπου περὶ ἀφορισμοῦ μέλους τῆς Ἐκκλησίας τοῦ δεσμεύει ὅλους τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας.

¹¹² Βλ. Φειδά, Ἰουστινιανὸς καὶ Πενταρχία, Ἀθῆναι 1968, σ. 6-7

¹¹³ Πηδάλιο, σ. 538-539.

¹¹⁴ Πηδάλιο, σ. 540-541.

¹¹⁵ ἐπιστολὴ τῆς Συνόδου πρὸς τὸν πάπα Κελεστίνο, στό Πηδάλιο, σ. 540-541, ΚΑΡΘΑΓΕΝΗΣ-77.

¹¹⁶ «Περὶ γὰρ τοῦ, τινὰς ὡσανεὶ ἐκ τοῦ πλευροῦ τῆς σῆς ἀγιοσύνης πέμπεσθαι, οὐδεμιᾶ τῶν Πατέρων Συνόδω ὀρισθὲν εὐρίσκομεν» καὶ «ἐπειδὴ ὅπερ πάλαι διὰ τοῦ αὐτοῦ συνεπισκόπου ἡμῶν Φαυστίνου (ἐκπροσώπου τοῦ Ρώμης), ὡσανεὶ ἐκ μέρους τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου αὐτόθεν ἀπέσταλτο, ἐν ταῖς ἀληθεστέραις ἀπογραφαῖς τῆς ἐν Νικαίᾳ, ... τοιοῦτο τί ποτε οὐκ ἠδυνήθημεν εὐρεῖν» Πηδάλιο, σ. 540-541

¹¹⁷ Ἰ. Μάγεντορφ, «Τὸ πρωτεῖον τοῦ Ρώμης ἐν τῇ κανονικῇ παραδόσει τῶν πρώτων αἰώνων», ΘΗΕ τ. 10, στ. 708.

¹¹⁸ «ἐπειδὴ τοῦτο καὶ τῇ ἐν Νικαίᾳ συνόδω ὀρισθὲν εὐχερῶς εὔροι ἡ σὴ σεβασμιότης», Πηδάλιο, σ. 540.

6. Απαιτοῦν ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπο Ρώμης νὰ γίνεται σεβαστὴ ἡ κρίση τῶν Συνόδων τοὺς¹¹⁹, νὰ μὴν δέχεται ἀκοινωνήτους καὶ οὐσιαστικὰ τὸν δεσμεύουν νὰ θεωρεῖ καὶ αὐτὸς ὡς ἀκοινωνήτους, ὅσους ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀφρικῆς ἐφαρμόζοντας τὴν κανονικὴ διαδικασία χαρακτηρίζει ὡς τέτοιους.¹²⁰
7. Τέλος, ὁ ἐπίλογος τῆς ἐπιστολῆς εἶναι ὁ πλέον ἐκφραστικός τοῦ κινδύνου ποὺ διέβλεπαν κάτω ἀπὸ τὴν ἐν τῇ γενέσει ἀπαιτήση τῆς Ρώμης γιὰ ἐπέκταση τῆς δικαιοδοσίας της στὴν κρίση τῶν ἐπισκόπων τῆς Ἀφρικῆς : «Ἐκβιβαστάς τοίνυν κληρικούς ὑμῶν τινῶν αἰτούντων μὴ θέλετε ἀποστέλλειν, μήτε παραχωρεῖν, ἵνα μὴ τὸν καπνώδη τῦφον τοῦ κόσμου δόξωμεν εἰσάγειν τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, ἥτις τὸ φῶς τῆς ἀπλότητος, καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης τὴν ἡμέραν τοῖς τὸν Θεὸν ἰδεῖν ἐπιθυμοῦσι προσφέρει».

Ἡ βασικὴ αὐτὴ ἀρχὴ τοῦ κανονικοῦ δικαίου περὶ κρίσεως Ἐπισκόπων ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο ἀπὸ τῆ Σύνοδο τῆς ἐπαρχίας τοὺς ἢ ἀπὸ Οἰκουμενικὴ, εἶχε ἐφαρμογὴ σὲ ὁλόκληρη τὴν περίοδο τῆς ἐνωμένης Ἐκκλησίας. Ἄς σημειώσουμε δύο χαρακτηριστικὰ περιστατικά :

1. Κατὰ τὴν ἔναρξη τῆς **Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου** οἱ «ἐνδοξότατοι ἄρχοντες καὶ ἡ ὑπερφύης σύγκλητος εἶπεν· εἰσὶτω καὶ ὁ εὐλαβέστατος Θεοδώρητος (Κύρου), κοινωνήσων τῇ συνόδῳ, ἐπειδὴ καὶ ἀποκατέστησεν αὐτῷ καὶ τὴν ἐπισκοπὴν ὁ ἀγιώτατος ἀρχιεπίσκοπος Λέων, καὶ ὁ θειότατος καὶ εὐσεβέστατος βασιλεὺς παρεῖναι αὐτὸν τῇ ἀγία συνόδῳ ἐθέσπισεν».¹²¹ Ἡ ἀντίδραση τῶν πατέρων τῆς Συνόδου ἦταν κατηγορηματικὴ : «εἰσελθόντος Θεοδώρητοῦ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου, οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ οἱ Ἰλλυρικανοί, καὶ Παλαιστίνιοι εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι ἐξεβόησαν· ἐλεήσατε· ἡ πίστις ἀπόλλυται· οἱ κανόνες τοῦτον ἐκβάλλουσι· τοῦτον ἔξω βάλε». Παρὰ τὴν ἐπιμονὴ τῶν ἀρχόντων ὅτι «Θεοδώρητος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος τὸν οἰκεῖον ἀπολαβὼν τόπον παρὰ τοῦ ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς μεγαλωνύμου Ρώμης» οἱ ἐπίσκοποι ἀρνοῦνταν νὰ τὸν ἀποδεχθοῦν ὡς Ἐπίσκοπον : «μὴ λέγετε αὐτὸν ἐπίσκοπον· οὐκ ἔστιν ἐπίσκοπος ... οἱ κανόνες τοῦτον ἐξέβαλον· τοῦτον ὁ Θεὸς ἀπεστράφη»¹²². Μὲ ἄλλα λόγια **οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου ἀρνοῦνται στὸν πάπα τὸ δικαίωμα νὰ ἀκυρῶνει πράξεις Συνόδων ποὺ ἀφοροῦν σὲ καταδίκην Ἐπισκόπου**. Τελικὰ ὁ Θεοδώρητος Κύρου **προσηλθε γιὰ νὰ ἐπανακριθεῖ ἀπὸ τὴν Οἰκουμενικὴ Σύνοδο** καὶ ἀφοῦ «διὰ πάντων μὲν ὀρθόδοξος ἀπεδείχθη, καὶ δι' αὐτοῦ δὲ τοῦ ἀναθεματίσαι Νεστόριον καὶ Εὐτυχήν δικαίως τοίνυν καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀπολήψεται ἐκκλησίαν».¹²³ Δηλ. ἡ Σύνοδος δὲν ἀπεδέχθη τὴν παπικὴ ἀπόφαση, ἀλλὰ ἔκρινε ἡ ἴδια τὸν Θεοδώρητο καὶ κατόπιν τῆς δικῆς της ἀποφάσεως ἀπεκατεστάθη.

¹¹⁹ «τίς ἔστιν, ὅστις πιστεύσει, ἐνὶ ὥτινιδήποτε δύνασθαι τὸν Θεὸν ἡμῶν τῆς κρίσεως ἐμπνεῦσαι τὴν δικαιοσύνην, τοῖς δὲ ἀναριθμήτοις εἰς σύνοδον συνηθροισμένοις ἱερεῦσιν ἀρνεῖσθαι ; Πῶς δὲ αὕτη ἡ περαματικὴ κρίσις βεβαία ἔσται, πρὸς ἣν τῶν μαρτύρων τὰ ἀναγκαῖα πρόσωπα, ἢ διὰ τὴν τῆς φύσεως, ἢ διὰ τὴν τοῦ γήρωος ἀσθένειαν, ἢ πολλοῖς ἄλλοις ἐμποδισμοῖς, ἐνεχθῆναι οὐ δύναται ;», Πηδάλιο, σ. 540.

¹²⁰ «τοῦ λοιποῦ πρὸς τὰς ὑμετέρας ἀκοὰς τοὺς ἐντεῦθεν παραγινόμενους εὐχερῶς μὴ προσδέχησθε, μηδὲ τοὺς παρ' ἡμῶν ἀποκοινωνητέους, εἰς κοινωνίαν τοῦ λοιποῦ θελήσητε δέξασθαι· ἐπειδὴ τοῦτο καὶ τῇ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ ὀρισθὲν εὐχερῶς εὔροι ἡ σὴ σεβασμιότης· ... Μὴ οὖν οἱ ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐπαρχίᾳ ἀπὸ τῆς κοινωνίας ἀναρτηθέντες παρὰ τῆς σῆς ἀγιωσύνης, σπουδαίως, καὶ καθὼς μὴ χρῆ, φανῶσιν ἀποκαθιστάμενοι τῇ κοινωνίᾳ», Πηδάλιο, σ. 540.

¹²¹ 1^η πράξη, Πρακτικά τ. Β' σ. 67.

¹²² Πρακτικά, τ. Β' σ. 67

¹²³ 8^η πράξη, Πρακτικά τ. Β' σ. 188.

2. Ακόμα και αυτή η παπόφιλη Σύνοδος της Κωνσταντινουπόλεως 869/870, την οποία οί Δυτικοί θεωρούν ως Η' Οικουμενική, απαιτεί «*συνοδική απόφαση*» για την κρίση κληρικῶν.¹²⁴ Για τὸ λόγο αὐτὸ καὶ ὁ Μ. Φώτιος ἐτέθη στὴν κρίση τῆς συνόδου, παρὰ τὴν προηγηθεῖσα καταδίκη ἀπὸ τὸν Πάπα¹²⁵. Μάλιστα σύμφωνα μὲ τὸν 13^ο Κανόνα τῆς παπόφιλης Συνόδου τῆς Κωνσταντινουπόλεως 869/870 **ἀκόμα καὶ ἡ «καθέδρα Πέτρου τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων» τίθεται ὑπὸ κρίσιν συνόδου**¹²⁶, σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν παπικὴ ἀυθαίρετη διδασκαλία ποὺ ἀργότερα διατυπώθηκε : «*summa sedes a nemini judicatur*» καὶ δυστυχῶς ἔχει ἐνταχθεῖ παραλαγμένη στὸ Codex Juris Canonici¹²⁷ καὶ ἰσχύει καὶ σήμερα ! Ἐπὶ πλέον δέ, ἡ Σύνοδος Κωνσταντινουπόλεως 879/880 στὸν 1^ο κανόνα¹²⁸ ῥητῶς δηλώνει τὴν ἀπόλυτη αὐτονομία τῶν τοπικῶν ἐκκλησιῶν στὴν κρίση τῶν Ἐπισκόπων καὶ τὴ δέσμευση τῶν λοιπῶν νὰ τοὺς θεωροῦν «*ἐν τῷ αὐτῷ τῆς ἐπιτιμίας κρίματι*». Οὐδεμία παρέμβαση τῆς Ρώμης στὰ θέματα κρίσεως τῶν ἐπισκόπων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἢ τὸ ἀντίστροφο εἶναι ἐπιτρεπτό.

Συνεπῶς, τὰ ἔκτακτα περιστατικὰ προσφυγῆς ἢ παρεμβάσεως ἄλλων θρόνων σὲ περιπτώσεις σημαντικῶν κρίσεων καὶ σοβαρῶν προβλημάτων στὴν Ἐκκλησία, κυρίως ὅταν εἶχαμε ἰσχυρὲς αὐτοκρατορικὲς παρεμβάσεις, μὲ συνέπεια ἡ ἐκκλησιαστικὴ καὶ κανονικὴ τάξη νὰ περιφρονεῖται, δὲν μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἰσχύουσα κανονικὴ τάξη καὶ νὰ ἀναγνωρισθοῦν ὡς κανονικὴ καὶ ἐφαρμοστέα πρακτικὴ. Τὰ τυχόν περιστατικὰ ποὺ συνέβησαν κατὰ παράβαση τῶν κανονικῶν αὐτῶν διατάξεων δὲν μποροῦν νὰ καταργήσουν τὴν κανονικὴ τάξη καὶ ἐφαρμογὴ τῶν ἰ. Κανόνων, οὔτε πολὺ περισσότερο, νὰ δημιουργήσουν κανονικὴ πρακτικὴ. Ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος εἶναι κατηγορηματικὴ : «*ἡ ἁγία Σύνοδος εἶπε · κατὰ τῶν κανόνων πραγματικὸν (νομικὴ διάταξη) μηδὲν ἰσχύσει · οἱ κανόνες τῶν Πατέρων κρατεῖτωσαν*»,¹²⁹ ἐνῶ κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα «*οὐ χρῆ τὸ κατ' οἰκονομίαν διὰ τι χρήσιμον εἰσενεχθὲν εἰς ὑπόδειγμα ἔλκεσθαι καὶ ὡς κανόνα κρατεῖν εἰς τὸ ἐξῆς*»¹³⁰. Καὶ γιὰ νὰ χρησιμοποιήσω τὶς εὐστοχες παρατηρήσεις τοῦ Περγάμου Ἰωάννου : «*Ἱστορικὰ προηγούμενα δὲν πρέπει νὰ ἀναμειγνύονται στὸ Κανονικὸ Δίκαιο ὡσὰν νὰ ἐπρόκειτο περὶ μονίμων ἀρχῶν ἐκκλησιολογικοῦ ἢ κανονικοῦ χαρακτήρος. Τὸ ὀρθόδοξον κανονικὸν δίκαιον ὀφείλει νὰ μὴν ἐπιτρέπει ἐξελίξεις καὶ μεταβολὰς ἱστορικοῦ χαρακτήρος αἰ ὅποιαι καθ' οἰονδήποτε τρόπο θίγουν τὸ βαθύτερον ἐκκλησιολογικὸν περιεχόμενον τοῦ συνοδικοῦ θεσμοῦ*».¹³¹

¹²⁴ Σύνοδος Κωνσταντινουπόλεως 869/870 : 9^{ος} Κανόνας, στό Πρακτικά, τ. Γ' σ. 429.

¹²⁵ Σύνοδος Κωνσταντινουπόλεως 869/870 : 4^{ος} καὶ 6^{ος} Κανόνας, στό Πρακτικά τ. Γ' σ. 428.

¹²⁶ Πρακτικά, τ. Γ' σ. 429.

¹²⁷ κανόνας 333 §3 τοῦ CIC (βλ. Παράρτημα Γ') καὶ ἄρθρο 118 § 3 τῆς Ἀποστολικῆς Διατάξεως «*Pastor Bonus*», στό Κ. Κυριαζόπουλος, *Ἡ Κεντρικὴ Ὄργανωσις τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας (Ρωμαϊκὴ Κουρία)*, ἔκδ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1996, σ. 148.

¹²⁸ Πρακτικά, τ. Γ' σ. 470.

¹²⁹ 4^η πράξη τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, Πρακτικά, τ. Β' σ. 170.

¹³⁰ Ρ-Π. Σύνταγμα, Β' σ. 214.

¹³¹ Ἰ. Ζηζιούλας, «*Ὁ συνοδικὸς Θεσμός, ἱστορικά, ἐκκλησιολογικά καὶ κανονικά προβλήματα*», στό Τιμητικὸ ἀφιέρωμα εἰς τὸν Μητροπολίτην Κίτρους Βαρνάβαν, Αθήναι 1980, σ. 190, προβλ. Βλ. Φειδά, «*Ἡ αὐθεντία τοῦ Πρώτου καὶ ὁ συνοδικὸς θεσμός στὴν περίοδο τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων*», Ἐπίσκεψις τ. 709(2010), σ. 16.

γ) Ο 34^{ος} ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΣ ΚΑΝΟΝΑΣ

Όπως ήδη αναφέραμε, ο τρόπος λειτουργίας τῶν ἐπαρχιακῶν Συνόδων καθορίζεται ἀπὸ σειρὰ κανόνων οἰκουμενικοῦ κύρους στὴν α' χιλιετία. Ἐνας ἀπὸ τοὺς παλαιότερους¹³² καὶ σημαντικότερους κανόνες εἶναι καὶ ὁ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΣ-34¹³³, ὁ ὁποῖος ἀνάγεται στὴν πρὸ τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐποχῆ καὶ ἀποτελεῖ τὴ βάση γιὰ τὴ σύνταξη σειρᾶς κανόνων ποὺ ἀφοροῦν στὴν ὀργάνωση καὶ λειτουργία τοῦ συνοδικοῦ συστήματος. Ὁ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-9 τὸν χαρακτηρίζει ὡς «ἀρχαῖον κρατήσαντα ἐκ τῶν Πατέρων ἡμῶν κανόνα» καὶ τὸν ἀναλύει¹³⁴, ἐνῶ στὸ πνεῦμα του κινοῦνται καὶ οἱ Α-4, ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-16 καὶ 19.

Σημειώνεται ὅτι ὁ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΣ-34 εἶναι ὁ μοναδικὸς ἀπὸ τοὺς ἐπικυρωμένους ἀπὸ Οἰκουμ. Συνόδους κανόνες, στὸν ὁποῖο παραπέμπει ἡ «Κατήχηση τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας» (§ 887), καὶ πάνω σὲ αὐτὸν καὶ μόνο γίνεται προσπάθεια οἰκοδομήσεως τοῦ κειμένου τῆς Ραβέννας (2007)¹³⁵.

Ἄς δοῦμε λοιπὸν ἀναλυτικότερα τὸν περίφημο 34^ο Ἀποστολικὸ Κανόνα σὲ συνδυασμὸ μὲ τοὺς σχετικὸς κανόνες ποὺ τὸν ἐπεξηγοῦν :

1. Ο ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΣ-34 ἀναφέρεται στὶς κανονικὲς καὶ συνοδικὲς σχέσεις τῶν ἐπισκόπων μίας μητροπολιτικῆς ἐπαρχίας μὲ τὸν προεστώτα ἐπίσκοπο τῆς μητροπόλεως. Ἀναφέρεται μὲ ἄλλα λόγια σὲ μία αὐτοκέφαλη, μητροπολιτικὴ ἐπαρχία¹³⁶. Ἀσφαλῶς βρῖσκει ἐφαρμογὴ σὲ κάθε ἐπαρχιακὴ σύνοδο ἀνεξάρτητα μὲ τὸ διοικητικὸ σύστημα ποὺ ἰσχύει (μητροπολιτικὸ, ἐξαρχικὸ ἢ πατριαρχικὸ).
2. Στὸν κανόνα παρουσιάζεται ἡ **κάθε ἐπαρχιακὴ σύνοδος νὰ διαθέτει μίᾶ πληρότητα, αὐτοτέλεια καὶ «αὐθεντία», ἡ ὁποία δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ κάποια ἄλλη αὐθεντία ἐκτὸς αὐτῆς γιὰ νὰ ἐπικυρωθεῖ.** Ὅπως ἤδη ἀναφέρθηκε, στὸν ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-16 χαρακτηρίζεται ἡ σύνοδος «τελεία», ὅταν «συμπάρεσι καὶ ὁ τῆς μητροπόλεως», ἐνῶ ὁ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-19 ἀπαιτεῖ τὴν ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου πρόσκληση πάντων τῶν ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας καὶ τὴν κατὰ τὸ δυνατὸν συμμετοχὴ τῶν περισσοτέρων. Καὶ ὁ ΚΑΡΘΑΓΕΝΗΣ-26 θέτει ὡς προϋπόθεση τῆς συμμετοχῆ ὅσα τὸ δυνατὸν περισσοτέρων ἐπισκόπων, ὥστε «ἐν τῇ συναχθείσῃ

¹³² P. Duprey, «Ἡ συνοδικὴ δομὴ τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Θεολογίᾳ», μτφρ. Ἀρχιμ. Β. Ἀρχοντῶνη, Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, 55 (1972), 111-112.

¹³³ «Τοὺς ἐπισκόπους ἐκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν, καὶ μηδὲν τι πράττειν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης· ἐκεῖνα δὲ μόνα πράττειν ἕκαστον, ὅσα τῇ αὐτοῦ παροικία ἐπιβάλλει, καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις. Ἀλλὰ μηδὲ ἐκεῖνος ἄνευ τῆς πάντων γνώμης ποιεῖτω τι. Οὕτω γὰρ ὁμόνοια ἔσται, καὶ δοξασθήσεται ὁ Θεός, διὰ Κυρίου, ἐν ἀγίῳ Πνεύματι· ὁ Πατήρ, καὶ ὁ Υἱός, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα».

¹³⁴ Γιὰ τὴν σχέση τοῦ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΥ-34 μὲ τὸν ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-9, βλ. Π. Μενεβίσογλου, Ἱστορικὴ εἰσαγωγή εἰς τοὺς Κανόνες τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἔκδ. Ἰ. Μητρόπολις Σουηδίας καὶ πάσης Σκανδιναβίας, Στοκχόλμη 1990, σ. 111-112 καὶ 366 κ. ἑξ., P. Duprey, «Ἡ συνοδικὴ δομὴ τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Θεολογίᾳ», μεταφρ. Β. Ἀρχοντῶνης, Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, τ. 55(1972), σ. 112.

¹³⁵ Τὸ κείμενο τῆς Ραβέννας, § 24 κ. ἑξ.

¹³⁶ Π. Ροδοπούλου, «Ἐκκλησιολογικὴ θεώρησις τοῦ τριακοστοῦ τετάρτου Ἀποστολικοῦ κανόνου», Κληρονομία, τ. 11(1979), σ. 1-2. Εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὅλες οἱ τοπικὲς Ἐκκλησίαι ἦσαν αὐτοκέφαλες. Κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα «παλαιὸν πάντες οἱ τῶν ἐπαρχιῶν μητροπολίται αὐτοκέφαλοι ἦσαν καὶ ὑπὸ οἰκείων συνόδων ἐχειροτονοῦντο» (Ρ-Π, τ. Β' σ. 171).

συνελεύσει πλήρης εἶναι δυνηθῆ ἢ ἀυθεντία». Οὐδεμία ἐνημέρωση ἢ πολλῶ μαλλον ἔγκριση ἀπαιτεῖται γιὰ τοὺς ἐκτὸς τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας ἐπισκόπους, μηδὲ τοῦ Ῥώμης ἐξαιρουμένου.

3. Τὰ θέματα τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας ἐμπίπτουν εἰς τὴν εὐθύνην τοῦ ἐπισκόπου τῆς καὶ συνεπῶς οὔτε ὁ «πρῶτος», οὔτε ἡ σύνοδος ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ παρεμβαίνουν. Οἱ ἐπίσκοποι εἶναι αὐτεξούσιοι στὰ εἰδικὰ ποιμαντικὰ θέματα τῆς ἐπαρχίας τους, δίδοντας λόγο μόνο στὸ Θεὸ¹³⁷. Ἡ ἐλευθερία αὐτῆ τῶν ἐπισκόπων εἰς τὴν διαποίμανση τῶν ἐπισκοπῶν τῶν ἀποτελεῖ ἀναφαίρετο δικαίωμα κάθε ἐπισκόπου, ἀνεξαρτήτως ἀξίας καὶ ἐκτάσεως τῆς ἐπισκοπῆς του, σύμφυτο πρὸς τὴν ἱερωσύνην, ἀποκτώμενο κατὰ τὴ χειροτονία του.
4. Τὰ ζητήματα τὰ ὁποῖα ἄπτονται καὶ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν τῆς ἐπαρχίας ἀνήκουν στὴν ἀρμοδιότητα ὄλων τῶν ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ «πρώτου» ἐξ αὐτῶν. «Ὁ «πρῶτος» πρέπει νὰ εἶναι μέλος μίας κοινότητος. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἀποκλείεται κάποιος αὐτο-οριζόμενος ἔξω ἀπὸ αὐτὴν καὶ ὑπὲρ ἄνω αὐτῆς, ὡς κάποια ἐξωτερικὴ ἀυθεντία, πὺ θὰ λειτουργεῖ ἀνεξαρτήτως τῆς κοινότητος. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ λειτούργημα τοῦ πρώτου πρέπει νὰ σχετίζεται μὲ συγκεκριμένη ἐκκλησιαστικὴ κοινότητα».¹³⁸
5. «Ἡ ἀρμοδιότητα καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ «πρώτου» καθορίζεται κατὰ τρόπο ἀξιοσημείωτο εἰς τὸν κανόνα τοῦτο. Ἡ σχέση του μὲ τοὺς ἄλλους ἐπισκόπους εἶναι σχέσις ἀλληλεξαρτήσεως : τίποτα δὲν πράττει ὁ πρῶτος ἄνευ τῶν ἄλλων, ἀλλ' οὔτε καὶ οἱ λοιποὶ ἐπίσκοποι ἄνευ τοῦ «πρώτου» (ἐννοεῖται πάντοτε ἐπὶ θεμάτων τὰ ὁποῖα ἄπτονται περισσοτέρων τῆς μίας τοπικῶν ἐκκλησιῶν). Στὸν κανόνα διασφαλίζονται ἡ ἰσορροπία καὶ ὁ ἀλληλοσεβασμὸς στὶς σχέσεις ἐπισκόπων καὶ προεστῶτος ἐπισκόπου, τονίζεται δὲ τὸ συνυπεύθυνον καὶ ἡ ἀλληλεξάρτησις ὄλων τῶν ἐπισκόπων εἰς τὴν διοίκησιν καὶ διαποίμανσιν τῆς ὅλης Ἐκκλησίας».¹³⁹
6. «Τὸ «μηδὲν πράττειν» τοὺς ἐπισκόπους ἐκάστου ἔθνους, δηλαδὴ ἄνευ τῆς γνώμης καὶ τῆς παρουσίας τοῦ πρώτου εἰς τὴν σύνοδον, δὲν ἔχει τὴν ἐννοίαν, ὅτι οἱ ἀποφάσεις μίας τοπικῆς συνόδου λαμβανόμεναι κατὰ πλειοψηφίαν, τίθενται ὑπὸ ἔγκρισιν ἢ ἀπόρριψιν τοῦ πρώτου, ἀλλ' ὅτι τὰ γενικὰ θέματα μίας μητροπολιτικῆς ἐπαρχίας καὶ μάλιστα ἡ ἐκλογή ἐπισκόπων συζητοῦνται ἐν συνόδῳ καὶ λαμβάνονται ἀποφάσεις ἐκεῖ, προεδρεύοντος ὅπωςδήποτε τοῦ ἐπισκόπου τῆς μητροπόλεως. Οὔτε οἱ Ἐπίσκοποι ἄνευ τοῦ πρώτου εἶναι δυνατὸν νὰ συγκροτήσουν σύνοδον, νὰ συζητήσουν καὶ νὰ ἀποφασίσουν, οὔτε ὁ πρῶτος ἄνευ τῆς περὶ αὐτὸν συνόδου τῶν ἐπισκόπων δύναται νὰ

¹³⁷ Κατὰ τὸν Ἄγ. Κυπριανὸ «ἐφ' ὅσον ὁ δεσμὸς τῆς ὁμονοίας ὑφίσταται καὶ τὸ μυστήριον τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας παραμένει ἀδιαίρετον, ἕκαστος Ἐπίσκοπος ῥυθμίζει ἀφ' ἑαυτοῦ τὰς πράξεις του καὶ τὴν διοίκησίν του, ὡς ἐκεῖνος φρονεῖ, ἀποδίδων λόγον μόνο εἰς τὸν Κύριον» (Κυπριανοῦ, Epist. 55 (52), 21).

¹³⁸ Β. Τσίγκου, «Ἡ θέσις τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων καὶ τοῦ «Πατριάρχου τῆς Δύσεως» στὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία καὶ ἡ ἐκκλησιολογία τῆς «Κοινωνίας» στὴν ἐπιστολογραφία τοῦ Ἄγ. Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου», ΕΕΘΣΑΠΘ, Τμῆμα Ποιμαντικῆς, τ. 11(2006), σ. 50, Χρυσοστόμου, Μητροπολίτου Μεσσηνίας, «Θεολογικὴ προσέγγιση τοῦ κειμένου τῆς Ῥαβέννας», Ἐκκλησία, τ. 86(2009), σ. 546.

¹³⁹ Ἰ. Ζηζιούλας, «Ὁ συνοδικὸς Θεσμός, ἱστορικά, ἐκκλησιολογικά καὶ κανονικά προβλήματα», στὸ Τιμητικὸ ἀφιέρωμα εἰς τὸν Μητροπολίτην Κίτρος Βαρνάβαν, Ἀθῆναι 1980, σ. 177

ἀποφασίζη καὶ νὰ ἐνεργῇ ἐπὶ θεμάτων ὅλης τῆς ἐπαρχίας. Ὁ Α-6 κατοχυρώνει κανονικῶς ὅ,τι «κατὰ τὰ ἀρχαία ἔθθ» ἐκράτει ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ»¹⁴⁰.

7. «Ὁ πρῶτος βρίσκει τὴν κανονικὴ ἔκφραση τῆς ἐξαιρετικῆς τιμῆς μόνο ἐν συνοδικῇ ἀτμοσφαίρᾳ, ἐν τῇ ὁποία ἡ ἰσότης τῆς ὑπὸ πάντων κατεχομένης ἐπισκοπικῆς ἐξουσίας δηλοῦται διὰ τῆς ἰσότητος τῆς ἀξίας ἐνὸς ἐκάστου τῶν μελῶν τῆς συνόδου, διὸ καὶ οὐδεμία γίνεται διάκρισις τῆς ψήφου τοῦ μητροπολίτου, καθιερουμένης ὡς θεμελιώδους κανονικῆς ἀρχῆς τῆς πλειοψηφίας («κρατεῖτω ἢ τῶν πλειόνων φῆφος»)¹⁴¹.
8. «Οὕτως ὁ μητροπολίτης-ἐπίσκοπος ἦτο διοικητικὴ κεφαλὴ τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν τῆς ἐπαρχίας καὶ οὐδεμία εἶχε ἐξάρτησιν ἐξ ἐτέρας αὐθεντίας, ἡ ὁποία εὐρίσκετο ἐκτὸς τῶν ὀρίων τῆς ἐπαρχίας. Ὁ χαρακτήρ τῆς κανονικῆς ἐννοίας τοῦ πρώτου εἶναι διοικητικός, ἐκφράζεται ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς συνοδικῆς συνειδήσεως τῆς ἐκκλησίας, ἀποτελεῖ ἐκκλησιαστικὴν καὶ ὄχι ἐκκλησιολογικὴν βάσιν διακονίας τῆς ἐνότητος τῆς κοινωνίας τῶν τοπικῶν ἐκκλησιῶν καὶ οὐδεμίαν εἰσάγει διαφοροποίησιν ἐξουσίας τοῦ πρώτου ἔναντι τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων»¹⁴².
9. Ἀναφερόμενος σὲ Σύνοδο ἀπὸ τὴν ὁποία καὶ ἐξαρτᾶται ὁ «πρῶτος» εἶναι προφανὲς ὅτι δὲν ἀφήνει περιθώρια μονοκρατορίας καὶ εἶναι στὴν οὐσία τοῦ ἀντιπαπικός.

δ) Ο ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΣ-34 ΚΑΙ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΡΑΒΕΝΝΑΣ

Ἐπειδὴ ὁ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΣ-34 εἶναι ἡ μοναδικὴ ἱεροκανονικὴ διάταξη ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶναι δομημένο τὸ Κείμενο τῆς Ραβέννας,¹⁴³ τὸ ὁποῖο ἀναφέρεται στὸ παπικὸ πρωτεῖο, εἶναι ἀπαραίτητος στὸ σημεῖο αὐτὸ σύντομος σχολιασμός τοῦ Κειμένου ἐν σχέσει πρὸς τὸν κανόνα αὐτὸ :

1. Στὸ Κείμενο τῆς Ραβέννας, ἐνῶ γίνεται ἐπίκληση εἰς «τὴν κανονικὴ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας» (§ 43), ἐν τούτοις ὑπάρχει πλημμελέστατη ἀναφορὰ σ' αὐτή. Εἶναι ἀπορίας ἄξιο πῶς ἓνα τόσο σημαντικὸ Κείμενο ποῦ ἀφορᾷ στὴν ἐκκλησιαστικὴ πρακτικὴ τῆς α' χιλιετίας καὶ ἀναφέρεται στὸ κρίσιμο θέμα τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ κανονικῶν συνεπειῶν τῆς φύσεως τῆς Ἐκκλησίας παραπέμπει μόνο στὸν

¹⁴⁰ Π. Ροδοπούλου, «Ἐκκλησιολογικὴ θεώρησις τοῦ τριακοστοῦ τετάρτου Ἀποστολικοῦ κανόνου», Κληρονομία, τ. 11(1979), σ. 4-5.

¹⁴¹ Βλ. Φειδά, «Ἡ θέση τοῦ πρώτου τῶν Ἐπισκόπων εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν», Τοπικὴ καὶ κατὰ τὴν Οἰκουμένην Ἐκκλησία, ἔκδ. Centre Orthodoxe du Patriarchat Oecumenique, Chambesy Geneve 1981, σ. 160.

¹⁴² Βλ. Φειδά, «Ἡ θέση τοῦ πρώτου τῶν Ἐπισκόπων εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν», Τοπικὴ καὶ κατὰ τὴν Οἰκουμένην Ἐκκλησία, ἔκδ. Centre Orthodoxe du Patriarchat Oecumenique, Chambesy Geneve 1981, σ. 161

¹⁴³ Ὡς «Κείμενο Ῥαβέννας» χαρακτηρίζεται τὸ κείμενο τῆς Ι' Γενικῆς Συνελεύσεως τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ῥωμαιοκαθολικῆς καὶ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας (Ῥαβέννα 8-14.10.2007) μὲ τίτλο «Ἐκκλησιολογικαὶ καὶ κανονικαὶ συνέπειαι τῆς μυστηριακῆς φύσεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία, συνοδικότης καὶ αὐθεντία», Θεολογία, τ. 79(2008), σ.σ. 78-95. Θεολογικὴ κριτικὴ τοῦ κειμένου ἀπὸ τὸν π. Γεώργιο Καψάνη, «Τὸ κείμενο τῆς Ῥαβέννας καὶ τὸ πρωτεῖο τοῦ πάπα», Παρακαταθήκη, τ. 57(2007), καὶ π. Σ. Σαράντος, «Οἰκουμενιστικὰ βήματα ἀπὸ τὴ Ῥαβέννα ἕως τὴν Ἐλούντα», Θεοδορομία, τ. 11(2009), σ.σ. 82-104.

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟ-34 χωρίς ούτε καν να αναφερθεί σε άλλους σχετικούς με αυτόν κανόνες ! Για ποιό λόγο παραθεωρείται ή λοιπή κανονική παράδοση της Ἐκκλησίας μας ; Πώς συγκατατάχθηκαν τὰ Ὁρθόδοξα μέλη τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου στήν περιφρόνηση καί οὐσιαστικά στή διαγραφή συνόλου τοῦ κανονικοῦ πλούτου τῆς α' χιλιετίας ;

2. Δέν ἀναφέρονται οὔτε μία φορά στοῦ κείμενο οἱ κανονικοὶ ὅροι «πρεσβεῖα» καί «πρεσβεῖα τιμῆς» πού ἀπαντῶνται πολὺ συχνὰ στοὺς σχετικούς ἰ. Κανόνες (ἕξι φορές στοὺς κανόνες Β-3, Δ-28, ΠΕΝΘΕΚΤΗΣ-36) καί ὑπερτονίζεται ὁ ὅρος «πρωτεῖο» (ἕξι φορές στήν §43 !) πού δέν ἀπαντᾶται σὲ κανένα ἰ. Κανόνα τῆς α' χιλιετίας. Εἶναι προφανῆς ἡ σκοπιμότητα τῆς μεταβάσεως ἀπὸ τὸν ὅρο «πρεσβεῖα τιμῆς» σὲ «πρωτεῖο» ...
3. Στὴν § 43 τοῦ Κειμένου τῆς Ραβέννας ἀναφέρεται ἐπὶ λέξει: «Τὸ πρωτεῖον εἰς ὅλα τὰ επίπεδα (σ.σ. τοπικὸ-περιφερειακὸ-παγκόσμιο, § 10) ἀποτελεῖ πρακτικὴν σταθερῶς ἐδραιωμένην εἰς τὴν κανονικὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας». Ἐπὶ πλεον, σὲ ὁλόκληρο τὸ Κείμενο τίθεται παράλληλα τὸ «πρωτεῖο» στοῦ «τοπικὸ ἐπίπεδο» μὲ τὸ «πρωτεῖο» στοῦ «ἐπαρχιακὸ ἐπίπεδο» καί τὸ «πρωτεῖο» στοῦ «παγκόσμιο ἐπίπεδο». **Ἡ διατύπωση αὐτὴ προκαλεῖ σύγχυση ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον τοῦ ὅρου «πρωτεῖον», ἀφοῦ πρόκειται, κατὰ τὴν Ὁρθόδοξη ἐκκλησιολογία, γιὰ ἐντελῶς διαφορετικὰ πράγματα :** τὸ «πρωτεῖο» τοῦ «τοπικοῦ ἐπιπέδου», προβλέπει πλήρη καί ἄμεση ἐπισκοπικὴ, κανονικὴ δικαιοδοσία ἐπὶ τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ τὸ «πρωτεῖο» τοῦ «ἐπαρχιακοῦ» καί «παγκοσμίου ἐπιπέδου», δέν ἔχει οὔτε πλήρη, οὔτε ἄμεση ἐπισκοπικὴ κανονικὴ δικαιοδοσία ἐφ' ὅλης τῆς ἐπαρχίας ἢ τῆς «παγκοσμίου» Ἐκκλησίας¹⁴⁴. Μὲ ἄλλα λόγια τὸ «πρωτεῖο» «τοπικοῦ ἐπιπέδου» δέν εἶναι «πρωτεῖο τιμῆς», ἀλλὰ «πρωτεῖο δικαιοδοσίας», ἐνῶ τὸ «πρωτεῖο» τοῦ «ἐπαρχιακοῦ» καί «παγκοσμίου ἐπιπέδου», εἶναι «πρωτεῖο τιμῆς» καί ὄχι πρωτεῖο δικαιοδοσίας». Ἡ σύγχυση ἀσφαλῶς ἐπιτείνεται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι «ὁ παπικὸς θεσμὸς διαμόρφωσεν ἴδιον τύπον πρώτου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς περὶ τοῦ παπικοῦ πρωτείου διδασκαλίας».¹⁴⁵
4. Ἡ χρῆση στοῦ Κειμένου τῆς Ραβέννας τοῦ ὅρου «πρωτεῖο», ἀφ' ἑνὸς μὲν γιὰ νὰ δηλωθεῖ ἡ ὑπεροχὴ τῆς Ἀρχιερωσύνης τοῦ Ἐπισκοπικοῦ λειτουργήματος ἐναντι τῆς ἱερωσύνης τῶν ὑπ' αὐτὸν πρεσβυτέρων στοῦ «τοπικὸ ἐπίπεδο» (§§ 18-21), καί ἀφ' ἑτέρου γιὰ νὰ περιγραφεῖ ἡ σχέση τοῦ «πρώτου» καί τῶν λοιπῶν «ὀμοταγῶν» τοῦ στοῦ «παγκόσμιο ἐπίπεδο», ὅπου δέν ὑφίσταται ἀπολύτως καμία ὑπεροχὴ ἱερατικοῦ βαθμοῦ μεταξύ τους, **προκαλεῖ ὅπωςδῆποτε σύγχυση καί ὀδηγεῖ σταδιακὰ σὲ μία παπικὴ προσέγγιση τοῦ λειτουργήματος τοῦ «πρώτου».**

¹⁴⁴ Ὁ ὅρος «παγκόσμιος Ἐκκλησία» στήν παρούσα ἐργασία χρησιμοποιεῖται καταχρηστικῶς, διότι εἶναι ἐντελῶς ξένος στήν ὀρθόδοξη ἐκκλησιολογία, ἀφοῦ ὑποδηλώνει σαφέστατα παπικὴ προσέγγιση (Α' καί Β' Σύνοδος Βατικανοῦ). Εἶναι παρεπόμενος τῆς ἀντιλήψεως περὶ παγκοσμίου δικαιοδοσίας τοῦ πάπα : ἡ παγκόσμιος δικαιοδοσία ἀπαιτεῖ καί «παγκόσμιο Ἐκκλησία» ! βλ. ἀναλυτικότερα στοῦ Γρ. Παπαθωμᾶ, «Τὰ τέσσερα ὀμόπρωτα ἐπίπεδα τῆς ἀντικλησιολογικῆς πολυαρχίας», Εἰσήγηση στόν Διεθνή Ἀκαδημαϊκὸ Θεολογικὸν Διάλογο Ὁρθοδόξων-Ρωμαιοκαθολικῶν, Magdeburg 17.11.2010.

¹⁴⁵ Βλ. Φειδά, «Ἡ θέσις τοῦ πρώτου τῶν Ἐπισκόπων εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν», Τοπικὴ καί κατὰ τὴν Οἰκουμένην Ἐκκλησία, ἔκδ. Centre Orthodoxe du Patriarchat Oecumenique, Chambesy Geneve 1981, σ. 171.

5. Ἡ χρήση ἀπὸ Ὁρθοδόξους τοῦ ὄρου «πρωτεῖο» στὸ ἐπίπεδο τῆς **τοπικῆς Ἐκκλησίας** (Ἐπισκοπῆς) εἶναι μᾶλλον **ἀδόκιμη**, διότι στὴν παράδοσή μας ὁ «**πρῶτος**» **νοεῖται πάντοτε σὲ ἀναφορὰ μὲ ἄλλους «συνθρόνους»,¹⁴⁶ ἢ «ὁμοτίμους» του («*primus inter pares*»)**. Καὶ ἀσφαλῶς στὸ «τοπικὸ ἐπίπεδο» δὲν ἔχουμε «πρῶτον» ἐν αὐτῇ τῇ ἐννοίᾳ, διότι δὲν ὑπάρχουν ἄλλοι «ὁμοτίμοι» αὐτοῦ. Ἡ παράγραφος αὐτὴ προφανῶς ὑπονοεῖ παπικὴ περὶ «πρωτείου» ἀντίληψη.
6. Στὸ Κείμενο τῆς Ραβέννας δὲ δίδεται ἀπάντηση ἀπὸ τὴ Ρωμαιοκαθολικὴ πλευρὰ στὸ ἐρώτημα : πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ὑφίσταται στὸ «ἐπαρχιακὸ ἐπίπεδο» «πρωτεῖο», ὅπως περιγράφεται στὸν ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟ-34, καὶ ταυτόχρονα νὰ ἐνεργεῖ στὸ αὐτὸ «ἐπαρχιακὸ ἐπίπεδο» καὶ τὸ «πρωτεῖο ἐξουσίας» τοῦ «παγκοσμίου ἐπιπέδου». Πῶς συμβιβάζονται καὶ συνυπάρχουν τὰ δύο «πρωτεῖα» ; Πῶς λειτουργοῦν σὲ περὶπτωση κρίσεως ;
7. Ἡ κανονικὴ παράδοση τῆς ἐνωμένης Ἐκκλησίας στὸ «ἐπαρχιακὸ ἐπίπεδο» ἀπαιτεῖ ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους κάθε ἐπαρχίας νὰ ἀναγνωρίζουν ἕναν Ἐπίσκοπο ὡς «πρῶτον» καὶ ὀριοθετεῖ ἐπακριβῶς τὰ δικαιώματά του («Τοὺς ἐπισκόπους ἐκάστου ἔθνους εἰδέναι χρῆ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν, καὶ μηδὲν τί πράττειν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης») (ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΣ-34 καὶ ἄλλοι συναφεῖς κανόνες). Ὅμως, ἡ ἴδια ἢ κανονικὴ παράδοση γιὰ τὸ «παγκόσμιο ἐπίπεδο» ἀρνήθηκε νὰ προβεῖ ὄχι μόνον σὲ καθορισμὸ τῶν δικαιωμάτων κάποιου «πρώτου» τῆς «παγκόσμιας Ἐκκλησίας», ἀλλὰ οὔτε κἂν σὲ ἀναγνώριση τῆς ὑπάρξεως ἐνὸς Ἐπισκόπου ὡς «πρώτου τῆς παγκοσμίου Ἐκκλησίας». Εἶναι ἐντελῶς ἀδιανόητη γιὰ τὴν Ἐκκλησία τῆς α' χιλιετίας διάταξη ποὺ νὰ προβλέπει: «τοὺς Ἐπισκόπους τῆς παγκοσμίου Ἐκκλησίας εἰδέναι χρῆ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον τῆς παγκοσμίου Ἐκκλησίας, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν, καὶ μηδὲν τί πράττειν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης» ! Στὴν «παγκόσμια ἐκκλησία» τὰ δικαιώματα τοῦ «πρώτου» οὐδέποτε καθορίστηκαν ἀπὸ κανονικὲς διατάξεις¹⁴⁷ ὅπως ἔγινε γιὰ τὸν «πρῶτο» τοῦ «ἐπαρχιακοῦ ἐπιπέδου». «Ὁ σπουδαῖος Ρωμαιοκαθολικὸς ἱστορικὸς καὶ θεολόγος Yves Congar εἶναι ἀπολύτως σαφής : «τὸ ζήτημα τοῦ Ρωμαϊκοῦ Πρωτείου ὑπὸ οὐδεμιᾶς τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῆς χριστιανικῆς ἀρχαιότητος καθωρίσθη σαφῶς, οὐδὲν κἂν προσδιορίσθη ἢ σημασία του».¹⁴⁸ Καὶ ἀσφαλῶς δόθηκαν πολλές ἀφορμὲς γιὰ τὴν ἀναγνώριση «πρώτου» σὲ «παγκόσμιο ἐπίπεδο», ἀλλὰ ἡ Ἐκκλησία δὲ θέλησε νὰ τὸ καθορίσει μὲ ρητὴ κανονικὴ διάταξη¹⁴⁹ · προφανῶς εἶχε τοὺς λόγους της ...

¹⁴⁶ Στ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, *Θεῖα Σάκρα τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου πρὸς πάπα Λέοντα*, Πρακτικά τ. Γ' σ. 166.

¹⁴⁷ «Οἱ ἱεροὶ κανόνες δὲν καθορίζουν συγκεκριμένους ἀρμοδιότητες τοῦ πρώτου, πλὴν ἐκείνης κατὰ τὴν ἐκλογή καὶ χειροτονία τῶν ἐπισκόπων», Δ. Σαλάχας, «Πρωτεῖο καὶ συνοδικότητα στὸ Θεολογικὸ διάλογο Καθολικῶν καὶ Ὁρθοδόξων (θέσεις καὶ ἀντιθέσεις στὸ Κείμενο τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς στὴ Ραβέννα)», στή διαδικτυακὴ τοποθεσία www.cen.gr/index.php?Itemid=96&id=239&option=com_content&task=view

¹⁴⁸ Y. Congar, *Zerrissene Christenheit, Wien und Muenchen 1959* σ. 77, στὸ Au. Leidl, «Αἱ περὶ πρωτείου διαπραγματεύσεις κατὰ τὴν Σύνοδον τῆς Φλωρεντίας ὡς ἀπάντησις πρὸς τὴν δυτικὴν θεωρίαν τῆς ὑπερτάτης αὐθεντίας τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τὴν ἀνατολικὴν θεωρίαν τῆς Πενταρχίας», μετφρ. Φ. Ἀγγελάτου, Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, τ. 61(1978), σ. 162.

¹⁴⁹ Σύμφωνα μὲ τὸν W. Kasper «Δὲν ἀναγνωρίζει ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχαιότητα καμία μαρτυρία διδασκαλίας γιὰ τὸ πρωτεῖο τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης. Οἱ ἀνάλογες μαρτυρίες τῶν ἀρχαίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῆς Νικαίας, Κωνσταντινουπόλεως καὶ Χαλκηδόνος εἶναι εἰδικές

8. Τὸ Κείμενο τῆς Ραβέννας ἔρχεται νά ... «θεραπεύσει» τὴν «ἔλλειψη» αὐτῆ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως ! Στὴν § 10, μετὰ τὴν ἀναφορὰ στὸν ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟ-34 τίθεται ἡ φράση «εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦτο (σ.σ. τὸ παγκόσμιο), οἱ πρῶτοι πρέπει νὰ ἀναγνωρίζουν ποῖος εἶναι ὁ πρῶτος μεταξὺ αὐτῶν». Ἡ χρήση τῆς φράσεως αὐτῆς, πού οὐσιαστικὰ ἀποτελεῖ παράφραση τοῦ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΥ-34 πού ἀφορᾷ σὲ ἐπαρχιακὲς συνόδους («τοὺς ἐπισκόπους ... εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον»), ἀφήνει νὰ ἐννοηθεῖ ὅτι καὶ στὸ «παγκόσμιο ἐπίπεδο» ἔχει κανονικὴ ἰσχὺ ὁ κανόνας αὐτός¹⁵⁰. Ἔτσι, ἡ σκέψη ὀδηγεῖται συνειρμικὰ στὴν προσομοίωση τῶν πλήρως καθορισμένων δικαιωμάτων τοῦ «πρώτου» τῆς ἐπαρχιακῆς συνόδου, βάσει τοῦ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΥ-34, μὲ τὰ μὴ καθορισμένα ἀπὸ κανονικὲς διατάξεις δικαιώματα τοῦ δῆθεν «πρώτου» τῆς «παγκοσμίου Ἐκκλησίας». Δηλαδή μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ἐμμέσως πλὴν σαφῶς ὁ – ἀνύπαρκτος γιὰ τὴν κανονικὴ παράδοση τῆς α' χιλιετίας – «πρώτος» τοῦ «παγκοσμίου ἐπιπέδου» ἀποκτᾷ τὰ κανονικὰ δικαιώματα πού προβλέπονται μὲ τὸν ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟ-34 !
9. Παραμένουμε στὴ φράση τῆς §10 τοῦ Κειμένου τῆς Ραβέννας «εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦτο (σ.σ. τὸ παγκόσμιο), οἱ πρῶτοι πρέπει νὰ ἀναγνωρίζουν ποῖος εἶναι ὁ πρῶτος μεταξὺ αὐτῶν». Ἡ πρόταση αὐτὴ ὑποδηλώνει παπικὴ προβληματικὴ, ἀλλὰ πρωτίστως ἔχει βατικάνεια προοπτικὴ ! Διερωτῶμαι ὅμως γιατί «πρέπει» ; ποιὸς εἶναι αὐτὸς πού καθορίζει αὐτὸ τὸ «πρέπει» ; γιατί δὲν καθορίστηκε αὐτὸ τὸ «πρέπει» ἀπὸ τὴ μέχρι τώρα κανονικὴ παράδοση, ὅπως ὀρίστηκε τὸ «εἰδέναι χρὴ» στὸν ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟ-34 γιὰ τὸ «ἐπαρχιακὸ ἐπίπεδο» ;
10. Ὁ συσχετισμὸς λοιπὸν στὸ Κείμενο τῆς Ραβέννας τοῦ ὅρου «πρωτεῖον» μὲ τὸν ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟ-34, ὁ ὁποῖος περιγράφει τὰ δικαιώματα τοῦ «πρώτου» τῆς ἐπαρχιακῆς Συνόδου, ἀφήνει νὰ ἐννοηθεῖ, χωρὶς νὰ δηλώνεται ρητῶς, ὅτι ἡ περὶ πρωτείου ἀντίληψη – καὶ σὲ «παγκόσμιο ἐπίπεδο» – θεμελιώνεται καὶ ρυθμίζεται ἀπὸ αὐτὸν τὸν κανόνα. Μάλιστα στὴν § 43 σημειώνεται χωρὶς τὴν ἀπαραίτητη τεκμηρίωση : «Τὸ πρωτεῖον εἰς ὅλα τὰ ἐπίπεδα (σ.σ. τοπικὸ-περιφερειακὸ-παγκόσμιο § 10) ἀποτελεῖ πρακτικὴν σταθερῶς ἐδραιωμένην εἰς τὴν κανονικὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας»¹⁵¹.
11. Ὅμως, ὅπως ἤδη ἀναφέραμε, σὲ καμία κανονικὴ διάταξη δὲν προβλέπεται «πρώτος» μὲ τὶς ἀρμοδιότητες τοῦ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΥ-34 πού νὰ ἀφορᾷ στὸ «παγκόσμιο ἐπίπεδο» τῆς οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας ! Ποτὲ δὲ συνδέθηκε, στὴν ἐκκλησιαστικὴ γραμματεία Ἀνατολῆς ἢ Δύσεως, ἡ ἔννοια «πρώτου» τοῦ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΥ-34 μὲ τὴν «παγκόσμια Ἐκκλησία». Καὶ φυσικὰ ποτὲ δὲ

μαρτυρίες ὅσον ἀφορᾷ τὴν τάξη τῶν Πατριαρχείων» W. Kasper, Das Petrusamt als Dienst der Einheit. Die Lehre des I. und II. Vatikanischen Konzils und die gegenwärtige Diskussion, στὸ Vasilios von Aristi, Das Papstamt : Dienst oder Hindernis für d. Ökumene ?, Regensburg 1985, σ. 114.

¹⁵⁰ J. Zizioulas, "Primacy in the Church : An Orthodox Approach", στὸ Ἰ. Λότσιου, Ἡ σύνθεση Παγκοσμίου Πρωτείου καὶ συνοδικότητος στὸ Κείμενο τῆς Ραβέννας στὸν Θεολογικὸ Διάλογο Ὁρθόδοξων καὶ Ῥωμαιοκαθολικῶν, Βέροια 2009, σ. 65.

¹⁵¹ Πρβλ. «Ἡ σχέση τοῦ Πρώτου μὲ τὸν Συνοδικὸ θεσμό συνδέεται ἄρρηκτα μὲ τὴν ὀρθόδοξη Ἐκκλησιολογία τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἔχει σαφῶς καθορισθεῖ ἀπὸ τὴν κανονικὴ παράδοση καὶ τὴ διαχρονικὴ συνεπιῆ ἐκκλησιαστικὴ πράξη», Βλ. Φειδά, «Ὁ Πρῶτος καὶ ἡ συνοδικότης τῆς Ἐκκλησίας στὴν Ὁρθόδοξη παράδοση», Ἐπίσκεψις, τ. 671(2007), σ. 40.

χαρακτηρίστηκε ο πάπας Ρώμης ως «πρῶτος της παγκόσμιας Ἐκκλησίας», παρὰ τὸ γεγονός ὅτι σὲ τίτλους ἦταν ἰδιαίτερα ἐφευρετικός ... **Ἡ κανονικὴ παράδοση τῆς α' χιλιετίας δὲ θέλησε νὰ παραχωρήσει σὲ ἓνα πρόσωπο τὶς ἀρμοδιότητες, τοῦ «πρώτου» τῆς ἀνά τὴν οἰκουμένην Ἐκκλησίας, ἀλλὰ πρόβαλε μὲ τὰ δικαιώματα τοῦ «πρώτου» τὸν κανονικὸ θεσμὸ τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν, τὸ «πεντακόρυφο κράτος» τῆς Ἐκκλησίας¹⁵². Ὁ καθηγητὴς Φειδᾶς εἶναι ἀπολύτως σαφής : «Ὁ κανονικὸς θεσμὸς τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν, εἰς τὸν ὁποῖον συμπεριλαμβάνετο ὡς πρῶτος τῆ τάξει καὶ ὁ παπικὸς θρόνος, ἀπετέλεσε τὸν τύπον τοῦ πρώτου τῆς κατ' Ἀνατολᾶς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Εἰς τὸν κανονικὸν αὐτὸν θεσμὸν οἱ πέντε πατριάρχαι συγκροτοῦν τὴν ἀνωτάτην ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διοικητικὴν ἀρχήν, τὸ «πεντακόρυφον κράτος» τῆς Ἐκκλησίας ... Ἀντὶ λοιπὸν τῆς διὰ τοῦ παπικοῦ πρωτείου τιθεμένης μονοκεντρικῆς βάσεως διὰ τὴν διαφύλαξιν τῆς ἐνότητος καὶ τῆς κοινωνίας τῶν τοπικῶν ἐκκλησιῶν, ἡ Ὁρθόδοξος Ἀνατολή προέβαλε τὰ δι' ἀποφάσεων Οἰκουμενικῶν Συνόδων εἰσαχθέντα πέντε κέντρα ἐνότητος καὶ κοινωνίας τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν».¹⁵³**

12. Τὰ δικαιώματα τοῦ «πρώτου» τοῦ «ἐπαρχιακοῦ ἐπιπέδου» (ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΣ-34 καὶ συναφεῖς) οὐδέποτε στὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση τῆς α' χιλιετίας συγκρίθηκαν ἢ τέθηκαν παράλληλα ἢ ἔγινε ἀναγωγή τους στὸ «παγκόσμιο ἐπίπεδο» τῆς Ἐκκλησίας. Ἐνδεικτικὰ :

α. Σύμφωνα μὲ τὸν ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟ-34 ἐν συνδυασμῶ μὲ τοὺς ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ 16, 9 καὶ 19 δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρχει σύνοδος «τελεία», «δίχα τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου», διότι ὁ «πρῶτος» πρέπει νὰ εἶναι «παρῶν ἐξάπαντος». Αὐτὴ ἡ διάταξη ἀσφαλῶς δὲν εἶχε ἐφαρμογὴ στὸ «παγκόσμιο ἐπίπεδο» κατὰ τὴν α' χιλιετία ! Διότι,

1. καμία Οἰκουμενικὴ Σύνοδος δὲ συνήλθε κατόπιν προσκλήσεως τοῦ πάπα Ρώμης, ὅπως ἐπιτάσσουν οἱ κανόνες γιὰ τὶς ἐπαρχιακές, νὰ προσκαλοῦνται ἀπὸ τὸν «πρῶτο» τους.
2. μόνο σὲ δύο Οἰκουμενικὲς Συνόδους (Δ' καὶ Στ') προήδρευσαν οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ Πάπα. Ἀντίθετα στὶς ἐπαρχιακές βάσει τοῦ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΣ-34 καὶ τοῦ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-9 προεδρεύει πάντοτε ὁ «πρῶτος» τῆς συνόδου.
3. ἀκόμα καὶ σὲ τοπικὲς Συνόδους τῆς Δύσεως (Ἀρλεάτης, Arles 314) καὶ Σαρδικῆς (343) παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἦταν παρόντες ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης, προήδρευσαν ὁ Ἀρλεάτης Μαρίνος¹⁵⁴ καὶ ὁ Κορδοῦης Ὅσιος¹⁵⁵ ἀντίστοιχα.

¹⁵² «Ὁ θεσμὸς τῆς πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν ἀποτελεῖ τὴ συλλογικὴ-πενταμελὴ ἐκφραση τοῦ «πρώτου» τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι ἱστορικὸ δημιούργημα καὶ ἀναπόσπαστο μέρος τῆς δομῆς τῆς ἀδιαίρετης Ἐκκλησίας τῆς πρώτης χιλιετίας καὶ λειτουργεῖ ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς συνοδικότητάς της», Β. Τσίγκου, «Ἡ θέσις τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων καὶ τοῦ «Πατριάρχου τῆς Δύσεως» στὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία καὶ ἡ ἐκκλησιολογία τῆς «Κοινωνίας» στὴν ἐπιστολογραφία τοῦ Ἀγ. Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου», ΕΕΘΣΑΠΘ, Τμῆμα Ποιμαντικῆς, τ. 11(2006), σ. 39.

¹⁵³ Βλ. Φειδᾶ, «Ἡ θέσις τοῦ πρώτου τῶν Ἐπισκόπων εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν», Τοπικὴ καὶ κατὰ τὴν Οἰκουμένην Ἐκκλησία, ἔκδ. Centre Orthodoxe du Patriarchat Oecumenique, Chambesy Geneve 1981, σ. 172-174.

¹⁵⁴ Στ. Παπαδοπούλου, *Πατρολογία*, τ. Β', Αθήνα 1990, σ. 82.

¹⁵⁵ Στ. Παπαδοπούλου, *Πατρολογία*, τ. Β', Αθήνα 1990, σ. 193.

- β. Δύο Οικουμενικές Σύνοδοι (Β' και Πενθέκτη) συνήλθαν χωρίς την παρουσία ή εκπροσώπηση του πάπα Ρώμης. Επίσης, ο πάπας Βιγίλιος διαφωνούσε έντονα με τη σύγκλιση της Ε' Οικουμενικής Συνόδου και τελικά αρνήθηκε να συμμετάσχει. Και όμως αυτές οι Σύνοδοι πραγματοποιήθηκαν κανονικά. Αν είχαν εφαρμογή τα δικαιώματα του «πρώτου» («μηδὲν πράσσειν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης») σὲ «παγκόσμιο ἐπίπεδο» δὲν θὰ μπορούσαν νὰ συκληθοῦν, ἀφοῦ δὲν ὑπῆρχε ἡ παρουσία ἢ ἡ σύμφωνη γνώμη τοῦ «πρώτου»!
- γ. Ἀπὸ τὴν ψήφιση τοῦ Δ-28 ἀπεῖχαν οἱ παπικοὶ λεγάτοι καὶ στὴ συνέχεια καὶ οἱ ἴδιοι καὶ ὁ πάπας Λέων Α' ἐξέφρασαν τὴν ἐντονότατη διαφωνία τους. Επίσης, ὁ πάπας δὲν συμμετείχε καὶ τελικὰ δὲν ἐνέκρινε τοὺς κανόνες τῆς Πενθέκτης Συνόδου. Μήπως δὲν ἰσχύουν ἐπειδὴ δὲν συνετάγησαν μὲ τὴ σύμπραξη τοῦ – δηθὲν – «πρώτου» τοῦ «παγκοσμίου ἐπιπέδου»; Ἀσφαλῶς ὄχι! διότι προφανῶς δὲν **προβλέπονταν σὲ «παγκόσμιο ἐπίπεδο» δικαιώματα «πρώτου», ὡσὰν αὐτὰ τοῦ «ἐπαρχιακοῦ ἐπιπέδου»!**
- δ. Χαρακτηριστικὸ εἶναι τὸ περιστατικὸ μὲ τοὺς Αἰγυπτίους Ἐπισκόπους στὴν Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο. Ἀρνήθηκαν νὰ ὑπογράψουν τὸν Ὅρο τῆς Συνόδου ἀναμένοντας τὴν ἐκλογή τοῦ Ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, τοῦ «πρώτου» τῆς ἐπαρχιακῆς τους Συνόδου. Διότι «ἔθος εἶναι τῇ Αἰγυπτιακῇ διοικήσει, παρὰ γνώμην καὶ διατύπωσιν τοῦ ἀρχιεπισκόπου μηδὲν τοιοῦτο ποιεῖν» (Δ-30). Προφανῶς οἱ Αἰγύπτιοι Ἐπίσκοποι παρὰ τὴν παρουσία τοῦ – δηθὲν – «πρώτου» σὲ «παγκόσμιο ἐπίπεδο» (κείμενο Ραβέννας, § 10) πάπα Ρώμης στὴ Σύνοδο διὰ τῶν λεγάτων του περιορίζαν τὴν ἐφαρμογὴ τῶν δικαιωμάτων τοῦ «πρώτου» μόνο στὸ περιφερειακὸ ἐπίπεδο τῆς ἐπαρχιακῆς τους Συνόδου, σύμφωνα μὲ τὸν ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟ-34 καὶ δὲν ἀναγνώριζαν σὲ κανένα δικαιώματα «πρώτου» σὲ ἐπίπεδο ... παγκόσμιας Ἐκκλησίας! Καὶ αὐτὸς ὁ τρόπος σκέψεως καὶ ἐνεργείας τῶν Αἰγυπτίων ἐπισκόπων ἐφάνη «εὐλόγος» στοὺς Πατέρες τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου¹⁵⁶.
- ε. Τέλος, σύμφωνα μὲ τὴν ὀρθόδοξη κανονικὴ παράδοση, ἐνῶ στὸ «ἐπαρχιακὸ ἐπίπεδο» ἀναγνωρίζεται ὁ πρῶτος ὡς «κεφαλὴ» τῆς ἐπαρχιακῆς Συνόδου (ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΣ-34), δὲ συμβαίνει τὸ ἴδιο μὲ τὸν δηθὲν «πρῶτο» στὸ «παγκόσμιο ἐπίπεδο»¹⁵⁷. Γι' αὐτὸ σύμφωνα μὲ τὴν «**Ὁμολογία Πίστεως**» τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου 1727, «οὐδεμία ἄλλην ἦντινα οὖν κεφαλὴν ἀποδέχεται ἐν αὐτῇ ἢ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ, εἰμὴ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν μόνον παρὰ τοῦ Πατρὸς δοθέντα κατὰ πάντα τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ θεμέλιον τὸν αὐτὸν»¹⁵⁸

¹⁵⁶ Πρακτικά, τ. Β' σ. 164

¹⁵⁷ Στὴν παπόφιλη Σύνοδο τῆς Κωνσταντινουπόλεως (869-870) ὁ φερόμενος ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ πατριαρχείου Ἱεροσολύμων σύγκελος Ἡλίας δὲν ἀναφέρεται σὲ μία κεφαλὴ στὴν Ἐκκλησία, ἀλλὰ σὲ «πατριαρχικὰς κεφαλὰς ἐν τῷ κόσμῳ» ὑπονοώντας τὸ «πεντακόρυφο κράτος» τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν: «διὰ τοῦτο τὰς πατριαρχικὰς κεφαλὰς ἐν τῷ κόσμῳ ἔθετο τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἵνα τὰ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ ἀναφύμενα σκάνδαλα δι' αὐτῶν ἀφανίζονται», Βλ. Φειδά, «Ἡ θέση τοῦ πρώτου τῶν Ἐπισκόπων εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν», Τοπικὴ καὶ κατὰ τὴν Οἰκουμένην Ἐκκλησία, ἔκδ. Centre Orthodoxe du Patriarchat Oecumenique, Chambesy Geneve 1981, σ. 173.

¹⁵⁸ «**Ὁμολογία Πίστεως**» τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου 1727, § 11, στό Ἰ. Καρμίρη, Τὰ Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ Μνημεῖα τῆς Ὄρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐν Ἀθήναις 1953, τ.

Ὁ Ρωμαιοκαθολικὸς καθηγητὴς Aug. Leidl ἀναφερόμενος στὰ δικαιώματα τοῦ πάπα ὡς «πρώτου» στὸ «παγκόσμιον ἐπίπεδο» ἀναφέρει συνοπτικά : «κατὰ τὴν α' χιλιετηρίδα, οὐδέποτε ἡ πρωτοκαθεδρία τῆς Ρώμης ἔπαιξεν ἰδιαίτερος σημαντικὸν ρόλον εἰς τὴν ὄλην Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν. Βεβαίως δὲν κρίνονται εὐκαταφρόνητοι αἱ μαρτυρίαι τῆς Ἑλληνικῆς παραδόσεως, κατὰ τὰς ὁποίας ἀνεγνωρίζετο πρὸ τοῦ σχίσματος καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ μία ὑπεροχὴ εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν ἔδραν, ἡ ὁποία ἐθεωρεῖτο πλέον ἢ ἀπλή τιμητικὴ διάκρισις. Ἐν τῇ πράξει ὅμως, μόλις ὀλίγη ἀξία ἀπεδίετο εἰς τὸ Πρωτεῖον τοῦτο, τὸ ὁποῖον ὑπὸ ὀμαλὰς συνθήκας περιέπιπτεν εἰς ἀδράνειαν».¹⁵⁹

Συνεπῶς, τὸ «πρωτεῖον» τοῦ «τοπικοῦ ἐπιπέδου», οὐδεμία σχέση ἔχει μὲ τὸ πρωτεῖον τοῦ «ἐπαρχιακοῦ ἐπιπέδου» καὶ πάλι καὶ τὰ δύο αὐτὰ οὐδεμία σχέση ἔχουν μὲ τὸ δῆθεν «πρωτεῖον» τοῦ «παγκοσμίου ἐπιπέδου» ! μόνη σχέση μεταξὺ τους : χαρακτηρίζονται στὸ Κείμενο τῆς Ραβέννας μὲ τὸν ἴδιο ὄρο, ὡς ... «πρωτεῖον» ! Ὅμως ἡ παράλληλη αὐτὴ χρῆσις τοῦ ὄρου «πρωτεῖον» ὀδηγεῖ σὲ σύγχυσις καὶ προωθεῖ τὴν περὶ πρωτεῖου παπικὴ ἀντίληψιν.

ε) ΤΟ «ΛΕΙΤΟΥΡΓΗΜΑ ΤΟΥ “ΠΡΩΤΟΥ”»

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω ποὺ ἀφοροῦν στὸ Κείμενο τῆς Ραβέννας, ἀναφορικὰ μὲ τὸ λειτουργημᾶ – ὅπως ἀποκαλεῖται – τοῦ «πρώτου», παρατηρεῖται ἐσχάτως ἀπὸ συγκεκριμένους κύκλους ἕνας ὑπερτονισμὸς τοῦ σὲ δύο ἐπίπεδα :

α) Ὅπως χρησιμοποιεῖται ὁ ὄρος «πρῶτος» ὑπνοεῖ μία ἄμεση σχέση τοῦ μὲ ὀλόκληρη τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ὄχι σὲ ἀναφορὰ μόνον μὲ τοὺς «ὁμοταγεῖς» Πατριάρχες καὶ ἀρχηγούς τῶν Ἀυτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν. Ἔτσι, ὄλο καὶ περισσότερο ἀκούγονται φράσεις ποὺ ὑποδηλώνουν αὐτονόμησις ἀπὸ συγκεκριμένη συνοδικὴ πρακτικὴ καὶ διαδικασίαν. Σιγὰ-σιγὰ τὸ «Πρῶτος» τείνει νὰ γίνῃ τίτλος καὶ ἔτσι συνειρμικὰ εὐκόλα

Β' σ. 867). βλ. καὶ «Ὁρθόδοξος Ὁμολογία» Πέτρου Μογγίλα (1638/1642) : «Μόνος ὁ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας ... κεφαλὴ τῶν ποιμένων εἶναι κατὰ τὸν Ἀπ. Πέτρον (Α' Πετρ. 5, 4) μόνος ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς» (μέρος Α', ἀπόκρ. 85, στὸ Ἰ. Καρμίρη, ἐνθ' ἀνωτ., τ. Β' σ. 631). «Ὁμολογία Κριτοπούλου» : «οὐδεὶς γὰρ τούτων κατεπαίρεται τῶν ἄλλων, οὐδὲ καθόλου κεφαλὴ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀξιοῖ τις ἐκεῖνον καλεῖσθαι ... Ταῦτα οὖν εἰδότες οἱ ἀγιώτατοι ... Πατριάρχαι τῆς καθόλου Ἐκκλησίας ... οὐδένα θέλουσι καθόλου κεφαλὴν ὀνομάζειν, ἀρκούμενοι τῇ τεθεωμένῃ καὶ παντοδυνάμῳ κεφαλῇ, τῇ δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς καθημένη» (Σεραφεῖφ, Ἐπισκόπου Πειραιῶς, Αἱ αἰρέσεις τοῦ Παπισμοῦ, Ἀθῆναι 2009, σ. 60), «Δοσιθεῦ ὁμολογία» (1672) : «Ἦστινος καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐπειδὴ θνητὸς ἄνθρωπος καθόλου καὶ αἰδῖος κεφαλὴ εἶναι οὐ δυνατόν, αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐστὶ κεφαλὴ καὶ αὐτὸς τοὺς οἰακὰς ἔχων ἐν τῇ τῆς Ἐκκλησίας κυβερνήσει πηδαλιουχεὶ διὰ τῶν ἀγίων Πατέρων» (ὄρος 1', στὸ Ἰ. Καρμίρη, ἐνθ' ἀνωτ., τ. Β' σ. 752). Ἐπίσης, ὁ ἐπίσκοπος Ρώμης... οὐτε μπορεῖ νὰ λογίζεται ὡς ἡ κεφαλὴ τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν καὶ κατὰ προέκτασις κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, διότι κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς, «εἶναι μόνος (...) ὁ Χριστὸς κεφαλὴ ἀπάσης τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἀγίας Ἐκκλησίας» (Εὐ. Πριγκιπάκη, Τὸ παπικὸ πρωτεῖον κατὰ τὸν Ἅγιον Ἀνθίμο Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ Πρόεδρον Κρήτης τὸν Ὁμολογητὴ, Ἀθῆνα 2009 (δακτυλογραφημένο κείμενο), σ. 39-40) καὶ Στ. Χαρκιανᾶκη, Τὸ περὶ Ἐκκλησίας Σύνταγμα τῆς Β' Βατικανῆς Συνόδου, Θεσσαλονίκη 1969, σ. 185-186.

¹⁵⁹ Au. Leidl, «Αἱ περὶ πρωτεῖου διαπραγματεύσεις κατὰ τὴν Σύνοδον τῆς Φλωρεντίας ὡς ἀπάντησις πρὸς τὴν δυτικὴν θεωρίαν τῆς ὑπερτάτης αὐθεντίας τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τὴν ἀνατολικὴν θεωρίαν τῆς Πενταρχίας», μετφρ. Φ. Ἀγγελᾶτου, Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, τ. 61(1978), σ. 162.

ὀδηγούμαστε ἀπὸ τὸ «πρῶτος» ὀλοκλήρου τῆς Ἐκκλησίας σὲ «πρωτεῖο» ἐφ' ὅλης τῆς Ἐκκλησίας. Μία τέτοια ὁμως τάση προφανῶς δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει σχέση μὲ τὸ κανονικὸ περιεχόμενον τοῦ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟῦ-34, διότι ἐκεῖ ὁ «πρῶτος» εἶναι σὲ ἄρρηκτο σύνδεσμο μὲ τὴν **συγκεκριμένη Σύνοδο τοῦ «ἔθνους» του**, ἤτοι τῆς συγκεκριμένης ἐπαρχίας. Δὲ νοεῖται «πρῶτος» γενικὰ καὶ ἀόριστα, χωρὶς τὴν παρουσία τῆς συγκεκριμένης συνόδου μίας ἐπαρχίας¹⁶⁰. Ὑπὸ αὐτὸ τὸ πρίσμα οἱ ἐκφράσεις «**Πρῶτος τῆς Χριστιανοσύνης**»¹⁶¹ ἢ «**Πρῶτος τῆς Ὁρθοδοξίας**» ἢ «**Πρῶτος τῆς Ανατολῆς**» ἢ «**Πρῶτος τῆς Παγκόσμιας Ἐκκλησίας**», ἢ «**Πρῶτος τῶν Ποιμένων τῆς Ὁρθοδοξίας**»¹⁶² δὲν ἀπαντῶνται στὴν κανονικὴ παράδοση καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἔχουν θεολογικὸ νόημα¹⁶³! Ἄλλωστε γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ δὲν χρησιμοποιήθηκαν καὶ δὲν ἐπικράτησαν στὴν ἐκκλησιαστικὴ γραμματεία Ανατολῆς ἢ Δύσεως. Ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σημείου ὁ ΚΑΡΘΑΓΕΝΗΣ-46 εἶναι ἀπολύτως σαφής: «Ὡστε τὸν τῆς πρώτης καθέδρας ἐπίσκοπον μὴ λέγεσθαι ἕξαρχον τῶν ἱερέων, ἢ ἄκρον ἱερέα, ἢ τοιουτότροπον τίποτε, ἀλλὰ μόνον ἐπίσκοπον τῆς πρώτης καθέδρας». Γι' αὐτὸ καὶ σὲ πολλοὺς κανόνες τῆς Καρθαγένης ἀπαντᾶται τὸ «ἐπίσκοπος πρώτης καθέδρας» συγκεκριμένης ἐπαρχίας.¹⁶⁴ Πολὺ εὐστοχα λοιπὸν παρατηρεῖ ὁ καθηγητὴς Φειδᾶς: «Κατὰ τὴν ἐρμηνεία τῆς Ανατολῆς τὸ «πρωτεῖο» ἀπέρρεε ἀπὸ τὰ «πρεσβεία τιμῆς» τῶν πέντε πατριαρχικῶν θρόνων. Τὸ «πρωτεῖο» αὐτὸ ἦταν ἀφ' ἑνὸς μὲν «πρωτεῖο τιμῆς» καὶ ὄχι «πρωτεῖο ἐξουσίας», ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀναφερόταν μόνον στὴν σχέση τοῦ «πρώτου» πρὸς τοὺς λοιποὺς πατριάρχες καὶ ὄχι στὴν σχέση τοῦ «πρώτου» πρὸς τὸ ὅλο σῶμα τῶν ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας».¹⁶⁵

β) Γιὰ νὰ ἐνισχυθεῖ ἡ ἄρτι φανεῖσα περὶ τὸν «πρῶτον» φιλολογία γίνεται ἔντονη καὶ βεβιασμένη προσπάθεια νὰ τῆς παρασχεθοῦν ἐρείσματα στὴ δογματικὴ. Μάταια ἐπιζητοῦν νὰ τὴ συνδέσουν μὲ τὴν Τριαδολογία καὶ τὴν Ἐκκλησιολογία καὶ ἔτσι νὰ τῆς προσδοθεῖ κύρος δόγματος, ὥστε ὅποιος δὲν τὸ δέχεται νὰ ὀδηγεῖται σὲ ... αἵρεση! Αὐτὴ ἡ νοοτροπία παραπέμπει σαφῶς σὲ βατικάνεια συλλογιστικὴ.

¹⁶⁰ Β. Τσίγκου, «Ἡ θέσις τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων καὶ τοῦ «Πατριάρχου τῆς Δύσεως» στὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία καὶ ἡ ἐκκλησιολογία τῆς «Κοινωνίας» στὴν ἐπιστολογραφία τοῦ Ἁγ. Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου», ΕΕΘΣΑΠΘ, Τμῆμα Ποιμαντικῆς, τ. 11(2006), σ. 50, Χρυσοστόμου, Μητροπολίτου Μεσσηνίας, «Θεολογικὴ προσέγγιση τοῦ κειμένου τῆς Ῥαβέννας», Ἐκκλησία, τ. 86(2009), σ. 546.

¹⁶¹ Δ. Σαλάχας, Προοπτικὲς καὶ προβλήματα τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Καθολικῆς καὶ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἔκδ. Ἀδελφότητος Πνευματικοῦ Οἰκουμενισμοῦ, Αθήναι 1981, σ. 11.

¹⁶² Ἀλεξανδρείας Μελέτιος Β' (Μεταξάκης) πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, Ὁρθοδοξία, τ. 5(1930), σ. 200.

¹⁶³ Κατὰ τὸ Μεσσηνίας Χρυσόστομο (Σαββᾶτο): «ἂν καὶ ἀναγνωρίζεται ὡς «πρῶτος» στὴν τάξη καὶ τὴν τιμὴ ὡς primus inter pares μεταξὺ τῶν πέντε πατριαρχῶν, ἐν τούτοις τὸ πρωτεῖο αὐτὸ δὲν ἰσχύει καὶ γιὰ τὸ σύνολο τῶν ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας οὔτε σὲ σχέση πρὸς τὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία («Παγκόσμια Ἐκκλησία»), Χρυσοστόμου, Μητροπολίτου Μεσσηνίας, «Θεολογικὴ προσέγγιση τοῦ κειμένου τῆς Ῥαβέννας», Ἐκκλησία, τ. 86(2009), σ. 546.

¹⁶⁴ Ἐνδεικτικὰ : ΚΑΡΘΑΓΕΝΗΣ-23, 85

¹⁶⁵ Βλ. Φειδᾶς, *Βυζάντιο*, Αθήναι 1990³, σ. 277, πρβλ. Βλ. Φειδᾶς-Π. Βασιλειάδης, «Ἐκθεση ἐπὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου περὶ τοῦ «Λειτουργήματος τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου», Ἐκκλησία 81(2004), σ. 266, Β. Τσίγκου, «Ἡ θέσις τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων καὶ τοῦ «Πατριάρχου τῆς Δύσεως» στὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία καὶ ἡ ἐκκλησιολογία τῆς «Κοινωνίας» στὴν ἐπιστολογραφία τοῦ Ἁγ. Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου», ΕΕΘΣΑΠΘ, Τμῆμα Ποιμαντικῆς, τ. 11(2006), σ. 50, Χρυσοστόμου, Μητροπολίτου Μεσσηνίας, «Θεολογικὴ προσέγγιση τοῦ κειμένου τῆς Ῥαβέννας», Ἐκκλησία, τ. 86(2009), σ. 546.

- a. Ἐτσι, ἀκούσαμε ἀπὸ ἐπίσημο βῆμα, νὰ παρομοιάζεται ἡ ἀλληλεξάρτηση καὶ σχέση τοῦ «πρώτου» καὶ τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων μὲ αὐτὴ τῶν Θ. Προσώπων τῆς Ἀγ. Τριάδος, ἐπειδὴ ὁ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΣ-34 καταλήγει μὲ δοξολογία τῆς Τριαδικῆς Θεότητος ! Εἶναι περιττὸ νὰ ἀναφερθεῖ ὅτι μία τέτοια προσέγγιση ἐκτὸς ἀπὸ ἀνέριστη εἶναι καὶ ἰδιαίτερα ἐπικίνδυνη : Διότι τότε κάλλιστα ὁ «Πρῶτος» δικαιούται νὰ διεκδικήσει ὅτι αὐτὸς εἶναι ἡ πηγὴ τῆς Ἱερωσύνης τῶν λοιπῶν, ὅπως ὁ Πατὴρ εἶναι ἡ πηγὴ τῆς Θεότητος τοῦ Υἱοῦ καὶ Πνεύματος ! Νομιμοποιεῖται ἔτσι καὶ θεολογικὰ ἡ παπικὴ ἀντίληψη ὅτι πηγὴ τῆς ἀρχιερωσύνης εἶναι ὁ πάπας !
- b. Ἐπίσης, προσεκτικότερη ἀνάγνωση τῶν σχετικῶν μὲ τὸν «πρῶτο» κανόνων δὲν παρέχει δυνατότητα ἐκκλησιολογικῆς ἀναφορᾶς σὲ δῆθεν «θεμελιώδη καὶ ἀπαραίτητη καταστατικὴ ἀρχὴ»¹⁶⁶. Σύμφωνα μὲ τὸν ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ-9 πού μνημονεύει καὶ ἐρμηνεύει τὸν ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟ-34 **ἡ ἀπόδοση σεβασμοῦ καὶ τιμῆς στὸν «πρῶτο» δὲ γίνεται γιὰ δογματικούς – ἐκκλησιολογικούς λόγους**, ἀλλὰ διότι ὁ μητροπολίτης ἀναλαμβάνει τὴ φροντίδα τῶν ἐκκλησιῶν, ἐπειδὴ σ' αὐτόν, στὴ μητρόπολη, ὡς κέντρο τῆς ἐπαρχίας, προστρέχουν οἱ ἐπίσκοποι γιὰ διάφορες ὑποθέσεις τους. Γι' αὐτό, καὶ ὄχι γιὰ δογματικούς λόγους, ὀφείλουν νὰ τοῦ ἀπονέμουν τὴν πρέπουσα τιμὴ καὶ τίποτα νὰ μὴν κάνουν χωρὶς αὐτόν σύμφωνα μὲ τὸν ἀρχαῖο πατερικὸ κανόνα, τὸν ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟ-34 («τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας, διὰ τὸ ἐν τῇ μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάντα τοὺς τὰ πράγματα ἔχοντας. Ὅθεν ἔδοξε καὶ τῇ τιμῇ προηγεῖσθαι αὐτόν, μηδὲν τε πράττειν περιττὸν τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους ἄνευ αὐτοῦ, κατὰ τὸν ἀρχαῖον κρατήσαντα ἐκ τῶν Πατέρων ἡμῶν κανόνα»). Συνεπῶς λόγοι ἐκκλησιαστικοὶ καὶ ὄχι δογματικοὶ συνέβαλαν στὴν ἀνάδειξη ἑνὸς ἐπισκόπου ὡς μητροπολίτου – πρώτου τῆς συνόδου !
- c. Σὲ πολὺ πρόσφατο ἄρθρο τοῦ ὁ καθηγητῆς Φειδᾶς ἀναφέρει ὅτι «ὁ θεσμὸς τοῦ Πρώτου καθιερώθηκε ἀπὸ τοὺς ἀποστολικούς ἤδη χρόνους ὡς θεμελιώδης καὶ ἀπαραίτητη καταστατικὴ ἀρχὴ γιὰ τὴν ἴδρυση, τὴν ὀργάνωση καὶ τὴ λειτουργία τῆς Ἐκκλησίας σὲ τοπικὴ, περιφερειακὴ καὶ οἰκουμενικὴ προοπτικὴ»¹⁶⁷. Εἶναι προφανῆς ἡ ἐπίδραση τῆς ἐκκλησιολογίας τῆς Ραβέννας. Ὅμως ἡ καινοφανῆς αὐτὴ θεωρία ἔρχεται σὲ ἀντίθεση μὲ παλαιότερες ἀπόψεις τοῦ ἰδίου καθηγητοῦ περὶ τῆς διακονίας τοῦ «πρώτου»: «Ἡ διαφοροποίηση τοῦ πρώτου ἀπὸ τοὺς λοιποὺς ἔχει σαφῶς ἐξωτερικόν, περιφερειακόν καὶ διοικητικόν χαρακτήρα («διὰ τὸ ἐν τῇ μητροπόλει συντρέχειν πάντα τοὺς τὰ πράγματα ἔχοντας») ... Οὕτως ὁ μητροπολίτης-ἐπίσκοπος ἦτο διοικητικὴ κεφαλὴ τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν τῆς ἐπαρχίας καὶ οὐδεμία εἶχε ἐξάρτησιν ἐξ ἐτέρας ἀυθεντίας, ἡ ὁποία εὕρισκετο ἐκτὸς τῶν ὀρίων τῆς ἐπαρχίας. **Ὁ χαρακτήρ τῆς κανονικῆς ἐννοίας τοῦ πρώτου εἶναι διοικητικός, ἐκφράζεται ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς συνοδικῆς συνειδήσεως τῆς ἐκκλησίας, ἀποτελεῖ ἐκκλησιαστικὴν καὶ ὄχι ἐκκλησιολογικὴν βάσιν διακονίας τῆς ἐνότητος τῆς κοινωνίας τῶν τοπικῶν ἐκκλησιῶν καὶ οὐδεμίαν εἰσάγει διαφοροποίησιν ἐξουσίας τοῦ πρώτου ἐναντι τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων**»!¹⁶⁸

¹⁶⁶ Βλ. Φειδᾶς, «Ἡ αὐθεντία τοῦ Πρώτου καὶ ὁ συνοδικὸς θεσμὸς στὴν περίοδο τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων», *Ἐπίσκεψις* τ. 709(2010), σ. 12.

¹⁶⁷ Βλ. Φειδᾶς, «Ἡ αὐθεντία τοῦ Πρώτου καὶ ὁ συνοδικὸς θεσμὸς στὴν περίοδο τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων», *Ἐπίσκεψις* τ. 709(2010), σ. 12.

¹⁶⁸ Βλ. Φειδᾶς, «Ἡ θέσις τοῦ πρώτου τῶν Ἐπισκόπων εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν», *Τοπικὴ καὶ κατὰ τὴν Οἰκουμένην Ἐκκλησία*, ἐκδ. Du Centre Orthodoxe du Patriarchat Oecumenique, Chambesy Geneve 1981, σ. 160-161

Γ. ΤΟ ΠΑΠΙΚΟ ΠΡΩΤΕΙΟ ΚΑΙ ΟΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΕΣ ΣΥΝΟΔΟΙ

Σύμφωνα με τή Ρωμαιοκαθολική εκκλησιολογία : **Μόνο ο πάπας έχει δικαίωμα να συγκαλεῖ, να προεδρεύει, να καθορίζει τὰ θέματα, τὴν ἡμερησία διάταξη, να ἀναβάλλει, να διαλύει καὶ να ἐπικυρώνει τὶς ἀποφάσεις μίας Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Τὰ μέλη τῆς Συνόδου μποροῦν να προσθέσουν ἄλλα θέματα τὰ ὁποῖα πρέπει να ἐγκριθοῦν ἀπὸ τὸν πάπα (κανόνας 338 § 1, 2). Ὁ πάπας μπορεῖ να προσκαλέσει ἄλλους πὸν δὲν εἶναι ἐπίσκοποι σὲ μία Οἰκουμενικὴ Σύνοδο καὶ να καθορίσει τὸ βαθμὸ συμμετοχῆς τους (κανόνας 339 § 1). Σὲ περίπτωση πὸν κενωθεῖ ὁ θρόνος τῆς Ρώμης οἱ ἐργασίες τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου διακόπτονται μέχρι τῆς ἐκλογῆς πάπα, ὁ ὁποῖος θὰ ἀποφασίσει γιὰ τὴν τύχη τῆς (κανόνας 340). «Οἱ ἀποφάσεις μίας συνόδου, ἀκόμα καὶ οἰκουμενικῆς, οὐδεμία δεσμευτικὴ ἰσχὺ ἔχουν ἐὰν δὲν γίνον ἀποδεκτὲς ἀπὸ τὸν πάπα, δὲν ἐπικυρωθοῦν ἀπὸ τὸν Ρωμαῖο Ποντίφικα καὶ δὲν δημοσιευθοῦν με διάταξή του (LG § 22, 25, κανόνας 341, § 1,2). «Δὲν μπορεῖ να ὑπάρξει Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἂν δὲν ἐπικυρωθεῖ, ἢ τουλάχιστον ἂν δὲν γίνε δεκτὴ ἀπὸ τὸ διάδοχο του Πέτρου» (LG § 22, 25, Κατήχηση, § 884).**

Ἀπὸ τὶς κανονικὲς αὐτὲς διατάξεις τῶν Παπικῶν γίνεται σαφὲς ὅτι μόνο «θεωρητικῶς ἐμφανίζεται τὸ Κολλέγιον τῶν Ἐπισκόπων με ἐπικεφαλῆς τὸν πάπαν ὡς διοικοῦντα τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ ἐν τῇ πραγματικότητι ὁμως τοῦτο δὲν ἀληθεύει, διότι διὰ τὰς ἀποφάσεις τοῦ πάπα δὲν τίθεται ὡς προϋπόθεσις ἢ σύμφωνος γνώμη τοῦ Κολεγίου τῶν Ἐπισκόπων. Ἡ ὑπερτάτη καθολικὴ ἐξουσία τοῦ πάπα ἀσκειῖται ἐλευθέρως καὶ ἀδεσμεύτως ... Ὁ Ρωμαιοκαθολικὸς Ἐπίσκοπος ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς διαπεπιστευμένης αὐτῶ ὑπὸ τοῦ πάπα ἐπισκοπῆς δὲν συμμετέχει εἰς τὴν διοίκησιν τῆς ὅλης Ἐκκλησίας, ἀλλὰ μόνον καὶ ὅπως τὸ ἐπιθυμεῖ ἢ τὸ ἐπιτρέπει ὁ συγκαλὼν, ἐπικυρῶν καὶ διαλύων τὴν Οἰκουμενικὴν Σύνοδο ἐπίσκοπος Ρώμης. Τὸ δικαίωμα τῆς συμμετοχῆς παρέχεται ὑπὸ τοῦ Πάπα καὶ οὐχὶ διὰ τῆς ἱερωσύνης ἐν ἀποστολικῇ διαδοχῇ»¹⁶⁹.

Ἐπὶ πλέον, δὲν ὑφίσταται γιὰ τὸν Πάπα καμία «νομικὴ, παρὰ μόνο ἠθικὴ ὑποχρέωση πὸν να τὸν δεσμεύει σὲ κοινὴ εὐθύνη με τὸ Κολλέγιο τῶν Ἐπισκόπων», διότι «ἐνας νομικὸς περιορισμὸς τοῦ πρωτείου εἶναι ἀσυμβίβαστος με τὴν Α' καὶ Β' Βατικανὴ Σύνοδο», κατὰ τὸν Καρδινάλιο W. Kasper.¹⁷⁰

Εἶναι προφανὲς ὅτι ἐδῶ καθίσταται πρόδηλος ἡ ἐκτροπὴ τοῦ παπικοῦ θρόνου ἀπὸ τὴν πράξη τῆς ἀρχαίας καὶ ἀδιαίρετης Ἐκκλησίας. Παρὰ τὴν προσπάθεια τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν θεολόγων γιὰ ἄμβλυση τῆς ἐντυπώσεως αὐτῆς, οὐσιαστικὰ ὁ πάπας τίθεται ὑπὲρ ἄνω τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, οἱ ὁποῖες μόνο ὡς «συμβουλευτικὸ ὄργανο»¹⁷¹ λειτουργοῦν. Ἡ θέση αὐτὴ εἶναι ἀπολύτως ἀντίθετη με τὴν κανονικὴ παράδοση τοῦ ἐνωμένου Χριστιανισμοῦ¹⁷².

¹⁶⁹ Ἀθ. Δεληκωστόπουλος, Αἱ ἐκκλησιολογικαὶ θέσεις τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ὡς δογματικὸν πρόβλημα τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, ἐν Ἀθήναις 1969, σ. 123

¹⁷⁰ W. Kasper, Das Petrusamt als Dienst der Einheit. Die Lehre des I. und II. Vatikanischen Konzils und die gegenwärtige Diskussion, στό Vasilios von Aristi, Das Papstamt : Dienst oder Hindernis für d. Ökumene ?, Regensburg 1985, σ. 127-128.

¹⁷¹ W. Kasper, Das Petrusamt als Dienst der Einheit. Die Lehre des I. und II. Vatikanischen Konzils und die gegenwärtige Diskussion, στο Vasilios von Aristi, Das Papstamt : Dienst oder Hindernis für d. Ökumene ?, Regensburg 1985, σ. 127.

¹⁷² Ἐπισημαίνει ἐπ' αὐτοῦ ὁ καθηγητῆς Μουρατίδης : «Τὴν καθαρῶς διοικητικῆς φύσεως διάκρισιν (Μητροπολίτης, ἀρχιεπίσκοπος, ἔξαρχος, πατριάρχης) προσεπάθησε ὁ Ἐπίσκοπος

Γιὰ τὴν Ἐκκλησία τῆς α' χιλιετίας καὶ στὴ συνέχεια γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, «ἐκπροσωποῦσα ὀλοκλήρῃ τὴν Ἐκκλησία, τὴν ἐπὶ γῆς στρατευομένη καὶ τὴν ἐν οὐρανοῖς θριαμβεύουσα»¹⁷³, «ἀπετέλεσε καὶ ἀποτελεῖ τὸ ὑπέρτατον νομοθετικόν, διοικητικόν καὶ δικαστικόν ὄργανον τῆς ἀρχαίας καὶ ἀδιαίρετου Ἐκκλησίας»¹⁷⁴. Τίποτα καὶ κανένας δὲν μπορεῖ νὰ σταθεῖ ὡς πρὸς τὴν αὐθεντία καὶ τὸ κύρος ὑπεράνω ἢ ἔστω καὶ παράλληλα μὲ τὴν Οἰκουμενικὴ Σύνοδο.

Συνεπῶς, οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι δὲν εἶναι «θεσμός»¹⁷⁵, ἀλλὰ μᾶλλον ἓνα «γεγονός ἐκτάκτου χαρακτήρος»¹⁷⁶, «εἰς καιρὸς ἐμπνεόμενος ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος»,¹⁷⁷ μία δωρεὰ τοῦ Θεοῦ στὴν Ἐκκλησία τοῦ γιὰ νὰ τὴν ἐλευθερώσει ἀπὸ δύσκολες καὶ δυσεπίλυτες καταστάσεις ποὺ ἄπτονταν τῆς ἴδιας τῆς οὐσίας τῆς καὶ τῆς ὑπάρξεώς της, γι' αὐτὸ καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ «περιοριστεῖ», ἢ νὰ ὑπόκειται σὲ δικονομικοὺς τύπους καὶ νομικὲς «προϋποθέσεις»¹⁷⁸. Ἔτσι λοιπόν, «ὅταν μιλάμε γιὰ τὴν ὑπαρξὴ ἢ γιὰ τὴν

Ῥώμης νὰ μεταβάλλει εἰς οὐσιαστικὴν διαφοροποίησιν, θέσας ἑαυτὸν ὑπὲρ τὸ συνοδικὸν σύστημα τῆς περιοχῆς, ἔνθα ἐπεκράτησεν. Ἀλλ' ἐάν μέχρι τοῦ μεγάλου σχίσματος τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας οἱ ἐπίσκοποι Ῥώμης ἐπεδίωκον, κυρίως, νὰ ὑποτάξουν ὑπ' αὐτοὺς τὸ μητροπολιτικὸν συνοδικὸν σύστημα, ἀπὸ τοῦ σχίσματος καὶ ἐντεῦθεν ἔθεσαν οἱ Πάπες σαφῶς τὸ πρόβλημα τῶν σχέσεων τοῦ παπικοῦ θεσμοῦ πρὸς τὴν Οἰκουμενικὴν Σύνοδο. Ἡ καθόλου προσπάθεια τῶν Ἐπισκόπων Ῥώμης συνίστατο πλέον εἰς τὴν οἰκειοποίησιν τῶν ἀρμοδιοτήτων τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὡς τοῦ ὑπερτάτου ὄργανου τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας... Ὁ Πάπας Ῥώμης ἐπεδίωκε νὰ καταστῇ ἡ ὄρατὴ κεφαλὴ τῆς οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας... Ὁ πάπας Ῥώμης κατέστη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Δύσεως ἡ πηγὴ πάσης ἐν αὐτῇ ἐξουσίας, ἐταυτίσθη μετὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀπέβη ὁ κυρίαρχος αὐτῆς. Ἐν μέλος δηλ. τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας ἐταυτίσθη πρὸς τὸ καθόλου Σῶμα», Κ. Μουρατίδου, *Οἰκουμενικὴ Σύνοδος καὶ παπικὸς θεσμός*, Ἀθῆναι 1960, σ. 11.

¹⁷³ Π. Μπούμη, «Ἡ οἰκουμενικότητα μιᾶς Συνόδου καὶ συγκεκριμένως τῆς ἐν Τρούλλῳ ἢ Πενθέκτης», *Θεολογία* τ. 80(2009), σ. 42

¹⁷⁴ Κ. Μουρατίδου, *Οἰκουμενικὴ Σύνοδος καὶ παπικὸς θεσμός*, Ἀθῆναι 1960, σ. 3.

¹⁷⁵ Κείμενο Ραβέννας, § 39.

¹⁷⁶ Β. Σταυρίδου, *Ὁ Συνοδικὸς θεσμός εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον*, ἔκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1986, σ. 273, 281.

¹⁷⁷ Κείμενο Ραβέννας § 39, Ἰ. Ζηζιούλας, «Ὁ συνοδικὸς θεσμός, ἱστορικά, ἐκκλησιολογικὰ καὶ κανονικὰ προβλήματα», στό Τιμητικὸ ἀφιέρωμα εἰς τὸν Μητροπολίτην Κίτρου Βαρνάβαν, Ἀθῆναι 1980, σ. 178.

¹⁷⁸¹⁷⁸ Οἱ πατέρες τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου στὴν 6^η πράξη, θέλοντας νὰ προσβάλουν τὴν οἰκουμενικότητα τῆς Ληστροικῆς ἐν Ἱερεῖᾳ Συνόδου (754 μΧ) διερωτῶνται: «πῶς δ' αὖ μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ, ἦν οὔτε ἐδέξαντο, οὔτε συνεφώνησαν οἱ τῶν λοιπῶν ἐκκλησιῶν πρόεδροι, ἀλλ' ἀναθέματι ταύτην παρέπεμψαν; Οὐκ ἔσχεν συνεργὸν τὸν τῆνικαῦτα τῆς Ρωμαίων πάπαν, ἢ τοὺς περὶ αὐτὸν ἱερεῖς, οὔτε διὰ τοποτηρητῶν αὐτοῦ, οὔτε δι' ἐγκυκλίον ἐπιστολῆς, καθὼς νόμος ἐστὶ ταῖς συνόδοις. Ἀλλ' οὔτε συμφρονούντας αὐτῇ τοὺς πατριάρχας τῆς Ἑω, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ τῆς Ἁγίας Πόλεως, ἢ τοὺς σὺν αὐτοῖς μύστας καὶ Ἀρχιερεῖς... Διότι τοπικῶς, ὡς ἐν παραβύστῳ τὰ αὐτῶν ἐλαλήθη, καὶ οὐκ ἐπάνω τοῦ τῆς ὀρθοδοξίας ὄρους. Οὐδὲ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἀποστολικῶς ἐξηλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, ἢ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν, ὥσπερ τῶν ἐξ ἁγίων οἰκουμενικῶν συνόδων» (Mansi 13, 208E-209A) (Πρακτικά, τ. Γ' σ. 326).

Μὲ ἀφορμὴ τῆ φράση αὐτῆ ὁ καθηγητὴς Φειδᾶς ἰσχυρίζεται ὅτι «σύμφωνα μὲ τὴν σχετικὴ ἀποφάση τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (Mansi 13, 208-209) ἀπαραίτητα κανονικὰ κριτήρια συγκροτήσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου: ἀναγκαία ἢ ἐκπροσώπηση («συνεργία») τουλάχιστον τῶν θρόνων τῆς Πρεσβυτέρας καὶ Νέας Ῥώμης καὶ ἡ συμφωνία τῶν ἀραβοκρατούμενων Πατριαρχείων τῆς Ἀνατολῆς («συμφρονούντων»). Τὴν ἀπόφαση αὐτῆ ἐπικαλέστηκε ὁ πάπας Εὐγένιος Δ' γιὰ νὰ

ἔλλειψη ἐξωτερικῶν ἢ ἐσωτερικῶν ὄρων γιὰ τὴ σύγκληση καὶ τὴ συγκρότηση μιᾶς Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἢ γιὰ τὰ ἐσωτερικὰ ἢ ἐξωτερικὰ γνωρίσματά τους, πρέπει νὰ εἶμαστε πολὺ ἐπιφυλακτικοὶ καὶ προσεκτικοὶ (καὶ πάντως ὄχι ἀπόλυτοι καὶ ἀπαιτητικοὶ ἢ σχολαστικοί)». ¹⁷⁹

Ἡ οἰκουμενικότητα μιᾶς Συνόδου δὲν προσδιορίζεται, λοιπόν, ἀπὸ τὴν τήρηση κάποιων προϋποθέσεων γιὰ τὴ σύγκλησή της, ὅσο ἀπὸ τὸ ἂν ἐξέφρασε τελικὰ τὴν ἀποστολικὴ παράδοση, ἂν ἀποδείχθηκε ὁ ἀκαινοτόμητος ἐκφραστὴς τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοσυνειδησίας τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ γιὰ νὰ χρησιμοποιοῦμαι τὰ λόγια τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Ἐφέσου Χρυσόστομου (Κωνσταντινίδη) «ἡ ἐν Συνόδῳ ὀλοκληρωτικὴ ἐκπροσώπησις τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ παραδόσεως, ὄχι τόσον εἰς ὄγκον ἀριθμοῦ Ἐπισκόπων, ὅσον εἰς παρουσίαν προσώπων πιστῶς ἀπηχούντων καὶ ἐκφραζόντων τὴν ἐξ ἀποκαλύψεως ἀλήθειαν καὶ τὴν κοινὴν συνείδησιν τῶν πιστῶν» ¹⁸⁰, ἦταν τὸ καθοριστικὸ στοιχεῖο τῆς ἀποδόσεως τῆς προσωνυμίας «Οἰκουμενικὴ» σὲ μία Σύνοδο.

Γιὰ τὸ λόγο αὐτό, μελετώντας τὰ πρακτικὰ καὶ τὶς κανονικὲς διατάξεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων μποροῦμε νὰ συμπεράνουμε μὲ ἀσφάλεια τὴ θέση τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης κατὰ τὴν α' χιλιετία, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀξιολογήσουμε θεολογικὰ τὴ νεώτερη ἐξέλιξη τῆς Δυτικῆς ἐκκλησιολογίας στὸ θέμα αὐτό.

Ὁ ρόλος λοιπόν τοῦ Πάπα στὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους ὡς ἐνὸς ἐκ τῶν πέντε Πατριαρχῶν τῶν κυριότερων Ἐκκλησιῶν τῶν τιμηθέντων μὲ ἐξαιρετικὰ προνόμια τιμῆς, ἦταν ἐνεργὸς ἀλλὰ ὄχι καθοριστικὸς. Πολὺ πιὸ καθοριστικὸς στὴν πράξη ἦταν ὁ ρόλος τοῦ Κωνσταντινουπόλεως λόγω τῆς συνεργασίας του μὲ τὸν Αὐτοκράτορα, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν εὐθύνη τῆς προσκλήσεως καὶ φιλοξενίας τῶν Ἐπισκόπων ἀπὸ ὅλη τὴν Αὐτοκρατορία καὶ γενικότερα τῆς διοικητικῆς ἐξυπηρετήσεως τῶν συνοδικῶν διαδικασιῶν ¹⁸¹.

ὑποστηρίξει τὴν ὑπάρξη τῶν ἀναγκαίων κριτηρίων, ἤτοι τὴν συμμετοχὴ τοῦ Πάπα καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τὴν ἐκπροσώπηση τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς (Mansi 31, 494) γιὰ τὴν ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐνωτικῆς Συνόδου Φερράρας-Φλωρεντίας ἔστω καὶ χωρὶς τοὺς «συνοδικοὺς» τῆς μεταρρυθμιστικῆς Συνόδου τῆς Βασιλείας (1431-1439)», Βλ. Φειδάς, «Πατριάρχης τῆς Δύσεως», Ἐπίσκεψις, 600(2006), σ. 22.

Ὅμως τὰ ἀνωτέρω δὲν ἀποτελοῦν ἀδιαπραγμάτευτα κριτήρια γιὰ τὴν ἀναγνώριση τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὅπως ὀρθὰ παρατηρεῖ ὁ καθηγητὴς Μπούμης : «οἱ προϋποθέσεις προβλήθηκαν καὶ διατυπώθηκαν στὴν Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο γιὰ τὴν ἀξιολόγηση καὶ κρίση τῆς συνόδου τῆς Ἱερείας καὶ δὲν καθορίστηκαν ἀπὸ αὐτὴν γενικῶς γιὰ τὸν χαρακτηρισμὸ ὅποιασδήποτε Οἰκουμενικῆς Συνόδου τοῦ παρελθόντος ἢ τοῦ μέλλοντος» (Π. Μπούμης, «Ἡ Οἰκουμενικότητα μιᾶς Συνόδου καὶ συγκεκριμένως τῆς ἐν Τρούλλῳ ἢ Πενθέκτης», Θεολογία τ. 80(2009), σ. 53). Ἐν ἐναντία περιπτώσει οὔτε ἡ Β', οὔτε ἡ Γ', οὔτε ἡ Ε', οὔτε ἡ Πενθέκτη πληροῦν τὰ ἀνωτέρω κριτήρια καὶ παρ' ὅλα αὐτὰ ἔγιναν δεκτὲς ὡς Οἰκουμενικὲς ἀπὸ τὴν Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο.

¹⁷⁹ Π. Μπούμης, «Ἡ οἰκουμενικότητα μιᾶς Συνόδου καὶ συγκεκριμένως τῆς ἐν Τρούλλῳ ἢ Πενθέκτης», Θεολογία τ. 80(2009), σ. 42

¹⁸⁰ Χρ. Κωνσταντινίδου, «Αἱ ἱστορικο-δογματικὰ προϋποθέσεις τῆς οἰκουμενικότητος τῆς Ἀγίας Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου», Θεολογία, τ. 52(1981), σ. 722

¹⁸¹ Γιὰ τὴν Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο : Πρακτικά, τ. Β', σ. 56-57, γιὰ τὴν Στ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο : «Θεῖα σάκρα τοῦ αὐτοκράτορος Φλαβίου Κωνσταντίνου πρὸς πάπα Δόμνο», Πρακτικά, τ. Γ' σ. 22.

1. Ὁ ρόλος τοῦ Πάπα πρὸ τῆς συγκλήσεως τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

ΣΥΓΚΛΙΣΗ – ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

- a. **Οὐδεμία Οἰκουμενικὴ Σύνοδος** συνεκλήθη κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Πάπα¹⁸², ἀλλὰ ὅλες μετὰ ἀπὸ ἀπόφαση τοῦ Αὐτοκράτορα τῆ εἰσηγήσει ἐκκλησιαστικῶν προσωπικοτήτων (τοῦ Ρώμης, τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἢ καὶ ἄλλου ἐπισκόπου (τοῦ Κορδούης Ὁσίου γιὰ τὴν Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο).
- b. Στὴ **Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο** οὔτε καν προσεκλήθη ὁ πάπας, ἐπειδὴ ἡ Σύνοδος συνεκλήθη ἀρχικὰ ὡς τοπικὴ τῆς Ανατολῆς, καὶ παρὰ τὴν παπικὴ ἀπουσία, οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου «ἐθεώρουν τὴν Σύνοδόν των αὐτάρκη καὶ ἔχουσαν εὐρύτερον κύρος δι' ὀλόκληρον τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἄρα καὶ διὰ τὴν Δύσιν». Μάλιστα ἡ «ἀπόδοσις τοῦ χαρακτηρισμοῦ «οἰκουμενικὴ» εἰς τὴν Σύνοδον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Πατέρων αὐτῆς, ... μαρτυρεῖ ... τὴν πλήρη ἀντοσυνειδησίαν τούτων περὶ τῆς οἰκουμενικότητος τοῦ σώματος ὅπερ εἶχον ἀπαρτήσῃ καὶ ἤδη ἐκπροσώπουν»¹⁸³, πολὺ πρὶν ἀναγνωριστῆ ἀπὸ τὸν Πάπα ὡς τέτοια.
- c. Στὴν **Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο** «ὁ Ρώμης Κελεστῖνος ἐθεώρησε περιττὴν τὴν σύγκλισην Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐδέχθη ὁμως αὐτὴν συγκληθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ανατολῆς Θεοδοσίου τοῦ Β' καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Δύσεως Βαλεντιανοῦ τοῦ Γ'»¹⁸⁴.
- d. Στὴν **Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο** ὁ πάπας Λέων «δὲν διέκειτο εὐμενῶς πρὸς τὴν σύγκλισην συνόδου» καὶ ἀκολούθως διετύπωσε ἐπιφυλάξεις γιὰ τὸν χρόνο καὶ τὸν τόπο τῆς Συνόδου¹⁸⁵.
- e. Στὴν **Ε' Οἰκουμενικὴ** ὁ πάπας Βιγίλιος ἦταν κατηγορηματικὰ ἀντίθετος μὲ τὴ σύγκλιση Οἰκουμενικῆς Συνόδου γιὰ τὴν καταδίκη τῶν «Τριῶν Κεφαλαίων» καὶ παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι βρισκόταν στὴν Κωνσταντινούπολη ἀρνῆθηκε νὰ συμμετάσχει στὴ Σύνοδο.¹⁸⁶ Αὐτὸ ὁμως δὲν κατέστησε τὴν Σύνοδο ἀντικανονικὴ, ἀλλὰ ἀντιθέτως ἔθεσε τὸν πάπα ὑπὸ τὴν κρίση τῆς Συνόδου καὶ καταδικάστηκε.
- f. Οὔτε στὴν **Πενθέκτη Οἰκουμενικὴ** συμμετεῖχε ἐκπρόσωπος τοῦ Πάπα¹⁸⁷.

¹⁸² Ἀκόμα καὶ τοπικὲς Σύνοδοι συνήρχοντο ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης, Χρ. Παπαδόπουλος, *Τὸ πρωτεῖον τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης*, Ἀθῆναι 1964², σ. 19-20.

¹⁸³ Χρ. Κωνσταντινίδου, «Αἱ ἱστορικο-δογματικαὶ προϋποθέσεις τῆς οἰκουμενικότητος τῆς Ἁγίας Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου», *Θεολογία*, τ. 52(1981), σ. 712

¹⁸⁴ Β. Στεφανίδου, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, ἔκδ. ΑΣΤΕΡΟΣ, Ἀθῆναι 1970, σ. 216

¹⁸⁵ Β. Στεφανίδου, «Οἱ πάπαι Κελεστῖνος ὁ Α' καὶ Λέων ὁ Α'», *ΕΕΒΣ* τ. 1(1924), σ. 67-69, Γενναδίου, Μητρ. Ἡλιουπόλεως καὶ Θείρων, «Ἡ ὀριστικὴ διαμόρφωσις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος», *Ὁρθοδοξία*, 26(1951), σ. 412, βλ. καὶ Ἐπιστολὴ πάπα Λέοντος στὴν Αὐγουστα Πουλχερία, *Πρακτικά*, τ. Β, σ. 33.

¹⁸⁶ βλ. ἀναλυτικότερα πιὸ κάτω.

¹⁸⁷ Βλ. Φειδάς, «Ἡ οἰκουμενικότητα τῆς Πενθέκτης ἐν Τρούλλῳ Συνόδου», *Ἐπίσκεψις*, τ. 486(1992), σ. 21.

2. Ὁ ρόλος τοῦ Πάπα κατὰ τὴ διάρκεια τῶν ἐργασιῶν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

α. Η ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΟΔΩΝ

Μόνο στὶς Δ', καὶ Στ' Οἰκουμενικὲς Συνόδους προήδρυσαν οἱ παπικοὶ λεγάτοι.

Ἀκόμα καὶ στὴν τοπικὴ σύνοδο τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας στὴ Σαρδική, προήδρυσεν ὁ Κορδούης Ὁσίου καὶ ὄχι οἱ παπικοὶ ἀντιπρόσωποι¹⁸⁸. Καὶ στὴν σημαντικὴ γιὰ τὸ παπικὸ πρωτεῖο Σύνοδο Κωνσταντινουπόλεως 879/880 πρόεδρος ἦταν ὁ Κωνσταντινουπόλεως Μ. Φώτιος¹⁸⁹.

β. ΑΠΟΔΟΧΗ ΥΠΕΡΟΧΗΣ ΤΟΥ ΠΑΠΑ ;

- a. **Ἐκφράσεις τῶν παπικῶν λεγάτων :** Στὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους οἱ παπικοὶ ἀντιπρόσωποι κατέβαλαν πολὺ ἔντονες προσπάθειες γιὰ νὰ παρουσιάσουν σὲ ἐξέχουσα θέση ὑπεροχῆς τὸν Ἐπίσκοπο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης, ὡς διάδοχο τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου. Μελετώντας τὰ πρακτικὰ τῶν Συνόδων σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις ἢ ἀγωνία τῶν παπικῶν λεγάτων νὰ παρουσιάσουν τὴν παπικὴ ὑπεροχὴ εἶναι πολὺ ἔντονη ! Τὸ ἴδιο παρατηρεῖται καὶ πολλάκις σὲ ἐπιστολὲς τῶν παπῶν πρὸς τὶς Συνόδους. Ἄς δοῦμε κάποιες περιπτώσεις ἐνδεικτικὰ :
 - i. **Στὴν Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο (3^η πράξη) :** *"Φίλιππος πρεσβύτερος καὶ πρεσβευτῆς τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, εἶπεν · οὐδενὶ ἀμφίβολόν ἐστι, μᾶλλον δὲ πᾶσι τοῖς αἰῶσι ἐγνώσθη, ὅτι ὁ ἅγιος καὶ μακαριώτατος Πέτρος, ὁ ἔξαρχος καὶ κεφαλὴ τῶν Ἀποστόλων, ὁ κίων τῆς πίστεως, ὁ θεμέλιος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ὁ ἀπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Σωτῆρος καὶ λυτρωτοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου τάς κλεῖς τῆς βασιλείας ἐδέξατο · καὶ αὐτῷ δέδοται ἐξουσίαν τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν ἁμαρτίας · ὅστις ἕως τοῦ νῦν καὶ αἰεὶ ἐν τοῖς αὐτοῦ διαδόχοις καὶ ζεῖ καὶ δικάζει. Τούτου τοιγαροῦν κατὰ τάξιν ὁ διάδοχος καὶ τοποτηρητῆς, ὁ ἅγιος καὶ μακαριώτατος πάπας ἡμῶν Κελεστῖνος, ὁ ἐπίσκοπος εἰς ταύτην τὴν ἀγίαν σύνοδον διαδόχους ἡμᾶς τῆς αὐτοῦ παρουσίας ἀπέστειλεν»¹⁹⁰*
 - ii. **Στὴν Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο (πράξη 1^η) :** *«Πασχασινός, ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος, φύλαξ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου, ὡς ἔστη ἐν μέσῳ μέντοι καὶ τῶν συνελθόντων αὐτῷ, ἔφη : τοῦ μακαριωτάτου, καὶ ἀποστολικοῦ ἐπισκόπου τῆς Ῥωμαίων πόλεως, κεφαλῆς ὑπάρχοντος πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν ... Λουκένσιος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος ἐπέχων τὸν τόπον τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας εἶπεν ... (ὁ Διόσκορος) σύνοδον ἐτόλμησεν ποιῆσαι ἐπιτροπῆς δίχα τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου, ὅπερ οὐδέποτε γέγονεν, οὐδ' ἐξὸν γενέσθαι»¹⁹¹*
 - iii. Ἐξαίρεση ἀποτελεῖ ὁ πάπας Βιγίλιος στὴν **Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο**. Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι πιεζόταν νὰ ἀποδεχθεῖ τὴ σύγκλιση Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐνῶ διαφωνοῦσε καὶ ἀντιπρότεινε ἄλλο σχῆμα διασκέψεως, ἐν τούτοις δὲν ἐκφράστηκε ὡς διαθέτων ὑπερέχουσα αὐθεντία στὴν ὁποία ὑποχρεοῦται ἡ Ἐκκλησία καὶ οἱ λοιποὶ Πατριάρχες νὰ πειθαρχήσουν, ὅπως ἰσχυριζόταν παλαιότερα ὁ Λέων Α' ἢ ὁ Κελεστῖνος. Οὔτε ἀσφαλῶς ἔθεσε θέμα ἀντικανονικότητος ἢ ἀκυρότητος τῆς Συνόδου λόγῳ τῆς διαφωνίας καὶ ἀπουσίας

¹⁸⁸ Πρακτικά, τ. Α, σ. 332

¹⁸⁹ Β. Σταυρίδου, Ὁ Συνοδικὸς θεσμὸς εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἔκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1986, σ. 238.

¹⁹⁰ Πρακτικά, τ. Α, σ. 604-605.

¹⁹¹ Πρακτικά, τ. Β, σ. 65.

του. Αντίθετα μάλιστα θεωρούσε δίκαιη τὴν κατ' αὐτοῦ καταδικαστικὴ ἀπόφαση τῆς συνόδου σὲ περίπτωση πού ἀθετήσῃ τὴν ὑπόσχεσή του¹⁹² !

Ἀπὸ τὰ πρακτικὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων προκύπτει ὅτι ἡ ἄμεση καὶ πρωταρχικὴ φροντίδα τῶν Συνοδικῶν Πατέρων ἐντοπιζόταν κυρίως στὴ **διατήρηση τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητας μὲ τὴν ὁμόφωνη διατύπωση τῆς πίστεως** καὶ τὴν ὁμόφωνη καταδίκη τῶν κακοδοξιῶν καὶ τῶν αἰρετικῶν ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἰδιαίτερος τῶν κυριοτέρων Θρόνων καὶ τὶς ἐξέχουσες θεολογικὲς προσωπικότητες. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ οἱ Πατέρες δὲν ἀσχολοῦνται καθόλου μὲ τὶς ὑπερβολικὲς αὐτὲς φράσεις τῶν παπικῶν λεγάτων, ὀρισμένες ἀπὸ τὶς ὁποῖες στεροῦνται καὶ ἱστορικῆς βάσεως (πχ. ἀναφορὰ τοῦ Λουκενσίου στὴν Δ' Οἰκουμενικῆ), ὅσο αὐτὲς δὲν παράγουν κανένα βλαπτικὸ ἀποτέλεσμα γιὰ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν ἀλήθειά της. Ἀντιθέτως, τυχὸν προσπάθεια ἀποκαταστάσεως τῆς ἱστορικῆς ἀκριβείας θὰ δημιουργοῦσε σοβαρότερες παρενέργειες στὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας στὶς πολὺ κρίσιμες περιστάσεις πού καλοῦνταν οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι νὰ ἀποφανθοῦν. Ὅλες οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι συνεδρίασαν, ἐνῶ ὑπῆρχε σοβαρὴ κρίση ἐνότητας τῆς Ἐκκλησίας¹⁹³, μὲ ἀποκορύφωση τὶς φοβερὲς καὶ τραγικὲς καταστάσεις πού εἶχαν προηγηθεῖ τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς (Ληστρικὴ Σύνοδος, δολοφονία τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Φλαυιανοῦ), ὥστε ἡ τυχὸν διατάραξη τῶν λεπτῶν ἰσορροπιῶν γιὰ κάποια «ἐγκώμια ἄνευ ἰδιαιτέρου περιεχομένου, *epitheta ornantia*, πομπῶδη, ἀσυνήθη»¹⁹⁴ νὰ κρίνεται μᾶλλον ὡς ἄκριτη καὶ ἐπικίνδυνη, διότι σίγουρα θὰ δημιουργοῦσε πρόβλημα στὴν ἐκκλησιαστικὴ ἐνότητα καὶ κοινωνία, πού ἦταν τόσο ἀπαραίτητη στὶς κρίσιμες στιγμὲς τῆς Ἐκκλησίας.

Μόνο στὴ **Σύνοδο τῆς Κωνσταντινουπόλεως 879-880**, ὅπου στὴν οὐσία κρίθηκε καὶ ἀπορρίφθηκε ἡ ἀπαίτηση τοῦ πάπα γιὰ δικαιοδοσία ἐφ' ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, μόνο σὲ αὐτὴ τὴ Σύνοδο, οἱ Συνοδικοὶ Πατέρες δὲν ἄφησαν νὰ «περάσουν» οἱ ὑπὲρ τοῦ πάπα ὑπερβολικὲς ἐκφράσεις τῶν παπικῶν λεγάτων. Ἔτσι, σὲ κάθε φράση παπικοῦ ἀντιπροσώπου πού ὑπονοεῖτο ὑπεροχικὴ δικαιοδοσία τοῦ πάπα ἐπὶ τῶν ἄλλων τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, ὑπῆρχε σαφὴς ἀντίλογος εἴτε ἀπὸ τὸν Μ. Φώτιο, εἴτε ἀπὸ ἄλλους Πατέρες.¹⁹⁵

¹⁹² πράξη 2^η § 5,8, στὸ Μελετίου, Μητροπολίτου Νικοπόλεως, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, Εἰσαγωγή, Πρακτικά, Σχόλια*, Αθήναι 1985, σ. 212.

¹⁹³ βλ. τὴν Γ' Οἰκουμενικὴ, ὅπου κατὰ τὴ διάρκεια τῶν ἐργασιῶν τῆς στὴν ἴδια πόλη, τὴν Ἐφεσο, συνεδρίαζε καὶ ἡ «Σύνοδος τῶν Ἀνατολικῶν», ἢ τὸ «Ἀποστατικὸ Συνέδριο», ἡ ὁποία διεκδικοῦσε τὴν ἀναγνώρισή της ὡς Οἰκουμενικῆ, ἀναλυτικὰ βλ. Ε. Χριστινάκη-Γλάρου, *Τὸ Βιβλίον τοῦ Ηρακλείδου καὶ ἡ καταδίκη τοῦ Νεστορίου*, ἔκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 2009.

¹⁹⁴ Ἀθ. Δεληκωστόπουλος, *Αἱ ἐκκλησιολογικαὶ θέσεις τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ὡς δογματικὸν πρόβλημα τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου*, ἐν Αθήναις 1970, σ. 88. Κατὰ τὸν Ι. Παναγιωτίδη, «Οἱ Βυζαντινοί, προκειμένου νὰ κερδίσουν τὴν οὐσίαν, θυσίαζαν τὸν τύπον ... προκειμένου νὰ ἐξασφαλίσουν οἱ Βυζαντινοὶ τὴν κατὰ βάθος ἐπιτυχίαν, ἐθυσίαζον τὸ κατ' ἐπιφάνειαν κέρδος · διὰ τοῦτο ἀντιπαρήρχοντο τὰς ἐκ μέρους τῆς Ρώμης ἀντιρρήσεις καὶ διαμαρτυρίας · ἐκώφεον εἰς τὰς ἀπειλὰς καὶ τὰς βροντὰς καὶ τοὺς κερανοὺς τῆς. *Ἡγωνίζοντο ὁμῶς νὰ μὴ παρεκκλίνουν ποσῶς ἀπὸ τὴν βάσιν καὶ τὴν οὐσίαν τῶν ἀπόψεων των*», Ι. Παναγιωτίδου, «Τὸ δογματικὸν καὶ κανονικὸν ἔργον τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου», Ὁρθοδοξία, τ. 26(1951), σ. 511-512.

¹⁹⁵ Ἐνδεικτικὰ : Πρακτικά, τ. Γ' σ. 435-443, 447, 453, 457, ἀναλυτικὰ βλ. εἰσήγηση τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀβύδου Κυρίλλου (Κατερέλλου), στὴν Ι.Μ. Πεντέλης τὴν 7.2.2010, μὲ θέμα «Ὁ ἱερός

b. **Ἐκφράσεις τῶν Συνοδικῶν Πατέρων :** Ἐπίσης, ἀπὸ τὰ πρακτικὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων προκύπτει σαφῶς ὅτι πέραν τῆς αὐξημένης τιμῆς ὡς πρωτοθρόνου κατὰ τάξιν πατριάρχου, **κανένα πρωτεῖο αποκλειστικῆς καὶ ἀλαθήτου ἐκφράσεως τοῦ «διδασκτικοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας» (magisterium)¹⁹⁶ δὲν ἀποδίδεται στὸν πάπα στὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους.** Διότι στὰ θέματα πίστεως προηγεῖται τὸ «**πρωτεῖο τῆς ἀληθείας**»,¹⁹⁷ ἢ ἀκριβῆς τήρηση τῆς ἀποστολικῆς πίστεως, καὶ ἔπονται ἡ πρωτοκαθεδρία καὶ τὰ πρεσβεῖα τῶν θρόνων. Ὅποιος καὶ ἂν εἶναι ὁ φορέας τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως στὴ συγκεκριμένη καὶ κρίσιμη γιὰ τὴν Ἐκκλησία στιγμή, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ θέση τὴν ὁποία κατέχει στὸ ἐκκλησιαστικὸ σῶμα, αὐτὸς γίνεται ὁ κανόνας πίστεως, τὸ στόμα τῆς καθολικῆς πίστεως, ὁ ἐκφραστὴς τοῦ ἀλαθήτου τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως¹⁹⁸, στὸν ὁποῖο στηρίζεται ἡ Ἐκκλησία. Καὶ ἐὰν ὁ πρωτόθρονος Ἐπίσκοπος ὀρθοτομῇ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας ἢ χαρὰ τῆς Συνόδου εἶναι ἔκδηλη, ἐὰν ὄχι, τότε ὑφίσταται καὶ αὐτὸς τὶς κανονικὲς συνέπειες, ὅπως κάθε ἐπίσκοπος ποὺ παρεκκλίνει τῆς ἀληθείας. Τὰ περιστάτικα ποὺ ἔχουν καταγραφεῖ στὰ πρακτικὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων τεκμηριώνουν ἀπολύτως τὰ ἀνωτέρω.

Ἐνδεικτικὰ :

- i. **Στὴν Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο** (1^η πράξη) ὁ ἱερός Κύριλλος θέτει στὴν κρίση τῶν Πατέρων τῆς Συνόδου τὴν πρὸς τὸ Νεστόριο ἐπιστολή του μὲ τὴν παράκληση «*παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν ὁσιότητα εἰπεῖν, πότερον πότε ὀρθῶς καὶ ἀνεπιλήπτως, καὶ συμφώνως τῇ ἀγίᾳ ἐκείνῃ συνόδῳ (τῆς Νικαίας) τὰ τοιαῦτα γέγραφα ἢ μὴ*»¹⁹⁹ καὶ ὅλοι οἱ πατέρες τὴν ἔκριναν ὡς ὀρθόδοξη.²⁰⁰ Μετὰ ἀπὸ αὐτὸ (στὴ 2^η πράξη) «*πάντες οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι ἅμα ἀνεβόησαν · αὕτη δικαία κρίσις · νέῳ Παύλῳ Κελεστίνῳ, νέῳ Παύλῳ Κυρίλλῳ, Κελεστίνῳ τῷ φύλακι τῆς πίστεως, Κελεστίνῳ τῷ ὁμοψύχῳ τῆς συνόδου, Κελεστίνῳ εὐχαριστεῖ πάσα σύνοδος · εἶς Κελεστίνος · εἶς Κύριλλος · μία πίστις τῆς συνόδου · μία πίστις τῆς οἰκουμένης*»²⁰¹
- ii. **Στὴν Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο** ὁ σεβασμὸς πρὸς τὸ ὀρθόδοξο φρόνημα τοῦ Κυρίλλου εἶναι ἔκδηλος : **Στὴν 1^η πράξη** διαβάζουμε : «*οὕτω πιστεύομεν ὡς ὁ Κύριλλος · Κυρίλλου αἰωνία ἢ μνήμη ... πάντες οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι ἐβόησαν · ἡμεῖς ὡς Κύριλλος πιστεύομεν · ἀνάθεμα τῷ μὴ οὕτως πιστεύοντι ... Φλαυιανὸς οὕτως ἐπίστευε · Φλαυιανὸς ταῦτα ἐξεδίκει ... Λέων οὕτως πιστεύει · Ανατόλιος οὕτω*

Φώτιος καὶ τὸ πρωτεῖο τοῦ Ἐπισκόπου Ῥώμης», Θεολογία, τ. 81,1 (2010), σ.σ. 5-34, καὶ Π. Χριστινάκης, «Ἱεροὶ Κανόνες-Φώτιος-Σχίσμα τοῦ 867», Ἐκκλησία, τ. 82(2005), 109-125.

¹⁹⁶ Κατήχηση, § 890.

¹⁹⁷ Στ. Παπαδόπουλου, *Πατρολογία*, τ. Β' Ἀθῆνα 1990, σ. 381

¹⁹⁸ Ἔτσι, στὴν Α' Οἰκουμενικὴ ἦταν ὁ διάκονος Μ. Ἀθανάσιος, στὴν Β' ὁ Καισαρείας Μ. Βασίλειος, στὴν Γ' ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος, στὴν Δ' ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος καὶ ὁ Ῥώμης Λέων, στὴν Ε' καὶ πάλι ἡ θεολογία τοῦ Κυρίλλου («*Ἡ Ε' Σύνοδος κατηγορήθη ὅτι εἶναι μονομερῶς καὶ εἰς βαθμὸν ἀνεπίτρεπτον κυριλλικὴ (ultracyrillienne)*). Ὅμως δὲν ἐπιτρέπετο νὰ γίνῃ κάτι ἄλλο. Αἱ Σύνοδοι Γ' καὶ Δ' ἦσαν κυριλλικαί» (Μελετίου, Μητροπολίτου Νικοπόλεως, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, Εἰσαγωγή, Πρακτικά, Σχόλια*, Ἀθῆναι 1985, σ. 586, σημ. 50a), στὴν Στ' ὁ Ἱεροσολύμων Σωφρόνιος καὶ ἡ θεολογία τοῦ μοναχοῦ Ἁγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, καὶ στὴν Ζ' ἡ θεολογία τοῦ πρεσβυτέρου Ἰωάν. Δαμασκηνοῦ.

¹⁹⁹ Πρακτικά, τ. Α' σ. 565.

²⁰⁰ Πρακτικά, τ. Α' σ. 565-573.

²⁰¹ Πρακτικά, τ. Α' σ. 603.

φρονεῖ ... πάντες οὕτω φρονοῦμεν».²⁰² Μάλιστα ἕνας ἐπίσκοπος ὁμολογεῖ τὴν ὀρθόδοξη πίστη του μὲ τὴ χαρακτηριστικὴ φράση : «ὡς Κύριλλος φρονῶ»²⁰³.

iii. **Στὴ 2^η πράξη** τῆς Συνόδου ἢ ἐπιστολὴ τοῦ πάπα Λέοντος πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως Φλαυιανό, ὁ «*Τόμος τοῦ Λέοντος*», τίθεται ὡς κριτήριον Ὁρθοδοξίας. Ἄς προσέξουμε ὅμως ὅτι ἡ ἀποδοχὴ τοῦ «*Τόμου*» ἔγινε ὄχι ἐπειδὴ ἦταν τοῦ Ρώμης καὶ συνεπῶς ὄφειλαν ὅλοι νὰ τὸν κάνουν ἀποδεκτό, ἀλλὰ διότι **πρῶτα τέθηκε στὴν κρίση τῆς Συνόδου καὶ ἐλέχθηκε** ὅτι εἶναι σύμφωνος μὲ τὴν πίστη τῶν 318 τῆς Νικαίας καὶ τῶν 150 Πατέρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ μὲ τὴ διδασκαλία τῶν Πατέρων «*Γρηγορίου, Βασιλείου, Ἰλαρίου, Ἀθανασίου, Ἀμβροσίου*» καὶ κυρίως τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας καὶ τότε ἔγινε ἀποδεκτὸς ! Στὴν ὑπογραφή ἑνὸς ἐκάστου ἐκ τῶν Πατέρων γίνεται ρητὴ ἀναφορὰ ὅτι ἐξετάστηκε ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Λέοντος καὶ βρέθηκε σύμφωνη²⁰⁴ μὲ τὴ διδασκαλία τῶν Α' καὶ Β' Οἴκουμ. Συνόδων καὶ τὶς ἐπιστολὲς τοῦ Κυρίλλου²⁰⁵. Συνεπῶς ἡ **διδασκαλία τῶν Α' καὶ Β' Οἰκουμηνικῶν Συνόδων καὶ οἱ ἐπιστολὲς τοῦ Κυρίλλου τέθηκαν ὡς κανόνας πίστεως γιὰ τὸν ἔλεγχον τῆς διδασκαλίας τοῦ Πάπα Λέοντος.**²⁰⁶

Ἀξιοσημεῖωτη εἶναι ἡ κριτικὴ στάση δύο ομάδων ἐπισκόπων (33 ἐπισκόπων τοῦ Ἰλλυρικοῦ καὶ 16 τῆς Παλαιστίνης) ποὺ ἀρχικὰ διατύπωσαν «*ἀπὸ χάρτου διὰ σημείων*» κάποιες ἐπιφυλάξεις γιὰ τὴν ἀκρίβεια τῆς δογματικῆς διατυπώσεως τοῦ Τόμου τοῦ Λέοντος καὶ μόνο μετὰ ἀπὸ τὶς διευκρινήσεις τῶν παπικῶν λεγάτων πείστηκαν καὶ τὸν προσυπέγραψαν ὡς ὀρθόδοξο.²⁰⁷ Προφανῶς **στὴ συνείδηση τῶν Πατέρων δὲν ὑφίσταται κανένα προσωπικὸ ἀλάθητο, οὔτε καὶ ἀλάθητο κάποιου θρόνου!** Ἄς μὴ μᾶς διαφεύγει ἄλλωστε ὅτι κατὰ τὶς συζητήσεις τῆς Δ'

²⁰² Πρακτικά, τ. Β' σ. 85.

²⁰³ Πρακτικά, τ. Β' σ. 88.

²⁰⁴ στοὺς «*τύπους ὑπογραφῆς*» (formula subscriptionis) διαβάζουμε ἐνδεικτικὰ : «*συνάδουσαν εὐρών*», «*σύμφωνός ἐστι*», «*σύμφωνον εὐρών*», «*εὐρών τὴν ἐπιστολὴν ... συμφωνοῦσαν*», «*ὁμόλογός ἐστι ἢ ἐπιστολή*», «*συνάδει ἢ ἐπιστολή*», «*ὡς καταλαβεῖν ἠδυνήθηον συμφωνεῖ, ὅσον κατ' ἔννοιαν*», «*ἀστράπτει τῇ συμφωνίᾳ*», «*συνωδᾷ ἢ ἐπιστολή*», «*οὐδὲν ἦττον περιέχει ἢ ἐπιστολή*», «*οὐδεμίαν ἐναλλαγὴν εὐρίσκω*», «*ἐχούσαις συνωδᾷ*», «*συνάδουσιν πᾶσιν*», «*συνάδει ἢ ἐπιστολή*», «*οὐδενὶ ἀπάδει*», «*εὐρών οὐκ ἀπάδουσαν*», «*εὐρον συνωδᾷ λέγουσαν*», «*συνάδει τῇ πίστι*».

²⁰⁵ Οἱ ἐπιστολὲς πρὸς Νεστόριον «*Καταφλαροῦσι*» καὶ «*Τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐναργῶς*».

²⁰⁶ Πρακτικά, τ. Β' σ. 151-162.

²⁰⁷ «*σαφηνισάντων ἡμῖν, ἃ ἢ φράσις διίσταν ἠνίπτετο ... ὀφείλοντες περὶ ὧν ἀμφιβάλλομεν ὀλίγων πληροφορηθῆναι, εὐρωμεν αὐτῶν τὴν ἀγιότητα ἐτοιμότητα τὴν ἀμφιβολίαν ἐκβαλοῦσαν... διὰ τοῦτο πληροφορηθέντες καὶ συμφωνεῖν ἠγούμενοι κατὰ πάντα τοῖς προγεγραμμένοις ἀγίοις πατράσι τὴν ἐπιστολὴν, συνηνέσαμεν αὐτῇ, καὶ ὑπογράψαμεν*» (B-158). «*Ἀναγνωσθείσης ἡμῖν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ μακαριωτάτου, καὶ θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς Ῥωμαίων Λέοντος, τοῖς πλείοσι ὀρθῶς ἔχουσι προσετέθημεν, καὶ τοῖς εἰρημένοις συνάδουσι. Τινὲς δὲ ἡμῖν ἐξ αὐτῆς προσέστησαν λέξεις, ὡς μερισμὸν τινα, καὶ χωρισμὸν τοῖς οὕτω φρονεῖν ἐθέλουσιν ἐμφαίνουσαι, περὶ ὧν καὶ ἐπὶ τῆς ὑμετέρας ἐξ ἀρχῆς ἀμφιβάλλομεν φιλανθρωπίας, καὶ ἐξελθεῖν ἀπὸ τῆς ὑμετέρας κελευθέντες φιλανθρωπίας, ἠκούσαμεν παρὰ τῶν ἀγιωτάτων πατέρων, ἐπισκόπων τε καὶ πρεσβυτέρων τῶν ἐπεχόντων τὸν τόπον τοῦ θεοφιλεστάτου καὶ ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Λέοντος, ὡς οὐδένα λέγουσι μερισμὸν ἐπὶ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν Κύριον τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Διὸ συνεθέμεθα, καὶ τῷ τόμῳ καθυπογράψαμεν*» (Πρακτικά, τ. Β' σ. 158)

Οικουμενικῆς Συνόδου στόχος τῆς Ρώμης διὰ τῶν παπικῶν λεγάτων ἦταν ἡ μὴ ἔκδοση δογματικοῦ Ὁροῦ ἀπὸ τὴν Σύνοδο, ἀλλὰ ἡ ἀναγνώριση τοῦ Τόμου τοῦ Πάπα Λέοντα ὡς τοῦ Ὁροῦ τῆς Χαλκηδόνος. Ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ ὁμως μετὰ ἀπὸ μακρὰ συζήτηση δὲν ἔκανε ἀποδεκτὸ αὐτὸ τὸ αἴτημα καὶ ἐξέδωσε ἴδιον Ὁρο²⁰⁸.

- iv. Στὴ συνέχεια τῆς 2^α πράξεως, ὅταν διαβάστηκε ἡ ἐπιστολὴ τοῦ πάπα Λέοντος, οἱ ἐπιφημίες τῶν Πατέρων περὶ τῆς ἀκριβείας τῆς ὀρθοδόξου πίστεως τοῦ πάπα εἶναι ἰδιαίτερα ἔντονες : «αὕτη ἡ πίστις τῶν Πατέρων · αὕτη ἡ πίστις τῶν Ἀποστόλων · πάντες οὕτω πιστεύομεν · οἱ Ὀρθόδοξοι οὕτω πιστεύουσι · ἀνάθεμα τῷ οὕτω μὴ πιστεύοντι · Πέτρος διὰ Λέοντος ταῦτα ἐξεφώνησεν · οἱ Ἀπόστολοι οὕτως ἐδίδαξαν · εὐσεβῶς, καὶ ἀληθινῶς Λέων ἐδίδαξε». **Οἱ Πατέρες ὁμως δὲν ἀρκοῦνται στὴν ἐπιφημία τοῦ Λέοντος καὶ συνεχίζουν :** «Κύριλλος οὕτως ἐδίδαξε · Κυρίλλου αἰωνία ἡ μνήμη · Λέων καὶ Κύριλλος ὁμοίως ἐδίδαξαν»²⁰⁹. «Ὁ μακάριος Κύριλλος οὕτως ἐδίδαξεν · αὕτη ἡ ἀληθινὴ πίστις · αὕτη ἡ ἀγία πίστις · αὕτη ἡ αἰωνία πίστις · εἰς αὐτὴν ἐβαπτίσθημεν · εἰς αὐτὴν βαπτίζομεν · πάντες οὕτω πιστεύομεν · ὁ πάπας Λέων οὕτω πιστεύει · Κύριλλος οὕτω ἐπίστευε».²¹⁰ «πάντες οὕτω πιστεύομεν · ὁ πάπας Λέων οὕτω πιστεύει · ἀνάθεμα τῷ μερίζοντι καὶ τῷ συγχέοντι · αὕτη ἡ πίστις Λέοντος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου · Λέων οὕτω πιστεύει · Λέων καὶ Ἀνατόλιος οὕτω πιστεύουσιν · πάντες οὕτω πιστεύομεν · ὡς Κύριλλος οὕτω πιστεύομεν · αἰωνία ἡ μνήμη Κυρίλλου · ὡς αἱ ἐπιστολαὶ Κυρίλλου ἔχουσι, οὕτω φρονοῦμεν · οὕτω πιστεύσαμεν · οὕτω πιστεύομεν · Λέων ὁ Ἀρχιεπίσκοπος οὕτω φρονεῖ, οὕτω πιστεύει, οὕτως ἔγραψεν».²¹¹ Εἶναι λοιπὸν σαφὲς ἀπὸ τὰ πρακτικὰ τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὅτι ὁ ἤδη κεκοιμημένος Κύριλλος²¹² καὶ ὁ πάπας Λέων, θεωροῦνται ὡς ἰσότιμοι ἀυθεντικοὶ φορεῖς τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως καὶ γι' αὐτὸ ἐπευφημοῦνται μαζὶ ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν Πατέρων τῆς Συνόδου.
- v. Τέλος, στὴν 5^η πράξη τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου σημειώνεται : «ὁ ἀρχιεπίσκοπος Λέων, ὡς πιστεύομεν οὕτω πιστεύει · ὁ ὅρος ὑπογραφέσθω · ὁ ὅρος πάντα ἔχει · ὁ ὅρος τὴν πίστιν ἔχει · Λέων εἶπε τὰ Κυρίλλου · Κελεστίνος τὰ Κυρίλλου ἐβεβαίωσε · Ἐύστος τὰ Κυρίλλου ἐβεβαίωσεν».²¹³

Ἀκούγονται ἴσως ὑπερβολικοὶ οἱ ἐπιφημισμοί, ἀλλὰ ἂς σκεφτοῦμε ὅτι σὲ μία τόσο κρίσιμη Σύνοδο, ὅπως ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ, ὅταν ἔχουν προηγηθεῖ τραγικὰ γεγονότα εἶναι πολὺ φυσικὸ νὰ ὑπάρχει τέτοια ἔξαρση ἐνθουσιασμοῦ καὶ χαρᾶς ἐκ μέρους τῶν Πατέρων καὶ νὰ ξεσποῦν σὲ ζητωκραυγές, ὅταν βλέπουν ὅτι ὁ πρωτόθρονος Ἐπίσκοπος Ρώμης συμμερίζεται καὶ «συνάδει Κυρίλλω» !

Μελετώντας προσεκτικότερα τὴν περίπτωσι τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου,²¹⁴ παρατηροῦμε πὼς παρὰ τὶς θερμὲς ἐπιφημίες τοῦ Λέοντος ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν Πατέρων²¹⁵,

²⁰⁸ Γ. Μαρτζέλου, Γένεση καὶ πηγές τοῦ Ὁροῦ τῆς Χαλκηδόνος, ἔκδ. Πουρνάρα, Θεσσαλονίκη 1986, σ. 21-66.

²⁰⁹ Πρακτικά, τ. Β' σ. 131.

²¹⁰ Πρακτικά, τ. Β' σ. 127.

²¹¹ Πρακτικά, τ. Β' σ. 128.

²¹² Πρακτικά, τ. Β' σ. 85-88.

²¹³ Πρακτικά, τ. Β' σ. 173.

²¹⁴ Ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος προβάλλεται ἰδιαίτερος ἀπὸ τοὺς Ῥωμαιοκαθολικούς, διότι «καμία Σύνοδος τῆς Ἀνατολῆς δὲν ἔδωκεν ἀφορμὴν ὅπως καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη (Ἀνατολικούς καὶ Δυτικούς) κατὰ τρόπον τὸσον σαφῆ βεβαιωθῆ τὸ ποντιφικὸν (παπικὸν) πρωτεῖον», I. Bois, Dictionnaire de Theologie catholique, τ. Β' σ. 2193-2194, στό Γενναδίου, Μητρο. Ἡλιουπόλεως

ὅταν ἡ Σύνοδος ἐκλήθη νὰ ἀποφανθεῖ ἐπὶ συγκεκριμένων θεμάτων, ὁ Λέων δὲν ἀντιμετωπίστηκε οὔτε «ὡς κεφαλὴ πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν», οὔτε ὡς «Ἀρχιεπίσκοπος ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν», οὔτε ὡς ἔχων «ἐξουσία ἐπάνω σὲ ὀλόκληρη τὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία». Οἱ ἀπόψεις καὶ προτάσεις του ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν κρίση τῆς Συνόδου καὶ ὀρισμένες ἀπὸ αὐτὲς ἀπορρίφθηκαν μὲ πλέον χαρακτηριστικὴ τὴν ὑπερψήφιση του Δ-28²¹⁶.

Συνεπῶς, οἱ ἐπιφημίες²¹⁷ αὐτὲς μὲ κανένα τρόπο δὲν ὑποδηλώνουν ἀποδοχὴ ἐκ μέρους τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων κάποιου πρωτείου δικαιοδοσίας καὶ ἐξουσίας τοῦ παπικοῦ θρόνου ἐφ' ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καθιστοῦν σαφές, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ ἀυξημένο κύρος καὶ τὴν ἀπήχηση πού εἶχε ἡ προσωπικότητα τῶν συγκεκριμένων παπῶν στὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ σεβασμὸ καὶ τὴν τιμὴ στὴν «Ἀποστολικὴ καθέδρα», τὸν «Ἀποστολικὸ θρόνον», στὴν Ἐκκλησία τῆς «μεγίστης Ρώμης» καὶ στὸν ἐπίσκοπό της πού κάθετα ἐπὶ τῆς «Πέτρου καθέδρας». **Τὰ πρεσβεῖα τιμῆς πού ἀποδίδονται στὸν Ἐπίσκοπο Ρώμης εἶναι σαφῆ στὰ πρακτικὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἀλλὰ πούθενά ὅμως δὲν ὑπονοεῖται ἀναγνώριση κάποιου πρωτείου δικαιοδοσίας ἐφ' ὀλοκλήρου τῆς Ἐκκλησίας.** Ἀκόμα καὶ στὴν ἀκκραιά περίπτωση τῆς καταδίκης του πάπα Βιγιλίου στὴν **Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο**, ἡ Σύνοδος «δὲν ἐλησμόνησε τὴν πρὸς τὸν πρωτόθρονον ἐποφειλομένη τιμὴν καὶ ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τῆς μετανοίας καὶ ὑποταγῆς του διετύπωσε τὴν ἀπόφασίν της ὅσον ἠδύνατο περισσότερο ἀνωδύνως δι' αὐτὸν καὶ χωρὶς

καὶ Θείρων, «Ἡ ὀριστικὴ διαμόρφωσις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος», Ὁρθοδοξία, 26(1951), σ. 416-417.

²¹⁵ Καὶ μετὰ τὴ λήξη τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου : «Ὅθεν καὶ ἡμεῖς ὡς ἀρχηγῶ σοὶ τοῦ καλοῦ πρὸς ὠφέλειαν χρῆσάμενοι, τῆς ἀληθείας τοῖς τῆς Ἐκκλησίας τέκνοις τὸν κλῆρον ἐδείξαμεν ... σύ μὲν, ὡς κεφαλὴ μελῶν, ἠγεμόνευες ἐν τοῖς τὴν σὴν τάξιν ἐπέχουσιν» (ἡ Σύνοδος πρὸς Λέοντα, στό Πρακτικά, τ. Β' σ. 41). «Ὁ γὰρ θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔχει πατέρα τὸν ἀποστολικὸν θρόνον ὑμῶν κατ' ἐξαίρεσιν αὐτὸν συνάψας ἡμῖν, ἵνα καὶ διὰ τῆς ὑμῶν περὶ αὐτὸν φροντίδος ἅπαντες μὲν τοι πεισθεῖεν, ὅτι γνησίως ἄνωθεν προνοησάμενοι, καὶ νῦν τὴν αὐτὴν ἔχοντες διαμένετε περὶ αὐτὸν φροντίδα» (ἐπιστολὴ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἀνατολίου πρὸς πάπα Λέοντα Α', στο Πρακτικά, τ. Β' σ. 44)

²¹⁶ Πολὺ εὐστοχα ἐπισημαίνει ὁ Μητρ. Σάρδεων Μάξιμος : «Πρόκειται μᾶλλον περὶ φιλοφρονητικῶν ἐκφράσεων, περὶ διπλωματικῆς γλώσσης, μεγάλης λεπτότητος καὶ εὐστροφίας, διὰ τῆς ὁποίας οἱ Ἀνατολικοὶ ἐπεχείρησαν νὰ κάμψωσι τὴν ἀντίστασιν τῆς Δύσεως, ἐξοικονομοῦντες τὴν κατάστασιν καὶ τὰς περιστάσεις, χωρὶς ὅμως νὰ παρεκκλίνωσι ποσῶς ἀπὸ τὴν βάσιν καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ βαθυτέρου πνεύματος τῶν ἀποφάσεων τῆς Συνόδου, διακρίνοντες μεταξὺ ἰδιάζοντος ἠθικοῦ κύρους τῆς Ρώμης, ὅπερ κατεῖχε αὕτη καὶ ὡς ἐκ τῆς ἀποστολικότητος αὐτῆς, καὶ ἐκ τῆς δικαιοδοσιακῆς αὐτῆς ἐξουσίας, ἥτις ἀνεγνωρίσθη εἰς αὐτὴν, διότι ἀκριβῶς ἦτο ἡ Ἐκκλησία τῆς πρωτευούσης τοῦ Κράτους», Μαξίμου, Μητρ. Σάρδεων, Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, ἔκδ. ΠΙΠΜ, Θεσσαλονίκη 1989², σ. 226.

²¹⁷ Κατὰ τὸν C. J. Von Hefele «Οἱ Ἕλληνες ἐγνώριζον λίαν καλῶς ὅτι οἱ Σύνοδοι τῶν καὶ οἱ Πατριάρχαι τῶν, ὅταν ἤθελον νὰ ἐπιτύχουν παραχώρησιν τινα παρὰ τοῦ Πάπα, ἀπέδιδον εἰς αὐτὸν τοὺς φιλοφρονεστέρους τίτλους» (C.J.Von Hefele, Conciliengeschichte, 7 Freiburg i. Br. 1874, 737, στό Au. Leidl, «Αἱ περὶ πρωτείου διαπραγματεύσεις κατὰ τὴν Σύνοδον τῆς Φλωρεντίας ὡς ἀπάντησις πρὸς τὴν δυτικὴν θεωρίαν τῆς ὑπερτάτης αὐθεντίας τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τὴν ἀνατολικὴν θεωρίαν τῆς Πενταρχίας», μετφρ. Φ. Ἀγγελάτου, Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, τ. 61(1978), σ. 172). Σχετικῶς ἀναφέρει καὶ ὁ Ἡλίας Μηνιάτης : «καὶ ἂν εἶναι καὶ τινες τῶν Ἀγ. Πατέρων ὅστις γράφων πρὸς τὸν Ρώμης ἐπίσκοπον ἠθέλησεν νὰ τὸν ἐγκωμιάσῃ ... τὰ ἐγκώμια πρέπει νὰ νομίζονται δόγματα ; Ὅχι», Σεραφεῖμ, Ἐπισκόπου Πειραιῶς, Αἱ αἰρέσεις τοῦ Παπισμοῦ, Ἀθῆναι 2009, σ. 59.

αίχμας»²¹⁸. Αντίθετα Σύνοδος ἐπισκόπων τῆς Β. Ἀφρικῆς τὸ 550 ἀφόρισε καὶ ἀναθεμάτισε ρητῶς τὸν πάπα Βιγίλιο ὡς προδότην τῆς πίστεως μὲ τὴν «ἀκόμη περισσότερο ἐξευτελιστικὴν δι' αὐτὸν ὡς πρωτόθρονον παρατήρησιν «Reservato ei poenitentiae loco».²¹⁹

γ. ΟΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ ΣΥΝΟΔΩΝ

- a.** Στις Οἰκουμενικὲς Συνόδους ἔχουν ληφθεῖ ἀποφάσεις ἐν τῇ ἀπουσίᾳ τῶν παπικῶν λεγάτων :
- i. Ἡ Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος στὴν 1^η συνεδρίαση ἀποφάσισε τὴν καταδίκη καὶ καθαίρεση τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Νεστορίου²²⁰ πρὶν ἔλθουν οἱ παπικοὶ ἀντιπρόσωποι τοῦ Ρώμης Κελεστίνου, οἱ ὅποιοι δέχθηκαν τὶς ἀποφάσεις τῆς (2^η καὶ 3^η συνεδρίαση)²²¹.
 - ii. Ἐν τῇ ἀπουσίᾳ τῶν παπικῶν ἀντιπροσώπων ἐψηφίσθη στὴν 15^η πράξη τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὁ Δ-28.²²²
- b.** Ἐπίσης, στὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους ἔχουν ληφθεῖ ἀποφάσεις παρὰ τὴν ἔντονη ἀντίθεση τοῦ πάπα²²³ καὶ μάλιστα ἔχουν καταδικαστεῖ ἀκόμα καὶ πάπες. Ἐνδεικτικὰ:
- i. Αναφερθήκαμε ἀνωτέρω στὴ στάση τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀναφορικὰ μὲ τὸ Θεοδώρητο (Κύρου), ὁ ὅποιος ἂν καὶ εἶχε ἀθωωθεῖ ἀπὸ τὸν πάπα δὲν ἔγινε δεκτὸς ὡς Ἐπίσκοπος στὴ Σύνοδο. Οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου δὲν ἀναγνώρισαν στὸν πάπα τὸ δικαίωμα νὰ ἀκυρῶνει πράξεις Συνόδων πού ἀφοροῦν σὲ καταδίκη Ἐπισκόπου. Ὁ Θεοδώρητος Κύρου προσῆλθε νὰ ἐπανακριθεῖ ἀπὸ τὴν Οἰκουμενικὴ Σύνοδο καὶ ἀφοῦ «διὰ πάντων μὲν ὀρθόδοξος ἀπεδείχθη, καὶ δι' αὐτοῦ δὲ τοῦ ἀναθεματίσαι Νεστόριον καὶ Εὐτυχή δικαίως τοίνυν καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀπολήψεται ἐκκλησίαν».²²⁴ Δηλ. ἡ Σύνοδος δὲν ἀπεδέχθη τὴν παπικὴ ἀπόφαση, ἀλλὰ ἔκρινε ἡ ἴδια τὸν Θεοδώρητο καὶ κατόπιν τῆς δικῆς τῆς ἀποφάσεως αὐτὸς ἀποκαταστάθηκε.
 - ii. Τὴν πλέον χαρακτηριστικὴ περίπτωση ἀρνήσεως τῶν παπικῶν ἀπαιτήσεων ἔχουμε στὴν ὑπερψήφισή τοῦ 28^{ου} κανόνα τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ὁ κανόνας αὐτός, ὅπως ἀναλυτικὰ ἀναφέρθηκε, ψηφίστηκε παρὰ τὴ ρητὴ ἀντίθεση τοῦ πάπα Λέοντα Α' πού δηλώθηκε ἀπὸ τὸν παπικὸ ἀντιπρόσωπο στὴ 16^η πράξη τῆς Συνόδου²²⁵ καὶ

²¹⁸ Μελετίου, Μητροπολίτου Νικοπόλεως, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, Εἰσαγωγή, Πρακτικά, Σχόλια*, Ἀθήναι 1985, σ. 563

²¹⁹ Μελετίου, Μητροπολίτου Νικοπόλεως, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, Εἰσαγωγή, Πρακτικά, Σχόλια*, Ἀθήναι 1985, σ. 563, 113

²²⁰ Πρακτικά, τ. Α' σ.575, 584-587

²²¹ Πρακτικά, τ. Α' σ. 606, Β. Στεφανίδου, «Οἱ πάπαι Κελεστίνος Α' καὶ Λέων Α'», *ΕΕΒΣ*, τ. 1(1924), σ. 60-62.

²²² βλ. ἀνωτέρω, σ. 12 κεξ.

²²³ Β. Στεφανίδου, «Οἱ πάπαι καὶ αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι», *ΕΕΒΣ* τ. 3(1926), σ. 251.

²²⁴ 8^η πράξη, Πρακτικά τ. Β' σ. 188.

²²⁵ «Βονιφάτιος ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος εἶπεν· ὁ μακαριώτατος, καὶ Ἀποστολικὸς ἐπίσκοπος μέντοι πολλά, καὶ τοῦτο ἡμῖν ἐνετείλατο· καὶ ἀπὸ τοῦ χάρτου ἐνέγνω· τὸν ὄρον τῶν ἁγίων Πατέρων μηδεμιὰ προπετεία ἐλλαττοῦσθαι ἢ μειοῦσθαι· φυλαττέσθω τοιγαροῦν τοῦ ἡμετέρου προσώπου ἢ ἀξία πᾶσι τρόποις ἐν ὑμῖν· κὰν τινὲς τυχόν πεποιθότες δυνάμει τῶν ἰδίων πόλεων,

τήν έντονη αντίδραση καί τῶν λοιπῶν παπικῶν λεγάτων κατά τή διάρκεια τῆς Συνόδου καί στή συνέχεια τοῦ ἰδίου τοῦ Πάπα Λέοντος Α'.

- iii. Στήν **Ε' Οἰκουμενική Σύνοδο** δέν ἔγιναν δεκτές οἱ προτάσεις τοῦ πάπα Βιγιλίου. Ὁ πάπας προσπαθοῦσε νά ἀποτρέψει τή σύγκλιση τῆς καί ἀντ' αὐτῆς νά ἀντιμετωπισθεῖ τὸ πρόβλημα τῶν «*Τριῶν Κεφαλαίων*» σέ δύο χωριστές συνοδικές ἀποφάσεις τῶν Ἐπισκόπων Δύσεως καί Ἀνατολῆς ἢ σέ μία ὀλιγομελή Διάσκεψη μέ ἐκπροσώπηση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Δύσεως ἀπό τὸν πάπα μαζί μέ τρεῖς ἐγκρίτους Ἐπισκόπους καί τῆς Ἀνατολῆς ἀπό τοὺς τέσσερις Πατριάρχες²²⁶. Ἀκολουθῶς, ἐπειδὴ ὁ πάπας ἀρνήθηκε νά παραστεῖ στή Σύνοδο παρὰ τὸ γεγονός ὅτι προσεκλήθη τέσσερις φορές, ἡ Σύνοδος στήν 2^α πράξη τῆς²²⁷ ἀποφάσισε νά τὸν θέσει ὑπὸ κατηγορία, ἡ ὁποία ἐξετάστηκε στήν 7^η πράξη καί τελικῶς ὁ πάπας **Βιγίλιος καταδικάστηκε καί διεγράφη ἀπὸ τὰ δίπτυχα διότι κατέστησεν ἑαυτὸν ἀλλότριον τῆς ἁγίας Καθολικῆς Ἐκκλησίας (§14-17)**²²⁸. Ἐγινε δεκτὸς πάλι σέ κοινωνία μόνο μετὰ τῆ συμμόρφωσή του καί τὴν πλήρη ἀποδοχή τοῦ ὄρου τῆς Συνόδου μέ δεύτερη ἐπιστολή του στὸν Κωνσταντινουπόλεως Εὐτύχιο. Στήν ἐπιστολή του ὁ πάπας ἀφοῦ δέχεται ὅτι ὁ διάβολος «*τοῖς σοφίσμασι τῆς οὕτω πονηρὰς αὐτοῦ πανουργίας ἐπεχείρησε διελεῖν*» τὸν ἴδιο ἀπὸ τῆς Συνόδου καί ὁμολογεῖ μέ ταπείνωση ὅτι «*πάσης συγχύσεως τῆς ἡμῶν διανοίας ἀποκινηθείσης*» καταλήγει μέ τὴν ἀποδοκιμασία τῶν δικῶν τοῦ κειμένων : «*Ἄτινα δήποτε, εἴτε παρ' ἐμοῦ, εἴτε παρ' ἄλλων πρὸς ἐκδίκησιν τῶν προειρημένων Τριῶν Κεφαλαίων γεγένηται, τῇ διατυπώσει τοῦ παρόντος ἡμῶν γράμματος καταργοῦμεν· πάσας γὰρ τὰς ἐμφερομένας ἀνωτέρω βλασφημίας ἀπέστω τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας*». ²²⁹ Ἡ έντονη προσπάθεια τῆς Συνόδου νά ἐξασφαλίσαι τὴ σύμφωνη γνώμη καί συμμετοχή τοῦ πάπα Βιγιλίου δέν σημαίνει ἀναγνώριση καί ἰδιαίτερου πρωτείου στὸν παπικὸ θρόνο²³⁰, ἀλλὰ τὴ μέριμνα τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν ὁμοφωνία τῶν Πατριαρχῶν.
- iv. Στήν **Στ' Οἰκουμενική Σύνοδο** ὁ ἀναθεματισμὸς τοῦ πάπα Ὀνωρίου μαζί μέ ἄλλους ἕξι πατριάρχες (Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας καί Ἀντιοχείας) γιὰ ἔκπτωση στήν αἵρεση τοῦ Μονοθελητισμοῦ, ἐπιβεβαιώνει ὅτι κατά τὴν περίοδο

παρασαλεύσαι ἐπεχείρησαν, τούτους ἐκβάλλεσθαι κατά τό τῷ δικαίῳ πρέπον» (Πρακτικά τ. Β' σ. 228).

²²⁶ 1^η §3, 13 καί 2^α πράξη, Τὰ πρακτικά τῆς Ἁγίας Πέμπτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, § 5, 1-11, στό Μελετίου, Μητροπολίτου Νικοπόλεως, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενική Σύνοδος, Εἰσαγωγή, Πρακτικά, Σχόλια*, Ἀθῆναι 1985, σ. 170, 202-213.

²²⁷ §19, Μελετίου, Μητροπολίτου Νικοπόλεως, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενική Σύνοδος, Εἰσαγωγή, Πρακτικά, Σχόλια*, Ἀθῆναι 1985, σ. 221

²²⁸ Μελετίου, Μητροπολίτου Νικοπόλεως, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενική Σύνοδος, Εἰσαγωγή, Πρακτικά, Σχόλια*, Ἀθῆναι 1985, σ. 559-562.

²²⁹ Μελετίου, Μητροπολίτου Νικοπόλεως, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενική Σύνοδος, Εἰσαγωγή, Πρακτικά, Σχόλια*, Ἀθῆναι 1985, σ. 605-609.

²³⁰ Κατὰ τὴν κρίσιν τῆς Συνόδου ἡ παρουσία τοῦ πάπα Βιγιλίου δέν εἶναι ἀπαραίτητη, ἀλλὰ «*ἐνδεδειγμένη καί θεάρεστη*» : «*προετρέψαμεν τὸν ὀσιώτατον πάπαν τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης Βιγίλιον νά ἔλθῃ νά συνεδριάσῃ μαζί μέ ἡμᾶς ἐπὶ τοῦ ἀνακινηθέντος θέματος τῶν Τριῶν Κεφαλαίων, ἐπειδὴ [ἐξἄκολουθοῦμεν νά] φρονοῦμεν, ὅτι καί ἐνδεδειγμένον εἶναι καί θεάρεστον νά ἔλθῃ – ἔστω καί τώρα – καί συνεδρεύων μέ ἡμᾶς νά διατυπώσει ἕνα – συμβαδίζοντα εἰς τὴν ὀρθὴν πίστιν – τύπον*» (1^η πράξη, § 8, Μελετίου, Μητροπολίτου Νικοπόλεως, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενική Σύνοδος, Εἰσαγωγή, Πρακτικά, Σχόλια*, Ἀθῆναι 1985, σ. 184-185).

αὐτὴ ὁ πάπας ἀντιμετωπιζόταν ὡς ἕνας ἀπὸ τοὺς πέντε πατριάρχες καὶ ὑπέκειτο στὴν αὐθεντία τῆς Συνόδου.

- v. Στὴν Πενθέκτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδο ἡ Ἐκκλησία ἐπαναλαμβάνει τὴν καταδίκη τοῦ πάπα Ὀνωρίου (στὸν 1^ο κανόνα) καὶ καταδικάζει ρητῶς ἡθὴ πού εἶχαν ἐπικρατήσει «ἐν τῇ Ρωμαίων Ἐκκλησίᾳ»: μεταξύ ἄλλων, τὴ γενικὴ ἀγαμία τοῦ κλήρου (μὲ τὸν 6^ο καὶ 13^ο κανόνα, στὸν ὁποῖο μνημονεύονται οἱ κανόνες ΚΑΡΘΑΓΕΝΗΣ-4 καὶ ΚΑΡΘΑΓΕΝΗΣ-34) καὶ τὴ νηστεία τοῦ Σαββάτου (μὲ τὸν 55^ο κανόνα, μὲ τὸν ὁποῖο ὑποχρεώνει «κρατεῖν καὶ ἐπὶ τῇ Ρωμαίων Ἐκκλησίᾳ ἀπαρασαλεύτως τὸν κανόνα», τὸν ὁποῖο αὐτὴ παραβίαζε)²³¹.

3. Ὁ ρόλος τοῦ Πάπα μετὰ τίς Οἰκουμενικὲς Συνόδους.

α. ΕΠΙΚΥΡΩΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ;

Ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ ἐκκλησιολογία ἀπαιτεῖ ἔγκριση τῶν ἀποφάσεων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀπὸ τὸν πάπα. Ὅμως μιὰ τέτοια ἀπαίτηση δὲν ἔχει κανένα νόημα, διότι **πουθενὰ στὴν κανονικὴ παράδοσή της α' χιλιετίας δὲν προβλέπεται ἐπικύρωση τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀπὸ κάποια ἄλλη αὐθεντία ἐκτὸς αὐτῆς**. Δὲν ὑπάρχει ἄλλη αὐθεντία ὑπερτέρα τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Ἀσφαλῶς, στὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους ἐπιδίωξη τῶν Πατέρων ἦταν ἡ **ὁμόφωνη ἔκφραση τῆς Καθολικῆς πίστεως**. Εἶναι ἀδιανόητη τυχὸν ψηφοφορία γιὰ τὴν ἀλήθεια. Ἡ διαδικασία ψηφοφορίας γιὰ θέματα πίστεως καὶ ἢ κατὰ πλειοψηφία ἔκφραση δόγματος εἶναι ἐκκλησιολογικῶς τουλάχιστον ἀπαράδεκτη γιὰ νὰ μὴν ποῦμε ὅτι ἐγγίζει τὰ ὅρια τῆς φαιδρότητος (ὅπως ἔγινε στὴν Α' Βατικανὴ μὲ τὸ παπικὸ ἀλάθητο)! Ἡ ἀρνήση ἀποδοχῆς τῆς ἀποφάσεως μιᾶς Οἰκουμενικῆς Συνόδου δὲν ἐπηρέαζε τὸ κῦρος τῆς Συνόδου, ἀλλὰ ἔθετε αὐτὸν πού τὴν ἀρνεῖτο ἐκτὸς ἐκκλησιαστικῆς κοινωρίας. Τότε ὁ κίνδυνος σχισμάτων ἦταν ἐπὶ θύραις.

Ἡ ἐπιδίωξη λοιπὸν ἐξασφάλισεως τῆς σύμφωνης γνώμης ἀπὸ τοὺς πάπες δὲ σημαίνει ἀναγνώριση καὶ ἰδιαιτέρου πρωτείου στὸν παπικὸ θρόνο, διότι **πάντοτε ἡ Ἐκκλησία ἐπεδίωκε τὴν ὁμοφωνία²³² τῶν Πατριαρχῶν – ὄχι μόνο τοῦ πάπα – πού ἦταν ἀπαραίτητη γιὰ τὴν ἀποτροπὴ σχισμάτων**. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἀναγνώριση τῶν ἀποφάσεων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀπὸ ὅλους τοὺς Πατριάρχες καὶ ἰδιαιτέρως ἀπὸ τὸν πρωτόθρονο τῆς «μεγίστης Ρώμης», τὸν «Πατριάρχη τῆς Δύσεως», ἔθεωρεῖτο ἀναγκαία, **ὄχι βέβαια γιὰ τὴν κατοχύρωση τῆς ἀλήθειας τῶν ἀποφάσεων, ἀλλὰ γιὰ τὴ διαφύλαξη τῆς ἐνότητος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας²³³**. Ἡ μέριμνα αὐτὴ δὲν

²³¹ Π. Χριστινάκης, «Ἱεροὶ Κανόνες-Φώτιος-Σχίσμα τοῦ 867», Ἐκκλησία, τ. 82(2005), 113-114.

²³² «Ἡ ἀρχὴ τῆς πλειοψηφίας, ἢ ὁποῖα ἰσχύει εἰς τὸ κοσμικὸν δίκαιον τῶν δημοκρατικῶν καθεστώτων κινδυνεύει νὰ μεταβάλει τὸν συνοδικὸν θεσμόν εἰς καθαρῶς νομικὸν θεσμόν, διὸ καὶ εἰς τὰς συνόδους τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας δὲν ἐφηρμόζετο, παρὰ μόνον ὅταν ἐντατικαὶ προσπάθειαι ὁμοφωνίας ἀπεδεικνύοντο ἄκαρποι» (Γ. Ζηζιούλας, «Ὁ συνοδικὸς Θεσμός, ἱστορικὰ, ἐκκλησιολογικὰ καὶ κανονικὰ προβλήματα», στό Τιμητικὸ ἀφιέρωμα εἰς τὸν Μητροπολίτην Κίτρον Βαρνάβαν, Ἀθῆναι 1980, σ. 176).

²³³ Σημειώνει ὁ Μ. Βασίλειος πρὸς τοὺς Δυτικούς: «Ὁ μὲν γὰρ παρ' ἡμῶν λόγος ὑποπτὸς ἐστὶ τοῖς πολλοῖς, ὡς τάχα διὰ τινὰς ἰδιωτικὰς φιλονικίας πρὸς ἀλλήλους ἐλομένων· ὑμεῖς δὲ ὅσον μακρὰν αὐτῶν ἀπωκισμένοι τυγχάνετε, τοσοῦτω πλέον παρὰ τοῖς λαοῖς τὸ ἀξιόπιστον ἔχετε, πρὸς τῷ καὶ τὴν παρὰ Θεοῦ χάριν συναίρεσθε ὑμῖν εἰς τὴν ὑπὲρ τῶν καταπονουμένων ἐπιμέλειαν. Ἐὰν δὲ καὶ συμφώνως πλείονες ὁμοῦ τὰ αὐτὰ δογματίσητε, δῆλον ὅτι τὸ πλῆθος τῶν δογματισάντων

περιοριζόταν μόνο στὸν Ἐπίσκοπο Ρώμης, διότι ἡ διαφωνία καὶ τοῦ τελευταίου Πατριάρχου στὴν τάξη τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν δημιουργοῦσε τὸ ἴδιο ἐκκλησιαστικὸ πρόβλημα, τὸ ὁποῖο δημιουργοῦσε καὶ ἡ διαφωνία ὁποιουδήποτε ἄλλου Πατριάρχη. Ἔτσι, στὴν Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο «ἡ ἀντίδραση τοῦ Ἀντιοχείας Ἰωάννου εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς ὁδήγησε σὲ μακρὰ διαδικασία γιὰ τὴν ἐπίτευξη ὁμοφώνου δογματικῆς ἀποφάσεως, ἣτις καὶ ἐπιτεύχθη διὰ τοῦ Ὄρου τῶν Διαλλαγῶν τοῦ Θεοδωρήτου Κύρου»²³⁴, ἐνῶ σοβαρὸ ἐκκλησιαστικὸ πρόβλημα προκάλεσε ἡ «περίπτωση τῆς ὀξύτατης διαφωνίας τοῦ πατριάρχη Ἱεροσολύμων Σωφρονίου πρὸς τὴ μονοθελητικὴ πολιτικὴ τοῦ αὐτοκράτορα Ἡρακλείου Α', παρὰ τὴν καιρικὴ συμφωνία στὸ σχετικὸ διάταγμα («Ἐκθεσις») τῶν Πατριαρχῶν τῆς Πρεσβυτέρας καὶ Νέας Ρώμης».²³⁵ Μὲ ἄλλα λόγια «ἡ ἐκπροσώπηση ἢ ἡ συναίνεση (στὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους) ἦταν κοινὴ ὑποχρέωση ὅλων τῶν Πατριαρχικῶν θρόνων καὶ ὄχι εἰδικὸ προνόμιο τοῦ παπικοῦ θρόνου».²³⁶

Ὁ ρόλος λοιπὸν τοῦ πάπα ἦταν σημαντικὸς ὄχι στὴν ἐπικύρωση τῶν ἀποφάσεων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἀλλὰ στὴ διαφύλαξη τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας. Ἀσφαλῶς, ἡ ὑπὸ τοῦ πάπα ἀναγνώριση τῆς οἰκουμενικότητος μίας Συνόδου ἦταν ἄκρως ἐπιθυμητή. πῶς θὰ μπορούσε ἄλλωστε νὰ ἦταν ἀδιάφορη ἡ Ἐκκλησία στὴν ἄρνηση τοῦ «Πατριάρχου τῆς Δύσεως», τῆς μεγαλυτέρας ἀπὸ ἀπόψεως ἐκτάσεως Τοπικῆς Ἐκκλησίας; Παρὰ ταῦτα, ὑπῆρχαν ἀποφάσεις Οἰκουμενικῶν Συνόδων οἱ ὁποῖες ἂν καὶ δὲν ἔγιναν ἀποδεκτὲς ἀπὸ τὸν πάπα, οὐδόπως μειώθηκε ἡ οἰκουμενικὴ τους ἰσχὺς. Ὑπῆρχαν ἀκόμα καὶ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι οἱ ὁποῖες ἂν καὶ δὲν εἶχαν γίνῃ ἀποδεκτὲς ἀπὸ τὸν πάπα, ἐν τούτοις εἶχε ἀναγνωριστῆ ἡ οἰκουμενικότητά τους ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση καὶ στὴ συνέχεια συμμορφώθηκε καὶ ὁ πάπας καὶ τὶς ἀπεδέχθη καὶ αὐτὸς ὡς Οἰκουμενικὲς. Οἱ Β'²³⁷, Ε'²³⁸, καὶ Πενθέκτη²³⁹ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι εἶχαν ἀναγνωριστῆ ὡς Οἰκουμενικὲς πρὸ τῆς παπικῆς ἀποδοχῆς, ἡ ὁποία ἀκολούθησε.

ἀναντίρρητον πᾶσι τὴν παραδοχὴν κατασκευάσει τοῦ δόγματος», Μ. Βασιλείου, Ἐπιστολὴ «τοῖς Δυτικοῖς», 263, 2.

²³⁴ Βλ. Φειδά, Ἰουστινιανὸς καὶ πενταρχία, Ἀθῆναι 1968, σ.14, 22, βλ. ἀναλυτικότερα Ε.

Χριστινάκη-Γλάρου, Τὸ Βιβλίον τοῦ Ἡρακλείου καὶ ἡ καταδικὴ τοῦ Νεστορίου, ἔκδ. Γρηγόρη, Ἀθῆναι 2009.

²³⁵ Βλ. Φειδά, Βυζάντιο, Ἀθῆναι 1990³, σ. 295, 299.

²³⁶ Βλ. Φειδά, «Ἡ αὐθεντία τοῦ Πρώτου καὶ ὁ συνοδικὸς θεσμὸς στὴν περίοδο τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων», Ἐπίσκεψις, τ. 709(2010), σ. 17.

²³⁷ Ἡ Δύση καθυστέρησε νὰ ἀποδεχθῆ τὴν οἰκουμενικότητα τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐξ αἰτίας τοῦ Β-3. (V.Monachino S.I., Genesi storica del Canone di Chalcedonia, Gregorianum, τ. 33(1925), σ. 270-271). Ἡ Ρώμη ἐνοχλήθηκε ἀπὸ τὸ κύρος τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, χωρὶς ὅμως ὁ πάπας Δάμασος νὰ τὸ ἐκφράσει ῥητῶς «καὶ ἀνέλαβε τὴν πρωτοβουλία νὰ συγκαλέσει “μεγίστην αὐτόθι σύνοδον”, ἀσφαλῶς διὰ νὰ «ὑπερφαλαγγίση» τὴν Σύνοδον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὴν ἐκ ταύτης προβολὴν τῆς Ἀνατολῆς ὑπὲρ τὴν Δύσιν καὶ τὴν προώθησιν τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Κωνσταντινουπόλεως παραλλήλως πρὸς τὸν τῆς Ρώμης» (Χρ. Κωνσταντινίδου, «Αἱ ἱστορικο-δογματικαὶ προϋποθέσεις τῆς οἰκουμενικότητος τῆς Ἁγίας Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου», Θεολογία, τ. 52(1981), σ. 711). Οἱ πατέρες τῆς Συνόδου ὅμως «πεπεισμένοι, ὅτι οὐδὲν νεώτερον ὑπῆρχε νὰ λεχθῆ ἢ προστεθῆ εἰς τὰ ἐνταῦθα ὀρισθέντα καὶ θεσπιθέντα, ἐν πλήρει δὲ συνειδήσει, ὅτι ἡ ἐαυτῶν σύνοδος ἦτο ἤδη καθ' ἑαυτὴν «μεγίστη» καὶ διὰ καὶ «οἰκουμενικὴ», ὡς ἀδιστακτῶς αὐτοὶ ἀποκαλοῦν αὐτὴν εἰς τὴν ἀπαντητικὴν ἐπιστολὴν των, ἠρνήθησαν, μὲ ὅλην τὴν ἀπαιτουμένην λεπτότητα καὶ μὲ τὴν προβλεπομένην τυπικὴν ὄσον καὶ οὐσιαστικὴν δικαιολόγησιν τῆς ἀρνήσεως των, ἠρνήθησαν νὰ παραστῶσιν» (αὐτόθι). Εἶναι σημαντικὸ «αὐτὸ τοῦτο τὸ γεγονός τῆς ἀρνήσεως τῶν Πατέρων τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου νὰ

β. ΕΠΙΚΥΡΩΣΗ ΤΩΝ Ι. ΚΑΝΟΝΩΝ ;

Πολὺ ὀρθὰ ἔχει ἐπισημανθεῖ ὅτι «ἅπαξ καὶ μία σύνοδος ἀναγνωριστεῖ ὡς Οἰκουμενική, τότε αὐτομάτως καὶ ἀναγκαίως ἀναγνωρίζεται καὶ ἡ οἰκουμενικότητα τῶν ἰ. Κανόνων τῆς καὶ ἡ αὐθεντικότητα τοῦς καὶ ἡ ὀρθότητα τοῦς. Ἀλλιῶς καὶ ἡ ἐν λόγῳ σύνοδος δὲν θὰ ἦταν ἀλαθῆτη καὶ ἐπομένως οὔτε οἰκουμενική, οὔτε ὀρθοδόξη. Σχετικῶς ὁ καθηγητῆς Ἰ. Καρμίρης ἔγραφε : “Ἡ ἀποδοχὴ συνόδου τινὸς ὡς Οἰκουμενικῆς συνεπάγεται τὴν ἀποδοχὴν αὐτῆς ὡς ἀλαθῆτου”». ²⁴⁰ Συνεπῶς, **τὸ σύνολο τῶν ἀποφάσεων μίας Οἰκουμενικῆς Συνόδου (σὲ δογματικὸ καὶ κανονικὸ ἐπίπεδο) ἀποτελεῖ τὴν ἔκφραση τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοσυνειδησίας.** Αὐτὴ ἦταν ἡ πάγια θεολογικὴ προσέγγιση τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ αὐτὸ γιατί **οἱ κανόνες τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων θεωροῦνται ὡς «ἐξ ἑνὸς γὰρ ἅπαντες καὶ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος ἀυγασθέντες» (Ζ-1), διότι οἱ Πατέρες τῶν Συνόδων «θεία ἐπινεύσει ὁμοθυμαδὸν συνελθόντες ... κανόνας ἐξέδωκαν ἐπὶ κατορθώσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων»,** ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἄγ. Ταράσιος γιὰ τὴν Πενθέκτη ²⁴¹.

Ἡ ἐπιχειρηματολογία τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν ὅτι ὀρισμένοι κανόνες Οἰκουμενικῶν Συνόδων δὲν ἔχουν ἐγκριθεῖ ἀπὸ τὸν Πάπα καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν τὸν δεσμεύουν δὲν εὐσταθεῖ, διότι **οἱ ἀποφάσεις τῶν Οἰκ. Συνόδων δὲν εἶναι συμβάσεις οἱ ὁποῖες εἶναι**

μετάσχωσιν ἄλλης συνόδου ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος. Ἐθεώρουν τὴν Σύνοδον τῶν αὐτάρκη καὶ ἔχουσαν εὐρύτερον κῦρος δι’ ὀλόκληρον τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἄρα καὶ διὰ τὴν Δύσιν ... Οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει ὅτι ἡ τοιαύτη ἀπόδοσις τοῦ χαρακτηρισμοῦ «οἰκουμενική» εἰς τὴν Σύνοδον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Πατέρων αὐτῆς, εἶναι περίπτωσις σπανία, ἂν μὴ καὶ μοναδική. Μαρτυρεῖ δὲ ἐξ αὐτῆς τὴν πλήρη αὐτοσυνειδησίαν τούτων περὶ τῆς οἰκουμενικότητος τοῦ σώματος ὅπερ εἶχον ἀπαρτήσῃ καὶ ἤδη ἐκπροσώπουν ... παρὰ τὰ ὑπάρχοντα περιοριστικὰ τινὰ τῆς οἰκουμενικότητος ταύτης δεδομένα γεωγραφικῶς, ἀριθμητικῶς κλπ» (Χρ. Κωνσταντινίδου, ἐνθ’ ἄνωτ. σ. 712). Ἀργότερα οἱ πάπες Φήλιξ Γ' (483-492), καὶ Γελάσιος Α' (492-496) ἀρνήθησαν νὰ τὴν χαρακτηρίσουν Οἰκουμενική, ἐνῶ οἱ πάπες Βιγίλιος (538-555), Πελάγιος Α' (555-560) καὶ Γρηγόριος Α' (590-604) ἀναγνωρίζουν τὸ κῦρος καὶ τὴν οἰκουμενικότητα τῆς. «Ἀπὸ τοῦ 6^{ου} αἰ. καὶ ἐξῆς δὲν ἀμφισβητεῖται ἐν Δύσει ἡ οἰκουμενικότης τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἡ πλήρης ἀναγνώρισις τῆς ὁποίας, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ 3^{ου} κανόνος αὐτῆς ὡς γνησίου, ἐγένετο ὑπὸ τῆς Δ' ἐν Λατερανῶ Συνόδου, τοῦ ἔτους 1215, ἴσως διότι εἶχε δημιουργηθεῖ ἐν τῷ μεταξὺ ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ Λατινικὸν Κράτος καὶ τὸ Λατινικὸν Πατριαρχεῖον, ὁ δὲ 3^{ος} Κανὼν τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὠφέλει τότε τὴν ὅλην ὑπόθεσιν» (Χρ. Κωνσταντινίδου, ἐνθ’ ἄνωτ. σ. 721).

²³⁸ Ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος αὐτοχαρακτηρίστηκε ὡς Οἰκουμενικὴ παρὰ τὴν ἔντονη διαφωνία γιὰ τὴ σύγκλισή τῆς καὶ τὴν ἀπουσία τοῦ πάπα Βιγιλίου. Καὶ ἀργότερα, ἐνῶ ἔγινε ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὸν πάπα Βιγίλιο, «ὁ πάπας Πελάγιος Α' (555-561 μΧ), διάδοχος τοῦ Βιγιλίου, κατὰ τὴν ἐνθρόνισή του διεκήρυξε τὴν εὐλάβειά του πρὸς τοὺς «μακαρίους Ὁρθοδόξους ἐπισκόπους Θεοδώρητον καὶ Ἰβαν», τοὺς ὁποίους καταδίκασε ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ καὶ ... «τοὺς συναριθμῆι μεταξὺ τῶν μεγάλων ὀρθοδόξων ἁγίων Πατέρων. Ἔτσι δι’ ἕν χρονικὸν διάστημα ἡ Ῥώμη καὶ οἱ πάπαι τῆς τελοῦν ὑπὸ τὰ ἐπιτίμια τῆς Ε' Συνόδου» (555-579 μΧ)» (Μελετίου, Μητροπολίτου Νικοπόλεως, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, Εἰσαγωγή, Πρακτικά, Σχόλια*, Ἀθήναι 1985, σ. 130)

²³⁹ Βλ. Φειδά, «Ἡ οἰκουμενικότητα τῆς Πενθέκτης ἐν Τρούλλῳ Συνόδου», Ἐπίσκεψις, τ.486(1992), σ. 20.

²⁴⁰ Π. Μπούμη, «Ἡ οἰκουμενικότητα μιᾶς Συνόδου καὶ συγκεκριμένως τῆς ἐν Τρούλλῳ ἡ Πενθέκτης», Θεολογία τ. 80(2009), σ. 61

²⁴¹ 6^η πράξη τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (Πρακτικά τ. Γ' σ. 280, 330).

δεσμευτικές μόνο στο μέτρο που τα μέρη έχουν συμβληθεί δια της υπογραφής τους. Είναι απολύτως έγκυρες και εν ισχύει εν συνόλω, ανεξάρτητα αν είναι άρεστες ή όχι. Η μακροαίωνα πράξη της Έκκλησίας αυτό έχει αποδείξει. Συνεπώς δεν έχει κανένα νόημα ή δήθεν επικύρωση των κανόνων των Οικουμενικών Συνόδων από κάποια άλλη αυθεντία εκτός αυτής. Δεν υπάρχει άλλη αυθεντία υπερέτρα της Οικουμενικής Συνόδου. Η άρνηση αποδοχής αποφάσεως Οικουμενικής Συνόδου επισύρει κανονικά επιτίμια, όπως στην Ε' Οικουμενική, τα οποία για λόγους οικονομίας ή Έκκλησία μπορεί να μην επιβάλλει άμεσα, προσβλέποντας στην επιστροφή του παρεκτροπομένου στην κανονική τάξη.

Υπό αυτό το πρίσμα οι επιφυλάξεις που εξέφρασαν οι παπικοί λεγάτοι στην Δ' Οικουμενική Σύνοδο²⁴² και άκολούθως ο πάπας Λέων Α' και ενίοτε επαναλαμβάνονται ακόμα και σήμερα για τον Β-3 και τον Δ-28 δεν έχουν κανένα νόημα και καμία θεολογική και κανονική βαρύτητα.

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι στις Οικουμενικές Συνόδους όταν τίθενται θέματα πίστεως και εκκλησιαστικής τάξεως τότε, παρά τον σεβασμό στην πρωτόθρονη Έκκλησία της Ρώμης και τον Επίσκοπό της, οι Οικουμενικές Σύνοδοι αποφαίνονται ρητώς και κατηγορηματικώς - και εάν παραστεί ανάγκη έρχονται σε ρήξη ακόμα και με τον Ρώμη, αλλά και με όποιονδήποτε Πατριάρχη - χωρίς να αφήνουν καμία δυνατότητα άλλης έρμηνείας. Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά είναι τα όσα αναφέρει ο Όρος της Ε' Οικουμενικής Συνόδου σε ευθεία αναφορά με τη στάση του Πάπα Βιγιλίου. Αφού μνημονεύει της Αποστολικής Συνόδου συνεχίζει λέγοντας : *«Ωσαύτως και οι άγιοι Πατέρες, οι οποίοι κατά διαφόρους εποχάς συνήλθον εις τας τέσσαρας άγιας Συνόδους, άκολουθούντες τα παλαιά πρότυπα διετύπωσαν από κοινού εις ένα σαφές θέσπισμά τους τα περί των αίρέσεων και των (θεολογικών) προβλημάτων. Και πράγματι· κατά τας κοινάς συνδιασκέψεις το φως της άληθείας διαλύει τα σκότη του ψεύδους, άφού εκεί τίθενται υπό κρίσιν τα έξ έκάτερου μέρους προτεινόμενα προς συζήτησιν. Διότι εις τα ζητήματα πίστεως κανείς δεν έχει το δικαίωμα να προδικάσει κάτι δια λογαρισμό του συνόλου της Έκκλησίας καθ' όσον όλοι μας έχομεν την ανάγκη του πλησίον μας»* (πράξη 8^η § 4, 3-5)²⁴³. Δεν θα ήταν υπερβολικό να λέγαμε ότι το Άγιο Πνεύμα στην Ε' Οικουμενική Σύνοδο προείδε την εξέλιξη της Δύσεως και κατεδίκασε τον παπικό θεσμό εν τη γενέσει του. Ο πάπας αντιμετώπιστηκε ως ένας από τους πέντε πατριάρχες και υποχρεώθηκε έτσι να συμμορφωθεί και να πολιτευτεί υπακούοντας απολύτως. Η σύνοδος εν Αγίω Πνεύματι έδογμάτισε ότι *«κανένας δεν έχει το δικαίωμα να υπαγορεύει στην Έκκλησία το περιεχόμενο της πίστεως της· ότι του άλαθήτου της Έκκλησίας φορεύς δεν είναι πρόσωπον, αλλά σύνοδος επισκόπων· και ότι ο πάπας δογματίζων μόνος του πλανάται εις τα σκότη του ψεύδους»*²⁴⁴.

²⁴² Mansi 7, 441.

²⁴³ Μελετίου, Μητροπολίτου Νικοπόλεως, *Η Πέμπτη Οικουμενική Σύνοδος, Εισαγωγή, Πρακτικά, Σχόλια*, Αθήναι 1985, σ. 571-572

²⁴⁴ Μελετίου, Μητροπολίτου Νικοπόλεως, *Η Πέμπτη Οικουμενική Σύνοδος, Εισαγωγή, Πρακτικά, Σχόλια*, Αθήναι 1985, σ. 135

ΕΠΙΛΕΓΟΜΕΝΑ

ΤΟ “ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ”

(Κύπρος 2009 – Βιέννη 2010)

Ἡ κανονικὴ παράδοση τῆς Μίας, Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς α' χιλιετίας εἶναι σαφῆς καὶ κατηγορηματικὴ : μὲ κανένα τρόπο δὲ μπορεῖ νὰ δικαιολογήσει τὸ πρωτεῖο τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης, ὅπως ἀναπτύχθηκε καὶ θεσμοθετήθηκε ὡς δόγμα πίστεως στὴ β' χιλιετία. Δὲν μπορεῖ νὰ βρεθεῖ κανένα ἔρεισμα στὴν κανονικὴ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ · εἶναι ἐντελῶς ἀσυμβίβαστοι οἱ ἱεροὶ κανόνες τῶν **Οἰκουμενικῶν Συνόδων μὲ τὴν παπικὴ ἐκκλησιολογία, ὅποια λεκτικὴ ἀναδιατύπωση καὶ ἂν τῆς δοθεῖ, σὲ ὅποιαδήποτε μορφή καὶ ἂν παρουσιαστεῖ !**

Μὲ ἓνα μόνο τρόπο μπορεῖ νὰ παρακάμψουμε τὸ σκόπελο τῶν ἱερῶν Κανόνων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων: **Νὰ τοὺς καταργήσουμε**, ἢ ἐπὶ τὸ «κομψότερον», νὰ τοὺς ... «ὑπερβοῦμε» καὶ στὴ θέση τους νὰ συντάξουμε ἄλλους προσαρμοσμένους στὶς σύγχρονες ἐπιθυμίες καὶ σχεδιασμοὺς μας ! Αὐτὸ τὸ ἔκανε μὲ ἐξαιρετικὴ «συνέπεια» ἡ Ρωμαϊκὴ Ἔδρα : **οὐδεμία ἀναφορὰ στὸ κανονικὸ δίκαιο τῆς α' χιλιετίας**. Ὡσὰν νὰ μὴν ὑπῆρξε ποτὲ ! Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο πολιτεύτηκε στὴν Α' καὶ Β' Βατικανὴ Σύνοδο, μὲ αὐτὸ τὸ σκεπτικὸ συνέταξε τὸν «*Κώδικα Λατινικοῦ Δικαίου*», ἔτσι ἀπεφάνθη στὴν ἐπίσημη «*Κατήχηση τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας*» ! Ἔνα ἀπομένει νὰ κατορθώσει πλέον : **νὰ γίνῃ τὸ ἴδιο καὶ στὸν ἐπίσημο Θεολογικὸ Διάλογο μὲ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία.**

Στὴν Κύπρο (16-23.10.09) τέθηκε πρὸς συζήτηση καὶ ἔγκριση ἓνα κείμενο ποὺ συνέταξε ἡ Συντονιστικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Διαλόγου μὲ τίτλο «*Ὁ ρόλος τῶ ἐπισκόπου Ρώμης στὴν κοινωνία τῶν Ἐκκλησιῶν κατὰ τὴν πρώτη χιλιετία*» (Ἀγ. Νικόλαος Κρήτης 2008) («*Προσχέδιο τῆς Κρήτης*»). Καὶ αὐτὸ τὸ κείμενο σὲ αὐτὴ τὴ βάση κινεῖται : στὴν **περιφρόνηση τῶν I. Κανόνων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων** καὶ στὴν ἐξίσωσή τους μὲ μεμονωμένες γῶμες παπῶν ἢ ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ἢ μικρῶν τοπικῶν Συνόδων, ὅ ὅποιες οὐδέποτε ἔγιναν ἀποδεκτὲς ἀπὸ τὴν καθολικὴ ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση²⁴⁵ τῆς α' χιλιετίας !

Τὸ ὅτι εἰσάγεται πρὸς συζήτηση καὶ ἐπεξεργασία ἓνα τέτοιο Προσχέδιο εἶναι ἀσφαλῶς σημαντικὴ ἐπιτυχία τῆς «Ἀγίας Ἐδρας» ! Ἡ συλλογιστικὴ τοῦ Προσχεδίου εἶναι ὅτι στὴν Ἐκκλησία τῆς α' χιλιετίας (δηλ. πρὸ τοῦ Σχίσματος) δὲν ὑπῆρχε ἐνιαία ἀντιμετώπιση τῆς διδασκαλίας γιὰ τὸ Παπικὸ Πρωτεῖο στὴν Ἀνατολὴ καὶ στὴ Δύση, ἀλλὰ πίστευε ἢ κάθε πλευρὰ ὅ,τι νόμιζε ὡς σωστὸ καὶ παρ' ὅλα αὐτὰ εἴμαστε ἐνωμένοι (παραγρ. 15, 22, 32) ! Στὸ ὑπὸ συζήτηση καὶ ἔγκριση, λοιπόν, Προσχέδιο προτείνεται ἀκόμα καὶ στὰ σοβαρὰ θέματα πίστεως νὰ λειτουργήσῃ «*ἡ ἀρχὴ τῆς ποικιλίας ἐν τῇ ἐνότητι*» ὡς μοντέλο καὶ

²⁴⁵ Κατὰ τὸν Βικέντιο Λυρῖνου «*Catholicum est quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est*» (δηλ. Καθολικὴ πίστη τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὅ,τι παντοῦ, πάντοτε καὶ ὑπὸ πάντων ἐπιστεύθη) (Commonitorium 2,3) · πρβλ. «*τοῦτο τὸ κήρυγμα παρεληφθῆναι καὶ ταύτην τὴν πίστιν ἢ Ἐκκλησία, καίπερ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ διεσπαρμένη, ἐπιμελῶς φυλάσσει, ὡς ἓνα οἶκον οἰκοῦσα, καὶ ὁμοίως πιστεύει τούτοις, ὡς μίαν ψυχὴν καὶ τὴν αὐτὴν ἔχουσα καρδίαν, καὶ συμφώνως κηρύσσει καὶ παραδίδωσιν, ὡς ἐν στόμα κεκτημένη. Καὶ οὔτε αἱ ἐν Γερμανίαις ἰδρυμέναι ἐκκλησῖαι ἄλλως πεπιστεύκασιν ἢ ἄλλως παραδιδόασιν, οὔτε ἐν ταῖς Ἰβηρίαις, οὔτε ἐν Κέλταις, οὔτε κατὰ τὰς Ἀνατολάς, οὔτε ἐν Αἰγύπτῳ, οὔτε ἐν Λιβύῃ, οὔτε αἱ κατὰ τὰ μέσα τοῦ κόσμου ἰδρυμέναι*» (Εἰρηναίου, κατὰ αἰρέσεων, I, 10,2).

«ὡς πρότυπο γὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς πλήρους κοινωνίας » (παράγρ. 32) ! Δηλαδή, ἐκτὸς ἀπὸ ἓνα minimum συμφωνίας, ἡ κάθε Ἐκκλησία νὰ πιστεύει ἀκόμα καὶ σὲ **δογματικὰ θέματα ὅ,τι νομίζει ὡς σωστὸ καὶ ἐν τούτοις νὰ εἶμαστε ἐνωμένοι !** Εἶναι προφανές ὅτι δὲν ἔχουμε ἐνότητα «ἐν τῇ ἀληθείᾳ», ἀλλὰ ὑποταγὴ τῆς ἀλήθειας σὲ μία ἐξωτερικὴ, ἐπίπλαστη ἐνώση ! **Στὸ Προσχέδιο ἔχουμε τὴν οὐσιαστικὴ ἀποδοχὴ καὶ ἀπὸ τοὺς Ὁρθοδόξους τοῦ «περὶ Οἰκουμενισμοῦ Διατάγματος»²⁴⁶ τῆς Β' Βατικανῆς Συνόδου !**

Καὶ ἀσφαλῶς ἡ ἐπιχειρηματολογία τοῦ Προσχεδίου προσαρμόζεται σὲ αὐτὸ τὸ στόχο :

1. Ἀναφέρεται κατ' ἐπανάληψιν σὲ «Πέτρειο παράδοση, Πετρίνιο καταγωγή, Πετρίνιο ἰδέα, Πετρίνιο λειτούργημα, Πέτρειο διαδοχὴ» (πάρ. 13, 16, 17, 18), **καὶ** νὰ θεμελιώσῃ τὴν Παπικὴ θεώρηση τοῦ Πρωτείου. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ μνημονεύει ἀπόφαση Τοπικῆς Συνόδου στὴ Ρώμη (οἱ ἀποφάσεις τῆς ὁποίας ἔχουν ἐν τοῖς πράγμασι ἀκυρωθεῖ ἀπὸ Οἰκουμενικὲς Συνόδους καὶ ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ Ρώμη), τὶς ἀπόψεις ὀρισμένων Παπῶν καὶ τὶς πλαστὲς Ψευδο-Ἰσιδώρειες Διατάξεις (ἀναγνωρίζει τὴν πλαστότητά τους καὶ ὅμως τὶς ἀποδέχεται) ! Μὲ αὐτὴ τὴν ἐπιχειρηματολογία καὶ ἀποκρύπτοντας κανονικὲς διατάξεις τῶν ἀρχαίων Ἐκκλησιῶν τῆς Δύσεως προσπαθεῖ τὸ Προσχέδιο νὰ ἀποδείξει ὅτι, ὄχι ἀπλῶς κάποια πρόσωπα, ἀλλὰ ἐν συνόλῳ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία τῆς πρώτης χιλιετίας δεχόταν τὸ δόγμα περὶ Παπικοῦ Πρωτείου καὶ ἀντίστοιχα ἡ ἀντίληψη αὐτὴ ἦταν ἀνεκτὴ ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία !
2. Γιὰ νὰ ὀδηγηθοῦμε σὲ αὐτὸ τὸ συμπέρασμα, τὸ βάρος τῆς διαπιστώσεως τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν α' χιλιετία **δὲ δίδεται σὲ ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων.** Ἐπίσης, δὲν προσεγγίζεται μὲ τὴν πρέπουσα βαρύτητα ἡ σχετικὴ περὶ δικαιοδοσιῶν καὶ πρεσβειῶν τῶν Θρόνων διδασκαλία τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ἀποσιωπᾶται στὸ Προσχέδιο ὅτι οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι σὲ θέματα ποὺ ἔχουν ἀποφανθεῖ, **αὐτὲς καὶ μόνο αὐτὲς ἦταν καὶ εἶναι τὸ κριτήριον τῆς ἀληθοῦς ἐκκλησιαστικῆς διδασκαλίας.** Αὐτὲς καὶ μόνο αὐτὲς ἐξέφραζαν τὴν ἐνιαίαν ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση τῆς Μίας Ἐκκλησίας σὲ Ἀνατολὴ καὶ Δύση καὶ ἀσφαλῶς ἦταν ἀποδεκτὲς ἀπὸ ὀλόκληρη τὴν Ἐκκλησία, τὴν Ἀνατολικὴ καὶ Δυτικὴ κατὰ τὴν α' χιλιετία. Οἱ ἀναφορὲς στὴ διδασκαλία τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων στὸ Προσχέδιο εἶναι πολὺ λίγες καὶ τὸ

²⁴⁶ Στὸ «**Διάταγμα περὶ Οἰκουμενισμοῦ**» τῆς Β' Βατικανῆς Συνόδου διακηρύσσεται μεταξὺ ἄλλων : «Ἐκ τῶν πρώτων ἤδη αἰώνων, αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Ἀνατολῆς ἠκολούθησαν ἰδιαιτέρους κανόνας, θεσπισθέντας ὑπὸ τῶν Ἁγίων Πατέρων καὶ τῶν Συνόδων, καὶ δὴ καὶ τῶν Οἰκουμενικῶν. Ἐπειδὴ ἡ ποικιλία τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων δὲν ἀντιτίθεται, ὡς προελέχθη, εἰς τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας, ἔτι δὲ περισσότερο ἡ ποικιλία αὕτη ἀυξάνει τὴν καλλονὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ συμβάλλει ἰσχυρῶς εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς, ἡ Ἁγία Σύνοδος διακηρύττει, πρὸς ἄρσιν πάσης ἀμφιβολίας, ὅτι αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Ἀνατολῆς αἱ ὁποῖαι εἶναι μνήμονες τῆς ἀναγκαίας ἐνότητος τῆς ὅλης Ἐκκλησίας, διαθέτουν τὴν ἐξουσίαν νὰ κυβερνοῦν ἐαυτὰς συμφώνως πρὸς ἰδίους νόμους, ὡς πλέον ἀρμόζοντες εἰς τὸν χαρακτήρα τοῦ λαοῦ αὐτῶν καὶ ὡς πλέον καταλλήλους διὰ τὴν προαγωγὴν τοῦ συμφέροντος τῶν ψυχῶν. Ἡ τελεία τήρησις τῆς παραδεδομένης ταύτης ἀρχῆς, ἡ ὁποία δὲν ἐτηρήθη πάντοτε, εἶναι μία ἐκ τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων προϋποθέσεων πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἐνότητος. Ὅσα ἐλέχθησαν ἀνωτέρω περὶ τῆς ἐννόμου ποικιλίας ἐπιθυμοῦμε νὰ διακηρύξωμεν καὶ περὶ τῆς διαφόρου θεολογικῆς διατυπώσεως τῶν δογμάτων», «**Διάταγμα περὶ Οἰκουμενισμοῦ**», § 16-17, στὸ I. Μαραγκοῦ, *Οἰκουμενικὰ Α'*, Ἀθῆνα 1986², σ. 44-45.

σημαντικότερο, ιδιαίτερα υποβαθμισμένες. Ἐξισώνονται οἱ ἀποφάσεις τους μὲ τις προσωπικὲς γνώμες διαφόρων Παπῶν ἢ ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, οἱ ὁποῖες οὐδέποτε ἔγιναν ἀποδεκτὲς στὴν Ἐκκλησία τῆς α' χιλιετίας ! **Στὸ Προσχέδιο ὑποτιμᾶται συστηματικὰ τὸ οἰκουμενικὸ κύρος τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων** καὶ παρουσιάζονται ἐμμέσως πλὴν σαφῶς ὅτι ἀπηχοῦν τις ἀπόψεις καὶ ἐκφράζουν μόνο τὴν Ἀνατολὴ καὶ ὄχι τὴ Δύση.

3. Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα εἶναι ὁ υποβιβασμὸς τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου στὴν παράγρ. 16 τοῦ Προσχεδίου. Δὲν χαρακτηρίζεται ὡς «Οἰκουμενική», ἀλλὰ ὡς «*Σύνοδος τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ 381*», ἢ ὁποία ἀντιδιαστέλλεται μὲ «*Σύνοδος συγκληθεῖσα στὴ Ρώμη τὸ 382 ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Πάπα Δαμασίου*» ! **Στὸ Προσχέδιο οἱ ἀποφάσεις τῶν δύο Συνόδων παρουσιάζονται ὡς τῆς αὐτῆς τυπικῆς καὶ κανονικῆς ἰσχύος** : ἡ μὲν Σύνοδος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀφορᾷ μόνο στὴν Ἀνατολή, ἡ δὲ τῆς Ρώμης ἀφορᾷ ἀποκλειστικὰ στὴ Δύση ! Τὸ γεγονός ὅτι ἡ μὲν πρώτη εἶναι ἀποδεκτὴ ἀπὸ ὅλη τὴν Ἐκκλησία ὡς Οἰκουμενική, ἡ δὲ δευτέρα ὡς Τοπική (τῆς ὁποίας οἱ ἀποφάσεις ἔχουν πλήρως ἀναιρεθεῖ ἀπὸ Οἰκουμενικὲς Συνόδους) **ἔ** φαίνεται νὰ βαρύνει στὴν ἐξαγωγή τῶν συμπερασμάτων τοῦ Προσχεδίου.
4. Ἀσφαλῶς δὲν εἶναι τῆς παρούσης ὁ σχολιασμὸς ὀλοκλήρου τοῦ Προσχεδίου. Ἀξίζει ὅμως νὰ ἐπισημανθεῖ ὅτι **ἀποσιωπῶνται ἐντελῶς στὸ Προσχέδιο δύο καταλυτικὲς γιὰ τὸν παπικὸ θεσμὸ ἀποφάσεις Οἰκουμενικῶν Συνόδων** : ἡ **καταδίκη τοῦ πάπα Βιγιλίου** στὴν Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο καὶ στὴ συνέχεια ἡ πλήρης συμμόρφωσή του ἐμτὶς ἀποφάσεις τῆς καὶ ἡ **καταδίκη τοῦ πάπα Ὀνωρίου** στὴν Στ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο ὡς αἰρετικῶ ! Ὅταν λοιπὸν σαφεῖς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων οὔτε κἀν μνημονεύονται, ἢ ἀντιμετωπίζονται ὡς τῆς αὐτῆς ἰσχύος μὲ τις ἀπόψεις κάποιων Παπῶν ἢ καὶ τῶν πλαστῶν Ψευδο-Ἰσιδωρείων Διατάξεων πολὺ εὐκόλα καταλήγει στὰ συμπεράσματα που θέλει ἡ παπικὴ ἐκκλησιολογία !

Καὶ αὐτὰ μὲν περὶ τῶν σχεδιασμῶν τῆς «Ἀγίας Ἐδρας». Τὸ φοβερότερο ὅμως εἶναι ὅτι σὲ αὐτὸ τῆς τὸ σχεδιασμὸ ὑπάρχουν καὶ φωνῆς Ὁρθοδόξων πού «*συνευδοκοῦν τῇ ἀναιρέσει*» τῶν ἰ. κανόνων ! ²⁴⁷ Βέβαια ἀπὸ πλευρᾶς τοὺς ἔχουν ἓνα «δίκαιο» ! **γιατί ὅσο ἡ Ἐκκλησία μᾶς ἔχει σὲ ἰσχὺ καὶ σέβεται καὶ ἐφαρμόζει τοὺς Ἰ. Κανόνες τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρξει συμβιβασμὸς μὲ τὴ Ρώμη σὲ ὁποιαδήποτε «*νέα ἐνδεχόμενη ἐπανεξέταση καὶ ἐρμηνεία τοῦ δικαιοδοσιακοῦ πρωτείου τοῦ Πάπα*»²⁴⁸ !**

²⁴⁷ βλ. τὴν πρόταση γιὰ «*κωδικοποίηση*» τῶν ἱερῶν Κανόνων ὥστε «*διὰ τῆς κοινότητος ὅσο τὸ δυνατὸν περισσοτέρων ὄψεων τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βίου παρά τοῖς Ὁρθοδόξοις καὶ τοῖς Ρωμαιοκαθολικοῖς ἐπέρχεται μεγαλυτέρα προσέγγισις αὐτῶν καὶ διευκολύνεται τὸ ἔργο τῆς καταλλαγῆς καὶ τῆς ἐνότητος, τῆς ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν διακαῶς ἐπιθυμουμένης καὶ ἐπιδιωκομένης ... Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον καὶ διὰ τῆς ὡς ἄνω ὁδοῦ καὶ δι' ἄλλων καλεῖται νὰ διαδραματίσῃ σημαντικὸν ρόλον εἰς τὸν οἰκουμενικὸν διάλογον καὶ τὴν δι' αὐτοῦ μείωσιν τῆς ἀποστάσεως μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως*», Β. Ἀρχοντῶνη, *Περὶ τὴν κωδικοποίησιν τῶν Ἰ. Κανόνων καὶ τῶν κανονικῶν διατάξεων ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ*, ἔκδ. ΠΙΠΜ, Θεσσαλονίκη 1970, σ. 87.

²⁴⁸ Δ. Σαλάχας, Προοπτικὲς καὶ προβλήματα τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Καθολικῆς καὶ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἔκδ. Ἀδελφότητος Πνευματικοῦ Οἰκουμενισμοῦ, Ἀθήναι 1981, σ. 14,

“Όμως τὸ ἐρώτημα πού πρέπει νὰ ἀπαντήσουμε ἐμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι εἶναι : **Θέλουμε λοιπὸν νὰ σεβαστοῦμε τὴν παράδοσή μας, νὰ σεβαστοῦμε τὰ Πανορθόδοξως συμφωνηθέντα ;** Ἡ μήπως, χάριν μίας «συμφωνίας» καὶ «ένωσης», τὰ περιφρονοῦμε ὅλα αὐτὰ ; ἀλλὰ τότε ἡ ἔκβαση ἐνὸς τέτοιου διαλόγου εἶναι βεβαία : ὄχι μόνο πλήρης ἀποτυχία, ἀλλὰ θὰ συσσωρεύσει πολλή πικρία. Τὰ παραδείγματα τῆς Λυῶνος καὶ τῆς Φερράρας-Φλωρεντίας ἦταν τραγικὰ καὶ ὅπωςδήποτε παραδείγματα πρὸς ἀποφυγὴν !

Θὰ ἤθελα νὰ ὀλοκληρώσω μὲ δύο σκέψεις - προτάσεις τοῦ σημερινοῦ πάπα Βενεδίκτου XVI :

α. «Τὸ 1976 σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ συμπόσια τοῦ *Pro Oriente* στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Graz ὁ καθηγητὴς τῆς Δογματικῆς *Joseph Ratzinger* διετύπωσε μίαν πρόταση γιὰ τὴ λύση τοῦ ἐπίμαχου θεσμοῦ τῆς δικαιοδοσίας τῆς Ρώμης καὶ τῆς ἐνωσης τῶν Ἐκκλησιῶν, τῆς Καθολικῆς καὶ τῆς Ὀρθόδοξης. **“Ἡ ἐνότητα θὰ μπορούσε – εἶπε ὁ Ratzinger – νὰ ἐπιτευχθεῖ πάνω στὴ βάση ὅτι ἡ Ἀνατολή θὰ παραιτεῖτο ἀπὸ τὸ νὰ πολεμᾷ τὴ δυτικὴ ἐξέλιξη τῆς β' χιλιετίας ὡς αἰρετικὴ καὶ θὰ ἀναγνώριζε τὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία μὲ ἐκείνη τὴ μορφή ὡς νόμιμη καὶ ὀρθή ἀπὸ ἄποψη πίστεως, στὴν ὁποία ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία βρέθηκε μέσα ἀπὸ τὴν ἐξέλιξη τῆς β' χιλιετίας, ἐνῶ ἀντίστροφα ἡ Δύση θὰ ἀναγνώριζε τὴν Ἀνατολή ὡς νόμιμη καὶ ὀρθή στὴν πίστη σὲ ἐκείνη τὴ μορφή τὴν ὁποία αὐτὴ διατήρησε στὴν ἱστορία της”**»²⁴⁹!

Μὲ πολὺ πόνον ἀς ἐπιτραποῦν δυὸ διαπιστώσεις :

1. Ὅσοι διατείνονται ὅτι ὁ Παπισμὸς δὲν εἶναι αἴρεση θὰ πρέπει νὰ συνειδητοποιήσουν ὅτι συμμορφώνονται μὲ τὴν ἀνωτέρω παπικὴ πρόταση, ἔχοντας ἀπομακρυνθεῖ ἐντελῶς ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη πατερικὴ διδασκαλία καὶ γνώμη τῶν Ἁγίων, οἱ ὁποῖοι **ὁμοφώνως ἀποφαίνονται ὅτι ὁ Παπισμὸς εἶναι αἴρεση**²⁵⁰, καὶ

πρβλ. *Vasilios von Aristi, “Das Papsttum und die Zukunft der Ökumene”,* στὸ *Vasilios von Aristi, Das Papsamt: Dienst oder Hindernis für die Ökumene ?* Regensburg 1985, σ.σ. 170. Τὸ ὅτι ἡ Ρώμη ὅταν ὀμιλεῖ περὶ ἐπαναδιατυπώσεως τῶν παπικῶν δογμάτων περὶ πρωτείου δικαιοδοσίας καὶ ἀλαθῆτος δὲν ὀμιλεῖ γιὰ οὐσιαστικὴ κατάργηση καὶ ἐπιστροφή στὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση τῆς α' χιλιετίας, βλ. τὶς ἀπόψεις ἐγκρίτων Ῥωμαιοκαθολικῶν θεολόγων *Pottmeyer, K. Pahner, H.-J. Schulz* στὸ ἄρθρο τοῦ *Paul Wess*, στὸ *Vasilios von Aristi, Das Papsamt: Dienst oder Hindernis für die Ökumene ?* Regensburg 1985, σ.σ. 124-134.

²⁴⁹ Σύμφωνα μὲ μαρτυρία τοῦ καθηγητοῦ Ἀθ. Βλέτση στὴν ἐπιστημονικὴ ἡμερίδα πού διοργάνωσε ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ Θεσσαλονίκης μὲ θέμα «Ὁ θεολογικὸς Διάλογος μεταξὺ τῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ῥωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας» (Θεσσαλονίκη 20.5.2009), στὸ Ἀν. Γκοτσόπουλος, Ἡ συμπροσευχὴ μὲ αἰρετικούς, ἔκδ. Θεοδρομία, Θεσσαλονίκη 2009², σ. 235, *Joseph Cardinal Ratzinger, Principles of Catholic Theology*, στὸ Ἰ. Λότσιου, Ἡ σύνθεση Παγκοσμίου Πρωτείου καὶ συνοδικότητος στὸ Κείμενο τῆς Ῥαβέννας στὸν Θεολογικὸν Διάλογον Ὀρθόδοξων καὶ Ῥωμαιοκαθολικῶν, Βέροια 2009, σ. 122. Στὸ ἴδιο πνεῦμα εἶναι καὶ ἡ πρόταση τοῦ Μητροπολίτου (τότε) Ἑλβετίας κ. *Δαμασκηνοῦ* (*D. Papandreou, “Ein Beitrag zur Überwindung der Trennung zwischen der römisch-katholischen und der orthodoxen Kirche”* στὸ *Vasilios von Aristi, Das Papsamt: Dienst oder Hindernis für die Ökumene?* Regensburg 1985, σ.σ. 162, 166-167).

²⁵⁰ Ἀν. Γκοτσόπουλος, Ἡ συμπροσευχὴ μὲ αἰρετικούς, ἔκδ. Θεοδρομία, Θεσσαλονίκη 2009², σ. 33-46, Π. Σημάτη, Εἶναι αἴρεση ὁ Παπισμὸς, Τὶ λένε οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι καὶ οἱ Ἁγ. Πατέρες ; ἔκδ. Τῆνος.

2. Είναι ιδιαίτερα τραγικό μία ολόκληρη Τοπική Έκκλησία, ή μεγαλύτερη, ή ένδοξότερη και ευκλεέστερη της α' χιλιετίας, να έχει περιέλθει σε τέτοια σύγχυση, ώστε να θεωρεί θετική θεολογική εξέλιξη και πρόοδο τα όσα έχουν συντελεστεί στη β' χιλιετία αναφορικά με το παπικό πρωτείο,

- να θεωρεί ως θεολογική πρόοδο την άρνηση της θεόπνευστης, κανονικής, εκκλησιαστικής τάξεως και παραδόσεως των Οικουμενικών Συνόδων !
- να θεωρεί ως θεολογική πρόοδο το θεμελιωμένο πάνω στις πλαστογραφίες του ζοφερού Μεσαίωνα (την ψευδο-Κωνσταντίνειο Δωρεά και τις ψευδο-Ίσιδώρειες Διατάξεις) παπικό θεσμό !

Παρακαλώ, ας μην έκληφθει ή διαπίστωση αυτή ως έχθρική ή πολεμική κατά των Ρωμαιοκαθολικών, αλλά μόνο ως έκφραση θλίψεως και πόνου, αλλά ταυτόχρονα και ανησυχίας και έγρηγόρσεως για εμάς τους Όρθοδόξους.

β. Και η δεύτερη σκέψη του Πάπα Βενεδίκτου : *«ή Ρώμη δεν δύναται να απαιτήσει από την Ανατολή εις ότι αφορά εις το «πρωτεϊόν» περισσότερο εκείνου, το οποίο διετυπώθη και έφηρμόσθη κατά την διάρκεια της πρώτης χιλιετίας»*²⁵¹.

Ευχαριστούμε πολύ τον «Αγιώτατο» για την κατανόηση στην ... αδυναμία μας αυτή ! Τον διαβεβαιώνουμε ότι ούτε μπορούμε αλλά ούτε και επιθυμούμε να δεχθούμε και δεν θα δεχθούμε κάτι περισσότερο από ό,τι «διετυπώθη και έφηρμόσθη κατά την διάρκεια της πρώτης χιλιετίας». Αλλά, ας μάς επιτρέψει ο «Αγιώτατος», να δηλώσουμε και έμεις με τη σειρά μας ότι «και η Ανατολή δεν δύναται να άνεχθει από την Ρώμην εις ότι αφορά εις το «πρωτεϊόν» περισσότερο εκείνου, το οποίο διετυπώθη και έφηρμόσθη κατά την διάρκεια της πρώτης χιλιετίας». Και σε αυτό θα είμαστε, οφείλουμε να είμαστε, απολύτως κατηγορηματικοί !

Ευχαριστώ !

²⁵¹ Joserh Ratzinger, Die oekumenische Situation-Othodoxie, Katholizismus und reformation", Theologische Prinzipienlehre: Bausteine zur Funtamentaltheologie, έκδ. E.ewel, Munich 1982, σ. 209, του ίδιου Church, Ecumenism and Politics. New essays in Ecclesiology, έκδ. St. Paul Publications New York 1988, σ. 29-45

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'

Α' Σύνοδος Βατικανού

Constitutio dogmatica prima de ecclesia Christi «Pastor aeternus» ²⁵²

(Α' Δογματικός όρος περί τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ)

(18 Ιουλίου 1870)

Caput I.

De apostolici primatus in beato Petro institutione

(Περί τῆς ἀποστολικῆς θεσμοθετήσεως τοῦ πρωτείου στοῦ μακάριο Πέτρο)

Ἐὰν κάποιος λοιπόν πεῖ, ὅτι ὁ μακάριος ἀπόστολος Πέτρος δὲν ὀρίστηκε ἀπὸ τὸν Κύριο Χριστὸ ὡς πρῶτος ὄλων τῶν Ἀποστόλων καὶ ὄρατὴ κεφαλὴ ὀλοκληροῦ τῆς Ἐκκλησίας, εἴτε, πάλι (κάποιος πεῖ) γι' αὐτὸν (τὸν Πέτρο), ποὺ εἶναι τόσο τιμημένος, ὅτι δὲν ἔχει λάβει τὸ πρωτεῖο στὴ γνήσια καὶ μόνιμη δικαιοδοσία του ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστὸ ἄμεσα καὶ ἔμμεσα, **ἀνάθεμα**.

Caput II.

De perpetuitate primatus beati Petri in Romanis pontificibus.

(Περί τῆς ἀδιαλείπτου παρουσίας τοῦ πρωτείου τοῦ μακαρίου Πέτρου στοὺς Ρωμαίους Ποντίφηκες).

Ἐὰν κάποιος ἐπομένως πεῖ, ὅτι δὲν εἶναι θεσμοθετημένο ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Κύριο Χριστό, θεῖω δικαίω, ὥστε ὁ μακάριος Πέτρος νὰ ἔχει ἀδιαλείπτους διαδόχους ὡς πρὸς τὸ πρωτεῖο σὲ ὀλόκληρη τὴν Ἐκκλησία, εἴτε ὅτι ὁ Ρωμαῖος ποντίφηκας δὲν εἶναι διάδοχος τοῦ μακαρίου Πέτρου ὡς πρὸς τὸ ἴδιο τὸ πρωτεῖο, **ἀνάθεμα ἔστω**.

Caput III.

De vi et ratione primatus Romani Pontificis

(Περί τῆς ἰσχύος καὶ τῆς φύσεως τοῦ πρωτείου τοῦ Ρωμαίου Ποντίφηκα)

Ἐπειδὴ τὸ θεῖο δίκαιο τοῦ ἀποστολικοῦ πρωτείου θέτει το Ρωμαῖο ποντίφικα στὴν κορυφὴ τῆς Ἐκκλησίας, διδάσκουμε καὶ κηρύττουμε ἀκόμη ὅτι εἶναι ὑπέρτατος δικαστὴς τῶν πιστῶν καὶ ὅτι γιὰ ὄλα τὰ θέματα ποὺ ἄπτονται τῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας ἐπιτρέπεται νὰ γίνεῖ προσφυγὴ στὴν κρίση του. Ἡ κρίση τῆς Ἀποστολικῆς Ἐδρας, ἀπὸ τὴν ὀποία καμία ἐξουσία δὲν εἶναι ἀνώτερη, δὲν μπορεῖ νὰ ἀμφισβητηθεῖ ὑπὸ οὐδενός. Κανένας δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ κρίνει τις ἀποφάσεις της. Γι' αὐτό, ὅσοι ὑποστηρίζουν ὅτι μπορεῖ νὰ γίνεῖ προσφυγὴ κατὰ τῶν κρίσεών της στὴν Οἰκουμενικὴ Σύνοδο ὡς σὲ ἀνώτερη ἀπὸ τὸν πάπα ἐξουσία παρεκκλίνουν ἀπὸ τὴν ὁδὸ τῆς ἀλήθειας.

Ἐὰν λοιπόν κάποιος ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ ἐξουσία τοῦ Ρωμαίου ποντίφικα περιορίζεται στον ἔλεγχο καὶ στὴ διοίκηση καὶ ὅτι δὲν εἶναι πλήρης καὶ ὑπέρτατη ἐφ' ὀλης τῆς Ἐκκλησίας, ὄχι μόνο σὲ ὄ,τι ἀφορᾷ στὴν πίστη καὶ στὰ ἤθη, ἀλλὰ καὶ στὴν τάξη καὶ στὴ διακυβέρνηση ὀλόκληρης τῆς Ἐκκλησίας ἢ ἀκόμη ὅτι ἔχει τὸ πιὸ σημαντικὸ μέρος, ὄχι ὄμως καὶ στὴν πληρότητα τῆς ὑπέρτατης αὐτῆς ἐξουσίας ἢ ὅτι ἡ ἐξουσία του δὲν εἶναι

²⁵² Μετάφραση ἀπὸ τὸ λατινικὸ πρωτότυπο : Kl. Schatz, *Τὸ πρωτεῖο τοῦ πάπα*, μετφρ. Μ. Ροῦσσο-Μηλιδώνης, ἔκδ. Ροές Δοκίμια, 2005, σ. 266-267, Χρ. Παπαδοπούλου, *Τὸ Πρωτεῖον τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης*, Ἀθῆναι 1964, σ. 309-310, 310-313 καὶ φιλολόγου Κοσμᾶ Κούλη (Πάτρα).

τακτική (δηλαδή ὄχι ἐκχωρούμενη ἀλλὰ *ex officio*) ἐφ' ὅλων τῶν κληρικῶν καὶ τῶν πιστῶν, **ἀνάθεμα ἔστω.**

Caput IV.

De Romani pontificis infallibili magisterio

(Περὶ τοῦ ἀλάθητου ἀξιώματος τοῦ Ρωμαίου Ποντίφηκα)

Ὁ Ρωμαῖος ποντίφικας, ὅταν ὁμιλεῖ *ex cathedra*, ὅταν δηλαδή ἐκπληρώνοντας τὴν ἀποστολὴν ποιμένα καὶ διδασκάλου ὅλων τῶν χριστιανῶν, ὀρίζει, ἐπικαλούμενος τὴν ὑπέρτατη ἀποστολικὴ ἐξουσία του, ὅτι μία ἀλήθεια περὶ πίστεως ἢ περὶ ἡθῶν ὀφείλει νὰ γίνῃ δεκτὴ ἀπὸ ὅλη τὴν Ἐκκλησίαν, χαίρει, μὲ τὴν συμπαράστασιν ποὺ ὁ Θεὸς τοῦ ὑποσχέθηκε στὸ πρόσωπον τοῦ Ἁγίου Πέτρου, τοῦ ἀλάθητου, μὲ τὸ ὅποιο ὁ θεῖος Λυτρωτὴς προίκισε τὴν Ἐκκλησίαν του, ὅταν ὀρίζει τὶς ἐπὶ πίστεως καὶ τῶν ἡθῶν ἀλήθειες. Κατὰ συνέπειαν, οἱ ὀρισμοὶ αὐτοὶ τοῦ Ρωμαίου ποντίφικα εἶναι ἀλάθητοι ἀφ' ἑαυτῶν καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν συγκατάθεσιν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐὰν κάποιος, εἴθε ὁ Θεὸς νὰ ἀποτρέψῃ κάτι τέτοιο, ἀπὸ προκατάληψιν διανοηθεῖ νὰ ἀντισταθεῖ σὲ αὐτὴ τὴν δικήν μας ἀπόφασιν, **ἀνάθεμα ἔστω.**

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'

Β' Σύνοδος Βατικανού

«Δογματική Διάταξη περί Ἐκκλησίας»

«Lumen Gentium»²⁵³

22. Ὅπως ὁ Ἅγιος Πέτρος καὶ ἄλλοι Ἀπόστολοι, σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, ἀποτελοῦν ἓνα καὶ μόνον Ἀποστολικὸ Σύλλογο, ἔτσι καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης, διάδοχος τοῦ Πέτρου, μὲ τοὺς Ἐπισκόπους, διαδόχους τῶν Ἀποστόλων, συνδέονται μεταξύ τους. Ἡ πανάρχαια τάξη, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία οἱ Ἐπίσκοποι ὅλου του κόσμου ἐπικοινωνοῦσαν μεταξύ τους καὶ μὲ τὸν Ἐπίσκοπο Ρώμης, μὲ τὸν σύνδεσμο τῆς ἐνότητας, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης, ὅπως καὶ ἡ σύγκλιση Συνόδων, γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν μαζὶ τὰ σοβαρότερα προβλήματα καὶ νὰ βγάλουν ἀπόφαση μετὰ ἀπὸ ὠριμὴ σκέψη τῶν πολλῶν, μαρτυροῦν τὸ συλλογικὸ χαρακτήρα καὶ τὴ φύση τῆς Ἐπισκοπικῆς τάξης, πράγμα πού ἐπιβεβαιώνουν οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι, πού συγκλήθηκαν στοὺς περασμένους αἰῶνες. Τὸ ἴδιο φανερῶνει καὶ ἡ ἀρχαία παράδοση, νὰ καλοῦνται πολλοὶ Ἐπίσκοποι γιὰ τὴ χειροτονία τοῦ νέου ἐκλεγμένου στὴ διακονία τῆς ἀρχιερωσύνης. Μέλος τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Σώματος γίνεται κανεὶς μὲ τὴ μυστηριακὴ χειροτονία καὶ μὲ τὴν ἱεραρχικὴ κοινωνία μὲ τὴν Κεφαλὴ καὶ τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου.

Ἀλλὰ ὁ Σύλλογος ἢ τὸ Σῶμα τῶν Ἐπισκόπων, δὲν ἔχει ἐξουσία, ἂν δὲν βρῆται σὲ κοινωνία μὲ τὸν Ἐπίσκοπο Ρώμης, τὸ διάδοχο τοῦ Πέτρου καὶ κεφαλὴ τοῦ Συλλόγου, διότι παραμένει ἀκέραιη ἢ ἐξουσία τοῦ πρωτείου πάνω στοὺς ποιμένες καὶ τοὺς πιστοὺς. Πραγματικά, ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης μὲ τὸ ἀξίωμα του ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Χριστοῦ καὶ ποιμένας ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, ἔχει πλήρη, ὑπέρτατη καὶ παγκόσμια ἐξουσία μέσα στὴν Ἐκκλησία, τὴν ὁποία μπορεῖ πάντοτε νὰ ἐξασκεῖ. Ἀλλὰ καὶ ἡ τάξη τῶν Ἐπισκόπων, πού διαδέχεται τὸ Σύλλογο τῶν Ἀποστόλων στὸ διδακτικὸ καὶ ποιμαντικὸ του ρόλο καὶ ἡ ὁποία μάλιστα διακονεῖ στὴν ὑπόστασή της τὸ Ἀποστολικὸ Σῶμα, μαζὶ μὲ τὴν Κεφαλὴ της, τὸν Ἐπίσκοπο Ρώμης καὶ ποτὲ χωρὶς αὐτὴν τὴν Κεφαλὴ, εἶναι ἐπίσης φορέας τῆς ὑπέρτατης καὶ ὀλοκληρωτικῆς ἐξουσίας μέσα στὴν παγκόσμια Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ὅμως δὲν μπορεῖ νὰ ἐξασκηθεῖ χωρὶς τὴ σύμφωνη γνώμη τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης. Ὁ Κύριος ἔλαβε μόνον τὸν Σίμωνα σὰν πέτρα καὶ κλειδοῦχο τῆς Ἐκκλησίας, ὀρίζοντας τὸν ποιμένα ὅλου του ποιμνίου του. Εἶναι ὅμως γνωστὸ ὅτι τὸ ἀξίωμα πού δόθηκε στὸν Πέτρο, νὰ δένει καὶ νὰ λύνει μέσα στὴν Ἐκκλησία, δόθηκε ἐπίσης καὶ στὸ Σύλλογο τῶν Ἀποστόλων, ἐνωμένο μὲ τὴν Κεφαλὴ του. Ὁ Σύλλογος αὐτὸς σὰν σύνθεση πολλῶν, ἐκφράζει τὴν ποικιλία καὶ τὴν παγκοσμιότητα τοῦ Λαοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὴν συνάθροισή του κάτω ἀπὸ μία Κεφαλὴ, ἐκφράζει τὴν ἐνότητα τοῦ ποιμνίου τοῦ Χριστοῦ. Μέσα σ' αὐτὸν οἱ Ἐπίσκοποι, τηρώντας πιστὰ τὸ Πρωτεῖο καὶ τὴν ἀρχηγία τῆς Κεφαλῆς, ἐξασκοῦν τὴν ἐξουσία τους γιὰ τὸ καλὸ τῶν πιστῶν τους καὶ μάλιστα ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐνισχύει διαρκῶς τὴν ὀργανικὴ της δομὴ καὶ τὴν ὁμόνοιά της. Ἡ ὑπέρτατη ἐξουσία τοῦ Συλλόγου πάνω σ' ὅλη τὴν Ἐκκλησία, ἐξασκεῖται μ' ἐπίσημο τρόπο στὴν Οἰκουμενικὴ Σύνοδο. Ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἂν δὲν ἐπικυρωθεῖ ἢ τουλάχιστον ἂν δὲν γίνεῖ δεκτὴ ἀπὸ τὸν Διάδοχο τοῦ Πέτρου. Ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης ἔχει τὴν ἀρμοδιότητα νὰ συγκαλεῖ αὐτὲς τὶς Συνόδους, νὰ προεδρεύει σ' αὐτὲς καὶ νὰ τὶς ἐπικυρώνει. Ἡ ἴδια συλλογικὴ ἐξουσία μπορεῖ νὰ ἐξασκηθεῖ ἀπὸ τοὺς σκορπισμένους σ' ὅλον τὸν κόσμον ἐπισκόπους, μαζὶ μὲ τὸν Πάπα, ὅταν ἡ Κεφαλὴ τοῦ Συλλόγου τοὺς καλεῖ σὲ συλλογικὴ δραστηριότητα ἢ τουλάχιστον ἀναγνωρίζει ἢ ἐλεύθερα δέχεται τὴν κοινὴ ἐνέργεια τῶν Ἐπισκόπων, ὥστε νὰ προκύπτει μία ἀληθινὴ συλλογικὴ ἐνέργεια.

23. ... Ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης, σὰν διάδοχος τοῦ Πέτρου εἶναι ἡ διαρκὴς καὶ ὀρατὴ Ἀρχὴ καὶ τὸ θεμέλιο τῆς ἐνότητας τόσο τῶν Ἐπισκόπων, ὅσο καὶ τοῦ πλήθους πιστῶν... Χάρη στὴ θεία

²⁵³ Β' Σύνοδος Βατικανού, «Δογματικὴ Διάταξη Περί Ἐκκλησίας 1» (Lumen Gentium), μετφρ. Αθ. Ἀρμάου, Γραφεῖο Καλοῦ Τύπου, ἀχ. σ. 43-52

Πρόνοια συνέβηκε ὥστε διάφορες Ἐκκλησίες, ἰδρυμένες ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς διαδόχους τους, σὲ διάφορους τόπους, νὰ σχηματίσουν στὸ πέρασμα τῶν αἰῶνων διάφορες ὁμάδες, ὀργανικὰ ἐνωμένες μεταξύ τους. Διατηρώντας ἀμείωτη τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ τὴ μοναδικὴ θεία δομὴ τῆς παγκόσμιας Ἐκκλησίας, οἱ Ἐκκλησίες αὐτὲς ἔχουν τὴ δική τους ἐκκλησιαστικὴ τάξη, τὶς δικές τους λατρευτικὲς συνήθειες, τὴ δική τους θεολογικὴ καὶ πνευματικὴ κληρονομιά. Μερικὲς ἀπὸ αὐτὲς, ἰδιαίτερα οἱ παλαιῆς Πατριαρχικὲς Ἐκκλησίες, σὰν μητέρες στὴ πίστη, ἐγέννησαν σὰν θυγατέρες τους ἄλλες Ἐκκλησίες, μὲ τὶς ὁποῖες μένουν μέχρι σήμερα συνδεδεμένες μὲ ἓνα πιὸ στενὸ σύνδεσμο ἀγάπης στὴ μυστηριακὴ ζωὴ καὶ στὸν ἀμοιβαῖο σεβασμὸ τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν καθηκόντων. Ἡ ποικιλία αὐτῆ τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, πού τηροῦν τὴν ἐνότητα, ἀποδεικνύει πιὸ φανερὰ τὴν καθολικότητα τῆς ἀδιαίρετης Ἐκκλησίας. Ἔτσι καὶ οἱ Σύνοδοι τῆς Ἱεραρχίας μποροῦν σήμερα νὰ συμβάλουν μὲ πολλοὺς καὶ γόνιμους τρόπους, ὥστε ἡ συλλογικὴ ἀγάπη νὰ φτάνει στὴ συγκεκριμένη τῆς ἐφαρμογῆς.

24. ... Ἡ ἀνάθεση τῶν ἐπισκοπικῶν καθηκόντων (*missio canonica*) στοὺς ἐπισκόπους μπορεῖ νὰ γίνῃ μὲ τὶς κανονικὲς συνήθειες, πού δὲν ἔχουν ἀνακληθεῖ ἀπὸ τὴν ὑπέρτατη καὶ παγκόσμια ἐξουσία τῆς Ἐκκλησίας, εἴτε μὲ νόμους θεσπισμένους ἀπὸ τὴν ἴδια αὐτὴ ἐξουσία, ἢ ἀναγνωρισμένους ἀπὸ αὐτήν, εἴτε ἄμεσα ἀπὸ τὸν Διάδοχο τοῦ Πέτρου· ἂν αὐτὸς ἔχει ἀντίρρηση ἢ ἀρνεῖται τὴν ἀποστολικὴ κοινωνία, οἱ Ἐπίσκοποι δὲν μποροῦν νὰ γίνουν δεκτοὶ στὴν ἄσκηση τοῦ ἀξιώματός τους.

25. ... Ἀλλὰ τὸ θρησκευτικὸ αὐτὸ σεβασμὸ τῆς θέλησης καὶ τῆς διάνοιας τὸν χρωστοῦν ἰδιαίτερα στὴν αὐθεντικὴ διδασκαλία τοῦ Ἐπισκοποῦ Ρώμης, ἀκόμα καὶ ὅταν δὲν μιλεῖ σὰν ὑπέρτατη διδακτικὴ αὐθεντία (*ex Cathedra*) ἔτσι ὥστε νὰ ἀναγνωρίζεται μὲ σεβασμὸ ὁ πιὸ σημαντικὸς διδακτικὸς ρόλος, καὶ νὰ γίνονται εἰλικρινὰ δεκτὲς οἱ κρίσεις πού βγάζει, ἀνάλογα μὲ τὴ γνώμη του καὶ τὶς προθέσεις του, πού γίνονται γνωστὲς ἀπὸ τὸ εἶδος τῶν κειμένων, ἀπὸ τὴ συχνὴ ἐπανάληψη τῆς ἴδιας διδασκαλίας καὶ ἀπὸ τὸν τρόπο τῆς διατύπωσής της.

Ἄν καὶ οἱ Ἐπίσκοποι, χωριστὰ ὁ καθένας, δὲν ἔχουν τὸ προνόμιο τοῦ ἀλάθητου, ὅταν ὅμως, σκορπισμένοι στὸν κόσμον, ἀλλὰ ἐνωμένοι σὲ κοινωνία μεταξύ τους καὶ μὲ τὸν Διάδοχο τοῦ Πέτρου, στὴν αὐθεντικὴ διδασκαλία τους γύρω ἀπὸ θέματα πίστεως καὶ ἠθικῆς θεωροῦν ὁμόφωνα μία ὀρισμένη γνώμη σὰν ὀριστικὴ, τότε κηρύττουν ἀλάθητα τὴ Διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ. Τοῦτο εἶναι ἀκόμη πιὸ φανερό, ὅταν, συγκεντρωμένοι σὲ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, γίνονται δάσκαλοι καὶ κριτὲς στὴν πίστη καὶ στὴν ἠθικὴ, γιὰ ὅλη τὴν Ἐκκλησία, καὶ στοὺς ὀρισμοὺς τους ἀρμόζει ἡ ὑπακοὴ τῆς πίστεως.

Αὐτὸ τὸ ἀλάθητο, μὲ τὸ ὁποῖο ὁ θεῖος Λυτρωτὴς θέλησε ἐφοδιασμένη τὴν Ἐκκλησία του, ὅταν αὐτὴ καθορίζει τὴ διδασκαλία τῆς πίστεως καὶ τῆς ἠθικῆς, ἐπεκτείνεται τόσο ὅσο καὶ ἡ παρακαταθήκη τῆς θείας Ἀποκάλυψης, πού πρέπει νὰ φυλαχθεῖ μὲ ζῆλο καὶ πιστὰ νὰ ἐρμηνευεῖ. Αὐτὸ τὸ ἀλάθητο ἔχει ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης, κεφαλὴ τοῦ Συλλόγου τῶν Ἀποστόλων, χάρις στὸ ἀξίωμά του, ὅταν σὰν πρῶτος ποιμένας καὶ διδάσκαλος ὅλων τῶν πιστῶν, πού στηρίζει στὴν πίστη τοὺς ἀδερφοὺς του (βλ. Λουκ. 22, 32), διακηρύττει μὲ ὀριστικὴ πράξη μίαν διδασκαλία σχετικὴ μὲ τὴν πίστη καὶ τὴν ἠθικὴ. Γι' αὐτὸ οἱ ὀρισμοὶ του, ἀπὸ δικὸν τους χαρακτήρα καὶ ὄχι ἀπὸ συναίνεση τῆς Ἐκκλησίας, πολὺ σωστὰ ὀνομάζονται ἀμετάκλητοι, ἐπειδὴ γίνονται μὲ τὴν συμπαράσταση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πού ὁ Χριστὸς ὑποσχέθηκε στὸ πρόσωπο τοῦ Ἁγίου Πέτρου. Γι' αὐτὸ δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ τὴν ἐπικύρωση τῶν ἄλλων, οὔτε δέχονται ἔκκληση σὲ ἄλλο κριτήριον. Γιατί στὴν περίπτωσή αὐτὴ ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης διακηρύττει μίαν διδασκαλία ὄχι σὰν ἰδιωτικὸ πρόσωπο, ἀλλὰ σὰν κορυφαῖος δάσκαλος τῆς παγκόσμιας Ἐκκλησίας, ἐφοδιασμένος ἰδιαίτερα μὲ τὸ χάρισμα τοῦ ἀλάθητου τῆς Ἐκκλησίας, ἐρμηνεύει καὶ προστατεύει τὴ διδασκαλία τῆς καθολικῆς πίστεως. Τὸ ἀλάθητο, πού ὑποσχέθηκε ὁ Χριστὸς στὴν Ἐκκλησία, ὑπάρχει ἐπίσης καὶ στὸ Σῶμα τῶν Ἐπισκόπων, ὅταν αὐτοὶ μαζί μὲ τὸν Διάδοχο τοῦ Πέτρου, ἐξασκοῦν τὸ ὑψιστὸ διδακτικὸν τους ἀξίωμα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ'

Codex Juris Canonici (1983)²⁵⁴

ΜΕΡΟΣ Β'

ΙΕΡΑΡΧΙΚΗ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ 1^ο

Η ΑΝΩΤΑΤΗ ΑΥΘΕΝΤΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Ο ΡΩΜΑΙΟΣ ΠΟΝΤΙΦΙΚΑΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ

ΚΑΝΩΝ 330

Ακριβῶς ὅπως ὁ Ἅγιος Πέτρος καὶ οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι ἀποτελοῦν, σύμφωνα μὲ τὴν ἀπόφαση τοῦ Κυρίου, μοναδικὸ Κολέγιο, μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ὁ Ρωμαῖος Ποντίφικας, διάδοχος τοῦ Πέτρου καὶ οἱ Ἐπίσκοποι, διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων εἶναι ἐνωμένοι μεταξύ τους.

ΑΡΘΡΟ 1.

ΚΑΝΩΝ 331

Ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης, στὸν ὁποῖον παραμένει τὸ ἀξίωμα πὺ ἐδόθη μὲ ἰδιαίτερο τρόπο ἀπὸ τὸν Κύριο στὸν Πέτρο, τὸν πρῶτο τῶν Ἀποστόλων, καὶ τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ μεταβιβάζεται στοὺς διαδόχους του, εἶναι κεφαλὴ τοῦ Κολεγίου τῶν Ἀποστόλων, ὁ βικάριος τοῦ Χριστοῦ καὶ ποιμὴν τῆς Οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας σ' αὐτὴ τὴ γῆ. Ἔτσι, δυνάμει τοῦ ἀξιωματός του, ἀπολαμβάνει ἀνωτάτη, πλήρη, ἄμεση καὶ παγκόσμια κανονικὴ ἐξουσία στὴν Ἐκκλησία, πὺ μπορεῖ πάντα ἐλεύθερα νὰ ἀσκεῖ.

ΚΑΝΩΝ 332

1. Ο Ρωμαῖος Ποντίφικας ἔχει καὶ ἀνωτάτη ἐξουσία στὴν Ἐκκλησία λόγω τῆς νομίμου ἐκλογῆς πὺ ἐγίνε ἀποδεκτὴ ἀπ' αὐτόν, μαζὶ μὲ τὴν εἰς Ἐπίσκοπον χειροτονία. Ἔτσι, κάποιος πὺ ἐξελέγη στὸ Ὑπέρτατο Ποντιφικικὸ Ἀξίωμα καὶ εἶναι ἤδη Ἐπίσκοπος ἀποκτᾶ αὐτὴ τὴν ἴδια δύναμη ἀπὸ τὴ στιγμή πὺ ἀποδέχεται τὴν ἐκλογή του στὸ ἀνώτατο ἀξίωμα τοῦ Ποντίφικα. Ἐὰν ὁ ἐκλεγείς δὲν ἔχει τὸ ἐπισκοπικὸ ἀξίωμα πρέπει νὰ χειροτονηθεῖ Ἐπίσκοπος ἀμέσως.
2. Ἐὰν συμβεῖ ὁ Ρωμαῖος Ποντίφικας νὰ ἀποποιηθεῖ τὸ ἀξίωμά του εἶναι ἀπαιτούμενο γιὰ τὴν ἐγκυρότητα ὅτι ἡ παραίτηση εἶναι ἐλεύθερη καὶ πρέπει νὰ δηλωθεῖ δεόντως, ἀλλὰ δὲν χρειάζεται νὰ γίνε ἀποδεκτὴ ἀπὸ κανένα.

²⁵⁴ Μετάφραση Χριστοφόρου Μοσχόβη (θεολόγου-φιλολόγου, Πάτρα), ἀπὸ τὴ γαλλικὴ ἔκδοση "Code de droit Canonique", Cite du Vatican 1983 (pure le texte latin), Paris 1984 (puer la texte francaise), σ. 57-59.

ΚΑΝΩΝ 333

1. Ὁ Ρωμαῖος Ποντίφικας ἔχει ἀπὸ τὸ ἀξίωμα του ὄχι μόνο ἐξουσία σὲ ὅλη τὴν Ἐκκλησία, ἀλλὰ ἐπίσης διαθέτει ἓνα πρωτεῖο τακτικῆς ἐξουσίας πάνω σὲ ὅλες τὶς ἐπὶ μέρους Ἐκκλησίες καὶ ὁμάδες Ἐκκλησιῶν, τὸ ὁποῖο πρωτεῖο ἐγγυᾶται καὶ διασφαλίζει τὴν τακτικὴ καὶ ἄμεση ἐξουσία τὴν ὁποία διαθέτουν οἱ Ἐπίσκοποι ἐπὶ τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν πού ἔχουν ἀναλάβει τὴ φροντίδα τους.
2. Ὁ Ρωμαῖος Ποντίφικας ἐκπληρῶν τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀνωτάτου ποιμένος τῆς Ἐκκλησίας, βρίσκεται πάντοτε σὲ κοινωνία μὲ τοὺς ἄλλους Ἐπισκόπους σὲ ὁλόκληρη τὴν Ἐκκλησία. Ὅπωςδήποτε ἔχει τὸ δικαίωμα, ἀνάλογα μὲ τὶς ἀνάγκες τῆς Ἐκκλησίας, νὰ ὀρίζει τὸν τρόπο, εἴτε προσωπικό, εἴτε συλλογικό, στὴν ἄσκηση τῆς εὐθύνης αὐτῆς.
3. Δὲν προβλέπεται ἔφεση, οὔτε προσφυγὴ κατὰ ἀποφάσεως ἢ διατάγματος τοῦ Ρωμαίου Ποντίφικου.

ΚΑΝΩΝ 334

Οἱ Ἐπίσκοποι βοηθοῦν τὸ Ρωμαῖο Ποντίφικα στὴν ἄσκηση τῆς εὐθύνης του, προσφέροντας τὴ βοήθειά τους ὑπὸ διάφορα σχήματα, μεταξὺ ἄλλων τῆς Συνόδου τῶν Ἐπισκόπων. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων, βοηθεῖται ἀπὸ τοὺς Καρδινάλιους καθὼς ἐπίσης καὶ ἀπὸ ἄλλα πρόσωπα καὶ διαφόρους Ὄργανισμοὺς σύμφωνα μὲ τὶς ἀνάγκες τῶν καιρῶν. Ὅλα αὐτὰ τὰ πρόσωπα καὶ οἱ Ὄργανισμοὶ ἐκπληρῶνουν στὸ ὄνομά του καὶ ὑπὸ τὴ δική του αὐθεντία τὸ ἔργο πού τοὺς ἔχει ἀνατεθεῖ πρὸς τὸ συμφέρον ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν σύμφωνα μὲ τὶς διατάξεις τοῦ δικαίου.

ΚΑΝΩΝ 335

Ὅταν ἡ Ρωμαϊκὴ Ἔδρα εἶναι κενὴ ἢ ὀλικῶς παρακωλυομένη τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ καινοτομηθεῖ στὴ διακυβέρνηση τῆς Παγκόσμιας Ἐκκλησίας. Ὅπωςδήποτε οἱ εἰδικοί νόμοι γιὰ τὶς περιστάσεις αὐτὲς πρέπει νὰ λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν.

ΑΡΘΡΟ 2.**ΚΑΝΩΝ 336**

Τὸ Κολέγιο τῶν Ἐπισκόπων, τοῦ ὁποῖου ἀρχηγὸς εἶναι ὁ Ἀνώτατος Ποντίφικας καὶ τοῦ ὁποῖου μέλη εἶναι οἱ Ἐπίσκοποι χάρις στὴν μυστηριακὴ καθιέρωση καὶ ἱεραρχικὴ σχέση μὲ τὴν κεφαλὴ καὶ τὰ μέλη τοῦ Κολεγίου καὶ στὸ ὁποῖο τὸ ἀποστολικὸ σῶμα διακονεῖται εἶναι σὲ ἐνότητα μὲ τὴν κεφαλὴ του καὶ ποτὲ χωρὶς αὐτὴ, ἔχει ἐπίσης ἀρμοδιότητα ἀνωτάτης καὶ πλήρους ἐξουσίας πάνω στὴν Παγκόσμια Ἐκκλησία.

ΚΑΝΩΝ 337

1. Τὸ Κολέγιο τῶν Ἐπισκόπων ἀσκεῖ ἐξουσία ἐπὶ τῆς Παγκοσμίου Ἐκκλησίας μὲ μοναδικὸ τρόπο στὴν Οἰκουμενικὴ Σύνοδο.
2. Τὸ Κολέγιο ἀσκεῖ τὴν ἴδια ἐξουσία διὰ μέσου τῆς ἐνωμένης πράξεως τῶν Ἐπισκόπων πού εἶναι διασκορπισμένοι στὸν κόσμον, ἢ ὁποῖα ἐξουσία ὡς τοιαύτη ἔχει ζητηθεῖ ἢ ἔχει γίνεαι ἐλευθέρως ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὸ Ρωμαῖο Ποντίφικα, ὥστε νὰ εἶναι πραγματικὰ συνοδικὴ πράξη.

3. Στὸ Ρωμαῖο Ποντίφικα ἀνήκει, ἀνάλογα μὲ τὶς ἀνάγκες τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἀρμοδιότητα νὰ ἐκλέγει καὶ νὰ προάγει τὰ σχήματα μὲ βάση τὰ ὁποῖα ὀφείλει τὸ Κολέγιο τῶν Ἐπισκόπων νὰ ἀσκεῖ συνοδικὰ τὸ ἔργο του ἀναφορικὰ μὲ ὁλόκληρη τὴν Ἐκκλησία.

ΚΑΝΩΝ 338

1. Μόνο ὁ Ρωμαῖος Ποντίφικας ἔχει ἐξουσία νὰ συγκαλεῖ τὴν Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, νὰ προεδρεύει σ' αὐτὴν προσωπικὰ ἢ δι' ἀντιπροσώπου, νὰ μεταφέρει, νὰ ἀναβάλλει, ἢ νὰ διαλύει αὐτὴ καὶ νὰ ἐπικυρώνει τὶς ἀποφάσεις της.
2. Στὸν ἴδιο Ρωμαῖο Ποντίφικα ἀνήκει ἡ ἐξουσία νὰ καθορίζει τὰ θέματα ποὺ θὰ συζητηθοῦν καὶ νὰ καταρτίζει τὴν ἡμερησία διάταξη ποὺ θὰ τηρηθεῖ σὲ μία Σύνοδο. Στὰ θέματα ποὺ προτείνονται ἀπὸ τὸν Ρωμαῖο Ποντίφικα οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου μποροῦν νὰ προσθέσουν ἄλλα θέματα μὲ τὴ δική του συναίνεση.

ΚΑΝΩΝ 339

1. Ὅλοι οἱ Ἐπίσκοποι ποὺ εἶναι μέλη τοῦ Κολεγίου τῶν Ἐπισκόπων καὶ μόνο αὐτοί, ἔχουν τὸ δικαίωμα καὶ τὴν ὑποχρέωση νὰ λάβουν μέρος σὲ μία Οἰκουμενικὴ Σύνοδο μὲ δικαίωμα ψήφου.
- 2 Ἡ ἀνωτάτη ἐξουσία τῆς Ἐκκλησίας μπορεῖ νὰ προσκαλέσει ἄλλους ποὺ δὲν εἶναι Ἐπίσκοποι σὲ μία Οἰκουμενικὴ Σύνοδο καὶ νὰ καθορίσει τὸ βαθμὸ συμμετοχῆς τους.

ΚΑΝΩΝ 340

Ἐὰν ἡ Ἀποστολικὴ Ἔδρα κενωθεῖ κατὰ τὴ διάρκεια μιᾶς Οἰκουμενικῆς Συνόδου, αὐτὴ διακόπτεται αὐτοδικαίως, μέχρις ὅτου ὁ νέος Ἀνώτατος Ποντίφικας διατάξει νὰ συνεχισθεῖ ἢ νὰ τὴν διαλύσει.

ΚΑΝΩΝ 341

1. Τὰ συνοδικὰ διατάγματα οὐδεμίαν τελικὴ δεσμευτικὴ ἰσχὺ ἔχουν, ἀνευ ἀφενὸς τῆς ἐπικυρώσεώς τους ὑπὸ τοῦ Ρωμαίου Ποντίφικος μαζὶ μὲ τοὺς Πατέρες τῆς Συνόδου, καὶ ἀφετέρου τῆς δημοσιεύσεώς τους μὲ διάταξή του.
 2. Γιὰ νὰ ἀποκτήσουν δεσμευτικὴ ἰσχὺ οἱ ἀποφάσεις οἱ ὁποῖες ἐκδίδονται ἀπὸ τὸ Κολέγιο τῶν Ἐπισκόπων, ὅταν αὐτὸ ἀποφαίνεται συνοδικὰ ὑπὸ ἄλλη μορφή ποὺ ἔχει προταθεῖ ἀπὸ τὸ Ρωμαῖο Ποντίφικα ἢ ἔγινε ἐλεύθερα ἀποδεκτὴ ἀπὸ αὐτόν, ἔχουν ἀνάγκη τῆς αὐτῆς ἐπικυρώσεως καὶ δημοσιεύσεως.
-

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1	Αγ. Νικοδήμου Αγιορείτου, <i>Όμολογία Πίστεως</i> , πανομοιότυπη έκδοση τῆς Α' ἐκδόσεως τοῦ 1819, Νάξος 2009.
2	Άλιβιζάτος, Αμ., «Τὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας, Ὁ Μητροπολίτης Ἐπίσκοπος καὶ ἰδίᾳ ὁ Ρώμης», ΕΕΘΣΠΑ 1958, σ.σ. 25-33.
3	Άναστασίου, Ι, «Αἱ πρὸ τῆς Συνόδου τῆς Νικαίας ἀντιλήψεις περὶ τοῦ ἀξιώματος τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου», ΕΕΘΣΑΠΘ τ. 17(1972) σ.σ. 23-41.
4	Ἀρχιερατικόν, Ἀποστολική Διακονία, Ἀθῆναι 1999.
5	Ἀρχοντῶνης, Β., <i>Περὶ τὴν κωδικοποίησιν τῶν Ι. Κανόνων καὶ τῶν κανονικῶν διατάξεων ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ</i> , ἔκδ. ΠΙΠΜ, Θεσσαλονίκη 1970,
6	Vasilios von Aristi, "Das Papsttum und die Zukunft der Ökumene", στοῦ Vasilios von Aristi, <i>Das Papsamt: Dienst oder Hindernis für die Ökumene?</i> , Regensburg 1985, σ.σ. 169-171.
7	Paul Wess, στοῦ Vasilios von Aristi, <i>Das Papsamt: Dienst oder Hindernis für die Ökumene ?</i> Regensburg 1985, σ.σ. 124-134.
8	Γεννάδιος, Μητρ. Ἡλιουπόλεως καὶ Θείρων, «Ἡ ὀριστικὴ διαμόρφωσις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος», Ὁρθοδοξία, 26(1951), σ.σ. 403-450.
9	Γιέφτιτς, Α., «Ὁ 34ος Ἀποστολικὸς Κανὼν καὶ ὁ πατὴρ Γεώργιος Τσέτσης», στὴ διαδικτυακὴ τοποθεσία http://mkka.blogspot.com/2010/02/blog-post_27.html
10	Γκοτσόπουλος, Αν., <i>Ἡ συμπροσευχὴ μὲ ἀίρετικούς</i> , ἔκδ. Θεοδρομία, Θεσσαλονίκη 2009 ² .
11	Δεληκωστόπουλος, Ἀθ., <i>Αἱ ἐκκλησιολογικαὶ θέσεις τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ὡς δογματικὸν πρόβλημα τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου</i> , ἐν Ἀθήναις 1970.
12	Δοσίθεος, Πατριάρχης Ἱεροσολύμων, "Όμολογία Πίστεως" (1672), στοῦ Ι. Καρμίση, <i>Τὰ Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας</i> , Ἀθῆναι 1952, τ. Β' σ.σ. 746-773.
13	Ζηζιούλας, Ι., «Ὁ συνοδικὸς Θεσμός, ἱστορικά, ἐκκλησιολογικὰ καὶ κανονικὰ προβλήματα», στοῦ Τιμητικὸ ἀφιέρωμα εἰς τὸν Μητροπολίτην Κίτρους Βαρνάβαν, Ἀθῆναι 1980, σ.σ. 163-190.
14	Ζηζιούλας, Ι., <i>Ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Θ. Εὐχαριστίᾳ καὶ τῷ Ἐπισκόπῳ κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας</i> , ἔκδ. Γρηγόρη, ἐν Ἀθήναις 1990 ² .
15	Καρμίσης, Ι., <i>Ὁρθόδοξος Ἐκκλησιολογία</i> , Ἀθῆναι 1973.
16	Καρμίσης, Ι., <i>Τὰ Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας</i> , Ἀθῆναι 1952, τ. Α-Β.
17	Kasper, W., «Das Petrusamt als Dienst der Einheit. Die Lehre des I. und II. Vatikanischen Konzils und die gegenwärtige Diskussion», στοῦ Vasilios von Aristi, <i>Das Papstamt : Dienst oder Hindernis für d. Ökumene ?</i> , Regensburg 1985, σ.σ. 113-136.
18	Κατήχηση : <i>Κατήχηση τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας</i> , Βατικανό-Κάκτος 1996, σ.σ. 957
19	Καψάνης, Γ., «Τὸ κείμενο τῆς Ραβέννας καὶ τὸ πρωτεῖο τοῦ πάπα», Παρακαταθήκη, τ. 57(2007)
20	Κείμενο Ραβέννας : Μικτῆς Ἐπιτροπῆς Θεολογικοῦ Διαλόγου, «Ἐκκλησιολογικὰ καὶ κανονικὰ συνέπειαι τῆς μυστηριακῆς φύσεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία, συνοδικότης καὶ αὐθεντία», Θεολογία, τ. 79(2008), σ.σ. 75-95.
21	CIC : Codex Juris Canonici, Cite du Vatican, 1983.
22	Conciliarum Oecumenicorum Decreta, Bologna 1972 ⁴
23	Κυριαζόπουλος, Κ., <i>Ἡ Κεντρικὴ Ὁργάνωσις τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας (Ρωμαϊκὴ Κουρία)</i> , ἔκδ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1996.
24	Κυριαζόπουλος, Κ., «Ἐξήγησις τοῦ ἀπὸ 26-10-1991 Responsum τοῦ Ποντιφικικοῦ Συμβουλίου γιὰ τὴν ἐρμηνεία τῶν νομοθετικῶν κειμένων», Χριστιανός, 32(1993), σ.σ.111-122.
25	Κύριλλος (Κατερέλλος), Ἐπίσκοπος Ἀβύδου, «Ὁ ἱερός Φῶτιος καὶ τὸ πρωτεῖο τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης», Θεολογία, τ. 81,1 (2010), σ.σ. 5-34.

26	Κωνσταντινίδης, Χρ., «Αἱ ἱστορικο-δογματικαὶ προϋποθέσεις τῆς οἰκουμενικότητος τῆς Ἀγίας Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου», Θεολογία, τ. 52(1981), σ.σ. 682-724.
27	Λαρεντζάκης, Γρ., «Δογματικὴ Κατοχύρωσις τῆς συνοδικότητος καὶ συλλογικότητος ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Θεολογίᾳ, Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, 59(1976), σ.σ. 88-97.
28	Leidl, Au., «Αἱ περὶ πρωτείου διαπραγματεύσεις κατὰ τὴν Σύνοδον τῆς Φλωρεντίας ὡς ἀπάντησις πρὸς τὴν δυτικὴν θεωρίαν τῆς ὑπερτάτης αὐθεντίας τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τὴν ἀνατολικὴν θεωρίαν τῆς Πενταρχίας», μετφρ. Φ. Ἀγγελάτου, Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, τ. 61(1978), σ.σ. 155-180.
29	LG : Β' Σύνοδος Βατικανοῦ, <i>Δογματικὴ Διάταξις Περὶ Ἐκκλησίας 1 (Lumen Gentium)</i> , μετφρ. Ἀθ. Αρμάου, Γραφεῖο Καλοῦ Τύπου, ἄχ.
30	Λότσιος, Ἴ., <i>Ἡ σύνθεσις Παγκοσμίου Πρωτείου καὶ συνοδικότητος στὸ Κείμενο τῆς Ραβέννας στὸν Θεολογικὸν Διάλογο Ὁρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν</i> , Βέροια 2009.
31	Μάγεντορφ, Ἴ., «Τὸ πρωτεῖον τοῦ Ρώμης ἐν τῇ κανονικῇ παραδόσει τῶν πρώτων αἰώνων», ΘΗΕ τ. 10, σ.σ. 702-714.
32	Μάξιμος, Μητρ. Σάρδεων, <i>Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Θεολογίᾳ</i> , ἔκδ. ΠΙΠΜ, Θεσσαλονίκη 1989 ² .
33	Μαραγκοῦ, Ἰ., <i>Οἰκουμενικὰ Α'</i> , Ἀθήνα 1986 ² .
34	Μαρτζέλου, Γ., <i>Γένεσις καὶ πηγὲς τοῦ Ὁρου τῆς Χαλκηδόνας</i> , ἔκδ. Πουρνάρα, Θεσσαλονίκη 1986.
35	Meyendorf, J., "One Bishop in one city (Canon 8, First Ecumenical Council)", στὸ St. Vladimir's Seminary Quartely, 1-2(1961), τ. 5, σ.σ. 54-60.
36	Μελέτιος Β' (Μεταξάκης), <i>Μελέτιος Β' πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, Ὁρθοδοξία</i> , τ. 5(1930), σ. 199-201.
37	Μελέτιος, Μητρ. Νικοπόλεως, <i>Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, Εἰσαγωγή, Πρακτικά, Σχόλια</i> , Ἀθήναι 1985.
39	Μενεβίσογλου, Π., <i>Ἱστορικὴ εἰσαγωγή εἰς τοὺς Κανόνας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας</i> , ἔκδ. Ἰ. Μητρόπολις Σουηδίας καὶ πάσης Σκανδιναβίας, Στοκχόλμη 1990.
40	Μητροφάνης (Κριτόπουλος), Πατρ. Ἀλεξανδρείας, "Ὁμολογία Πίστεως" (1625), στὸ Ἰ. Καρμίση, <i>Τὰ Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας</i> , Ἀθήναι 1952, τ. Β' σ.σ. 489-561.
41	Monachino, V., «Genesi storica del Canone 28o di Chalcedonia», Gregorianum, 33 (1952), σ.σ. 261-291.
42	Monachino, V., «Il Canone 28o di Chalcedonia e S. Leone Magno», Gregorianum, 33 (1952), σ.σ. 531-565.
43	Μουρατίδης, Κ., <i>Οἰκουμενικὴ Σύνοδος καὶ παπικὸς θεσμὸς</i> , Ἀθήναι 1960.
44	Μπούμης, Π., «Ἡ οἰκουμενικότης μιᾶς Συνόδου καὶ συγκεκριμένως τῆς ἐν Τρούλλῳ ἢ Πενθέκτης», Θεολογία τ. 80(2009), σ.σ. 37-79.
45	Μπούμης, Π., <i>Τὰ κανονικὰ προνόμια τῶν Θρόνων Ρώμης-Κωνσταντινουπόλεως</i> , Ἀθήναι 1983.
46	Duprey, P., «Ἡ συνοδικὴ δομὴ τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Θεολογίᾳ», μτφρ. ἀρχιμ. Β. Ἀρχοντῶνη, Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, 55 (1972), σ.σ. 110-132, 56(1972), σ.σ. 201-213.
47	Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, τὸ ἀπὸ 8.6.2006 ἀνακοινωθὲν, στὴ διαδικτυακὴ τοποθεσία www.ec-patr.gr/docdisplay.php
48	Παναγιωτίδης, Ἰ., «Τὸ δογματικὸ καὶ κανονικὸ ἔργον τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου», Ὁρθοδοξία τ. 26(1951), σ.σ. 495-514.
49	Παπαδόπουλος, Στ., <i>Πατρολογία</i> , τ. Β', Ἀθήνα 1990.
50	Παπαδόπουλος, Χρ., <i>Τὸ πρωτεῖον τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης</i> , Ἀθήναι 1964 ² .

51	Παπαθωμᾶ, Γ., «Τὰ τέσσερα ὁμόπρωτα ἐπίπεδα τῆς ἀντιεκκλησιολογικῆς πολυαρχίας», Εἰσήγηση στὸν Διεθνή Ἀκαδημαϊκὸ Θεολογικὸ Διάλογο Ὁρθοδόξων-Ρωμαιοκαθολικῶν, Magdeburg 17.11.2010.
52	Παπαθωμᾶ, Γ., <i>Κανονικὰ ἄμορφα (Δοκίμια κανονικῆς οἰκονομίας)</i> , ἔκδ. Ἐπέκταση, Κατερίνη 2006
51	Papandreou, D., "Ein Beitrag zur Überwindung der Trennung zwischen der römisch-katholischen und der orthodoxen Kirche" στὸ Vasilios von Aristi, <i>Das Papsamt: Dienst oder Hindernis für die Ökumene ?</i> Regensburg 1985, σ.σ. 161-167.
52	Παπανδρέου, Δ., «Ἡ ἀνωτάτη αὐθεντία στὶς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες», <i>Χριστιανός</i> , τ. 297 (1991), σ.σ. 100-110.
53	Πέτρος Μογγίλας, «Ὁρθόδοξος Ὁμολογία» (1638/1642), στὸ Ἰ. Καρμίρη, <i>Τὰ Δογματικά καὶ Συμβολικά Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας</i> , Ἀθῆναι 1952, τ. Β' σ. 593-686.
54	Πηδάλιον : Ἀγ. Νικοδήμου Ἀγιορείτου, <i>Πηδάλιον</i> , ἔκδ. Β. Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη 1991, ἀκριβῆς ἀνατύπωσις τῆς γ' ἐκδόσεως τοῦ 1864.
55	Πρακτικά : Μήλιας, Σπ., <i>Πρακτικά τῶν Ἁγίων καὶ Οἰκουμενικῶν Συνόδων</i> , ἔκδ. Ἀγ. Ὅρος, τ. Α' (1981), τ. Β' (1982), τ. Γ' (1986), πανομοιότυπος ἀνατύπωσις τῆς ἐκδόσεως 1761, 1763.
56	Πριγκιπάκης, Εὐ., <i>Τὸ παπικὸ πρωτεῖο κατὰ τὸν Ἅγιο Ἄνθιμο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ Πρόεδρο Κρήτης τὸν Ὁμολογητῆ</i> , Ἀθήνα 2009 (δακτυλογραφημένο κείμενο).
57	Προσχέδιο Κρήτης : «Ὁ ρόλος τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης στὴν κοινωνία τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν πρώτη χιλιετία» (Ἀγ. Νικόλαος Κρήτης 2008), ἔκδ. Φιλορθόδοξος Ἐνωσις "Κοσμάς Φλαμιᾶτος" (δακτυλογραφημένο κείμενο).
58	Ροδόπουλος, Π., «Ἐκκλησιολογικὴ θεώρησις τοῦ τριακοστοῦ τετάρτου Ἀποστολικοῦ κανόνος», <i>Κληρονομία</i> , τ. 11(1979), σ.σ. 1-11.
59	Ρ- Π, <i>Σύνταγμα : Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν Κανόνων τῶν τε Ἁγίων καὶ πανευφῆμων Ἀποστόλων, καὶ τῶν ἱερῶν Οἰκουμενικῶν καὶ Τοπικῶν Συνόδων καὶ τῶν κατὰ μέρος Ἁγίων Πατέρων</i> , ἔκδ. Γ. Α. Ράλλη - Μ. Ποτλή, τ. 1-6, Ἀθήνησιν 1852-1859, ἀκριβῆς ἀνατύπωσις ἀπὸ τὴν πρώτην ἔκδοσιν τοῦ ἔτους 1852, ἔκδ. Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη 2002.
60	Salachas, D., <i>Istituzioni di diritto canonico delle Chiese cattoliche orientali, Structure ecclesiali nel CCEO</i> , Roma –Bologna 1993.
61	Σαλάχας, Δ., «Πρωτεῖο καὶ συνοδικότητα στὸ Θεολογικὸ διάλογο Καθολικῶν καὶ Ὁρθοδόξων (θέσεις καὶ ἀντιθέσεις στὸ Κείμενο τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς στὴ Ραβέννα)», στὴ διαδικτυακὴ τοποθεσία www.cen.gr/index.php?Itemid=96&id=239&option=com_content&task=view
62	Σαλάχας, Δ., <i>Προοπτικὲς καὶ προβλήματα τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Καθολικῆς καὶ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας</i> , ἔκδ. Ἀδελφότητος Πνευματικοῦ Οἰκουμενισμοῦ, Ἀθῆναι 1981
63	Σαράντος, Σ., «Οἰκουμενιστικὰ βήματα ἀπὸ τὴ Ραβέννα ἕως τὴν Ἐλούντα», <i>Θεοδρομία</i> , τ. 11(2009), σ.σ. 82-104.
64	Σημάτης, Π., <i>Εἶναι αἴρεση ὁ Παπισμὸς, Τί λένε οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι καὶ οἱ Ἁγ. Πατέρες;</i> ἔκδ. Τήνος.
65	Schatz, Kl., <i>Τὸ πρωτεῖο τοῦ πάπα</i> , μετφρ. Μ. Ροῦσσο-Μηλιδώνης, ἔκδ. Ροές Δοκίμια, 2005.
66	Σεραφεῖμ, Ἐπίσκοπος Πειραιῶς, <i>Αἱ αἱρέσεις τοῦ Παπισμοῦ</i> , Ἀθῆναι 2009.
67	Σταυρίδης, Β., <i>Ὁ Συνοδικὸς θεσμὸς εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον</i> , ἔκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1986.
68	Σταυρίδης, Β., «Τὰ πρεσβεῖα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἄλλα Ἀνατολικά Πατριαρχεῖα», <i>Θεολογία</i> τ. 42(1971), σ.σ. 314-328.
69	Στεφανίδης, Β., «Ἡ γνησιότης τῶν τριῶν κανόνων τῆς ἐν Σαρδικῇ Συνόδου» ΕΕΘΣΠΑ, 1931, σ.σ. 389-392.

70	Στεφανίδης, Β., «Ἰννοκέντιος Α'», ΕΕΘΣΠΑ 1924, σ. 360-363
71	Στεφανίδης, Β., «Οἱ πάπαι καὶ αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι», ΕΕΒΣ τ. 3(1926), σ.σ. 249-253.
72	Στεφανίδης, Β., «Οἱ πάπαι Κελεστίνος ὁ Α' καὶ Λέων ὁ Α'», ΕΕΒΣ τ. 1(1924), σ.σ. 55-85.
73	Στεφανίδης, Β., <i>Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία</i> , ἔκδ. «ΑΣΤΗΡ», Ἀθῆναι 1970.
74	Σύναξη Ὁρθοδόξων Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν, «Ὁμολογία Πίστεως κατὰ τοῦ Οἰκουμενισμοῦ», Θεοδορομία τ. 11,2(2009), σ. 176-189.
75	Τακόπουλος, Φ., <i>Τὸ ζήτημα τοῦ Ἐκκλήτου στοὺς Κανόνες τῆς Συνόδου τῆς Καρθαγένης (419)</i> , Ἀθῆνα 2004.
76	Τρεμπέλας, Π., <i>Δογματικὴ τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας</i> , Ἀθῆναι 1959, τ. 1-3.
77	Τσίγκου, Β., «Ἡ θέσις τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων καὶ τοῦ «Πατριάρχου τῆς Δύσεως» στὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία καὶ ἡ ἐκκλησιολογία τῆς «Κοινωνίας» στὴν ἐπιστολογραφία τοῦ Ἀγ. Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου», ΕΕΘΣΑΠΘ, Τμῆμα Ποιμαντικῆς, τ. 11(2006), σ.σ. 29-57.
78	Τσομπανίδης, Στ., <i>Ἡ διακήρυξη "Dominus Jesus" καὶ ἡ οἰκουμενικὴ σημασία τῆς, Ἀπὸ τὸ οἰκουμενικὸ ἄνοιγμα στὴν ἐκκλησιολογικὴ ἀποκλειστικότητα τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας</i> , ἔκδ. Πουρνάρας, Θεσσαλονίκη 2003.
79	Φειδάς, Βλ., «Ἡ οἰκουμενικότητα τῆς Πενθέκτης ἐν Τρούλῳ Συνόδου», <i>Ἐπίσκεψις</i> 486 (1992), σσ. 10-24.
80	Φειδάς, Βλ., «Ἡ ἀυθεντία τοῦ Πρώτου καὶ ὁ συνοδικὸς θεσμὸς στὴν περίοδο τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων», <i>Ἐπίσκεψις</i> , τ. 709(2010), σ. 12-20.
81	Φειδάς, Βλ., «Ἡ θέση τοῦ πρώτου τῶν Ἐπισκόπων εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν», <i>Τοπικὴ καὶ κατὰ τὴν Οἰκουμένην Ἐκκλησία</i> , ἔκδ. Centre Orthodoxe du Patriarchat Oecumenique, Chambesy Geneve 1981, σ. σ. 151-175.
82	Φειδάς, "Ut Unum Sint" : Φειδάς, Βλ., «Ἡ παπικὴ Ἐγκύκλιος "Ut Unum Sint" καὶ ὁ Διάλογος Ὁρθοδόξου καὶ Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας», <i>ΕΚΚΛΗΣΙΑ</i> , τ. 72(1995), σσ. 585-87, 615-17, 660-664
83	Φειδάς, Βλ., «Ὁ Πρῶτος καὶ ἡ συνοδικότης τῆς Ἐκκλησίας στὴν Ὁρθόδοξη παράδοση», <i>Ἐπίσκεψις</i> , τ. 671(2007), σ.σ. 40-49.
84	Φειδάς, Βλ., «Πατριάρχης τῆς Δύσεως καὶ παπικὸς θεσμὸς. Μιὰ ὀρθόδοξη προσέγγιση», <i>Ἐπίσκεψις</i> , τ. 600(2006), σ.σ. 18-26.
85	Φειδάς, Βλ., <i>Βυζάντιο</i> , Ἀθῆναι 1990 ³ .
86	Φειδάς, Βλ., <i>Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία</i> , τ. Α', Ἀθῆναι 1978.
87	Φειδάς, Βλ., <i>Ἰουστινιανὸς καὶ Πενταρχία</i> , Ἀθῆναι 1968.
88	Φειδάς, Βλ., <i>Ἱστορικοκανονικὰ προβλήματα περὶ τὴν λειτουργία τοῦ θεσμοῦ τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν</i> , Ἀθῆναι 1970.
89	Φειδάς, Βλ., <i>Προϋποθέσεις διαμορφώσεως τοῦ Θεσμοῦ τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν</i> , Ἀθῆναι 1969.
89	Φειδάς, Βλ. - Βασιλειάδης, Π., «Ἐκθεση ἐπὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου περὶ τοῦ «Λειτουργήματος τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου», <i>Ἐκκλησία</i> 81(2004), σ.σ. 265-266.
	Χαρκιανάκης, Στ., <i>Τὸ περὶ Ἐκκλησίας Σύνταγμα τῆς Β' Βατικανῆς Συνόδου</i> , Θεσσαλονίκη 1969.
91	Χριστινάκη-Γλάρου, Ε., <i>Τὸ Βιβλίον τοῦ Ἡρακλείδου καὶ ἡ καταδίκη του Νεστορίου</i> , ἔκδ. Γρηγόρη, Ἀθῆνα 2009
92	Χριστινάκη, Π., «Ἱεροὶ Κανόνες-Φῶτιος-Σχίσμα τοῦ 867», <i>Ἐκκλησία</i> , τ. 82(2005), 109-125.
93	Χριστόδουλος, Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, «Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Πάπα Βενέδικτον XVI, «περὶ τοῦ τίτλου "Πατριάρχης τῆς Δύσεως"», <i>Ἐκκλησία</i> , τ. 83 (2006), σ. 420.
94	Χρυσόστομος (Σαββάτος), Μητρ.Μεσσηνίας, «Θεολογικὴ προσέγγιση τοῦ κειμένου τῆς Ραβέννας», <i>Ἐκκλησία</i> , τ. 86(2009), σ.σ. 544-548.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	2
Ἡ ἀξία τῶν κανονικῶν διατάξεων	3
Τὸ παπικὸ πρωτεῖο κατὰ τοὺς Ῥωμαιοκαθολικοὺς	6
Τὸ παπικὸ πρωτεῖο καὶ οἱ Ἱεροὶ Κανόνες.	8
A. Τὸ παπικὸ πρωτεῖο καὶ ὁ Ἄπ. Πέτρος	8
1. Ἡ γένεση τῶν «πρεσβείων τιμῆς»	8
2. Τὰ «πρεσβεῖα τιμῆς» τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ῥώμης	12
3. De jure divino ἢ de jure canonico ;	14
4. Ο Δ-28 καὶ ἡ διαφωνία τῶν παπικῶν λεγάτων - παπικοῦ θρόνου	16
B. Τὸ παπικὸ πρωτεῖο - ὁ Ἐπίσκοπος Ῥώμης καὶ ἡ Τοπικὴ Ἐκκλησία	21
1. Ἐνας Ἐπίσκοπος σὲ κάθε Ἐπισκοπῆ	22
2. Ἡ αὐτοτέλεια – ἐπάρκεια τῶν Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν – Συνόδων	22
α) Τὸ Δίκαιο τῶν χειροτονιῶν (jus ordinandi)	23
β) Τὸ Δίκαιο τῆς κρίσεως (jus jurandi)	25
i. Οἱ Κανόνες τῆς ἐν Σαρδικῇ Συνόδου (341)	25
ii. Οἱ Κανόνες τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου (419)	27
γ) Ὁ 34 ^{ος} Ἀποστολικὸς Κανόνας	31
δ) Ὁ 34 ^{ος} Ἀποστολικὸς Κανόνας καὶ τὸ «Κείμενο τῆς Ραβέννας»	33
ε) Τὸ «Λειτουργημὰ τοῦ “Πρώτου”»	39
Γ. Τὸ παπικὸ πρωτεῖο καὶ οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι	42
1. Ὁ ρόλος τοῦ Πάπα πρὸ τῆς συγκλήσεως τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων.	45
Σύγκλιση – συμμετοχὴ	45
2. Ὁ ρόλος τοῦ Πάπα κατὰ τὴ διάρκεια τῶν ἐργασιῶν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων.	46
α. Ἡ προεδρία τῶν Συνόδων	46
β. Ἀποδοχὴ ὑπεροχῆς τοῦ πάπα ;	46
Ἐκφράσεις τῶν παπικῶν λεγάτων	46
Ἐκφράσεις τῶν συνοδικῶν Πατέρων	48
γ. Οἱ ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων	52
3. Ὁ ρόλος τοῦ πάπα μετὰ τίς Οἰκουμενικὲς Σύνοδους.	54
α. Ἐπικύρωση τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου ;	54
β. Ἐπικύρωση τῶν Ἱ. Κανόνων ;	56
Ἐπιλεγόμενα – Τὸ «προσχέδιο Κρήτης» (Κύπρος 2009 – Βιέννη 2010)	58
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α' : Α' Σύνοδος Βατικανοῦ, «Pastor aeternus» (κεφ. I-IV)	63
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β' : Β' Σύνοδος Βατικανοῦ, «Lumen Gentium» § 22-25	65
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ' : Codex Juris Canonici, ἀρθρὰ 330 – 341	67
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	70
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	74